Digitized by Google

BIBLIOTECA NAZIONALE DI TORINO
F
VII
279

VI

F. VII. 279

SEPTEM ILLVSTRIVM VIRORVM POEMATA.

Coll. Taurin. Soc. Jesu Catal. inscriptus

ANTVERPIÆ,
EX OFFICINA PLANTINIANA
BALTHASARIS MORETI.
M. DC. LXII.

EMINENTISSIMO PRINCIPI FLAVIO S. R. E. CARDINALI CHISIO

BALTHASAR MORETVS.

QVID hoc eſſe dicemus, Princeps Eminentiſſime, quod cùm primi diſciplinarum omnium patres in cæleſtium orbium contemplatione defixi, ſtellarum varietatem, & magnitudinem, & vim obſeruarent, iiſque mortalium commodo nomina imponerent, nullum ſidus Muſarum choro aſſignauerint? Atqui earum vna perpetuos curſus conuerſionesque cæleſtes prima comperit, & deſcripſit, à quo nomen

ſibi & fecit, & meruit: omnes Cæli filiæ, quibus id proinde debebatur iure natalium: omnes, ſi eo modo, quo ſidera, ſub aſpectum caderent, ſpectaculum nobis præbituræ ipſo, cui infixæ eſſent, cælo formoſius. Cùm alta illa mundi conuexa percurreret animo S. Auguſtinus, & recenſioni ſiderum, velut quidam militarium ordinum inſpector, intereſſet, nullumq́ue inibi locum Mineruę datum animaduerteret: *Quid*, inquit, *tantum mali caſtitas, aut quid tantum boni voluptas commeruit*, *vt inter aſtra, quæ cum Sole & Lunâ circumeunt, Venus habeat ſtellam, & Minerua non habeat?* Non idem ego pro caſtiſſimis literarum præſiſidibus contendam? non ego illis conflatum aliquod ex felicioribus ſtellis ſignum vindicem? cuius ſcilicet

licet exortu iucunda cæli temperies, & ſeceſſus ad quietem amœnitatémque compoſitus, & bonus corporum habitus, & ſerenus animus, & omnia quibus ſtudia poëtica meliùs proueniunt, ad ſcribendum inuitent. Iam verò, vt de ceteris monſtris nihil dicam, quid cælo cum belluis? quas priſci nomenclatores ſideribus affixerunt, perinde quaſi belluata tapetia cæli foribus prætendere viderentur, quæ leuanda priùs eſſent, quàm ad interiora eius adyta perueniretur. Verùm non id iam ago, vt hanc impoſitorum nominum rationem coarguam, aut excuſem, quam ſacrarum literarum auctoritate receptam, & quodammodò conſecratam eſſe video, in quibus & Arcturum, & Oriona, & Hyadas, & Pleiadas legimus. *Sæ-*

 culo

culo potiùs noſtro gratulor, quo gentilitia tua ſtella, Princeps Eminentiſſime, in ſupremo mundi cardine refulget, & montes, inſideri ſolita poëtis loca, ſuâ luce colluſtrat, & benefico ac ſalutari aſpectu diuinum aliquid elegantibus ingeniis aſpirat. Salue Chiſium ſidus, Romæ, quam ego vt diſtinctum ſideribus cælum intueor, decus, terrarum voluptas, felicitas temporum, vigoris, quo bonæ artes lætiùs eſfloreſcunt, origo, ſecundiſſimum auſpicium æternitatem proſpectantium poëtarum. Tu, quod falsò de ſideribus Stoïci iactauerunt, diuinâ animatum es mente, quæ ſit par terrarum & religionum curis. Te literatorum ordo ſuſpicit & obſeruat. Afflatu tuo incaleſcit poëtis mota mens, nocturnæque lucubrationes

iucundæ

iucundæ fiunt ac faciles. In te, ſi quod de Cæſaris ſtellâ dixit Auguſtus, huc referre licet, in te Mæcenatis anima commigrauit. Cælum (ita mihi ab illo proſpera eueniant omnia) cælum cum Platone fieri optem, vt pluribus oculis inſatiabili lucis tuæ pulcritudine animum expleam. Theodoſij Magni temporibus noua propè à Lucifero circa ſigniferum orbem conſpecta ſtella curioſa hominum ingenia ſtudiaque incendit. Nullus toto cælo ignis lucebat iucundior: Lucifero vt loco erat proximus, ita & micantibus radiis non admodum diſſimilis: vnà ſolem præibat, eidem vnà ſuccedebat; annuebat illi ſcintillationibus ſuis reliquus ſtellarum chorus: ingens deinde earum numerus ad illam ſeſe aggregabat, eo ferè

more quo circa regem ſuum apes glomerantur: mutuo denique concuſſu ad aliquam hilaritatis ſpeciem ardoris euibrabant expreſſa ſemina, quæ vnam in flammam coalita noctem aureo illo iubare ſerenabant. Hîc ego ſolem face adiuuero, ſi pergam, quod in omnium oculos incurrit, in rem meam exponere. Mihi quippe Theodoſij religioſiſſimi ac feliciſſimi Imperatoris, & Alexandri V I I. Pontificis Optimi Maximi beata tempora inter ſe comparanti cælum videtur proſperas vtriuſque res ſtellarum indicio, quarum altera in æthereis orbibus, altera in ſupremo rerum humanarum culmine reluceret, declarare voluiſſe, velut certâ plauſibilique publicæ felicitatis notâ. Ille Sarmatas profligauit; hic, ne profligarentur,

tur, effecit: ille ad Romana ſacra Gothorum Regem; hic Reginam traduxit: ille aduerſus acerbiſſimos tyrannos inſtruxit exercitus; hic miſit inſtructos: ad illum Legati vndique pro pace miſſi; ab hoc etiam procurata: vterque pius, felix, nulli Principum ſecundus, & quòd triſtiſſimorum temporum finem, gratiſſimæque lucis initium attulerit, Lucifero comparandus. Quem verò proxima illa Lucifero ſtella, quem niſi te, Princeps Eminentiſſime, deſignet? qui Pontificio ſolio proximus, non illuſtriſſimi tantùm generis, ſed etiam dignitatis propè pari luce perfunderis.

Tu,[1] *quoq; ſupremo Patrui de ſidere ſidus.*

Tuæ ſunt fueruntque partes iiſdem,

1 Apollonius Florens pag. 10.

quibus ille, muneribus perſungi, peſtis,annonæque, & belli ſæuitiam exſtinguere, pacis conſilia prouehere, ſalutem omnium moderari.

At [2] *tibi iam video magni famulantia mundi*
Sidera,

quæ quaſi ſtipato agmine ad te confluunt, & honoris lætitiæque explicandæ gratiâ ignes ſuos excutiunt ventilantque. Nunc autem te ſingularibus de cauſis,

Sacrorum [3] *Cynoſura certa vatum*,

te intuentur Illuſtriſſimi Poëtæ, quorum libellos hîc vides tui nominis plenos. A te vim vigoremque ingenio ſuo addi ſenſerunt, cùm tu illis ſiue in Quirinali, ſiue in Albano monte ſcribendi materiam dabas: iam verò etſi nihil cauſæ eſt, quam-

2 Idem pag. 13.
3 Ferdinandus Furſtenbergius pag. 153.

quamobrem publicum reformidant, non audent tamen, niſi benigno tuo contuitu recreati, famæ ſeſe ac poſteritati committere. Quid enim? nautæ ſuas habeant, quas obſeruent ſtellas; non itidem poëtæ ſuas? Niſi fortè maius ſit ventis vela, quàm ingenio dare; Tyrrhenum aut Ionium, quàm ſcribendi æquor ingredi; infeſta cautibus loca, quàm faſtidioſa quorumdam iudicia (nam quis hæc euadere hoc ſæculo poſſit?) inoffenſo curſu declinare. Emerſit nuper ex arcano neſcio quo Parnaſſi ſpecu, & in ipsâ imperij ac doctrinarum arce ſeſe extulit literatorum quædam quaſi factio, viſa ſibi iudicij & ingenij famam ex veterum ſcriptorum contemtu velle conficere. Itaque dictatoriâ ſententiâ deiectus eſt de

ſuo

ſuo principatu Virgilius: laudatus Caligula, qui illum vt nullius ingenij minimæque doctrinæ ex omnibus bibliothecis tantùm non amouit. Horatio Romanæ lyræ ſuauiſsimo fidicini, & ad notandos hominum mores facto honor huius nominis ademtus. Audendum aiebant aliquid ſupra protritos illos & iam vetuſtate exoletos poëtas: illos iniucundum quiddam ſonare atque agreſte: nihil in illis ſublime; nihil viuidum & admirabile; humilia, ieiuna, communia & peruagata eſſe omnia, quibus paria inuenire & efferre quiuis ingenio probabili & ſtudio non magno poſſit: nimis diu ſecundâ fámâ atque approbatione exceptos fuiſſe: παιδαγωγικῶς ad ludum aliquem, in quo pueri primis poëſeos elementis informentur,

ablegandos: excogitandum ſcribendi genus nouum, acutum, ſubtile, tranſlationibus vnde minimè putes accerſitis crebrum atque magnificum; quód nihil habeat cum priſcâ illâ ſimplicitate commune; quod non niſi ab ingenioſiſſimis poſſit intelligi. Cui ſectæ atque inſtitutioni etſi primùm eruditiſſimus quiſq; reclamauerit, ac deinde ipſos etiam auctores in poëtarum ampliſſimo ſenatu Maronianæ maieſtatis damnatos iudicij ſui pœnituerit: adhuc tamen deſiderat in fingendis verſibus neſcio quid arguta quorumdam ſedulitas, dum paucis illis ac præcipuis, quos Auguſtea tulit ætas, acutiores ſubtilioreſque videri volunt, & dum ad ſublimia affectant viam, veſtigia quibus huc eniti poſſent, non ſequuntur, nedum adorant.

Nimirum

Nimirum pura & ęquabiliter fluens oratio, dilucida animi interpres, naturæ imago, ingenij vultus non magnam apud illos meretur inuentionis doctrinæque laudem. Non placet illis nitidus ac natiuus elegantis formæ color: conſumendæ pigmentariorum arculæ: illinendæ fuco genæ: læuanda frons: calamiſtro inurendi implicandique crines: verſicolores contortæque vittæ, crepanteſque bracteolæ ad aliquam luxus ſpeciem oſtentandæ. Vellem equidem Rex ille, cui eorum vnus ingenij ſui monumenta nondum edita ſupremis tabulis legauit, dum nunc à difficillimo bello vtcumque reſpirat, eadem è ſcriniis ſuis promeret, & vulgari iuberet. Nam, vt optimus literariæ diſciplinæ magiſter Quintilianus, *Ne id quidem inutile etiam*

etiam corruptas aliquando & vitioſas orationes, quas tamen plerique iudiciorum prauitate mirantur, legi palàm, oſtendiq́; in his quàm multa impropria, obſcura, tumida, humilia, effeminata ſint, quæ non laudantur modò à pleriſq́;, ſed, quod peius eſt, propter hoc ipſum, quòd ſunt praua, laudantur. Quis inter hos iudiciorum ſcopulos ſperet curſum ſe poſſe tutò emetiri, niſi altum tenenti felix ſtella præluceat? Ego verò Muſas has cultas & faciles, quæ tuis auſpiciis, Princeps Eminentiſſime, portu nunc exeunt, ſecuras eſſe iubeo.

Chiſium 4 *ſidus reget omne certâ*
Luce periclum.

Ex aruſpicum reſponſis, quæ P. Seruilius, & Ateius Capito à Feſto Pom-

4 Auguſtinus Fauoritus pag. 64.

Pompeio laudati prodiderunt,ſtellæ imago in omen magnæ felicitatis accepta olim fuit, eaque ſiue ad religionis, ſiue ad tutelaris perfugij teſſeram in locorum dedicatione ad veſtibulum appendi ſolita. Accipio agnoſcoque proſperi euentus ex aruſpicinæ diſciplinâ petitum auſpicium: adeoque,vt certò auguror, libelli quibus ſtella tua præfigitur, non tantùm præſidio tuo tecti, ſed etiam ſacroſancti habebuntur.

Tuoq; ſ ſidere actus inuidus liuor,
Et Zoilorum turba cedet, vt nubes
Fugit coruſci pulſa ſolis aſpectu,
Pontiq; ſæuientis atra tempeſtas,
Simul refulſit alba ſtella Pollucis.

ſ Ferdinandus Furſtenbergius pag.173.

TYPOGRAPHVS LECTORI SALVTEM.

PLurimùm ſanè detrimenti rei literariæ ab ineptijs abſurda & incaſtigata ſcribentium vulgantiumq́; & hactenùs illatum, & inferri magis in dies, Lector humaniſsime, vetus eſt, vt ſæpè audio, doctorum & ſapientium hominum querela; indeq́; potiſsimùm proficiſci, quòd noſtrâ tempeſtate nequaquam idem honor Muſarum ſtudijs eſt, qui antiquitùs fuit, & qui propter excellentem eorum præſtantiam ac dignitatem eſſe omninò deberet. Id autem præcipuum fatum eſſe aiunt literarum circa ſermonem Latinum verſantium: quæ tamen poſt earum vſum non mediocriter intermiſſum, & vſitatæ vulgò orationi poſthabitum, maiore præſidio opus habent ad tuendam in animis hominum eam gratiam, quàm ſibi auorum noſtrorum memoriâ flagrantiſsimam parauerant. Rurſus alij eius incommodi cauſam intempeſtiuæ bonorum & elegantium ſcriptorũ modeſtiæ tribuunt, & cuidam ſupra modum rigido & cenſorio propria in opera ſupercilio, dum mediocritatem in poëticis (de hac enim parte humanitatis loqui nunc libet) iuſto vehementiùs reformidant. Quamobrem partus ingenij ſui plerumque pulcerrimos & abſolutiſsimos nouercali prorſus animo premunt, luciq́; publicæ, & eruditorum fructui ſubducunt, atq; inuident. Inter hos autem non pauci ſunt, quibus ipſum poëtæ nomen non admodùm gratioſum, aut plauſibile videtur: qui propterea ne

ab hominibus cenſeantur, exiguo paucorum amicorum theatro ad obſequendū ſuis eā in re ſtudijs contenti, latiorem nobiliſſimæ artis gloriam ſanè quàm delicatè aſpernantur, eaq́; de cauſā rariùs ad ſcribendū, & non niſi naturæ quodam impetu cogente, animū intendunt. Cumq́; idcircò non habeant quo iuſtum volumen implere poſſint, cum exiguā ſupellectile prodire in publicum, & ingenij ſui anguſtias fateri ineptum iudicant: non Catulli, non Perſij, non multorum prætereà nobilium poëtarum exemplis permoti, quos pauci admodùm verſiculi æternos, & ſplendidiſſimæ apud poſteros gloriæ compotes fecere. Ita fit, vt duorum vitiorum maximè inter ſe diſſidentium operā theſaurus literarius ſcrutis ſeſe (vt ita dicam) & quiſquilijs refertum inueniat, artiumq́; præſtantiſſima, ac diuinis olim inſignis honoribus, magnā ex parte vetere ſuo ſplendore ac dignitate ſpoliatam queratur. Ac literariæ quidem vanitatis inuidiā natio vniuerſa Typographorum (vtinam immeritò!) laboramus, vnà cum præclaro noſtro & poſt homines natos nobiliſſimo inuento, atque artificio, vt non deſint pleriq; qui dubitent, commodíne plùs an detrimenti in genus humanum intulerimus, dum copiā & multitudine omnis generis librorū, quā noſtro beneficio vtuntur homines, onerandi potiùs quàm erudiendi ſubleuandiq́; ingenia materiam præbemus. Eò itaq; maiore induſtriā nitendum nobis eſt, ne in tantā ſplendeſcendi facultate excellentium ingeniorum monumenta (quod alterum ex propoſitis ſuperiùs à nobis vitijs eſt) lucis publicæ præmia & ornamenta deſiderent, ſine quibus paulùm à ſepultā inertiā omnem humanæ virtutis præſtantiam

ſtantiam diſtare non immeritò poëtarum præſtantiſſimo viſum eſt. Hæc agitanti mihi, variasq́ hanc in ſententiam inter talium peritos diſputationes audienti vir eruditus & grauis commodùm ab Italiâ redux occurrit poſt multos annos in cognoſcendis eius terræ moribus hominibusq́ conſumtos; vtq́ eſt literariæ elegantiæ ſtudioſus in primis, & emunctæ admodùm naris, obtulit allatum inde Carminum faſciculum, quæ ſibi inter multas eius generis ſcriptionum Iliadas probari contigerat, & in quibus natiuum illum Romani ſermonis leporem, iam inde Ciceronis æuo ab infusâ Vrbi peregrinitate (vt ipſe querebatur) corrumpi cæptum, non admodùm deſiderari viſum eſt. Cumq́ idem multorum præterea doctorum virorum iudicium eſſet, operæ pretium duxi publici illa iuris facere, eaq́ ratione vſui & delectationi literatorum haud mediocriter conſulere. Etſi enim veteribus ſcriptoribus immorari multò ad Latinæ eloquentiæ profectum vtilius eſt: nequaquam tamen recentiorum in vetuſtate imitandâ induſtriam ſpernendam puto, vel eam ipſam ob cauſam, vt pro exemplo eâ & regulâ ad imitationem huiuſmodi rectè & cum ratione inſtituendam Latinè ſcribentes vti poßint. Simul illud etiam ſpectandum in primis fuit, vt homines adoleſcentes perſpectâ ingeniorum noſtri temporis in edendis Latinis operibus felicitate, alacriùs in perſequendis literarum ſtudijs ſibi pergendum exiſtiment, dum eruditos ſuos labores nequaquam debito publicæ laudis & approbationis pretio expertes quandoq́ futuros proximo ab exemplo augurabuntur.

APPROBATIO ILLVSTRISSIMI AC REVERENDISSIMI DOMINI Fr. AMBROSII CAPELLO, EPISCOPI ANTVERPIENSIS.

AD ingenij iudiciiq́ue commendationem nihil eſſe poteſt illuſtrius, quàm aut res præclarè gerere, aut ſapienter aliquid ornateq́ue ſcribere. Primum qui faciat, ei ſuus ex merito tribuendus eſt honor: qui vtrumque, ne illum quidem poteſt vmquam eruditionis & prudentiæ fama deſerere, quam propagabunt æterna & in omnium manibus futura monumenta. Celebrabuntur vtroque nomine hi ſeptem Illuſtriſſimi Viri; quorum poëticæ lucubrationes communi plauſu lucem nunc vident. Cùm in occupatiſſimâ vrbe Summis Pontificibus, & Sacro Cardinalium Collegio ſuam in rebus grauiſſimis operam nauauerint, aliiſq́ue

in illâ terrarum luce honoribus vſi fuerint, mirum eſt ſcribi ab iis aliquid potuiſſe. Sed illud commemorabile Catonis dictum penitùs imbiberant: CLARORVM VIRORVM ATQVE MAGNORVM NON MINVS OTII, QVAM NEGOTII RATIONEM EXSTARE OPORTERE. Nam & hora vna totius vitæ portio eſt, quam prodigere detrimento ſit. Nunc igitur quoddam veluti theatrum, nunc ſeceſſum ſubiuerunt; ſed ex hoc in maius theatrum prodituri: nunc à ſeriis ad luſus animum auocarunt; ſed ad luſus non minoris operæ & laudis, quàm ſeria. Et habebant exemplum, quo id facerent, Optimos Maximosque non ſacrorum tantùm, ſed etiam literarum Principes, quorum Muſas, vt in diuinis fieri ſolet, ſilentio veneror. His autem Illuſtriſſimis *Viris*, quorum ingeniis recentibusque *libellis* nunc delector & paſcor, abſens aſſurgo, & quam ſibi agendo ſcribendoque gloriam pepererunt, gratulor. Hoc meum *qualecum*que acroama confirmare chirographo meo volui.

Fr. Ambroſius Epiſc. Antuerp.

CVM *olim Camilli, & Serrani, & Cincinnati, & Romanorum optimus quiſque optimè rem ruſticam tractarent, terra & fructu erat vberior, & aſpectu pulcrior. Cauſam inquirens Plinius:* Ipſorum, *inquit*, tunc manibus Imperatorum colebantur agri, vt fas eſt credere; gaudente terrâ vomere laureato, & triumphali aratore: ſiue illi eâdem curâ ſemina tractabant, quâ bella, eademque diligentiâ arua diſponebant, quâ caſtra: ſiue honeſtis manibus omnia lætiùs proueniunt, quoniam & curioſiùs fiunt. *Simile quiddam de his Illuſtriſſimis Viris pronuntio, qui mihi videntur libellos edere vel propterea cultiores, quòd generoſus ipſorum ſanguis generoſos afferat ad poëſim impetus, gaudentibus Muſis artes ſuas quamuis per ſe nobiliſsimas, ab iis tamen geminâ causâ nobilitari magis. Carmen ſcribũt pari laude, quâ res adminiſtrant carmine celebrandas Ingenioſi ſunt, & eloquentes, ſiue arcanos Principum ſenſus, ſiue inuentiones ipſi ſuas liberas & amœnas exponunt eò maiore cultu, quò ſtudioſiùs omnia ſua ad digni-*

dignitatem referunt. Ita olim Cæſares, Auguſti, Germanici, Tiberij, qui Principes! quamuis illos ab inſtitutis ſtudiis deflecterent publicæ terrarum curæ, temperabant eas tamen priuatâ ſcribendi diligentiâ; & quaſi triumphorum ac literarum par eſſet gloria, quâ manu arma, eâdem ſtylum tractabant; pulcerrimâ vtriuſque concordiâ. Nunc eò res rediјt, vt nobilitatis pars magna putidum & à generis ſui claritate alienum exiſtimet animum liberalibus diſciplinis excolere, quaſi id ſit malè feriati Palæmonis famam affectare. Vellem meminiſſet maiorum ſuorum vitam ac memoriam literis præcipuè deberi, & hos libellos in manus ſumere ne grauaretur, quorum lectione Muſarum amore exardeſceret. Viuant, vigeantque, & lectitentur Illuſtriſſimi Poëtæ, æternâ digni famâ; digniores, quòd hanc non verſibus tantùm ſuis, ſed multò etiam magis virtutibus æternam faciant. Ita cenſebam, vouebamque

Chriſtianus Voochts S.T.L. Canonicus, & Archidiaconus Antuerpienſis, Librorum Cenſor.

SVM-

SVMMA PRIVILEGII.

PHILIPPVS IV. Hiſpaniarum & Indiarum Rex Catholicus, ac Potentiſſimus Belgarum & Burgundionum Princeps, Diplomate ſuo ſanxit, ne quis *Septem Illuſtrium Virorum Poëmata* præter Balthaſaris Moreti voluntatem vllo modo imprimat, aut alibi terrarum impreſſa in has Germaniæ inferioris ditiones importet, venaliáve habeat. Qui secùs faxit, publicatione librorum & aliâ graui pœnâ mulctabitur; vti latiùs patet in literis datis Bruxellæ I. Octobris, M. DC. LX.

Signat.

Loyens.

POEMATA
APOLLONII
FLORENTIS.

ALEXANDRO VII. PONTIFICE MAXIMO RENVNCIATO, AD FERDINANDVM FVRSTENBERGIVM S. D. N. Cubicularium intimum.

AVreus illuxit noſtris, Fernande, vocatus
Ominibus votiſq; dies. Iam lumine claro
Contigimus, cæcas cupidâ quod mente per vmbras
Vidimus, arcanos auſi præuertere fines
Fatorum, dum quæ præclara & certa relinquit
Signa ſui ætheriâ veniens ab origine virtus,
Inſequimur, legimuſq; animæ veſtigia magnæ.
Nunc licet in ſummo regnantem culmine rerum
Suſpicere: & triplici nunc maieſtate verendum
Demiſſo colimus vultu, genibuſq; minores
Oſcula adoratis properamus figere plantis.
Regnat ALEXANDER. *Subitò viden' imbribus actis*
Purpureo vt ridet pacatum lumine cælum?
Vt nitidi redeunt poſt triſtia tempora ſoles,

Et mites Zephyrorum animæ? circùm aſpice, tellus
Vt properè varios ſummiſit læta colores.
Quàm dulci aëriæ volucres clangore per auras
Venturo indicunt hilares noua gaudiá ſæclo!
Aſpice, compoſitis immotum vt fluctibus æquor
Poſt fœdas nunc primùm hiemes, ventoſq; reſedit.
Cerne Vrbem effuſam, plauſuq; inſueta frementem,
Lætitiæq; ſimul iactas ad ſidera voces
Accipe, non falſos populi exultantis honores;
Nam memorant, cælo tandem vt miſeratus ab alto
Antiquâ humanos Genitor pietate labores,
Regnandum huic dederit magnis virtutibus orbem;
Auxilium feßis præſenti numine rebus
Qui ferat, & duro Europam ſub faſce gementem,
Bellorumq; diu tot tempeſtatibus actam
Qui leuet, ac profugæ reuocet bonus otia Pacis.
Nec tamen vltrices generoſi pectoris iras
Non coquere, & iuſtos animo verſare dolores,
Armaq; ſacrilegos meditari & fulmina in hoſtes.
Huius in aduentu iam nunc pallere ſuperbum
Regnatorem Aſiæ trepidum, atque extrema timentem;
Seq; peti terrâ & pelago, ferroq; viriſq;
Immenſas Orientis opes, Solymamq; repoſci.
Parte aliâ populos longè trans ardua clauſtra

Italiæ, gelidum ſpectantia regna Booten,
Et Rheni egregias fluuijq́; binominis vrbes
Lætitiæ miros imo ſub pectore ſenſus
Concipere, & veterem ſubitò conſurgere flammam.
Hunc illum, auſpicijs nuper cæleſtibus oras
Quem vidêre ſuas venientem, auriſq́; ſecundis,
Omniaq́; æternis obeuntem laudibus: illum,
Quem pietate & iuſtitiâ, quem ſanguine clarum,
Flexanimo linguæ eloquio, doctiſq́; beatum
Artibus, & caſtâ facilem dulciq́; Camœnâ,
Attonitis inhians oculis, ceu præſcia tanti
Suſpexit mirata boni Germania: triſte
Diſsidium, cæcaſq́; iras, animoſq́; rebelles
Exarſiſſe ſatis: gentem iam tendere amicam
(Chaoniæ ad nidum veluti per inane columbæ)
Ad Tiberim, & magnæ properare ad mœnia Romæ:
Iamq́; ſacros orare pedes, veniamq́; precari,
Et pacem, certamq́; adeò exorare ſalutem.
At fremitu maiore ferunt, quæ munera terram
Heſperiam, Latiumq́;, altam Mauortis & vrbem
Quæ maneant; propiùs quanta indulgentia cæli
Aſpiciat ſacros orienti ſidere colles.
Hac finxiſſe tenus vates Saturnia quondam
Regna per Auſoniam, & de fuluo ſæcla metallo:

Aurea nunc verè tali ſub numine condi
Tempora, iam reduci cum Virgine læta venire
Omnia, deterſâ priſci rubigine ferri.
Iam decus antiquum, & ſolitos conſtare triumphos
Principe ALEXANDRO *Romanis arcibus: & iam*
Relligione Patrum, ſanctæ & formidine dextræ
Victorem latè gentes ab vtroque receptas
Litore adoratæ imperio ſubiungere ſedis.
Hoc duce præclaras floreſcere protinus artes,
Et Latiâ tellure nouas iam ſurgere Athenas:
Permeſſi mutare vndas iam Tybride Muſas,
Deſertoq́ Helicone, iugum celebrare Quirini.
Hæc bona non dubio monitu mortalibus, addunt,
Ex illo ſperanda, Heros quo tempore primùm
Attigit, exoriens venientis lumina vitæ:
Cùm ſummo ætherij reſidens in vertice Olympi
Regius ardenti fulgeret Iuppiter auro,
Et vaga compoſito circùm famulantia motu
Inter ſe adſpicerent radijs felicibus aſtra:
Lydia materno cæleſtia pignora tellus
Cùm gremio exciperet, quà ſeſe vrbs erigit alto
Clara iugo, fecunda virûm, decorumq́ creatrix,
Regales fuluâ pueros ſub matre, ſuperbum
Inſigne attollens, nec ſanguinis immemor alti

Cognatam

Cognatam oſtentans notâ ſub imagine Romam:
Cùm domus egregios intra generoſa penates,
(Nomen auis, atauiſq; ingens) longo ordine viuos
Monſtraret puero vultus, & facta ſuorum
Mirari, inq; ſacris veſtigia figere ſignis;
Et patrio in teneris laudum conſueſcere amori.
Nec maiora ſilent regni argumenta futuri,
Haud obſcura, virum veniens vbi reddidit ætas,
Quæ dedit ille: Dei purâ ſuper omnia plenum
Relligione, metuq; animum, niueoſq; pudici
Pectoris, inuictoſq;, vllo ſine vulnere, mores:
Tum largè nitidis hauſtas de fontibus vndas
Cæleſtis Sophiæ, Themidiſq;, & Palladis artes,
Queis populos regere imperio, quibus aſpera doctus
Flectere corda hominum, poſitis olim effera bellis
Sæcula felici miteſcere pace iuberet.
Quid referam, vt lætos auguſtæ frontis honores
Ingeminant, celſoſq; animos, mentemq; benignam,
Regificaſq; manus, facilemq; ad præmia dextram?
Quid ſtudium, totq; exhauſtos terraq; mariq;
Pro re Romanâ, pro relligione labores?
Tot benefacta viri! quæ tu, Fernande, beatus
Spectaſti primis mirari aſſuetus ab annis;
Et patrias etiam Rheni meditatus ad vndas

Tentaſti Arctoas plectro leniore per auras.
Nunc quæ mira vides, propiore beatior almæ
Frontis ab aſpectu, pronâ quæq; accipis aure,
Quæq; feret voluenda dies facta inclyta ſummi
Principis, & nomen latè immortale, decuſq;,
Maiori celebrare ſono, grandiq; memento
Carmine, Mæoniiſq; modis attollere ad aſtra.
Diuino ingenio, & præſenti numine vates
Quæ dabis, æternùm referens mirabitur orbis,
Et ſeri aſſiduè diſcent memorare nepotes.

AD ALEXANDRVM VII. PONT. OPT. MAX.

Euchariſticon.

ME quoque ſublimi è ſolio, PATER, *aſpicis, vnde*
Terrarum ſpatia, & terras obeuntia latè
Æquora deſpectas, cælumq; ac ſidera tangis
Arduus, & vigili mundum ratione gubernas.
Nec tua maieſtas, quòd me quoque prouida curat,
Deteritur: Phœbi nec lux ſeſe inficit alma,
Senta quòd ex alto luſtrat loca, & infima tendit
Telluris, maneſq; adeò penetrare ſub imos.

Sed

Sed ſimul emicuit cælo, triſtem vndique pellit
Squalorem, turpemq́; ſitum, nebulaſq́; reſoluit.
Atque vbi deſcendit magis, interiuſq́; repoſtas
Rimatur latebras, fetus & munera fundit
Cara magis, pretioſa auri argentiq́; metalla,
Gignit & ardenti rutilos fulgore lapillos.
Haud aliter tu, MAGNE PARENS, *quocumq; ſalubres*
Aduertis radios, mentes animoſq́; ſerenas,
Speq́; bonâ, & donis largè præſentibus auges.
Vel mihi quæ longè in tenebris ſemota iacebat,
Frontis vt aſpectu primo recreata beatæ,
Regaliq́; erecta manu, & decorata benigno
Munere, vita redit! veterumq́; oblita malorum,
Læta tuos inter dum ſe circumſpicit, vſque
Fortunam ſecura nouam, noua gaudia verſat!
Atque vtinam illapſu diuini luminis, auri
Vena fluat, noſtroq́; erumpant pectore gemmæ!
Pulcrior haud inter lauros ederaſq́; virentes
Cinxerit ambroſios tibi crines vlla corona.
Nam neque præpetibus ſuperantes aëra pennis
Me vincant aquilæ, nec dulci carmine olores,
Nomen ALEXANDRI, *laudeſq́;, atque inclyta facta*
Tollere Pierio certantem ad ſidera cantu.
Te verò intereà tacitus venerabor, & altè

Diuini ingenij quæ tu veſtigia ſignas,
Aſſiduè relegens, memori ſub mente recondam:
Diſcam aptis ſi fortè olim tibi ſoluere grates
Vocibus, & tua conari, PATER, aurea dicta,
Aurea, perpetuâ ſemper digniſſima vitâ:
Deq; tuis tibi dona feram te digna, ſupremi
Vt facimus ſacras humiles ad Numinis aras.

AD FLAVIVM CARD. CHISIVM.

TV quoque ſupremo Patrui de ſidere ſidus
(Cynthia fraternis clara velut radijs)
Me tenui grates dicentem carmine, lætis
Aſpectas, Princeps inclyte, luminibus:
Cuius in exortu toto lux aurea cælo
Emicat, & campos lapſa per ætherios
Diditur, & pulsâ caligine protinus imas
Vndique iam terras conſerit, & maria.
Sed tua purpureo veſtitur lumine Roma
Largiùs, eximio & munere perfruitur:
Teq; ſuum decus, & lenimen dulce laborum
Suſpicit, & duro in tempore præſidium,

Cùm

Cùm ſcelerata lues miſeram, & mendacia meßis,
Ah miſeram, crebris mortibus horrificant:
Nec ceſſare ſinit trepidam diſcordia Regum
Vicina, armorum terribili ſonitu.
Vt patrio exiliens armata è vertice Pallas
Infenſos cælo terrigenas domuit,
Pectore de ſacro magni haud ſecus ipſe Parentis
Diuino exiſtis viuidus ingenio.
Continuoq; feras acies, atque horrida fundis
Faucibus eructata agmina Tænarijs:
Perq; Vrbem, & Latium Diras ſine more furentes
Ad nigra præcipites Tartara victor agis.
Quaq; triumphantem volucris fert gloria, vinctum
Auro & fronde ſimul tempora multiplici,
Ignis vt in cælo cùm ſe nouus exerit, in te
Mentes quiſque, auidos conijcit atque oculos.
Surgere Ledæum veſtris de montibus aſtrum
Iam videt in medijs fluctibus Italia;
Tranſq; Alpes procùl aërias, tranſq; æquora, lato
Iactatæ, heu, gentes omine ſuſpiciunt.
Iam fœdas ſperant hiemes, cæliq; tumultus
Deſæuiſſe, animas & poſuiſſe truces.
Tempora iam compleſſe canunt infeſta ſorores,
Staminaq; auratis ducere velleribus:

Egregium

Egregium euerſo tandem ſuccurrere ſæclo
Demiſſum niueis alitibus iuuenem.
Hunc, patrios fulgere lares dum ſtemmate longo
Præclaris atauûm cernit imaginibus,
Diſcere virtutem in teneris, verumq; laborem
Cœpiſſe, & magnos reddere Chiſiadas:
Et cùm vix molli primùm pubeſceret æuo,
Intrepido fortes corde gerentem animos,
Vnigenam caræ amplexus genitricis, & vda
Fugiſſe immotum lumina lacrymulis,
Miſſo vt Hyperboreas magnis de rebus in oras
Adderet ingenti ſe comitem Patruo:
Perq; niues celerem, perq; horrida ſaxa ſecutus
Curreret, ad ſuperos quà via pandit iter.
Et nunc, quod virtus olim ſua, feſtaq; votis
Poſcebant rebus tempora flebilibus,
Ille ſedet regnans ſolio ſublimis in aureo,
Iuraq; ſeruatis mitia dat populis:
Tuq; hoc iam pridem ſapere, & regnare magiſtro
Doctus, in imperij parte locatus ades:
Quicum partiri graue pondus, cui velit altum
Pectus ALEXANDER *credere, & ingenium.*
Ille adeò te, ſacra feras qui iuſſa per orbem,
Pollentem eloquio mittet Atlantiaden,

Quo

uo reuocante, diu pax ſuſpirata reuiſat
Europam, indigno reddita ab exilio:
ùm placidi iungent, poſitò certamine, Reges
In meliùs verſis, fœdera, conſilijs.
At tibi iam video magni famulantia mundi
Sidera felici lumine, quà properas:
Et tumidos molli cliuo ſubſidere montes,
Fluminaq́; obſequio currere prona tuo.
Iam video ventos impellere vela ferentes,
Et ſeruire ſacris puppibus Hippotaden:
Neptunumq́; Patrem, & Nereidas exultantes
Accipere, & toto prouehere vſque mari;
Litoreq́; exceptum primo deducere gentes,
Lætitiæ reſonis vocibus, innumeras.
Parte aliâ increpitat reditum deſerta morantem,
Teq́; diu externis inuidet Auſonia:
Et reducē hinc ſummis ſuſpirat ab Alpibus, atq; hinc
Expectat Tuſcis obuia litoribus.
En venit, & terris emenſis ſoſpes, & vndis,
Præpetibus tendit curſibus in Latium:
Iamq́; viam ad ſacras relegens ſecat impiger arces,
Mœnia iam victor FLAVIVS *ecce ſubit.*
Vrbs effuſa repentè ruit, populuſq́; Patreſq́;
Optato properant paſcere amore oculos.

Arduus

Arduus ille ſedet, nitidoſq́, aurum inter & oſtrum,
Palladijs crines frondibus implicitus
Alta triumphali inuehitur Capitolia pompâ;
Mox humilis ſanctis oſcula dat pedibus.
Intereà fremituq́ hilari, plauſuq́ reſultant,
Et lucent feſtis compita luminibus.
Nec niuei, flauo quos flumine paſcit olores
Agmine nunc Tybris profluus aurifero,
Nomen ALEXANDRI, *&* FLAVI, *& facta inclyta ceſſant*
In cælum æternis tollere carminibus:
Sæcla nec æternis voluentia dicere laudes
Ceſſabunt, veſtris aurea muneribus.

AD AVRELIVM MARROCHIVM, SCIPIONIS CARD. S. SVSANNÆ MEDICVM.

HOc tibi me, Aureli, veſtrum quoque numen Apollo
Sollicitum iuſſit mittere epiſtolium:
Artis vt auxilio, quam tu meditaris, & vnam
Eximiè præſtanti excolis ingenio,

Naſcenti

aſcenti occurras morbo, longumq́; minanti,
Ni reprimas, toto corpore ſupplicium.
e quo etenim Domini vos mollia iuſſa ſecuti
Vrbe procul dulci viuitis exilio,
t miſerâ ambitione procul, dulciſsima, forſan
Immemores noſtri, gaudia percipitis;
Hic mihi neſcio quæ trepido ſubmittitur imis
Viſceribus triſtis fœdaq́; pernicies.
Iam vapor effuſus feruentibus vndique venis
Incipit indignis vrere membra modis.
Iamq́; vari ſparſim exiſtunt, papulæq́; rubentes,
Inficit & medias puſtula rupta manus:
Prurituſq́; vagi, & ſcabræ rubiginis optat
Aſsiduo impatiens ſtringier vngue cutis.
Præſertim dulces vbi ſuadent carpere ſomnos
Aurea iam curſu ſidera præcipiti,
Sanguis inardeſcens ſtimulis pertentat acutis:
Nec requies molli mî datur vlla toro.
Vixq́; renaſcentis Phœbi ſub lumina prima
Excipit irriguo ſparſa ſopore quies.
Vnde autem infelix vitium inceſsiſſe repentè,
Et miſeros artus corripuiſſe putem?
Non ego cùm flammas Procyon, radioſq́; malignos
Spargeret, aut miti luce ſub Erigones

Pocula

Pocula ſiccaui generoſi ardentia Bacchi
Largiùs, appoſitæ nec nocuere dapes.
Dira neque immodico bilis ſuccenſa labore,
Nec curâ aut ſtudio eſt mens agitata graui.
Sed molles aluere epulæ, cyathiſq; minutis
Infuſa eſt gelido plurima lympha mero:
Et matutini captato frigore roris,
Mox vacui longos ſedimus vſque dies.
Nec dubitaui etiam merſare ſalubribus vndis
Interdum, ac tepido ſpargere membra lacu.
Quid, liquidum, medioq; agitatum Aquilonibus æſtu
Quòd cælum in tectis ducimus äërijs.
Ipſe tamen quæ cauſa malum hoc induxerit, altè
Veſtiga; & celerem, dum licet, affer opem.
Affer opem, & propera labem compeſcere, ſi te
Vlla mouent dulcis iura ſodalitij.
Seu ſit abundanti ſalientem ſanguine venam
Tundere opus; ſuccoſq; elicuiſſe putres;
Seu iecore ardenti ingeſto medicāmine flammam
Opprimere, atque aluum ducere conſilium eſt;
Huc ades, Autumni labentis dum finit hora
Lenis adhuc, dum ſic ſera moratur hiems.
Quam cupimus debere tibi, molire ſalutem,
Conceptumq; ægro pectore pelle metum.

Eueniet:

ueniet: tibi perpetuò ſic vota ſecundent,
Et faueant cœptis numina læta tuis:
incipis & magni viridi dent robore vitam
Proferre ad Pylij tempora longa ſenis.

AD FERDINANDVM FVRSTENBERGIVM,

De reditu cogitantem in Germaniam anno CIↃ. IↃC. LIV.

CVi fauſta læto ſidera lumine
Riſere, molli quem placidæ ſinu
Fouere naſcentem Camœnæ, &
Ambroſijs aluere ſuccis:
Cui ductus altè ſanguis, & inclytæ
Longo ſequentes ordine imagines,
Chartæq; ſignantes parentum
Facta, domus monumenta magnæ,
Monſtrant auito nobile iter gradu
Virtutis, arces quà datur igneas
Inire, doctrinæq; ſuadent
Aërium ſuperare culmen:

Laborioſâ nil opus aleâ
Mutare dulces exilio lares,
Et quærere incertum remotis
Regna procùl peregrina terris.
Sed te beati viuidus ingenI
Adegit ardor limina linquere
Paterna, præclaros vt exul
Egregius fugeres penates
Primâ in iuuentâ. Nec ſine numine,
Fernande, Diuûm, principe in vrbium
Reſiſtis, ingentemq́ luſtras
Latè oculis animoq́ Romam.
Iacere moles nubibus aſpicis
Olim propinquas, & decora imperI
Miratus, immani ruinâ, &
Marte doles cecidiſſe veſtro.
Mox de ſuperbo puluere nomina
Maiora cernis, regnaq́ ſurgere
Æterna, quæ victrix per orbem
Relligio, pietaſq́ ſummis
Æquauit aſtris. Impiger vltimo
De fonte, riuos hîc ſapientiæ
Hauris, & ad plenum benignâ
Pulcra ſitis ſatiatur vndâ.

Purum

Purum vetuſti temporis aureas
Hic pectus artes combibit, & ſacrâ
De fronde iam nectis coronam
Crinibus, Auſonioq; vates
Incedis inter carmine nobilis,
Cui plaudit amnis regius aſſonans,
Colleſq; ſepteni reſultant,
Quo Latiæ recreantur aures.
Natale fratres imperijs ſolum
Belliſq; fetum pectore Martio
Colant tuentes, & ſub Arcto
Auſpicijs volitent ſecundis.
Ad pulcra pacis munia te vocat,
Poſcitq; cælum mitius: huc tua
Te ſiſtit, & celſos honores
Inſequitur generoſa virtus.
Vt orba dulci coniuge, & vnico
Fecunda nato, mœſta tenet parens
Amplexa cedentem, nec vdo
Fixa ſinit properare vultu:
Sic Roma cari dum capitis fugam
Rumore triſti nunc timet anxia,
Supplex moratur, ſic amici
Te precibus retinent Quirites.

AD AVGVSTINVM FAVORITVM.

Ad ſtudium Græcarum litterarum hortatur.

QVi pectus ardor verſat, & intimas
Vrit medullas, purus, ab ignibus
Demiſſus æternis, & vſque
Ætheriâ recreatus aurâ:
Vernante qui te ſanguine vividum
Tellurem inertem linquere, & arduas,
Auguſte, ſublimem volucri
Ingenio ſuperare nubes
Cogit, relictas mox humilem ſuper-
Volare terras, litora duplicis
Diuerſa latè quà refusâ
Oceani feriuntur vndâ;
Interminatas quò ſapientiæ
Quæras auaro diuitias ſinu,
Opeſq; doctrinæ beato
Egregias animo reportes,

Non

Non ille fracta lenior impetu
Reſidet vſquam: non alio minùs
Sub ſole ferueſcet: nec iſtam
Lympha ſitim gelidúmve flumen
Reſtinguet vllum, tu niſi iam vagus
Ales reſiſtas; Græcia nobiles
Magnumq́ue ſpirantes ruinas
Seruat vbi, propriumq́ue buſtum.
Fluentis auri puluere ſub ſacro
Metalla, gazas impiger obrutas,
Gemmaſq́ue defoſſas, Eois
Inuenies pretioſiores.
Seu plana luſtres, ſeu iuga montium
Ferare circùm, ſeu loca legeris
Pulſata Neptuno, ſecundùm
Seu placidos ſpatieris amnes;
Arcana docti pectoris audies
Miro eloquentes digna ſilentio
Vmbras, & immortale duces
Aure auidus ſitiente nectar.
Sub dulci Hymetti culmine, vitreas
Iliſſi ad vndas ipſa canit ſedens
Regina, diuinoſq́ue flores
Cecropio Sophia ore fundit,

Quos tu ſequaci corripiens manu,
Nouiſq; pennis altiùs euolans,
Inſignem, & æternam, relictâ
Rùrſus humo, referes coronam.

IN PHILOMATHIS MVSAS IVVENILES.

QVid iſte fert libellus? aut quid ſuſpicer
Veniſſe in auras luminis fetum ingenI
Sublimis, altam nec fateri originem?
Vultuq; ficti ſub parentis, per manus,
Perq; ora circùm iam volare nobilem?
Sirenas ánne condidiſſe carmina
Diuina, mundi temperantes aſtricos
Choros, & imis, munere inſueto Deûm,
Audita terris? ánne Pindi in vertice
Iuuentæ honore Phœbus æterno nitens
Inter Camœnas ore meditatus ſacra
Hæc ipſa fudit? ſiue in Elyſiâ pij
Conualle, gentis aureæ priſcum genus,
Dedêre vates dicta præclara, aurea, &
Deſueta primùm, iamq; turpi inertiâ
Deleta, noſtro reddidere tempori?

Mirare,

Mirare, Lector, quicquid eſt, ac ſuſpice;
Mentiſq́; magnæ dum legis veſtigia,
Latens adora numen (haud vana auguro,
Humana ſi ſecundus aſpicit Deus)
Aperto adoraturus olim in lumine.

AD HIERONYMVM ALEANDRVM.

De morte Aldinæ catellæ feſtiuiſſimæ.

Ergo illa dulcis, illa multùm amabilis,
Illa albula, illa delicata, illa innocens
Catella vixit? & tulere numina,
Tua Aleander interire gaudia?
Nec vlla caſtis inuocata verſibus
Lucina præſens (heu nefas!) laboribus
Periclitantis affuit puerperæ?
Nec ipſa, dudum cuius ignem acceperat
Subblandientis acta vi Cupidinis,
Iniurioſa fata Cypris reppulit?
Sed nos querelis quid fatigamus Deos?
Summum Deorum facta crimen conqueri.
Olim (& quis hoc non credat?) alma cælitum

Venus voluptas, alma pulcritudinis
Dea, vt puellis vſquequaque blandula
Catella ſueuit aſsidere bellulis,
Habere & ipſa concupiuit candidam,
Quicum iocoſa luderet, caniculam.
Nulla at peractis procreata ſæculis
Amore digna cælitum canicula eſt.
Modò iſta amori deſtinata Cypridis
ALDINA *venit bella in auras luminis.*
Viſam ſibi hanc repentè Diua ſurripit,
Quâ nulla poſthac pulcrior videbitur.
Quare, Aleander, iam dolere deſine.
Ne tu occidiſſe crede quam deſideras,
Fallacis vmbram dum vides imaginis.
Quin gaude, & vltrò gratus offer muneri
Diuæ, lepores quæ tibi dedit ſuos:
Quæ nunc magis magiſq; amica permanet
Tibi, venuſtatemq;, & omnem cælitum
Pro munere iſto comparabit gratiam.

[library stamp]

AD EVMDEM,

De lacrymis Deorũm ediſſerentem.

FLerent dolentes fata ſi quando aſpera,
Guttis per ora lucidis manantibus
Serena Diuûm lacrymaſſe lumina
Priſci Poëtæ tradidere temporis.
Verùm nefanda ex quo peroſi crimina,
Imbuta queîs iniqua ferri ſæcula,
Contaminato ſubtrahunt ſe aſpectui,
Videre nulli fas fuit mortalium
Mirabiles quæ cælitum ſint lacrymæ:
Nunc tu, Aleander, perſpicaci acumine
Obducta viſum tendis vltra nubila,
Cælumq; luſtras penitùs: en, quòd videris
Non vſitato more flere numina,
Non vſitatâ ediſſeris facundiâ.
Euge ô beate. Tu tenebras diſcutis,
Numenq; portas, quo nitentes lumine
Verè Deorum lucidæ ſunt lacrymæ.

IN BIBLIOTHECAM FRANCISCI CARD. BARBERINI.

PRæceps furentis orbe dum ruit toto
Procella Martis, iamq; terror inceſſit,
Calidaq; cædes vndique imbuit campos;
Ab imminente vaſtitate quò ſeruet
Trepidas Camœnas, literaſq; palantes,
Sacri Senatus columen, & decus magnum
FRANCISCVS, *arcem prouidâ pius curâ*
Muniuit, ornauitq;, vimq; congeſſit
Studio, labore, dexteraq; regali
Huc aureorum maximam libellorum.
Vos hinc procùl faceſſite in malas oras
Blattæ nocentes, quò mali vocant libri:
Satis ſuperq; munera inter & curas
Regni, diurnâ ſolus, atque nocturnâ
FRANCISCVS *haſce conteret manu chartas.*

AD IOANNEM BARCLAIVM, Flores ſtudioſè educantem.

QVæ tibi culta nouos latè parit area flores,
Quæq́; nitet vario picta colore ſeges,
Quàm citò, Barclai, defecerit! improbus Auſter
Deijcit, aut denſâ decutit imber aquâ:
Solibus aut æſtus veniens ardentibus vrit,
Aut legit, & rapido demetit vngue manus.
Haud ita quos lepidis cultu meliore libellis
Diuini flores inſeris ingenij.
Nam Charites Muſæq́; fouent, ſparſiq́; beato
Nectare, perpetui veris honore vigent.
Nec deerunt vnquam inſcripti tua nomina flores,
Longa licet ſtudio perpete ſæcla legant.

CÆSARIS COMMENTARIA CORROSA A MVRIBVS.

QVòd mille libros inter, hunc immaniùs
Vaſtaſſe mures aſpicis,
Quo bella Cæſar inclyta, & victorias
Hac quâ peregit fortiter

Dex-

Dextrâ, exarauit doctè, id imprudentiâ,
Caſúve factum ne puta.
Nam dum coronâ cingit, ac ſedet diu
Caſtella circum, aut mœnia,
Edendi amore adegit, ac penuriâ,
Dolo vndecumque & machinis
Periclitantes aggredi, & conſumere
Excepta murium agmina.
Ex illo inuſtum dedecus, & iniuriam
Tranſmiſſam aduſque poſteros,
Auctoris haud oblita, fortis natio
Reponit, atque vlciſcitur.

AD IVVENEM PICTOREM.

DVm viuo diſcis tabulas animare colore,
Et varios natura effert quos dædala flores,
Graminaq́, & dulces anni per tempora fructus
Dum ſimulas, laudum iuuenili captus amore,
Diſce ſimul pulcris animum virtutibus altè
Imprimere, atque Dei ſacram mediâ ipſe locatam
Effigiem quam mente geris, fuligine turpi
Ah caue commacules, & celſo è culmine iam iam
Præcipitem, tetro vitiorum in gurgite voluas.

Ah

Ah caue, dum violaſq́, roſaſq́, & candida pingit
Lilia docta manus, triſtes ſub pectore dumos,
Atque venenatis radicibus inſerat herbas
Actus amor furijs, nimiumq́, effrana cupido,
Pullulet vnde tibi ſcelerum denſiſſima ſilua,
Pœnarumq́, grauis nullo non tempore meſſis.

DE CHRISTINÆ Suecorum, Gothorum, Vandalorum Reginæ aduentu in Vrbem, Ianuario ineunte.

Acceſſu, REGINA, *tua noua frigora in Vrbem*
Cur tulit, & gelidos ventus ab axe dies?
Inſolitum frangi regali virgine non eſt,
Et rigidum Boreæ pectus amore capi.
Nunc Dominam ille ſuam ſequitur terraq́, mariq́,
Et fugit in patrijs ſceptra aliena plagis.
Quòdque videt tenero doctas ſub pectore Athenas,
Extuderunt Graiûm quidquid & ingenia,
Hoc capitur magis, & veteres reminiſcitur ignes,
Te quoque Cecropium dum putat eſſe genus.

DE

DE ALEXANDRI VII. PONTIFICIS OPT. MAX. ſeceſſu in Albanum.

Ecce vbi Alexander *longam ſeceßit in Albam,*
Et Romam veteri reſtituit patriæ,
Iuppiter ipſe graui vectus per inania curru
Deſcendit prono plurimus obſequio.
Mox colere & Phœbus, radijs ornatus & auro,
Luce ſuâ lumen clarius approperat:
Nympharumq; chori lacubus, ſyluiſq; relictis
In numerum aduentu Principis exiliunt:
Et circumpoſitæ effundunt ſeſe vndique gentes,
Vt ſacris humiles oſcula dent pedibus.
Vrbs dolet intereà ingeminans deſerta querelas,
Suſpiratq; ſui mæſta Patris reditum.
Parce tamen, pia Roma, queri, nec gaudia Matri
Antiquæ exigui temporis inuideas.

AD
P. SFORTIAM
PALLAVICINVM S. I.
De hiſtoriâ Concilij Tridentini ab eo ſcriptâ.

CLara ducum ſoboles, bellatorumq́, propago,
Qui veteres forti nomine reddis auos;
Tu licet abnueris Martem, & meliora ſecutus
Palladijs iam cælum artibus attigeris,
Arma tamen fato generis te, duraq́, bella,
Atque triumphato laurus ab hoſte manet.
Indomiti vel nunc infracta ſuperbia monſtri,
Totq́, dabat populis qui modò damna furor,
Quem nouus Alcides, & ferro aggreſſus & igni,
Diuini extinxti viribus ingenij,
Quas peperit palmas! quæ venit adorea! quantus
Inde tulit plauſus nomen ad aſtra tuum!
Ille quidem domuit poſtquam portenta, domari
Poſtremam victor comperit inuidiam.
Tu maior, ſimul indomitum certamine primo
Et ſuperas hoſtem, Sfortia, & inuidiam.

IN ORATIONEM FVNEBREM IO. IACOBI BVCCARDI

habitam Romæ in morte Nicolai Claudij Fabricij Pereſcij.

ÆTernæ in Vrbis luce, conſeſſu Patrum
Fauente, Romano ore cultuq́ exequi
Potuiſſe laudes plurimas & maximas
Extincti acerbo funere, heu, Pereſcij,
Buccarde, res eſt magna, factuq́ ardua:
Sed, quâ executus ipſe, præclaram, aûream
Orationem efferre qui poßit ſatis,
Rem magnam & is præſtiterit, ac perarduam.

IN PANGLOSSIAM

de laudibus eiuſdem ab eodem Buccardo collectam.

QVod nomen laudeſq́ tui celebrare PereſcI
Inſtiterunt variæ linguis longo ordine gentes,
Nobilitas, virtuſq́ viri, & benefacta repoſcunt
Æterna, Oceanum ad geminum diſperſa per orbem.
At pariter benè quòd celebrant, laudantq́ diſertè,
Laus, Buccarde, tua eſt: tua enim facundia primùm
Emicuit;

Emicuit; vitamq́, & grandia facta ſecutus
Deflecti egregij caſum miſeratus amici:
Quæ circùm accipiens longè exaudita, reſultans
Aſſonat, ingeniumq́ tuum ſibi vendicat Orbis.

AD FELICEM ZACHIAM, NATALIS RONDININI defuncti matrem.

Vidit vt ereptum properato funere natum,
Flentibus immoto pectore mater ait:
Mortalis genui mortalem, animoq́ ſupremum,
Cùm peperi, occurrit tempus & atra dies.
Vana tamen ratio, & rerum te fallit imago,
Pace tuâ liceat dicere, docta parens.
Perlege NATALEM *celebrantûm carmina, in æuum*
Carmina diuinis edita ab ingeniis:
Teq́ immortalem nati de nomine, & illum
Laudibus æternùm viuere noſce ſuis.

Tuiſq́; è manibus venit, minuta
Ferro in fruſta ſecare, nec puto fas
Tam cari capitis perire formam,
Et ſimul meditor frui beato
Lætus munere, & vnctiore cœnâ;
Ære mî fuerunt paranda grandi
Arma, vaſaq́; grandiora, molem
Tantam quæ caperent, focoq́; & igni
Admotam coquerent, tripus, ahenum,
Lanceſq́;, & patinæ, paropſideſq́ue.
Tum qua ſilua lari aduoluta! quantus
Incendit modicos rogus penates!
Quanta, heu, diluuies profuſi oliui
Ferclum immane ſuper! lucerna tantum
Noſtra vix biberit decem per annos.
Proin tu, cùm tibi monſtra belluoſus
Mittet Oceanus, vagiq́; fluctus
Hæc ad litora verterint tremendum
Balenæ ſpatium, memento turpe
Deſtinare aliò caput, docendus
Fortunam, & loculos breues amici
Metiri pede veriore. non hæc
Decent munera pauperem culinam.

AD EVMDEM,

Die eius natali.

OCtobres ſaluete Idus, lux ſacra, Maronem
Quæ fudiſti auras prima ſub ætherias.
Tuq; adeò mihi lux ſalue, quæ proxima ſurgis,
Lux mihi natali ſanctior vſque meo;
Vnde ſibi reduces apponit & ordinat annos,
Et ſignat niueis tempora læta notis,
Æmula diuino condit qui carmina Vati
Fernandus, Muſâ proximus vt geneſi.

EIDEM ΦΙΛΕΛΛΗΝΙ

Librum ſacrarum precum Græcum & Latinum mittit.

ACcipe diuinum gemino, Fernande, libellum
Eloquio: ingenium nam decet ille tuum.
Audiet Omnipotens, ſeu maieſtate Latinâ,
Seu Graio fuſas dulciùs ore preces.
Dumq; ſacras niueo promis de pectore voces,
Et purâ aſſiduè mente Deum alloqueris,
Haud vigili ſtudio, miro ſed munere cæli
Mox dabitur linguas addidiciſſe nouas.

VILLA

VILLA OSTIENSIS SACCHETTÆ FAMILIÆ.

VRbis in antiquæ, nitidi non indiga cultus,
Villa ſolo, ad primum continuata mare,
Hinc Romam, aduerſæ cineres Carthaginis illinc
Proſpecto, & Tyrÿ diruta regna ducis.
Nec facies animos aufert mihi proxima tantùm,
Litore ab oppoſito gloria quanta venit.
Faſtidit ſi Roma, procùl miratur, & optat
Inuida delicias Punica terra meas.

OPPIDVM IN SABINIS.

OPpiduli aſpectu primo ſi colligis, hoſpes,
Hîc vitam duci non benè, deciperis.
Hîc locus & cœlum felix & campus, & agros
Hoſce habitant Pallas, Liber, & alma Ceres.
Hàc pede piſcoſus nitido fugit amnis, & altis
Exagitat ſiluis læta Diana feras.
Hæc ſatis, & ſuperant, animus ni deficit æquus:
Hunc quoque qui ſecum non tulit, hîc reperit.

SOMNIVM,

Ruri ſub conopeo arundinibus ſuſpenſo.

ESſe quid hoc dicam, tanta inter gaudia detur
Ducere cùm ſolidos hîc ſine nube dies,
Quòd, ſimul incipio molli requieſcere lecto,
Terrificant animum ſomnia nigra meum?
Nam ſubitò triſti percellor imagine, & ingens
Inceſſit miſeris terror ab hiſtorijs.
Vel mihi præteritâ cùm nocte miſerrimus vltrò
CANNARVM *occurrit caſus, vt obrigui!*
Ergò perpetuò vigilantem viuere tanti eſt,
Et fugere horrendi dira pericla tori.

VILLA FARNESIA IN IANICVLO.

VIlla ſolo & cælo felix, & clara vetuſto
Nomine, nil fumum, nil moror Vrbis opes.
His Pater optauit regnum ſibi Ianus in oris,
Et poſuit noſtro mœnia prima iugo:
Quæq; olim eduxit regalia tecta ſub auras,
Credibile eſt ſpatio clauſa fuiſſe meo.
Nunc titulo melioris heri, cultuq; recenti
Nobilis, egregio munere læta fruor.

AD IACOBVM WALLIVM E SOCIETATE IESV,

Cùm Michaëlem Angelum Bonarrotum, ſculptorem & pictorem ſummum, Aretinum appellaſſet, cùm debuiſſet dicere Florentinum.

Vatum maxime, quot fuere, VValli,
Quot ſunt, quotq́; alijs erunt in annis,
Quid Florentia pulcra nobilisq́;
Vrbs de te meruit miſella tantum,
Ipſi vt Praxitelem ſuum atque Apellem
Vnus tu eriperes iniquè, & iſtud
Inter cetera lumen inuideres?
Si neſcis, grauiter tulere ciues.
Quod ni præproperè parumq́; cautè
Dictum continuò palàm recantas,
Edico tibi, non inultum abibit.
Nam multabere patriâ viciſſim.
Nec te illi Grudium ferent poëtam,
Brugæ nomine nec tuo ferentur:
Sed iactaberis vſque Mantuanus
Vates, & Venuſinus vſque, & Vmber.
Res eſt non minimùm timenda VVaſſi.

AD FAVSTINVM.

QVod ferro, Fauſtine, tibi, quodq́ue ære rigenti
Mulciberis conſtat nobilis arte torus,
Horreſco. Neſcis, heu, quæ portenta cubili
Sub tali foueas nocte dieq́ue miſer.
Nam, Maro ſi verus, verum eſt quoque credere, lecto
Verſari Eumenidas nocte dieq́ue tuo.

FERDINANDO FVRSTENBERGIO.

PAſcenti procul Vrbe animum Septembribus horis,
Crura ſacer mihi cùm lentè percurreret ignis,
Et miſeros artus ſtimulis arthritis acutis
Vreret, ac toto tentarer corpore, demum
Decubui feſſus monitu imperioq́ue medentûm.
Accipe nunc, Fernande, tori quæ commoda noſtri,
Deliciæq́ue, quibus ceſſantem frangere morbum
Sperabam, victorq́ue feros ſuperare dolores,
Moxq́ue frui lætus iucundi gaudia ruris.
Principio apparet lecti modus haud ita magnus:
Tres in fronte pedes, paulò plus tentus in agrum,
Dimidiamq́ue pauimento vix altior vlnam;
Vnde ſolum digitis pulſare micantibus imum,

Perq́; leues auras iactatis ludere talis,
Mite laboranti ſolamen. Culcita duris
Durior impoſita aſſeribus, non illa minutis
Aut plumis infarta, aut vellere pinguis Ibero.
Cyniphiis tondent ſed quale in vallibus hirci,
Horrentéſve apri, Numidæve in montibus vrſi,
Tomento oppletur Cilicum de ſtamine ſaccus.
Inuoluit ſuper hunc animoſis ſoſpes ab Euris,
Et decimo fluctu, fœdisq́; agitata procellis
Carbaſus, aſſutis obtendens vulnera pannis.
Nauticus horreſcit ſupremo tegmine cento,
Blattarum ac tinearum epulis ſubductus, & vnde
Diripuere dapes magno certamine mures.
Cetera (quod multo mireris non ſine riſu)
Regifico ſurgunt luxu, textuq́; renident
Attalico, & Babylonis acu, Phrygioq́; labore.
Quattuor ingentes Ephyræo ex ære columnæ,
Aurati fulgent quarum alto culmine coni,
Vela ferunt pretioſa, & nobile conopeum.
Sed neque feruenti citiùs de ſanguine febris,
Nec dolor abſcedit membris, nec pectore curæ,
Textilibus ſi in picturis aurum inter & oſtrum
Iacteris, quàm ſi plebeiâ in veſte cubaris.
Quod te per nomen iucundum, & fœdera dulcis

Teſtor amicitiæ, per ſanctæ pignora dextræ,
Per mores, geniumq́ tuum, miſereſce iacentis.
Dumq́ datur placidos in lucem carpere ſomnos,
Et tibi lauricomo veniunt inſomnia Pindo,
Inſpirantq́ quieſcenti noua carmina Muſæ,
Dulce aliquid mihi Caſtalio tranſmitte liquore
Perfuſum Forſan vatum Deus, artis & idem
Inuentor medicæ ſic me ſeruarit Apollo.

POEMATA AVGVSTINI FAVORITI,

FLAVIO CHISIO
S. R. E. CARDINALI
AB EPISTOLIS,
ET
SACRO COLLEGIO
CARDINALIVM
A SECRETIS.

Æ G O N,

Siue de obitu Sidronii Hosschii è Soc. Iesv.

Menalcas Fabium Chiſium Cardinalem; Lycidas Poëtam refert.

Lycid. *QVi te ſollicitat luctus, quæ cura, Menalca,*
O & paſtorum decus, & ſolatia ruris?
Non animus tibi, non vultus, velut antè, ſerenus,
Quo blandos audire ſoles ac reddere verſus.
Atqui nunc lætos cum tempore ſumere vultus,
Perq; vices aliquid, curas quod fallat agreſtes,
Ludere conueniat. Iam formoſiſſimus annus,
Iam grati ſoles, motiſq; à frondibus aura
Lenior: herba torum, ſiluæ dant frigus & vmbras.
Et peream, ſi non invitant omnia cantum.
Quin huic nos cliuo pariter ſuccedimus, vnde
Cernere prærupti fas eſt de vertice montis
Muſcoſum per iter rapidas deſcendere lymphas,
Dum ſubter ludunt ſaturæ per prata capellæ.
Men. *Ah! Lycida, Lycida, ſcires modò, quàm mihi laxum*
Pectore vulnus hiet, mæſtum ridentibus agris

Haud,

Haud, reor, obijceres vultum mihi: mæſtus & ipſe
In gemitus planctuſq; oculis rorantibus ires.
Hic cæli nitor ipſe, anni hæc vernantis imago,
Hæc antra, hi fontes, ipſa hæc iuga frondea tantùm
Me capiunt, quantùm denſis nox atra tenebris,
Aut, cùm improuisâ cælum ruit omne procellâ,
Percuſſæ nimbis ſegetes, & grandine vites.
Vſque adeò premit, ac mentem dolor improbus haurit.
LYCID. *Quidquid id eſt, ne conde ſinu: medicina dolori eſt*
Illius indicium. Quæ non fluit vnda, putreſcit,
Et ruit obiecto violentior aggere torrens,
Et compreſſa parit maiorem flamma ruinam,
Incluſiq; Euri tellurem atque oppida quaſſant.
Sic quoties celat cauſas, altaq; repoſtus
Hæret mente dolor, damno eſt ſibi: pectore clauſæ
Marceſcunt lacrymæ, ſpirantq; in viſcera tabem.
Occidit hoc nuper morbo Lycus, occidit Alcon.
At ſi quid fortuna tibi crudele minatur,
Antè luem pecori, aut ſtabulis incendia mittat,
Aut capiti noſtro quæ ſint mala cumq; reſeruet.
Te ſine magna Pales ſqualentia linqueret arua,
Lugerent armenta, armentorumq; magiſtri,
Fiſtula nec cuiquam curæ foret. Hæc mea certè,

Ludi-

Ludibrium ventis piceâ penderet ab altâ.
Nec pulſæ valles, vociſq́; referret imago,
Quod mihi cantandi cupido dictare ſolebat
Carmen Apollineâ demiſſus origine paſtor.
Quin ego digreſſus ſiluis, lucemq́; peroſus,
Ætatem in duro traherem miſer Apennino.
MEN. *Si tibi tantus amor luctus cognoſcere noſtros,*
Teq́; adeò tangit dolor hic meus, accipe. Venit
Verus ab Arcadiâ nuper mihi nuntius, eheu!
Ægonem occubuiſſe meum: meus occidit Ægon,
Ægon, quo paſtor totâ præſtantior alter
Non fuit Arcadiâ dulci perfundere cantu
Mænala, ſeu patrij ſaltus mulcere Lycæi.
Cui me præclaris captum virtutibus olim,
Cùm daret hoſpitium nobis illa aurea tellus,
Fœdus amicitiæ nexu deuinxerat arcto:
Quicum ſæpè morari, ac ludere ſæpè ſolebam,
Quamquam vicinis fremerent regionibus arma,
Noſtraq́; finitimæ turbarent otia gentes.
Quis caſus mihi te, vel quis Deus abſtulit, Ægon?
O nimis in miſerum crudelia fata Menalcam!
Infelix pecus ite, nihil moror, ite capellæ.
LYCID. *Anne erat ille Ægon, cuius tu carmina quondam*

Infan-

Infandam, nimiùm infandam referentia cædem
Ipſe mihi celſâ (memini) de rupe canebas,
Vnde omnes latè turres ac Roma videri?
Sic inflectebas inter ſuſpiria vocem,
Vt mihi viſa iterùm fuerit diſcedere tellus,
Atque iterùm mæſtâ inuolui caligine cælum.
MEN. *Ille erat: illum atro merſerunt funere Parcæ,*
Aurea diuino modulantem carmina plectro.
Eſſe quid hoc dicam, quod tam breue ducimus æuum
Mortales, viuunt cerui, coruiq; tot annos?
Vidi ego ſucciſas iterùm reuireſcere quercus,
Exutoſq; annis iuueneſcere ſæpius angues.
Quin & auem fama eſt, ſæclis iam quinque peractis,
Oppetere, eq; rogo, quem, quo nutritur, amomo,
Et nardi calamis, & odoro cortice myrrhæ
Extruit ipſa ſibi, vitam inſtaurare recentem.
Aſt hominem nec fata ſinunt producere vitam,
Nec ſemel extinctum remeare in luminis auras.
Nymphæ, immortales Nymphæ, ſuccurrite nobis:
Dicite ſi qua viret veſtris in montibus herba,
Quæ gelidos animam reuocet vitalis in artus.
Dicite: tum memor hîc vobis altaria ponam,
Et tenerâ faciam meritis pro talibus agnâ.
Quid loquor? abripiunt venti mea vota proterui,

Et

Et prece nequidquam Divos atque aſtra fatigo.
Ægon hinc abijt, nec quiſquam Ægona reducet.
Crudeles Diui, crudelia ſidera, Nymphæ
Crudeles; ſed tu cunctis crudelior Ægon,
Cedere qui vitâ potuiſti abſente Menalca,
Immemor heu noſtri. Licuiſſet lumina ſaltem
Claudere, & extremùm lacrymis perfundere noſtris,
Et dare, ſi quid id eſt, frigentibus oſcula labris.
Sed forſan, cùm tu loquerere nouiſſima verba
Languidus, ac dulces raperet dolor vltimus auras,
Ipſe inter lætas ducebam pocula menſas
Neſcius, aut queruli dirimebam iurgia Codri.
Quamquam, ſi penitus mihi mens non cæca fuiſſet,
Certus ego hos olim potui prænoſcere caſus.
Sæpè etenim eſculeâ captanti frigus in vmbrâ,
Dum tacitus ſedeo, dum ſpirat amicior Auſter,
Læuam neſcio quid pepulit mihi protinus aurem:
Cumq; admouiſſem teretes ad labra cicutas,
Diſſona feralem reddebat fiſtula cantum:
Sæpè & ſponte ſuâ manibus delapſa cadebat.
Quod ſupereſt, tumulum extincto ſtatuemus inanem,
Quà Tiberis ſacrum velatus arundine crinem
Pacato Latias interluit amne ruinas.
Dein viridi in trunco noſtri monumenta doloris

Inſcribam lacrymans: quæ fortè notabitur arbos,
Non illam venti eruerint, non frigore bruma
Læſerit, aut ardens inimicis ſolibus æſtas.
Fixa ſolo ſtabit, facietq́ nepotibus vmbram,
Æternùm teſtata meos hoc carmine luctus:
SALVETE ÆGONIS CINERES, QVÆCVMQVE TENET VOS
IN TERRIS REGIO. VOBIS HIC IVSTA QVOTANNIS,
QVI VICINA TENENT PASTORES PASCVA, SOLVENT.
VIVENTEM COLVIT, NVNC RAPTVM LVGET, ET ABSENS
ABSENTI TVMVLVM POSVIT TITVLVMQVE MENALCAS.
LYCID. *Sed tu deſine plura: vetat ſe quippe querelis*
Vrgeri noſtris, qui nunc, vt credere fas eſt,
Exceptos cælo vates, exceptus & illo,
Cantantes audit, paritérq́ auditur ab illis.
Et tua dum mulcet nos fiſtula, pronus abit ſol,
Compellitq́ greges in ſepta reducere paſtos.
Cras facere exequias, maneſq́ vocare licebit.

AD

AD P. SFORTIAM PALLAVICINVM S. I.

Nicander.

NVper ad Albuneæ ſiluam, quà rupe ſub altâ
Spumanti præceps Anio deuoluitur amne,
Tityrus & Lycidas læti florentibus annis,
Ambo paſtores, ambo cantare periti,
Carmine certauere. Locus certaminis antrum,
Antrum vmbroſum, ingens, pumex cui plurimus arcũ
Efficit: at iuxtà læto ſe gramine tellus
Veſtit, & æternùm violis vernantibus halat,
Alluduntq; leues auium concentibus auræ.
Hic pueris locus: hìc, cùm ſol altiſsimus vmbras
Fecerat exiguas, ſteterunt cantantibus illis
Paſtores gregis immemores, grex immemor herbæ.
Quin & Hamadryadum chorus affuit, affuit ipſe
Pan Deus, ac fremitu Satyri plauſere ſecundo.
Horum ego certamen, mihi quod narrauit Amyntas,
Carmine non vano referam, niſi vanus Amyntas.
Tu modò, ſi Muſam non dedignaris agreſtem,
Sfortia, ſtirpis honos magnæ, quo ſoſpite ſacrum

Tollit adhuc ſupra gentes caput Itala virtus,
Huc ades; hîc molli mecum conſidere in herbâ
Intereà, ac lentus poteris captare beatam,
Quam Zephyris quercus ludentibus explicat vmbrā,
Dum rabidùm latrat Canis æſtifer, aruaq́; findit
Torrida, dum tibi ſudantur quæ Bætis & Iſter
Miretur, ſeriq́; legant monumenta nepotes.
Ergò vbi propter aquam viridanti in gramine ripæ
Procubuere, prior Lycidas: En Tityre nobis
Illa dies tandem, benè quæ decernere poſſit,
Quis noſtrûm melior cantu ſit, & arte cicutæ.
TIT. *Quo me cumque vocas adſum: ſic adſit Apollo.*
Non ego detrecto certamina: non ego, forſan
Vt reris, canere indoctus. Scit victus Iolas,
Scit Dorylas, ſcit Acon, ſcit Tybridis accola Daphnis.
L. *Tu mentē huc aduerte, Mycon: nec ſit graue noſtras*
Audire, arbitrioq́; tuo componere lites.
MYC. *Ludite quæ vultis, cantuq́; exoluite curas.*
Paſtori licuit ſemper, ſemperq́; licebit,
Cùm bene pauit oues, geniales dicere verſus.
At ſi vmquam licuit calamis, ſi verſibus vnquam
Ludere, nunc paſtor calamis, nunc carmine ludat,
Quando ſuas ſibi paſcit oues, ouiumq́; ſuarum
Vellera ſecurus ſibi tondet, & vbera mulget.

TIT. *Incipe*

TIT. *Incipe tu primùm Lycida: nos deinde ſequemur.*
LY. *Nulla mora eſt: tua iuſſa ſequor. Sed nequa ſit iſti,*
Vel mihi ſuſpicio meditati carminis, omnem
Materiem præſcribe, Mycon, legemq́; canendi.
MYC. *Et dubitatis adhuc, cùm laudes, claraq́; facta*
Nicandri montes reſonent, valleſq́; profundæ?
Plaudite Nicandro, Nicandrum tollite ad aſtra,
Cui Diuûm imperijs magni cuſtodia templi,
Et gentes latè in Latias commiſſa poteſtas.
LYC. *Non opis eſt noſtræ Nicandri dicere laudes,*
Sed vatum, quibus eſt animus diuinior, & vox.
Nos humiles humili res dicere carmine ſueti,
Ac miſcere leues per mutua iurgia lites.
MYC. *Non ſemper leuiora decet reſonare cicutâ*
Paſtores Latios; ſed vt ipſa armenta gregeſq́;
Paſcuntur nunc valle cauâ, nunc montibus altis,
Sic decet interdum gracili nos promere cantu,
Quid faciat pingues pecudes, quid pabula læta,
Munera quæq́; leues vincant Amaryllidis iras;
Concipere interdum validos ſub pectore motus,
Et canere heroas, & numina magna Deorum.
TIT. *Audebo: obſequium Nicander fronte ſerenâ*
Accipiet, ſi non carmen laudabit & artem.
LYC. *Nos quoque, nos quãquam tenui conabimur ore*

Grandia : conanti veniam dabit ille, ſinetq́;
Me laudi, meritiſq́; ſuis, & grandibus auſis,
Dum maiora paro, facili proludere verſu.
Illi noſtra quies, illi gratiſſima ruris
Otia debentur: quin ipſe hic ſpiritus illi
Debitus: ille meos calamos non paſſus inertes,
Hoſpitiumq́; dedit, collemq́; habitare Quirini.
Et quamquam minimè liceat mihi, vt antè licebat,
Sancta impreſſa notis cæleſtibus ora tueri,
Antè, Mycon, verſâ in cælum radice videbis
Tendere Chaonias quercus, terramq́; ſubire
Frondibus, antè nigro manabunt lacte capellæ,
Quàm ſacer è noſtro labatur pectore vultus.
MYC. *Ergò agite, & celebrate virũ: ſed gẽtis honores*
Mittite Nicandri proprijs adiungere factis.
Longa retrò ſeries, quos illa recenſet, auorum.
Hi pacis clari ſtudijs; hi Marte feroces
Addiderunt patrijs ingentia nomina faſtis.
Fundarunt alij regali ſplendida luxu
Atria; ſollemnes alij cæleſtibus aras,
Ipſi olim decorandi aris: ingentibus illi
Muneribus fouêre Deas Heliconis, & omnes
Egregias artes. Gens auri diues & agri,
Auſoniaſq́; domos claris complexa Hymenæis,

Et

Et latè quondam Tuſco dominata profundo,
Quà ſacer Alcidæ portus. Sed neſcia virtus
Creſcere maiorum titulis. Erit hic vir, hic vnus
Argumentum ingens, meßiſq; vberrima laudum
Vos canite, vt ſtudijs maior puerilibus infans,
Cùm vix à caræ depulſus lacte parentis
Figeret incerto dubius veſtigia greſſu,
Templa celebrarit Superûm, imbueritq; tenellum
Relligione animum: vt fugiens contagia vulgi
Hauſerit auguſtos intra documenta penates,
Queis ille inſiſtens ſumma ad faſtigia rerum
Surgeret, ac feſſo tandem ſuccurreret orbi.
Inde, vbi virgineas primæ lanuginis vmbræ
Conſperſere genas, vt famâ impleuerit Vrbem,
Et grauibus curis virides addixerit annos,
Munera per populos obiens: vt ſæpè potentum
Limina, & auguſtas iuſſus penetrauerit aulas,
Quarum veſtibulũ ante ipſum manus excubat atra,
Inuidia, inſidiæq; truces, fraudeſq;, doliq;,
Nec tamen attigerint illum fraudéſve, dolíve,
Aut aliæ ſcelerum peſtes. Vt namque per altos
Ionij fluctus, & amaræ Doridos vndam
Integer euadit Siculas Alpheus ad oras:
Sic magnam intactus mentem, fugiendaq; certus,

Quamuis blanda forent, non immiſcere petendis,
Ad patriæ ſeſe vertit cæleſtis amores.
Teſtes, quos olim diuino percitus igne
Corticibus teneris ætate tenerrimus ipſe
Inſcripſit verſus, & quos iam firmior ætas
Ore alio indictos è venâ diuite fudit
Per numeros omnes, quiduis imitante Camœnâ.
Dicite, quot vigili verſaret pectore curas,
Cùm victum miſeris tellus irata negaret
Gentibus, & crebræ viduarent oppida mortes,
Bellaq; vicino fremerent inſana tumultu,
Quà centum Eridanus fluuiјs, luctuq; ſororum
Diues init Libycis regnatum flatibus æquor.
Quid non Ionio in magno, quà nota trophæis
Inſula Sicanium contra iacet alba Pachynum,
Quid non & Rheni ſinuoſum geſſit ad amnem,
Dum pacem indignam Superis inhoneſtaq; damnat
Fœdera, fruſtrà hominum teſtatus iura Deûmq; ?
Hunc ſi ſancta priùs tribuiſſent numina terris,
Non toties luctu impleſſet Germania cælum,
Quòd trunca heu toties prouoluens buſta, virûmq;
Cæde calens Albis glaciale reſolueret æquor,
Triſtiaq; alberent inhumatis cladibus arua.
Non dulci patriâ extorres inopeſq; Britanni

Errarent terras, omnes, maria omnia circum;
Nec tam bella diu premerent, bella impia Cretam,
Quâ fatum Europæ pendet; nec inulta doleret
Ciuibus exhauſtas vrbes, cultoribus agros
Italia infelix, priſcos oblita triumphos.
Quin & Sarmatiam ferro quæ vaſtat & igni
Barbara gens, rebuſq; nouis elata ſuperbit,
Cederet, ac verſis dudum in contraria fatis,
Ardentis patriæ buſtum, cinereſq; ſuorum
Ipſa gemens, fuſo lueret commiſſa cruore.
Dicite, vti tandem poſt hæc diſcrimina rerum,
Poſtq; tot exhauſtos pelago terraq; labores,
Romuleas iterùm meritorum plenus ad arces
Venerit. Haud mora: vix aderat, cùm vidimus ipſi
Murice fulgentem Tyrio ſuccedere curis
Iam ſenis Ægonis, rerumq; aſſueſcere habenis,
Donec ad imperij culmen fatale trahentes
Nicandrum Superi ſacratâ in Sede locarunt.
Hæret adhuc animo haud obliuiſcenda per æuum
Illa dies, quæ prima virum mortalibus ægris
Sublimem ſolio oſtendit, cùm pectore clauſum
Spiraret Numen, vultuq; immobilis alto
Diuideret ſacrâ cæleſtia munera dextrâ.
Hinc canite, vt redeant noſtris felicia ſiluis

Sæcula, & antiqui mores: vt Copia pellat
Læta famem Latio, cælumq́ Aſtræa relinquat:
Vt, cogente Deâ, tandem furor impius arma
Ponat, & agreſtem gladij curuentur in vſum;
Quæq́ tulere diu patrio procùl ab lare durum
Exilium triſtes inhonorataq́ Camœnæ,
Excutiant mœrorem animo, Phœboq́ canente
Sollemnes ducant choreas per amœna vireta,
Rurſus & incipiant herôum dicere laudes.
Sic, vbi tempeſtas nil tale timentibus aruis
Incubuit, ſtragemq́ dedit, ſi nubila cedant,
Si lenes redeant Zephyri, ſolemq́ reducant,
Ridet ager, curuumq́ nemus ſe rurſus in auras
Explicat, & ſulco ſeges inclinata reſurgit.
Nec finite indictum, vt paßim decora alta Latini
Nominis informes inter defoſſa ruinas
Erigat: vt priſcum templis inſtauret honorem;
Vellat vt è noſtris dumos, herbaſq́ nocentes
Prouidus, & lætas inducat montibus vmbras;
Vtq́ ſuas, Diuûmq́ ſacras inſcripſerit ædes:
NVLLI FAS CASTVM SCELERATO INSISTERE LIMEN.
Tempus erit, quo facta dehinc maiora canetis,
Cùm, ſuadente illo, poſitis ciuilibus armis,
Ceſſabit

Ceſſabit tandem quod Gens Feronia bellum
Vpiliâ cum gente gerit. Tum tota repentè
Tempeſtas belli Ionium deſcendet in æquor:
Tum populum latè victorem, ac fata ferentem
Vltima, & Ægæi rumpentem clauſtra profundi,
Quò meritas repetat pœnas, gentemq; ſuperbam
Ryphæas hyemes vltra, Tanaimq; releget,
Pallidus Odryſiâ ſpectabit ab arce Tyrannus.
Sic vbi longa fames aquilam, cædiſq; cupido
Acrior ad terram ſpeculâ dimiſit ab altâ,
Tum qui ſe nouus ad ſolem circumſpicit aureo
Fulgentem tergo, ſquamiſq; recentibus anguis
Vicinâ condi properat ſub rupe; ſed illum
Improuiſa ſuper volucris venit, & premit vngue,
Nidorumq; dolos, auiumq; vlciſcitur iras.
Tum demum exuerit vinclis ſeſe inclyta tellus
Diuini ſeruans monumentum ac pignus amoris,
Tum caput attollet Silois, Tybrimq; parentem
Iordanes, iaculiſq; colet crinitus Orontes.
Tum dulcem nobis longo pòſt tempore tandem
Fas erit Arcadiam, lucoſq; reuiſere ſacros,
Taygetiq; nemus nigrum, fonteſq; Lycæi.
Nec minùs Arctoo properat quæ litore Pallas
Romanum ad Tiberim Patribus ſpectanda Latinis,
Graiorum

Graiorum decora, & caras inuiſet Athenas,
Frigus & ad ſacri ripam captabit Iliſſi.
Tum mores hominum miteſcent, tum pecus omne
Vnum Paſtorem, atque vnum cognoſcet ouile.
At tu, SANCTE PARENS, *hominũ celebrabere votis,*
Africa quà longè pluuium porrecta ſub Auſtrum
Ambuſtum Oceani medijs caput inſerit vndis,
Quaq́; Caledonijs Thule pulſata procellis
Proſpicit ignotos curuo de litore fluctus.
Tale Mycon certare volentibus argumentum
Tradidit, hanc rerum ſeriem: quam deinde ſecuti
Tityrus & Lycidas, nemorum plaudente coronâ,
Plurima ſub ſacrâ fuderunt carmina quercu,
Quæ tacito ſecum meditari examine mentem
Conuenit, vt meliùs referamus in ordine quicquid
Tityrus & Lycidas ſacrâ cecinere ſub vmbrâ.

ALEXANDRO VII. PONT. OPT. MAX. RENVNCIATO.

VT ad vireta Pindi ab Vrbe Romulâ
Bono profecta Fama venit alite,
Tenere ſceptra CHISIVM, *nouem Deas*
Comam ferunt ligaſſe fronde Delphicâ,

Ebur-

Eburneoq́ collo eburna barbitos
Vt alligata, conſtitiſſe protinus,
Vbi perennis vnda prata diuidit
Odore læta graminum virentium.
Ibi decenter implicaſſe mutuas
Manus, pede impuliſſe & arua libero:
Ibi increpante pectine aureas fides
Diu negata condidiſſe carmina.
Dies beata ter quaterq́, vatibus
Canenda ſemper, & colenda gentibus,
Vetuſta ſæcla quæ reducis aurea,
Fidemq́ cum ſorore ab axe deuocas?
Vides, redux vt Africis ab areis
Latina iam reuiſat arua Copia,
Famemq́ pellat Africas ad areas?
Vt alma Pax neces & arma ſubmouens
Graui cruenta bella compede alliget?
Tuo, beata lux, fauente numine
Loqui ecce rurſus antra, rurſus incipit
Tegi erudita lætiore frondium
Honore ſilua, largiorq́ Pegaſi
Sonante riuus exilire ab vngulâ.
Vbi hæc dedêre dicta, nona Virginum
Chorum iubet ſilere, & vna concinens
Lyram maritat altiore carmine.

DE

DE EODEM.

Ergò inexpleto miſeras flagello
Diræ agunt gentes? Piget heu ſiniſtram
Tam diu ſortem doluiſſe, & orbis
Fata ruentis.
Vidimus campo Libitinam aperto
Huc equis illuc volitare nigris,
Quæq; Gradiui ſolüiſſet ardor
Oſſa legentem.
Decolor tabo Sicoris, Paduſq;
Teſtis, & ripâ Thameſis cruentâ,
Magnaq; aduerſus Thameſim reſoluens
Oſtia Rhenus.
Turbine hinc noſtras Oriens citato
Acer in clades ruit, hinc auorum
Cimber vlciſci cupidus Latino
Sanguine manes.
Hinc leui frontem redimita culmo
It Fames circùm, ſequiturq; Pallor
Triſtis, & ſciſſo pauidus capillo
Luctus euntem.
Sed per hæc ardens init aſtra Virtus,
O datum Europæ decus, & leuamen

Dulce,

Dulce, ALEXANDER, *miſerante feſſis*
Numine terras!
Monſtra ſi tellus manibus negaſſet
Herculis, magnus latuiſſet heros,
Nec ſuo audiſſet reſonare Tuſcum
Nomine littus.
Tu bonæ fructus reuehes benignus
Pacis, & plenis Cererem maniplis;
Te ſacrum doctæ Tiberim reuiſunt
Vindice Muſæ.
Flectere inſuetum tibi cerno victos
Poplitem Parthos, Arabaſq; fracto
Supplices arcu dare thura noſtris
Maſcula templis.
Nam comâ latè viridante QVERCVS
Montis inſedit iuga Vaticani,
Totum vt humanum genus hoſpitali
Protegat vmbrâ.
Vos ALEXANDRO *gladium ſequeſtro*
Ponite, & motus animi calentes:
Iam ſatis cædis, cinerumq;: ferro
Parcite Reges.
Cur in inſontûm malè pertinaces
Vrbium caſus acuuntur enſes,

Iuſtiùs

Iuſtiùs Thracum quibus imminentûm
Turba periret?
Qui ſuper campis glacialis oræ,
Italumq́; aruis, pelagoq́; fuſus;
Barbaram ſanguis potuiſſet omnem ex-
Scindere gentem.
Iam pio tandem ſociate fortes
Fœdere in Creten, Solymamq́; dextras.
Ite victores pia vota magno
Soluere buſto.
Ite: Naupacti recubans in antro
Nuper auditus grauiore Triton
Præſcius conchâ ceciniſſe fracti
Colla Tyranni.
Thraciæ vobis animæ fauentes
Carbaſa in Syrtes inimica vertent.
CHISIVM *ſidus reget omne certâ*
Luce periclum.

DE EODEM.

Clades furentis quiſquis Europæ graues
Abominatus, atque Chriſtiadûm (nefas!)
Contaminatas ſcelere ciuili manus,
Multâ rogaſti Numen iratum prece,
Rediret ægris alma pax mortalibus,
Et qui profanis mutuam in ſtragem duces
Aguntur odijs, fœdere inter ſe pio
Iuncti in ſuperbos arma Thracas verterent;
Quiſquis reuerſam cernere optaſti diu
Cornu beantem diuite arua Copiam,
Reduceſq; cum ſorore Pietatem ac Fidem,
Et ad antra Cyrrhæ iam diu ſilentio
Triſti iacentes, & recuſantes lyram,
Rurſum canentes fontis ad caput ſacri
Audire Muſas; quiſquis Vrbem redditam
Decori intueri, priſca quod virtus patrum
Parauit, artibuſq; florentem bonis;
Aras corollis, eia, conſternas pius,
Summoq; gratus vota perſoluas Deo:
MAXIMVS *habenas rerum* ALEXANDER *tenet.*

IN EIVSDEM S. D. N. DIEM NATALEM.

Venit ALEXANDRI *natalis. Supplicet aris*
Turba frequens: flammis fumet acerra pijs.
Nec citharæ ſileant, citharis nec carmina deſint:
Huc, age, qui citharâ, carminibuſq; vales.
Vos quoque, felices animæ, pia nomina, Vates,
Quos Latium, quos & Græcia terra tulit;
Seu vos æternùm retinent Parnaſſia Tempe,
Seu choream in ſiluâ ducitis Elyſiâ;
Quandoquidem manes imâ tellure repoſtos
Arte ferunt, viui quam coluere, capi;
Cingite fronde comam, & Troiâ Thebiſq; relictis,
Natalem magni concelebrate Patris.
Et dum, VIVAT IO, *reſonamus, amabile carmen*
Integret Elyſium, Pieriumq; nemus.
At vos, Aonides, quarum ſub numine ſacro
Læta virent doctæ iugera Caſtaliæ,
Flectere queis animos, & inexorabile penſum
Parcarum citharâ carminibuſq; datum eſt,
Si puerum arcanâ faciles fouiſtis in vmbrâ;
Si iuuenem purâ ſæpè rigaſtis aquâ;

Illius

Illius ob carmen noſtri ſi gloria ſæcli
Tollit ſe veſtris ardua verticibus;
Si plauſum tripodes, vocaliaq́ antra dedere,
Cùm Deus hunc magnum miſit in imperium:
Dum lucem hanc colimus, cantu fidibuſq́ fauete,
Ac pede, res agitur veſtra, fauete Deæ.
Fallor? an excitæ veniunt ad ſacra ſorores,
Fronde coronatas expediuntq́ lyras?
Et numeris certare parant? Certaminis huius
Signa dat è ſummo Calliopeia iugo.
Ergò diem fauſtis celebremus nos quoque votis:
Annus enim nobis ſæpè canendus adeſt,
Quo Chriſtum accipiant vltrò regna inuia nautis,
Litoraq́ algenti ſiqua ſub axe iacent,
Quo tandem à miſeris rubigo turpis ariſtis
Telorum duram tranſeat in ſegetem.
Tu modò dexter ades, tantiſq́ allabere cœptis,
Qui flectis nutu regia corda tuo.
Quæ rabies armet populos, quæ prælia poſcant,
Quæ ſcelerum, quæ ſit Martis imago, vides.
Hinc premit Heluetiam ſtrictis furor impius armis;
Hinc luget patrio Sarmata pulſus agro.
Heu coniuratis etiam ſociata Britannis
Arma metum populis exitiumq́ ferunt!

Heu iter infauſtum relegens feralis Enyo
Itala pugnaces ducit in arua manus!
Ceu Padus Inſubres cùm turbidus inuehit imbres,
Quos miſeri luctus augeat agricolæ.
Hinc etiam ferrum Odryſij crudele Tyranni
Per Venetûm clades imminet Italiæ.
Scilicet Italiam contra bella impia ſurgunt:
Huc inhiant diræ crimina barbariæ.
Tu tamen ô populis tellus aſſueta regendis,
Ingenio atque armis inclyta, parce metu.
Maxima ALEXANDRI *virtus tibi militat, altis*
Alpibus & gemino firmior vſque mari.

AD EVMDEM,
de heſterno fulmine.

C*Eſſerat atra fames Latio,* TE, *Maxime Princeps,*
Vindice, & horribilis, ſed ſine clade, lues;
Cùm miſeræ nondum placatus Iupiter Vrbi
Illam maiori deuouet exitio.
Pallentem immittit morbum, quo Flauius æger
Detinuit multos anxia corda dies.
At Iuuenem egregium populis donare coactus,
Arripuit tandem tela triſulca manu.
Irrita ſed pariter ceciderunt fulmina, & iram
Numinis ante tuos depoſuere pedes.

AD

AD FLAVIVM CHISIVM ALEXANDRI VII. PONT. OPT. MAX. FRATRIS FILIVM.

Phœbus vbi primùm reuehit cum luce labores,
Redux ab orbe ſuaueolentis Indiæ,
Eius ab aſpectu pendet prænoſcere ſollers
Ligur magiſter atque arator Appulus,
Quid pelago campiſq; niger denuntiet Eurus,
Orioniſq; triſte ſidus apparet.
Nam ſi nubilus obducat caligine vultum,
Vterque cautus abſtinet periculo;
Sin autem extulerit nebulis roſea ora fugatis,
Hic alligare vomeri boues, at hic
Soluere veliuolam properat de litore puppim,
Rates & æquor execrante coniuge.
Haud aliter te, qui priſcum genus indole pulcrâ,
Et ore, ſuauibuſq; moribus refers,

Vt nitidum os, FLAVI, *diuino lumine vidit*
Recentis extuliſſe more ſideris,
Suſpexit Roma, eſtq́; animo prudente futuri
Dies ſibi augurata candidiſſimos.
Latè humiles terras animo nam deſpicis alto,
Cupidinumq́; vulgus impotentium
Sub pedibus premis, infelix quibus acta iuuentus
Tumet furente peius Adriatico.
Vnus amor recti, virtutis te decor vnus
Iuuat, pudorq́;, comitaſq́; Chiſia:
Degeneremq́; vocas, veterum qui iactat auorum
Iners propago nomen atque imagines.
Quare hominum ſtudia, ac dulces ante omnia Muſæ,
Nouam micare quando ſpem vident ſibi,
Erexere animos. Tu Diuas excipe blando
Domeſticam ſecute gloriam ſinu.
Scilicet Auguſti referentem nomen & artes
Virum memento ſanguinis decus tui.
Qui niſi regali iuſſiſſet mente beatum
Patere limen hoſpitale vatibus,
Egregios vt auos, & auos numeraret auorum,
Vt eſſet ampla res, opeſq́; Chiſiæ,
Frigidus, heu, mutuſq́; foret ſine nomine puluis,
Per ora nec volaret inclytus virûm.

Quam

Quamquam operæ precium priſcorum ingentia non eſt
Referre facta Patrum, vbi præit ſuis
Maximus auctor ALEXANDER, *qui cum pietate*
Suaq; ſorte robur æquat ingenI.
Ille vides vt ſæpè iubet ſecedere curas,
Onuſq; ponit, & reclinat in ſinum
Muſarum. Hæ ſolio nimirum cum Themide ipsâ
Sororibuſq; pulcer aſsident chorus.
Credo equidem: neq; enim ingenijs fuit hoſpita ſacris
Pudor vireta linquere & iugum biceps
Pro Vaticano, pro dulci colle Quirini,
Vbi perennis aura veris intepet.
Nec minùs intereà populis aſſueſce regendis,
Id approbante, qui benignus imperI
Te vocat in partem rerumq; arcana, ſecutus
Quod omnium ſupremus arbiter Deus
Suadet, ALEXANDRI *qui res, & facta reliquit*
Sibi, ſuoq; temperanda numine:
At regere imperio volucres elementa miniſtros,
Polumq; iuſsit, & rotare ſidera.
Iamq; decus, patrio tibi quod promittitur aſtro,
Et expetita feruidis Quiritium
Votis alma dies aderit, cùm Romula pubes
Metu ſoluta, triſtibuſq; nænijs,

Te proceres inter Latios, ſpem Tybridis altam,
Honore cernet eminere debito.
Mox linquentem vrbem comitabitur omine læto
Iter precata molle; ſeu iubeberis
Ire Alpes vltra, ſeu te committere ponto,
Etruſca præter & volare litora.
Olim namque tibi Regum componere dextras
Deus reſeruat, & ligare mutuo
Fœdere in excidium Thracum, tua iuſſa ſequente
Per æquora alta me, per Alpium iuga.
Tum mihi, tum magnis pia vatibus arma viciſſim
Canentur arma, fortiumq; dexteræ,
Queis feret auſpicibus Solymæo dona ſepulcro
Ab occidente vectus hoſpes vltimo.
Medus ALEXANDRO *tunc demũ ac Thracia ſupplex*
Sacros fidelis oſculabitur pedes.

CLEO-

CLEOPATRA IN HORTIS VATICANIS AD CHRISTINAM,

Suecorum, Gothorum, Vandalorum Reginam.

SI te ſpectaclum infelix, ſi triſtia tangunt
Fata meæ duro benè ſculptæ in marmore ſortis,
O noſtros dignata lares inuiſere mundi
Cardine ab extremo, patriâ regnoq; relictis,
REGINA, *heroum nulli virtute ſecunda,*
Aurea quos olim tulit ætas, maxima Olympi
Numina cùm humanos non dedignantia cœtus
Tecta frequentabant mortalia, caſtaq; gentis
Pectora non falſæ complebant laudis amore;
Huc ades. Illa ego ſum Latijs celeberrima faſtis
Femina. Noſti angues, animumq; in morte ferocem.
Quò properas? Saltem alloquio ſolare dolentem
Reginam Regina; nec eſt indigna videri
Forma loci, & ſacris regio gratiſſima Muſis,
Quæ nemus hoc, fonteſq; colunt, iugaq; alta, viretis

Cyrrhæ poſthabitis, & verticibus Parnaſſi.
Hîc vbi Graiorum artificum miranda videbis
Signa antiqua, tuæ gentis quibus ira pepercit,
Abſtinuitq; manus artem mirata vetuſtas.
Vt de me ſileam, viden' hos, qui robore multo
Luctantem, ingratoſq; Deos, araſq; vocantem
Arrecti miſerum ſpiris ingentibus hydri
Laocoonta ligant? Vt anhelat! vt ore ſupremùm
Ingemit! vt ſocios implorat, opemq; propinqui
Herculis! Ipſe quidem caſum dolet, & cupit angues
Eliſiſſe manu, ac primos iterare labores
Phidiacus labor Alcides; ſed enim aſpera Iuno
Heroa immeritum dum grandine pulſat & imbri,
Non tantùm orbauit clauâ, exuuijſq; leonis,
Verùm & poplitibus neruos, humeriſq; toroſa
Brachia diuellit, fecitq; ex Hercule monſtrum
Informe, ignaræq; (nefas!) ludibria turbæ.
Aſt illum informem licet, & ſine nomine truncum
Miratum huc Ararim veniunt, Rhenumq; bibentes,
Et viuos illinc diſcunt effingere vultus.
Cetera quid memorem? Nilum, Tybrimq; parentem
Spirantes docto in ſilice, Eridanumq; Tagumq;
Natiuo fulgentem auro, Gangemq; ſuperbum
Eois opibus, quos omnes dædala, & ipſi

Æmu-

Æmula Naturæ finxit manus? Hîc habitant Dij.
Aurato hîc Phœbus percurrit pectine chordas:
Hîc gelidam fundit proles Semeleïa lympham,
Pocula, deliciaſq; tuas: hîc otia degunt
Mercuriuſq;, minaxq; rubenti caſside Mauors,
Et magni Æneæ genitrix, & candida Phœbe,
Omnes aut Diui, aut Diuûm genus: vnaq; deerat,
Quam ſtudijs, vultuq; refers, factiſq;, Minerua.
Huc & ALEXANDER *(Fabium tunc nomine dici*
Audieram) indocti fugeret cùm murmura vulgi,
Nobiliumq; manus iuuenum comitata ſolebant
Ferre pedem, hîc triſtes animo deponere curas,
Dulcia ſecuræ ducentes gaudia mentis.
Vidi ego, & in cubitum ſurrexi oblita doloris,
Inceſſumq; viri obſeruans & lumina, dixi:
Aut Babylon ignara futuri; aut hic erit, hic vir,
Olim qui Latiam regnando reſtituat rem,
Qui veteres artes, & ſæcula priſca reducat,
Irataſq; pio componat fœdere gentes,
Quamquam animi flecti indociles, & vulnera tactu
Crudeſcant, medicamq; manum impacata recuſent.
Quò properas? ne, Diua, oculis te ſubtrahe noſtris:
Namque ego te rerum ſeriem, euentuſq; docebo,
Qui ſuper heroum ſedes, ſuper æthera tollent
Nomen

Nomen ALEXANDRI, *ſub mortem plurima quando,*
Et longè faciem venientis cernimus æui.
An te proxima ſilua trahit, ſtudiumq́; ferarum?
Non ibi toruus aper, non duris vnguibus vrſi,
Quos iaculo cecidiſſe tuo ſæpè horruit Arctos
Vtraque; ſed cerui imbelles, capreæq́; fugaces,
Pictarumq́; cohors non inuadenda volucrûm.
Quin etiam caſus, & mors ingloria ab altis
Imminet arboribus: nam quæ nux pinea curuo
Strata iacet campo, Satyros quam ludere circùm,
Metiriq́; vides thyrſo, ſuâ ab arbore nuper
Decidit, & magno tellurem perculit ictu.
Adde, quòd incluſus Boreas, Eurusq́;, Notuſq́;,
Et quotquot ſæuis agitant plangoribus æquor,
Illâ turre fremunt euerſuri omnia latè:
Quamuis ſub tanto cohiberi Principe venti
Non indignentur, veniantq́; ad iuſſa volentes,
Iamq́; parent iterum Scythicas illidere puppes
Leucatæ. Ah diram Leucatam & conſcia luctus
Saxa mei! heu dolor, heu cladis monumenta nefandæ!

I M-

IMMINENTE IAM AVTVMNO INVITAT AD RVSTICANDVM.

Recitatum in Academiâ Humoriſtarum,

Pater Quirine, tuq́; Mater vrbium,
Strepente ſemper æſtuans negotio,
Diu valete; tuq́; lympha nobilis,
Vbi erudita Pallas ora proluit,
Paterq́; Phœbus aureum lauit caput.
Vocant enim beata ruris otia,
Choruſq́; mollis innubarum Oreadum,
Ioq́ue Bacche, *Mœnadum frementium,*
Quibus reclamat ore Bacchus ebrio
Caput corymbo amictus, atque pampino
Decora vinctus implicante cornua;
Bibamus, eia, tempus, eia Mœnades.
Eamus ergò. ſeu vetuſta Tiburis
Iuuat videre tecta, ſiue Tuſculum.
Sed omnis antè cura acerba pectoris
Recedat vſque ad vltimam Britanniam,
Laborq́; durus inquietus exulet.
Amor ſit vnus, vna cogitatio,
Carere amore, cogitationibus.

EMINENTISSIMO PRINCIPI BERNARDINO CARDINALI SPADÆ, INEVNTE ANNO M. DC. LI. BENE PRECATVR.

O Pars altior inclyti Senatus,
Cuius Romula gens ab ore pendet
In lætis ſimul, arduiſq; rebus,
Noſtri præſidium decuſq; ſæcli,
Qui patrocinio tuo fideli
Omnes ingenuas tueris artes,
Artes ingenuas adeptus omnes;
Vultu illo excipe blando, amabiliq;,
Quo tamquam in ſolio ſuo renidet
Maieſtas Latij, decorq; priſcus,
Propenſum obſequium meæ Camænæ,
Dum Iani redeuntibus Kalendis
Vota concipit, aureoſq; ſoles
Tibi, ac Neſtoreos precatur annos.
Dexter atque vtinam Deus ſecundet,
Quæ cum ſolibus aureis Camæna
Et cum Neſtoreis precatur annis,

Aulæa à fulmine illæſa, aureo tantùm limbo correpto.

AVrum corripuit fulmen; nil cetera læſit.
Non aliàs cecidit iuſtiùs ira Iouis.

Faber ferrarius diurnum quæſtum ſcenicis ludis impendens.

POſtquam laſſauit miſeros incude lacertos
Forcipibus verſans æra recocta faber,
Scenica ridendi ſtudio ſpectacula quærit,
Quoſq; locat populo mimica turba iocos.
Hinc cæna infelix torquentes lumina cepæ:
Sic illi riſus vertitur in lacrymas.

Cùm inhabitaret cubicula, quæ ſunt in fornice Vaticano.

QVas imminentes fornici vides curuo
Ædes inæquali ambitu, ſed arcano
Sacras receſſu, hortis virentibus lætas,
Miroq; hyeme mediâ tepore vernantes,
Me ſummæ Principis benignitas iuſſit
Incolere; me, qui nuper improbæ nutu

Sortis

Sortis reductum in angulum relegatus,
Quà bubo, quà diræ ſtriges cateruatim
Ferale ab altis carmen integrant nidis,
Longè à ſodalium atque ſolis aſpectu
Vitam in tenebris ac timore ducebam.
Succede tectis hoſpes, & loci felix
Genio fruare, dum recolligis vires,
Quas longa paſſus mille porticus fregit.
Hîc Phidiæ non ſignæ, non Apellæas
Tabulas require: non teguntur aulæis,
Tyrio nec oſtro ſplendidi lares fulgent;
Sed omnium inſtar vultus eſt ALEXANDRI.

AD
ALEXANDRVM VII.
PONT. OPT. MAX.
Ineunte Pontificatus anno quarto.

N*On indigna* TVI *canerem nunc, Maxime Princeps,*
Sed cohibet iuſtus me, retinetq́; pudor.
Nam recolens lucem, TIBI *quæ dedit Orbis habenas,*
Natalem celebrat noſtra Thalia ſuum.

AD

AD VILLAM PERETTAM IN AGRO TVSCVLANO,

Cùm Flauius Chiſius S.R.E. Cardinalis lentâ inibi febri detineretur.

Villa decus Latiæ telluris, candida Villa,
Credita cui domini vita ſaluſq́; mei;
Salue ô depoſito felix, & pignore tanto
Factura egregijs vrbibus inuidiam.
Quòd ſi quàm felix, ſi quàm formoſa vocaris,
Vis quoque tam nobis dicier eſſe pia,
Redde illum precibus tandem mitiſſima noſtris,
Et Romæ aſſiduis vocibus incolumem.
Spes fuit, his Iuuenem recreatum dulcibus auris
Non multos intra poſſe valere dies.
Vrbis propterea graue murmur, & aëra lentum
Deſerüit, cælo poſthabuitq́; tuo.
Irrita ne facias quæ tu ſperare iubebas;
Sed fac quod medicæ non valuere manus.
Omnia præſidia, atque artem conſumſimus omnem:
Morbi euellendi nulla relicta via eſt.
Secta bis ardentem venis fudere cruorem
Brachia, nec pedibus ſæua pepercit acus:

Non tamen idcircò penitùs deferbuit ardor
Indomitus: per enim viſcera ſerpit adhuc.
Omnes experti ſuccos, quos Appula tellus,
Pinguibus & venis India diues alit;
Non tamen Appuliæ, nec quos alit India ſuccos
Attulerunt, ægrum quæ releuaret, opem.
Nil non tentatum nobis: nil profuit ægro:
Quæq; iuuat cunctos, huic fuit herba nocens.
Hæret adhuc ſiccis vis morbi infixa medullis,
Neſcius & ſtomacho cedere languor iners.
Iamq; dies illum decies, heu, quinque iacentem
Lectulus ingrato detinet hoſpitio.
Scilicet eſt illi ſedes inuiſa quietis,
Pluma grauis miſero eſt, ipſaq; dura quies.
Nos verò intereà, FlauI cùm poſceret ægri
Lapſa valetudo publica damna queri,
Colle ſuper viridi, nigraq; ſub ilice lenti
Ludimus imparibus carmina iuncta modis.
Et nunc inſidias auibus, nunc tendere damis,
Nunc iuuat Albanos currere lintre lacus.
Ire nec aërij piget ad faſtigia montis,
Vnde humiles terras cernimus, & maria.
Sæpè ſuburbanas amor eſt luſtrare ruinas,
Quæq; iacent veterum tot monumenta virûm.

Atque hîc obliti curarum, Vrbiſq; laborum,
Dicimus: O hominum gloria, ſpeſq; breues!
Viuamus dum fata ſinunt, dum ſanguis & ætas
Firma: venit celeri cana ſenecta pede.
Inde ſuper menſâ diſcumbitur ordine longo,
Et loquimur multo libera verba mero.
Me tamen hæc inter domini languentis imago
Admonet in magnâ viuere triſtitiâ;
Nec tantùm precibus Diuos onerare, ſed ipſis
Ferre iubet ſaxis vota preceſq; dolor.
Tu noſtro, tu, Villa, precor, ſuccurre dolori:
Iſtic iam luces bis iacet ille nouem.
Pallor eat, macieſq; omnis procùl, & mala febris
Deſinat alterno corripere oſſa gelu.
Fac redeat pedibuſq; vigor, ſenſuſq; palato,
Occupet & totâ lumina nocte ſopor.
Fac reuocent vires excuſſo membra veterno,
Floreat & læto priſtinus ore color.
Sic tibi ne pinguem lædant mala gramina meſſem,
Nec timeat ſiccos vinea culta dies.
Sic quæ perpetuò velat nebula improba Romam,
Exulet æternùm finibus illa tuis.
Sic triſtes hiemes, & fetos grandine nimbos
Iupiter intactis arceat arboribus.

Sed, cùm opus eſt, placidum demittat ab æthere, ſenſim
Qui ſole arentem temperet imber humum.
Ipſa tuos colles viuaci Pallas oliuâ
Veſtiat, & Baccho certet amica Ceres.
Quiq; coloratos reditum meditatur ad Indos
Pomorum nullo vinctus honore caput,
Hinc legat Autumnus ſemper ſibi poma, ſuaſq;
Conferat huc omnes fertilis annus opes.
Præterea ſi fama tibi, ſi gloria cordi eſt,
Villarum fies tu quoque nobilium.
Nam tibi munera læta, tibi annua ſacra feremus
Inſtructi citharâ, carminibuſq; ſacris.
Huc ego cum Muſis Parnaßia templa potenti
Carmine traducam, Pierioſq; lacus.
Hîc ederæ ſurgent, hîc laurus digna Poëtis,
Hâc ſe victores cingere fronde volent.
Tunc tibi Telegoni cedet locus omnis, & vdo
Quotquot ſpectantur Tibure deliciæ.
Cedet & ipſa Paphos, ſemperq; virentia Tempe,
Et fies hortis notior Alcinoi.

A D

AD
FELICEM ZACHIAM
In funere Natalis Rondinini filij.
Ex Albano ſeceſſu.

SEcretæ nemorum valles, mutiq; receſſus,
Et deſerta loca, & taciturna querentibus antra,
Quæ priſcos habitaſſe ferunt (& credere dignum eſt)
Mortales, ſine lege pios, ſine meſſe beatos,
Accipite hos ægro proruptos pectore queſtus,
Quos pietas, quos æger amor, luctuſq; requirunt.
Et vos frondoſo ſurgentes vertice fagi
Me ſinite, erepti lugentem funus amici,
Illius æternum veſtris incidere nomen
Corticibus: meus hic ſaltem, dum ſtabitis, vnà
Viuet amor, luctuſq; mei monumenta manebunt.
Me ſinite hîc viridi carmen, lacrymabile carmen,
Triſtibus ad citharam numeris diſperdere in vmbrâ,
Quod recinant, qui ſe querulis ſolantur auenis,
Dulce queri miſeris: dedit hoc natura leuamen.
Hoc animi, quæ vix vmquam coitura putares,
Vulnera dictamno curat, mulcetq; dolorem.

Plorat Ityn Progne; conſortem turtur ademtum;
Cæyca Alcyone; caſum Phaëthontis olores.
Scilicet & mæſtis implet nemus omne querelis
Flebiliter quærens abſentem bucula matrem:
Et nunc hæret inops animi, nunc arrigit aures,
Si quà fortè procùl crebris mugitibus inſtet,
Errantem admonitura ſui: nunc acta furore
Dat gemitus incompoſitos, & in auia fertur,
Terror Hamadryadum, ſtrageſq; miſerrima ſiluæ.
Illa peregrinum, natorum oblita, iuuencum
Per ſaltus ſequitur, vel feſta altaria circum
Flore reuincta caput magnis cadit hoſtia Diuis.

Iuſta quidem caræ iampridem ſoluimus vmbræ:
Nec cineri amplexus, largus nec defuit imber
Funeri, vbi caſu perculſi, ac vulnere primo.
Sed præſtans animi Natalis, & indole pulcrâ,
Conſtantiq; fide primis mihi iunctus ab annis
Triſte ſui deſiderium luctumq; reliquit.
Vt me nulla dies ſolari, nulla queat res,
Cogar & in longos abſumere lumina fletus.
Ergò ſiue aperit rebus lux alma colorem,
Siue aufert, vmbrâ inuoluens nox humida terras;
Dilecti manes, dilecta occurrit imago,
Pallida, languenti violæ; vel grandine tacto

Narciſſo ſimilis, frigentiq; ore videtur
Oſcula ferre genis & brachia tendere collo
Cara meo, qualem ſupremo in funere vidi,
Cùm iam frigida mors oculis induceret vmbras,
Me quærentem oculis, & pectore ſingultantem.
Cùm Fernandus, amicitiæ pars tertia noſtræ,
Aſtaret lacrymans; ſancto mox cedere iuſsis
Officio lacrymis, Superos in vota vocaret,
Difficileſq; obitus, animamq; exire parantem
Cæleſti firmaret ope, ac prece feruidus omni.
Hæc rerum ſpecies animum nocteſq; dieſq;
Infelix ſubit; hæc ſenſus mî ſurripit omnes,
Nec ſinit à triſti curâ requieſcere mentem.
Nam neque Caſtalides, mihi dulcia nomina quondam,
Quæ me illi ad laudē comitē, quāquam impare greſſu
Addiderant, & amore pio, paribuſq; ligarant
Auſpicijs, poſſunt miſerum lenire: nec ipſe,
Quæ releuent ægrum, Phœbus pater inuenit herbas.
Cetera, quæ pariter quondam oblectare ſolebant,
Omnia ſunt ingrata: nihil iuuat. Hæc loca certè,
Ipſe hic formoſi nemoris gratiſsimus horror,
Et fortunati gelidus fons graminis altor;
Ipſe lacus ridens, auium ſecura voluptas,
Syluarum decus, & Latiæ telluris ocellus,

 In

In lacrymas queſtumq́; trahunt. Hæc ille ſolebat
Mecum animis, ſtudioq́; pari loca adire quotannis;
Hîc pariter mecum fugientes condere ſoles
Alloquio dulci, curarum oblitus, & Vrbis.
Hæc illi regio dilecta: hîc ſæpiùs illum
Naïades pulcræ, pulcræ ſtupuere Napeæ
Caſta Philetæis ſociantem carmina chordis.
Non tamen aſtrorum curſus, non abdita terris
Prodigia, aut ortus ventorum, vel maris æſtum,
Omnia adhuc hominum ſtudijs ignota, canebat;
Sed Chriſti Heroas, immoto barbara vultu
Supplicia expertos, ignominiaſq́; Tyranni;
Sed laudes Superûm, & diæ virtutis honores,
Quæq́; docet verax, & fallere neſcius Auctor,
Humanâ maiora fide penetralia rerum.
Inde ad ALEXANDRI *deflectens inclyta facta,*
Commemorabat, vti Saturnia ſæcla redirent,
Et probitas, & ſancta fides, iam Præſide terris,
Qui ſciret regni hanc molem non ære, nec auro
Stare, nec arte hominum, ſed relligionis amore,
Sed virtute animi, & veterum pietate parentum.
Illius auſpicio Latijs è finibus actam
Eſuriemq́; grauemq́; luem; decora addita templis;
Reddita virtuti ſua præmia; reddita Muſis

Otia

Otia, & erectas artes: illoq́ ſequeſtro
Venturam populis poſt triſtia bella quietem.
Omnia, quæ ſummi quondam præſaga Dei mens
Cùm fore proſpiceret, noſtræ miſerata labores
Gentis, ALEXANDRO *mandaſſet fulmina, & orbis*
Imperium, quamquam magnis virtutibus impar.
Talia non ficto referebat carmine vates,
Si quando à grauibus curis, ſtudijsq́ ſeueræ
Palladis, & doctis animum reuocaret Athenis.
Rudera vel Latij, & priſci monumenta Senatus
Luſtrabat, veterum gaudens inciſa metallis
Ora virûm, & ſculptas à tergo noſcere pugnas,
Gnarus & armorum. Nemo nam certiùs illo
Norat, quæ belli ratio circumdaret vrbi
Mœnia, quæ victrix aperiret machina muros.
Illum ego ſæpè equitum ſtantes peditumq́ maniplos,
Et pugnæ inſtructas acies, & Martia caſtra,
Prœliaq́ in docto ſcribentem puluere vidi.
Túne igitur dulces auras, & dulcia noſtræ
Pignora amicitiæ, tantarum in limine rerum,
Deſeris, inq́ tuo ſurgentes nomine cunctas
Spes Latij perdis? nihil ergò ars docta medentûm,
Nil herbæ valuere? nihil flos viuidus æui?
Nec fratrum te cura vigil, nec ſedula mater,

Nec dilecta Deo ſoror eripuere periclo?
Vtq́ tuas parco delibem carmine laudes,
Non tua te pietas, non culta altaria, non te
Candida mens animi, aut doctæ facundia linguæ,
Non vis ingenij præſtans, & ducta per omnes
Ingenuas artes, leto ſubduxit acerbo;
Cùm gentem innumeram, telluris inutile pondus,
Non niſi poſt ſeram mactet Libitina ſenectam?
O ſemper damnata pati fata aſpera virtus!
Vidi ego periuras, prædæq́ nocentis onuſtas,
Poſt longos pelagi errores, caſuſq́ per omnes,
Incolumes tamen ad patriam remeaſſe carinas:
Naufraga cùm gemeret puppis, quæ litore ab Indo
Tunc primùm niueis pacata per æquora velis
Ibat ouans, Diuûmq́ aris pia thura ferebat.
Intereà caſum ingemuit Romana iuuentus,
Faſſa ſuum decus extinctum: ingemuere relictæ,
Et tibi ferali crinem cinxere cupreſſu
Pierides, fluuioq́ dolens Tiberinus ab alto
In mare viſus aquis Tuſcum dilabier atris.
Ipſum etiam dolor inuictum tot caſibus, ipſum
Flexit ALEXANDRVM,*lacrymiſq́ in funere crudo*
Penè profanari cæleſtia vidimus ora.
Quippe acre ingenium Pater æquus norat, & altæ

Semina

Semina virtutis, patrioq́ fouebat amore.
Nimirum ille, ſacro ſolium ſtipante Senatu,
Principibus, te vate, dabat reſponſa benignus,
Voce tuâ ſolitus populos armare fideles,
Siue laboraret Venetus, ſeu triſtis Enyo
Verteret Heluetiam, ſeu bello aſſueta nefando
Suecia Sarmaticos vaſtaret milite campos.
Sed iam ceſſet inops dolor infelicia verba
Fundere. Tu felix, Diuorumq́ vnus, Olympi
Securâ de parte, nigris Aquilonibus actam
Serpere ſacrilegam, populoſq́ exurere flammam,
Perq́ omnes volitare vides bella impia terras,
Pauperiem circùm, miſeraſq́ ferentia clades.
Inde hominum genus, & caſuras deſpicis vrbes
Altior inuidiâ, & Regum capita ardua calcas.
Quod tibi ſi celſam mortalis gloria mentem
Tangit adhuc, non tu tabulis, nec marmore Lunæ,
Æréve, quod Siculis miſcent Cyclopes in antris;
Sed merito ipſe tuo, & vatum ſacrabere chartis.
Illa ruunt æuo tandem conſumta, vel igni:
His Lacheſis, rerumq́ vices, & fulmina parent.
Nempe tuum poſthac nulli violabile fato
Illorum fidibus viuet decus: hi tibi famam
Longiùs extendent vitali carmine, quàm ſi

Marmore

Marmore de Libyco, aut Ephyreio duceret ære
Graia tuam manus effigiem, vel barbara moles
Ægypti ad cælum ſaxis audacibus iret,
Inſanus labor, & ſolamen inane ſepulcri.
Quin etiam (qui rarus honos) tibi Belgica plorans
Sollemnes ſtruit exequias, & funera Clio:
Carminibuſq; ſacris inſcriptas litore in illo
Pyramidas ſtatuit, laudum monumenta tuarum,
Æternùm manſura; licet ſæpè illius oram
Litoris implacidum latè voret æquor & vrbes.
Sed neque me immemoris, ſi vera recepit Apollo,
Arguerint animi venientia ſæcula: nomen
Quippe tuum, noſterq; dolor, lacrymæq; manebunt.
Nec tibi quæ mæſta inferias, ac debita mittit
Munera ALEXANDRI *multum ſublata fauore,*
Iuerit ad ſeros ingloria muſa nepotes.
Tu verò Latias inter clariſſima matres,
Atque olim numero doctarum addenda ſororum;
Vrbis honos, Felix, lacrymis abſiſte profanis:
Neu nati turbare velis ingrata quietem.
Cùm Vaticanam facerem pullatus ad aram,
Seruari quà certa fides oſſa inclyta Petri,
Et requiem dulci, veniamq; precarer amico,
Reddita, vel mihi viſa ſacro vox reddier antro:

Dic

Dic bona verba: procùl feralia vota, ſacerdos.
Iam pridem cœtu Superûm, ſolioq́; receptus
Egregius iuuenis: ſcelerum vix flamma piatrix
Diſtulit æternæ pereunti gaudia vitæ.
Nunc ille ætherio graditur ſpectandus in oſtro,
Effigiemq́; Dei, cuius fulgore beantur
Cæleſtes animæ, multùm ſub imagine pulcri
Quæſitam in terris, manifeſtâ in luce tuetur.
Iam cælo apparet medio, ſiduſq́; benignum
Collibus affulget Latijs, & lumine certo
Signat iter, quo niſa polum ſubit ignea virtus.

Cùm ad Aram Apoſtolorum in Vaticano nouus Sacerdos primam hoſtiam Deo offerret.

SI te faſſa graues mortalia corda labores,
Tactaq́; non fictâ relligione mouent,
Magne Deus, lacrymaq́; dolor tibi ſupplice victor
Iratam exarmat fulmine ſæpè manum;
Reſpice, meq́; tuæ trepidantem accumbere menſæ
Ipſe tuâ in ſanctum duc penetrale manu.
Immunem poſthac animum ſeruabit ab omni
Labe Calix, ſuccis qui ſcatet æthereis.

Sit

Sit mihi fas illinc potare obliuia rerum,
Quas auido appetÿt gutture noſtra ſitis.
Si fallo, feriat læſas me fulmen ad aras,
Nec dantem pœnas pallia ſacra tegant.
Si fallo, ſubito mihi terra dehiſcat hiatu,
Tuq́; preces ſurdâ ſupplicis aure bibas.
An violare nefas legem cum quolibet icti
Fœderis, atque hominum ſit mihi ſancta fides,
Pro quâ nil verear Siculis occurrere flammis,
Et media impauidum pectus in arma ruat;
Quæ tibi præſenti tactis iurauimus aris,
Ferre leues patiar irrita verba Notos?
Mox aderis niueum cruſti concluſus in orbem,
Me pauido arcanas ore canente notas:
At tibi ne graue ſit noſtris ſuccedere tectis,
Sint licet innumeris hoſpita criminibus.
Quæ genio, & menſis vaſa aſſueuere profanis,
Sæpè vides aram ponier ante tuam.
Multa, quibus coleris, cæcis mortalibus olim
Templa Paratonios exhibuere Deos.
Forſan & hic cineres ſeruans locus, oſſaq́; magna
Heroum, arcano quos habet vrna ſinu,
Vel ſcelerum addictus pœnis, rudibúſve Latinis
Infandâ fuerat relligione ſacer.

Hîc

Hic veteres ſiſto exuuias nouus hoſpes, vt Inda
Surgit odoratis ales ab inferijs.
Triſtes exuuiæ, vitæ miſeranda peractæ
Effigies, animo luridaq́ umbra meo!
Sic horret maculas, nuper quas exuit, anguis,
Atque ipſum infelix terret imago ſui.
Hei mihi, primæuæ faciem, caſuſq́ iuuentæ
Dum tuor, & dubiæ cæca pericla viæ,
Quo ſurgunt horrore comæ! quàm frigidus artus
Sudor, & occultum permeat oſſa gelu!
Talis naufragium paſſus graue reſpicit altum
Æquor, & in ſicco nauita pallet adhuc.
Quòd ſi ille impatiens inopem traducere vitam,
Subducit quaſſam, reſtituitq́ ratem,
Tempeſtate iterùm, & caſu doliturus acerbo,
Denique Carpathijs præda futurus aquis:
Vos ô adeſte mihi, Superi, vel tu mihi nigras
Inijce caſuro Mors, precor, æqua manus.
Me tantas euectum ad res, tot honoribus auctum
Æquo animo iuuenem tollere fata feram.
Iam mihi, florentes ex quo malè perdimus annos,
Ter decimam ſupra tertia fluxit hyems.
Pars igitur vitæ melior, luciſq́ peracta eſt;
Quamprimùm incipient membra caduca mori.

Et iam (me miſerum!) procùl apparere ſenecta
Incipit, antiquum ſtipite fulta latus:
Hanc Morbi, triſtiſq́; Metus, Curæq́; ſequuntur,
Quorum agmen claudens Mors quatit atra facem.
Et nunc quòd viuo, quòd ſpiritus hos regit artus,
Munus id, ô Cuſtos Aliger, omne tuum eſt.
Pars ea noctis erat, quâ ſoluere pectora curis
Incipit, & pigro ſpargere rore ſopor;
Ecce Quirinalis necopino murmure tractus
Intremit, hortorum ſeptaq́; lapſa ruunt.
Dumq́; ruunt, ſimili ad terram traxere ruinâ
Secum vnà ſtantes è regione domos.
Quòd niſi viſum eſſet Superis ſeruare nocentem,
Hos ego debueram tunc habitare lares.
Sæpiùs infelix tectum, multùmq́; popoſci,
Nemo & poſcenti dixerat: Æqua pete.
Non tamen exiguos exorauere penates,
Apta vel æratas verba mouere fores.
Quiq́; omni facilis fuerat mihi tempore, durum
Hac in re ſenſi, difficilemq́; virum.
Ergò vt viſa loci facies, diſiectaq́; ſaxa,
Dirigui: cecidit vox, ſteteruntq́; comæ.
Nam mihi ſum viſus pars illius eſſe ruinæ,
Et dici à populo prætereunte miſer.

Tum

Tum mihi viſa parens cadere exanimata dolore;
Mox hæc ſingultus inter anhela loqui:
Hæc igitur de te miſeram ſperare iubebat
De rebus toties fama ſecunda tuis?
Túne iaces ſubitâ diſcerptus, nate, ruinâ,
Quem ſueui columen ſæpè vocare meum?
Sancta, quid in veſtras tantum commiſimus aras,
O mihi perpetuâ Numina culta prece?
Nate iaces? nec te genitrix deſerta videbit
Ampliùs? ah diro funere rapte mihi!
Scilicet hoc magnis eſt inclareſcere factis:
Huc te mortalis gloriæ adegit amor.
Nónne fuit ſatius vota inter cara tuorum
Ignotum patrio conſenuiſſe lare?
Quod ſi tollere te iuuenem, mediumq́ue ſecare
Debuerat vitæ ſtamen acerba dies;
Ipſa tibi ſaltem clauſiſſem lumina: ſaltem
Veniſſes oculis lætior vmbra meis.
Infelix! & adhuc viuo tibi, nate, ſuperſtes?
Et meus, vt moriar, non habet arma dolor?
Hæc ſuper extincto fudiſſet perdita nato,
Quæq́ue ſolent matres dicere verba piæ.
Intereà Superis tanto pro munere grates,
Debitaq́ue æterno ſoluere vota Deo

 Attonitus

Attonitus caſu meditabar. Cetera noſti
O Loiolææ gentis, Oliua, decus.
Tu, quem acri ingenio, & laudis nullius egentem
Ipſa ſuo Pietas imbuit eloquio;
Iuſſit & anguſti moderantem frena theatri
Ad templi Proceres ignea verba loqui.
Tu mihi cæleſtes monitus, & dicta reportas:
Hæc ego iam miles, te duce, caſtra ſequor.
Te duce monſtra Erebi vici, nexuſq́; reſolui.
Fas eſt victorem ferre trophæa Ioui.
Irarum fibræ, fractiq́; Cupidinis arcus
Pendebunt ſancto Teiaq́; plectra tholo.
Iam mihi, quò tenues vmbras, & cæca viarum
Diſpiciam, præfert lampada Dius Amor.
Ille ſuas etiam nobis accommodat alas,
Vnde humili poſſim me quoque tollere humo;
Ireq́; trans cæli metas æterna tuentem
Gaudia, mortali non referenda ſono.
Quòd me ſiqua trahent terræ contagia, ſiqua
Subijciet cordi dira cupido faces;
Te, CHRISTE, amplectar, lacrymiſq́; tepentia ſupplex
Figam ſacratis oſcula vulneribus.
Illa dies ſubeat, quâ te Iudæa per omnes
Traductum pœnas extulit exanimum:

Cùm

Cùm medio Phœbus defecit in æthere, & ipſum
Fœdauit tenebris nox adoperta caput:
Seu totum inuoluit nigrâ formidine mundum;
Seu tantùm vultus, impia terra, tuos.
Impia, quandoquidem robur fatale tuliſti,
Vnde Sator rerum triſte pependit onus.
Túne refers ſpinas, tibi qui dat poma benignus,
Et grauidas vites, & ſata læta facit?
Túne tuis ferrum fouiſti immane latebris,
Diuinum potuit quod penetrare latus?
Et meritò ſcelerum tantorum conſcia tellus
Indigno viuis ſubdita ſeruitio:
Iordaneſq; (nefas) ſacer ille argenteus amnis,
Et Silois collo turpia vincla gerunt.
Quodq; nefas auget, tumulo, qui vicit Auernum,
Obſcœni inſultant, Thracia turba, canes.
Heu pudor Heſperiæ, ſacliq; infamia noſtri!
Degener à proauis tuq; iuuenta tuis!
Scilicet æternis Europam inuoluere bellis,
Vrereq; immeritos gloria maior agros.
Intereà miſeris Pax ſuſpirata colonis
Exulat, & Latium vix tenet ægra ſuum.
Ter ſedare faces belli conata; ter illi
Abſumſit pennas bellica flamma ſacras.

Hinc meritò luget, nec adhuc ſe candida Virgo
Audet ALEXANDRI *proripere è gremio;*
Quò Chriſti pariter ſignatas nomine gentes
Mittat in æternæ fœdus amicitiæ:
Armaq́; bellantûm ciuilia vertat & iras
Threiciæ tandem gentis in excidium.
Nunc quando alternas in clades armat Erynnis
Chriſtiadûm, oblitâ relligione, manus;
Nec Venetis longo fractis certamine quiſquam
Audet ALEXANDRVM *ferre ſecutus opem:*
Tu, Melite, Odryſio nomen fatale Tyranno,
I celer, & Latijs puppibus adde tuas.
Helleſpontiacas audax inuade procellas,
Infer & Euxino candida ſigna mari.
Barbaricos latè ferro luſtrate receſſus,
Et Scythicâ puppes clade referte graues.
I, decus Europæ, pubes aſſueta triumphis:
Gloria vos illuc non moritura vocat.
Placati nobis inuertent Thracibus Euri
Æquor, & in Syrtes impia vela ferent.
Auſpice ALEXANDRO *ſoluat pia litore claſſis:*
Fuderit hæc hoſtem, fundet vt ILLE *preces.*

IN

IN PHILOMATHIS MVSAS IVVENILES.

TAndem pudori pone modum tuo,
Faſſuſq́ vultus exere. Tu licet
Et nomen occultes & ortus,
Dicere quem prohibebis: Hic eſt?
Laus vna vatum, nomina fortium
Flectente Ditem tollere barbito
Ab iure Parcarum; ſed ipſos
Muſa mori vetat æqua vates.
Te fama Thule nouit ab vltimâ:
Te ſpreta prodit gloria: te colit
Germana pubes: te canentem
Itala iam celebrat iuuentus.
Seu ludis arguto pede; ſeu tubâ
Maiora pandis, ſeu lacrymabili
Sublimis incedis cothurno,
Dum Pharium ſcelus in ſeueros
Producis actus; ſiue pericula
Dircæa tentas, Phœbus in ardua
Terriſq́ limoſoq́ vulgo
Abripit impauidum relictis.

Latere Virtus neſciā præpete
Sublime pennâ fertur, vt ignibus
Iungatur æternis. In auras
Nónne vides vt auita ſurgat
Quercus vetuſto ſtipite nobilis?
Nam ſub profundam quò latet altiùs
Demiſſa tellurem, ſupernas
Fronte ferit propiore ſedes.
Non illa cladem ſibila Thraciæ
Latura campis, damnáve Pontici
Furoris, aut Cauri procellas
In ſegetem pauet irruentis:
Immota ſed ſe mole regit ſuâ
Annoſa centum brachia proferens,
Thracumq́; ſuſtentat cruentas
Exuuijs onerata clades.

VILLA FARNESIA IN IANICVLO, AD PORTAM AVRELIAM.

Hoſpes optime, qui ſacros penates
Et læta ingrederis vireta, ſalue.
Illa hæc eſt regio beata, nomen
Cui Ianus dedit, aureumq́; ſæclum,

Quò

Quò Curæ nequeunt graues ſubire,
Non Morbi, aut pede debilis Podagra:
Sed Pax candida, ſed Quies fidelis,
Et locum colit innocens Voluptas.
Hîc molles, Boreâ furente, mulcent
Afflatu Zephyri roſeta blando.
Hîc, cùm Sirius arua findit, ilex
Cubanti gelidam miniſtrat vmbram.
Non hos inficiunt luto receſſus
Fontes turbiduli, graueſq; ventri,
Quales finitimis ſcatent in agris,
Fœdarum ſoboles iners paludum:
Sed fruges alit vberes aquæ fons
Telluris ſcatebris petitus imis,
Vitro purior, & ſalubris hauſtu.
Hinc altâ niue candidum tueri
Soracłem iuuat, & rudes Sabinos:
Hinc Tibur vetus, Algidoq; iuncta
Albani iuga, Tuſculoſq; colles:
Hinc latè maria, Antiumq; priſcum,
Et Circes vada carminum potentis.
Ac tandem vt redeamus, Hoſpes, ad nos,
Hinc totas licet æſtimare villas,
Queis totam licet æſtimare Romam.

AD FERDINANDVM FVRSTENBERGIVM,

de Burda medico.

QVod, Fernande, ſuo vulgarit nomine verſus
Sarbieui, Burdam mitte redarguere.
Nam ſoleat cùm paſſim homines impunè necare,
Furari nullum credidit eſſe nefas.

Ineunte anno quinto Pontificatus ALEXANDRI VII. PONT. MAX.

LVx rediit, lecto terrarum Præſide, felix:
Lux itidem Chriſti funere triſtis adeſt.
Altera Pierios plauſus amat, altera luctum:
Vnde hæret tacitâ Calliopeia lyrâ.
At nos ſuppliciter lucem veneremur vtramque.
Attulit afflictis vtraque rebus opem.

AD

AD FERDINANDVM FVRSTENBERGIVM, NEAPOLIM ITVRVM.

ERgò agè felici diſcedas alite, quando
Ire apparas Neapolim,
Dulcis vbi æternùm ſpirat clementia veris,
Lætumq́; criſpantes mare
Floribus illudunt varijs Zephyritides auræ,
Coluntq́; citrium nemus.
Multa quidem tibi Parthenope miranda ſub ipſo
Monſtrabit vrbis limine,
Eductas cælo moles, atque aurea tecta,
Et ſigna Phidiacæ manus.
Sed tibi, quo tegitur tumulo, ſit cura videndi,
Maronis inclytus cinis,
Quem memorant (credi ſi digna eſt fama) furorem
Afflare ſacrum vatibus:
Quare ibi poſthabito caſtas Helicone ſorores
Fixiſſe manſuram domum.
Illæ te excipient venientem, ac fronte benignâ
Sic alloquentes audies:

O noſtris addictæ ſacris, generoſa propago,
Tuaq́ flos Germaniæ,
Lætus ades, noſtroſq́ velis luſtrare receſſus,
Vatum feraces grandium,
Seu Surrentinos amor eſt inuiſere colles
Dulci virentes pampino;
Seu magis arridet pulcherrima Mergilline,
Dilecta Syncero domus;
Seu iuga Pauſilypi pelago prætenta ſereno,
Quà cærulæ Nereides
Sæpè leues ducunt choreas Tritona ſequentes
Curuâ ſonantem buccinâ;
Seu iuuat irati tonitrus audire Veſeui
Lateq́ nigrantes globos,
Sparſaq́ per campos ambuſti viſcera montis
Candente merſos ſulphure.
Sed tibi ſcrutandi veniat ne dira cupido,
Quæ cauſa venis abdita,
Pabula inexhauſtis tot iam per ſæcula flammis
Tellure ab imâ ſuggerat.
Te miſeri ſubeat fatum crudele Secundi
Vndante fumo hîc obruti;
Namque Deus, rerumq́ vices, venturaq́ fata
Latere mortales iubet.

AD

AD FERDINANDVM FVRSTENBERGIVM.

De nocturno bubonis cantu in Albano ſeceſſu.

QVod carmen ferale canit ſub nocte ſilenti,
Triſtibus & bubo perſtrepit augurijs:
Ne nos ſollicitos teneat, Fernande, futuri.
Hic timor infantes, & leue vulgus agat.
Num quæ nec notis Babylon deprendit in aſtris,
Nec potis aſpicere eſt prouida mens animi;
Sed ſibi ſepoſuit mortalibus inuia curis,
Celat & obſcurâ nocte premitq́; Deus,
Semiruto reſidens volucrum fœdiſſima tecto
Efferet, attonitis fata canens populis?
Quæ ſit an hæc noſti, quibus orta parentibus ales?
Accipe, & in riſum verte iocumq́; metus.
Nympha fuit Stygijs Orphne notiſſima pratis
(Namque ſuas Nymphas, prataq́; Auernus habet)
Furua quidem, toruoq́; inamabilis ore: ſed atrox
Forma decet Stygias, & color ille Deas.

Ergò

Ergò illi tædâ iungi cupiere iugali
Numina, quæ magni regia Ditis habet:
Elyſij cupiere Proci. Sed Numina Ditis
Spreuit, & Elyſios Nympha ſuperba procos.
Sæpè Linus vatumq́; pater Muſæus, & Orpheus
Aggreſſi duram flectere voce Deam.
Aggreſſi fruſtrà Linus, & Muſæus, & Orpheus
Molliri blandâ neſcia corda prece.
Quippe ferox Hecatæ virgo ſacrauerat annos,
Infernas iaculo figere docta feras.
Fortè Acheron, incauta ſuæ dum margine ripæ
It grauidam multâ cæde gerens pharetram,
Dirarumq́; ſtriges dirum genus Harpyarum
Sternit, agens forti ſpicula certa manu,
Nempe Acheron ſecuram animi,& nil tale timentem
Obſeruans, cupidis nexibus implicuit.
Amplexu ex illo concepit Nympha, nouemq́;
Menſibus exactis edidit Aſcalaphum.
Iamq́; annis puer addiderat duo luſtra duobus,
Cùm petijt manes acta dolore Ceres:
Et: Mihi rèddite, ait, raptam mihi, Tartara,natam,
Vnica quæ matris ſpes, ſoboleſq́; ſuæ eſt.
Reddite maternis, Erebi pia numina, votis
Quæſitum toto pignus in orbe diu.

Munere

Munere terra meo fruges parit. Hæc mihi merces
Redditur, vt ſterilis dicar, & orba parens?
Reddite: tuq; redi. Quis te, Proſerpina, caſus,
Vel qui te nobis eripuere doli?
Motus erat Stygius miſerandâ voce tyrannus,
Et Cereris iuſtis annuerat precibus.
Fata ſed ad cælum reditus immota negabant,
Guſtaſſet Stygios ſi Ioue nata cibos.
Punica nuper eam carpentem ex arbore poma
Vidiſſe Aſcalaphum, nec tacuiſſe ferunt.
Interdicta via eſt: ſed teſtem Diua profanum
Supplicio culpæ dicitur vlta pari.
Ter caput inuiſum deuouit carmine diro:
Corpus Auernali ter madefecit aquâ.
Ilicet Aſcalaphus, contractis carmine membris,
Vertitur in plumas, ſurripiturq; ſibi.
In roſtrum nares, digiti ſinuantur in vngues,
Brachiaq; in pennas verſa abiere leues.
Turpe caput multùm, multùm caua lumina creſcunt,
Vixq; poteſt pigrum tollere corpus humo.
Ille hic eſt bubo, quem rerum ignara pauet gens;
Tu ride mecum, qui ſapis, omen auis.
VVeſtphaliæ flos, deliciæ, Fernande, Quiritum,
Tempora cui lauro non pereunte virent.

Et

Et mecum cape plectra manu, iunctiſq; canamus
Carminibus ſiluas, ſiluicolaſq; Deos.
Neu Romæ deſiderio moueare relictæ.
Quidquid habet magni Roma, dat Alba tibi.
Hîc Pollinus, honos Graiæ Latiæq; Mineruæ,
Holſteniuſq; Indis notus & Heſperijs.
Hîc Bandinellus Tyrrhenæ gloria muſæ,
Et Phœbi geminâ Naldius arte valens.
Et carus Themidi, ac Muſis Raſponus, & vnà
Vizzanus Sophiâ clarus, & ingenio.
Hîc decus Italiæ, & Romani Sfortia vindex
Nominis, ac ſidus Nerlius, Arne, tuum.
Roſpilioſus & auguſti pars magna Senatus,
Virtute egregius conſilioq; Pater.
Hîc & ALEXANDER *præſes, tutelaq; rerum,*
Cui Deus ingenium par dedit imperio:
Et Patrui diuina legens veſtigia magni
Spes, & ſeruatæ Flauius Vrbis amor;
Pro quo debet ALEXANDRO *res publica, quantum*
Propter ALEXANDRVM *debuit illa Deo.*
Ergò ſub hac mecum platano, Fernande, ſolutus
Carmina iam Latiæ dic ſocianda lyræ.
Felix qui curis, & iniquo fœnore liber
Exercet bobus rura paterna ſuis,

Ordine

Ordine nunc æquo gaudens diſponere vites,
Nunc oleis ſobolem ſubſtituiſſe nouam.
Interdum iuuat arboribus decerpere poma:
Interdum nemoris fingere falce comam:
Irriguoſq; iugo riuos inducere campis,
Cùm pluuiam tellus poſcit hiulca Iouem.
Non illum vigiles curæ, non ſomnia turbant,
Peſtis & humani pectoris ambitio.
Nec metuit fraudes, niſi quas caper improbus vuis,
Aut parat è nimbo grando inimica ſatis.
Limina nec Regum trepidanti poplite calcat,
Irati metuens damna ſupercilij.
O mihi ſi rupes has inter viuere detur!
Sorderet rubri gaza colorq; maris.
O ego dum poſſim tam leni veſcier aurâ,
Et liquidos fontes, & nemorà alta ſequi;
Si qua mihi à Latijs ſperatur gloria Muſis,
Occidat, & venti nomen inane ferant.
Hæc vbi luſerimus, nos curis reddat & Vrbi
(Iam ſatis aruorum eſt) præpete currus equo.

POEMATA
FERDINANDI
FVRSTENBERGII,

S. D. N.

ALEXANDRI VII.

PONT. OPT. MAX.

CVBICVLARII INTIMI.

DAPHNIS,
SIVE
FREDERICVS A FVRSTENBERG,

Bilſtenij & Wallenbergæ Dynaſta; Aduocatus hereditarius in Graffſchafft; Schnellenbergæ, Watterlappiæ, Furſtenbergæ, & Herdringæ Toparcha; Satrapa Fredeburgenſis; Weſtphaliæ Archiſatrapa, & Sereniſſimo Ferdinando Electori Colonienſi ab intimis Conſilijs, anno M. DC. XLVI. v. Idus Auguſti Bonnæ defunctus.

AMiſij virides vmbrat quà plurima ripas
Fronde ſalix glaucâ, Lycidas hinc, Tityrus illinc,
Alter oues, alter paſcebat fortè capellas.
Tityrus, vt ſemper, pellebat tædia cantu.
Carmina dum Veledæ memorat, dum prælia Vari:
Varus vt his olim nomen memorabile terris
Fecerit: vt ſparſi legionum ſanguine campi:

Aurem illi vellit Lycidas: Neque talia tempus
Carmina poſcit, ait: Daphnis tibi, Tityre, Daphnis
Lugendus: Daphnin, ſi neſcis, fata tulere.
Tityrus ingemuit caſu perculſus acerbo:
Fiſtula lapſa manu eſt: fugit ſenſuſq; colorq;.
Vt mens, vt rediit puero vox: Occidis, inquit,
Carum, Daphni, caput, ſpes, Daphni, decuſq; tuorum!
Ah dulci patriâ procùl, amplexuq; tuorum
Occidis! Hoc fuerat, quòd ſummæ culmine villæ
Triſtia ſigna daret ferali carmine bubo;
Flebilibus quòd ſponte modis mea nuper arundo
(Hanc mihi tu, dederat Corydō tibi, Daphni,) ſonaret,
Nunc ſileat, ramoq; infelix pendeat illo.
Vos etiam ſine me (quamuis mihi vos quoq; Daphnis
Tradidit, atque abiens, Has, inquit, Tityre, paſce)
Ite tamen ſine me, quoquò lubet, ite capellæ.
Amnis, & vmbroſæ ſalices, & rura valete:
Vſque ego per ſiluas errans deſertaq; ſolus
Triſtè querar. Gemit ereptâ ſibi matre iuuencus,
Nec minùs amiſſo mater dolet orba iuuenco:
Mella queruntur apes cellis ſubducta, peremtos
Feta canis catulos, demtos auis arbore pullos;
Daphnin ego, triſti ſublatum funere Daphnin.
Supremas ſaltem voces morientis ab ore

Excipere, affari extremùm, & ſpectare iacentem,
Atque oculos illâ licuiſſet condere dextrâ!
Non ea vulneribus noſtris ſolatia nulla
Afferret pietas: ſolus de Daphnide luctus
Nunc ſupereſt. Pecudes illo quis paſcat ademto,
Auertatq́ luem, curamq́ impendat & artem?
Daphnide non melior quiſquam depellere venis
Implicitam peſtem, & membris agere atra venena.
Daphnis & inſidias ſtabulis prædaſq́ cauebat.
Ah gelidas quoties hiemes perpeſſus & imbres,
Peruigil exegit brumali ſidere noctem,
Incuſtoditum fera ne vaſtaret ouile,
Ne lac ſubtraherent pecori, ne vellera fures!
Ah quoties humeris per deuia ſuſtulit ipſe
Rupe parens nudâ quos nixa reliquerat hædos!
Angarides Nymphæ teſtes, quas ſæpè laborum
Miratas dixiſſe ferunt: Mortalia non ſunt
Quæ tolerat: ſaxo certè riget ille vel ære,
Quem neque ventorum rabies, pluuiæq́, niueſq́,
Non cælum inclemens, non vlla iniuria frangit.
Nymphæ, non ſaxo Daphnis neque conſtitit ære,
Occidit heu! & nos pariter, terraſq́ reliquit.
Nequidquam roſeum ſpargis iubar, auree Titan:
Gratius extinctum nobis in Daphnide lumen.

Daphnidis aduentu tellus ridebat & æther,
Frondebant ſiluæ, ſpirabant floribus arua,
Ipſi lætitiâ montes plauſuq́ fremebant:
Daphnidis interitu tellus lugebit & æther,
Squalebunt ſiluæ, ſtabunt ſine floribus arua,
Intonſi montes gemitus ad ſidera tollent.
Ergò nil proauûm ſeries, regnataq́ latè
Rura iuuant, centumq́ greges, armentaq́ centum,
Nil labor, & ſtudium pulchræ virtutis, & artes?
Ergò cinis, formaq́ carens & triſte cadauer
Nunc iacet ille omnes nuper pulcerrimus inter
Paſtores? nec ſidereâ fulgentia luce
Lumina, nec vultum, quem finxerat ipſa venuſtas,
Cernere erit poſthac? At non, quæ ſuſtulit illum
Mors, etiam famam tollet. Sint tempora Muſis
Non inimica meis, volitabis Daphni per ora,
Ipſe ego virtuteſq́ tuas, tuaq́ inclyta facta,
Inuictamq́ fidem, & ſanctæ pietatis amorem
Ferre Syracoſio tentabo ad ſidera verſu.
In partem veniet Phœbo dilectus Amyntas,
Et mecum teneris paßim tua nomina fagis
Inſcribet: creſcent illæ, tua nomina creſcent.
Quin etiam niueo tumulum de marmore Damon
Exſtruet, & tali ſignabit carmine marmor:

HIC SITVS EST DAPHNIS. QVOD ERAT MORTALE, SEPVLCRO
INTVLIT ATRA DIES: VIVET PER SÆCVLA NOMEN.

Ad tumulum venient, inſtaurabuntq́; quotannis
Paſtores tibi cum donis funebria iuſta.
Vina dabunt alij, purum lac adferet Ægon,
Et, Tibi, ſuſpirans, puro magè candida lacte
Pectora, dicet, erant, & fraudis neſcia, Daphni.
Ipſe apium, ipſe ederas, & noſtris lilia ſpargam
Humida de lacrymis, teq́; ad tua ſacra vocabo.
Talia iactantem ſupremo lumine veſper
Occupat, & primo conſpexit Lucifer ortu.

AD ALEXANDRVM VII. PONT. OPT. MAX.

Anno M. DC. LV. VII. Id. Aprilis renunciatum.

HVnc ceciniſſe diem, venturi præſcius æui,
Dicitur Aonias inter Apollo Deas.
Hunc fore, neglectas quo gloria tolleret artes,
Et faceret doctis vatibus ingenium.
Verba fides ſequitur: rerum molîtur habenas
Orbis ALEXANDER *natus ad imperium.*
Ac velut exactæ poſt triſtia frigora brumæ,
Cùm ver iucundum floridus annus agit,
Ridet humus, ridet Zephyris ſpirantibus æther
Purus, & argutæ dulcè queruntur aues:
Exultare nouo ſic Principe vidimus Vrbem,
Et quot regna vagus circuit Oceanus.
Vidimus excitas Parnaſſi monte ſorores
Aurea deſuetæ tendere fila lyræ.
Vidimus Auſonios, genus immortale, poëtas
Præcingi ſacrâ, quam meruere, comâ.

Lætitiam

Lætitiam & Pacem, miſeris vix cognita terris
Numina, quas luctus ſemper & horror habet,
Ter Vaticani circum delubra volantes
Audijmus reditus ſigna dediſſe ſui.
Audijmus: lætas voces plauſuſq; canentûm
Vocibus & plauſu Roma ſecuta ſuo eſt.
O mihi ſi populi ſenſus æquare canendo
Fas foret, & causâ digna dieq; loqui!
O mihi ſi Phœbus vacuis dictaret in hortis
Grandia Romani carmina Callimachi!
Non ego, MAGNE PATER, *celebrarem facta tuorum,*
Non fultam titulis diuitijſq; domum;
Non maris Hetruſci portus & litora, quondam
Hercule, nunc proauis inclyta regna tuis;
Non belli claros ſtudijs heroas, & altis
Adſcriptos Superûm ſedibus indigetes;
Nec quæ porticibus miramur nixa ſuperbis
Atria, preſſa Ducum Pontificumq; pede;
Nec quas maiorum pietas cæleſtibus aras
Struxit Apelleis conſpicuas tabulis:
Sed te, qui titulos tantum præcedis auitos,
Quantum nocturnas Cynthia plena faces;
Et tua non humili memorarem nomina cantu
Extremas vltra ſolis itura vias,

Quà leuat Eoo rutilantem gurgite currum,
Et quà poſcentes otia ſoluit equos.
At non intacti mores, & quas rudis ætas
Virtutes teneris duxit ab vberibus,
Et data Pierijs iuuenilia tempora ſacris,
Carminis, vt quondam, res foret vna mei.
Maior equis pulſanda patet nunc area noſtris,
Quà Padus obiectis æſtuat aggeribus,
Quà centum populos, centum Ferraria[1] *ſoſpes*
Debet conſilijs oppida ſalua tuis:
Seu circùm fremerent irati Cæſaris arma,
Nec non aduerſos Mantua paſſa Deos:
Seu propiora mouens Venetus diſcrimina miles
Verteret Hadriacas ad noua bella rates:
Seu latè graſſata lues, & turpis egeſtas
Inferrent miſeris vrbibus excidium:
Seu Pater Eridanus campis vndaret apertis,
Deucalioneæ damna minatus aquæ.
Ille idem aſsiduis Cygni plangoribus, idem
Certauit mæſtis Heliadum lacrymis,
Cùm patriæ fines & rectas legibus vrbes
Linquentem ripis vidit abire ſuis,

Et

1 Alexander VII. Ferrariæ Prolegatus Pontificius difficillimis temporibus belli, peſtilentiæ, arctioris annonæ, & exundationis flum.num.

Et Libycos tentare [a] *ſinus, vbi claßibus audax*
Inſula Threïcias depopulatur opes,
Europæq́ue ſuæ cuſtos delecta iuuentus
Tutatur medij credita clauſtra maris.
Non ſecus Italiæ Cimbro natura minanti
Alpinas viſa eſt oppoſuiſſe niues.
Non ſecus occiduis inhiantem finibus Afrum
Herculis obiectis meta coërcet aquis.
O quoties Melitæ fortes hortatus alumnos
Iußiſti properâ vellere ſigna manu!
O quoties Solymen, Aſiæq́ue repoſcere regna,
Sceptraq́ue Biſtoniæ frangere barbariæ!
Teſtis Neptunus, Tethys mihi teſtis, & omnis
Tritonum ſoboles, Nereidumq́ue chorus.
Illis cura fuit partos cantare triumphos,
Et tua cognatis facta referre Deis.
Me decet Arctoo ſpumantem ſanguine Rhenum
Dicere, nec patriæ bella ſilere meæ.
Infelix tellus, Romanâ clade tumentis
Arminij quondam ſigna ſecuta ducis!
Hei mihi, nunc ducibus nihilo melioribus vſa
Scinderis in partes, & noua ſacra colis.
At magno commiſſa luis. Quæ flumina belli
Neſcia? quæuè tuo terra cruore caret?

Forſitan

a Melitæ Inquiſitor.

Forſitan & Diuos nondum ſibi ſentiet æquos,
Et mala cùm tulerit plurima, plura feret.
I celer, inſtantem capiti defende ruinam:
I celer, & longæ vince pericla viæ.
Non te Sicanij tardent fera murmura ponti,
Non formidatæ nauibus inſidiæ;
Non rigor Alpinus, non frigore ſaxa perenni
Horrida, non duro flumina vincta gelu.
Hîc Vbios [3] *dominâ deductos Vrbe colonos,*
Et flauos viſes impiger Vſipios.
Tum dextram tendes populis, quos Luppia noſtris
Cædibus infectâ decolor ambit aquâ,
Et quos bellipotens olim ditione premebat
Accola vicini Bructerus [4] *Amiſii:*
Nunc vbi conuentu mundi coïere vocato
Diſcordes ſtudijs conſilijſq; Patres.
Diſcordes, i, iunge animos: Europa, Deuſq;
Imponunt humeris publica vota tuis.
Auſpicijs pax freta bonis frondentis oliuæ
Prætendit capiti mitia ſerta tuo.
Viſa quieturis demum promittere terris
Aurea compoſitis ſæcula diſſidijs.

Hîc

3 Nuntius Pontificius Coloniam, & inde Monaſterium pacis conciliandæ gratiâ miſſus.

4 Bructeri Germaniæ populi ad Amiſium fluuium. *Tacitus lib.1. Ann & alibi.*

Hîc etiam [5] *Veledam, quâ nec Cumæa ſacerdos,*
Nec diuina fuit clarior Herophile,
Te veniente, ferunt iterùm de turre locutam
Fatidico tales ore dediſſe ſonos:
Lætus ades, rerum ſpes & tutela mearum,
Soſpite quo nobis vita ſaluſq; redit.
Lætus ades, cœtus nec dedigneris amicos,
Et mea ſecuro viſere regna pede.
Non iterum clades [6] *animo verſamus, & iras,*
Armaq; Quintilios vincere docta tuos.
Qualis ad Aſſyrias immani funere Carras
Romanus Partho fuſus ab hoſte iacet.
Nulla ſalus bello, pacem depoſcimus omnes:
Pax veniat populis ſæpè vocata meis.
Sed, niſi me Phœbi ludunt oracula, quondam
Quæ cecinit noſtrò conſcius ore Deus,
Pax erit: at ſacris tam deteſtanda Latinis,
Quàm malè mercatâ pax coïtura fide.

Non

5 *Statius lib. 1. Silu. in Soter. pro Rutilio Gallico:*
Non vacat Arctoas acies, Rhenumque rebellem,
Captiuæque preces Veledæ, *&c.*

Ea virgo nationis Bructeræ latè imperitabat, quam coràm adire alloquique negatum. Arcebantur aſpectu, quò venerationis plus ineſſet. Ipſa editâ in turre: dilectus è propinquis conſulta reſponſaque, vt internuntius numinis, portabat. *Tacitus Hiſtor. lib. 4.*

6 Clades Variana pænè exitiabilis, tribus legionibus, cum duce, legatiſque, & auxilijs omnibus, cæſis. *Sueton. in Octau. cap. 23.* Quâ nulla poſt Craſſi in Parthis damnum, in externis gentibus, grauior Romanis fuit. *Paterc. Hiſt. lib. 2.*

Non ideò curaſq; tuas vigileſq; labores
Excipient meritis fata ſiniſtra tuis.
Purpura virtutis pretium tibi cedet, & inde
Quo nihil hæc maius, quod tibi donet, habet.
Scilicet & terris, cæloq;, Ereboq; verendum
Te ſolio accipiet maxima Roma ſuo.
Tum pia laturus ſacratis oſcula plantis
Orbis adoratos procidet ante pedes.
Tum Septem imperio quæ nunc CHRISTINA *triones*
Frenat, & Arctoas ducit in arma manus,
Adueniet ſupplex, & Vaticana tenentem
Regna colet prono deuenerata genu.
Tum conſanguinei longo poſt tempore Reges
Arbitrio ponent impia bella tuo.
Et pacti ſtabilem iurato fœdere pacem
Damnabunt pugnas, & graue Martis opus.
Aruaq; læta Ceres, & pleno Copia cornu
Dona ferens, niueis oppida viſet equis.
Mox vbi iam feſſas recrearint debita gentes
Otia, ſigna dabunt ad ſacra bella tubæ.
Bella recrudeſcent Naupacti, & barbara Thracum
Gaza per Ionias ſparſa natabit aquas.
Quas ego nunc acies video! quos æquora remos
Verrere! quàm lætis vela tumere Notis!

Quantus

Quantus adeſt ſudor populis! quot in arma volentes
Creta viros totâ concitat Italiâ!
Vt Solyme poſcit reduces in prælia Gallos!
Vt tremit Auſtriacas pallidus Iſter opes!
An te etiam 7 *auſpicijs tollentem ſigna ſecundis,*
MAGNE PATER,*toto cernimus ire mari?*
Impiaq́ Odryſiæ contundere cornua Lunæ,
Victoremq́ ſequi, quà præit arma, Deum?
Sit ſatis armatas in prælia mittere claſſes:
Bella gerant alij: tu prece bella iuua.
Conſilijs opibuſq́ iuua, Zephyroſq́ fauentes
Sollicita, & faciles ad pia cœpta Deos.
Sic per te victo Reges Oriente ſuperbi
Threicijs ſtatuent parta tropæa iugis.
Et Vaticanas Victoria figet ad aras
Dereptas Scythicis poſtibus exuuias.
Tunc aliquis vates, procerum de ſtirpe meorum,
Cantabit famæ tot monumenta tuæ.
Bellaq́ ſignabit titulis: HÆC THRACE SVBACTO
VICTOR ALEXANDER RETTVLIT ARMA DEO.
Sic cecinit: partem, vates ne vana putetur,
Lapſa dedit, partem ſerior hora dabit.

AD

7 *Philemathis Muſæ iuueniles poëmate 83.*
Huc ego, ſeu ſit opus Neptuni fluctibus, altâ
Puppe ſedens; ſeu terreſtri certare duello,
Vectus equo veniam.

AD IMP. CÆS. FERDINANDVM III. AVG.

Cùm eius auſpicijs, & munificentiâ Athanaſius Kircherus OEdipum Hieroglyphicum ederet.

Non genus Auſtriadûm demiſſum à ſanguine Diuûm,
Non clauſum mundi finibus imperium,
Non victos dicam populos, vrbeſq; receptas,
Nec Boreæ fractas ſæpè furentis opes.
Hæc memorent, quorum ſublimi Muſa cothurno
Surgit, & herois concinit arma modis.
Mê mea Muſa vetat tantarum pondera rerum
Tangere: me, quæ ſint viribus æqua, iuuant.
Me ſtudia & placidæ ſibi poſcunt Cæſaris artes:
Materies numeris conuenit iſta meis.
Vates ille pios, & vatum dona piorum
Excipit, & vatum carmine digna gerit.
Quâ ſceptrum geſtat, quâ ius & regna tuetur,
Hac etiam Muſas protegit ille manu.

Nec minor[1] *Auguſto, cuius ſucceßit habenis,*
Fundat Apollineis publica templa ſacris.
Ardua Cecropiæ quis neſcit fana Mineruæ
Condita, & Aonio tecta ſacrata Deo?
Miratur moles[2] *Viadrus, miratur & Iſter,*
In numerum pulſis & ſibi plaudit aquis.
At quæ Cæſareo fulgentia limina ſumtu
Praga videt, certant Delphice Phœbe tuis.
Qualis & armatas, poſt impia bella Gigantum,
Exuit infeſto Iuppiter igne manus:
Qualis &, Herculeis cùm iam ceruicibus axem
Credidit, excuſſo pondere ceſſat Atlas:
Terrarum dominas ſic feſſus Cæſar habenas
Laxat, & imperij grande reponit onus.
Tum vires, Natura, tuas, ac ſemina rerum
Scrutatur docto ſedulus ingenio:
Quis tremor attonitas vertat cum ciuibus vrbes:
Impellat refluas quis maris æſtus aquas:
Quæ vis diuitias imâ tellure repoſtas,
Donaq́ gemmiferi procreet Oceani:
Quàm procùl Arctoo concretus frigore Pontus
Deprenſis Nili diſtet originibus:

1 Auguſtus templum Apollinis in Palatio exſtruxit, additâ porticu cum bibliothecâ Latinâ Græcâque. *Suet. in Octau cap. 29.*
2 Viadrus Germaniæ fluuius, vulgò Odera.

Quàm procùl Heſperijs diuiſum Gadibus Indum
Hauriat [3] Eoi, quæ rubet, vnda freti:
Vnde ea vis ventis: vnde ardens Ætna fauillas
Semper, & exeſi viſcera montis alat:
Vnde Amphitrites ſalſus liquor: vnde teporem
Ducat Baianæ vena ſalubris aquæ.
Has vbi naturæ partes acceſſit, in altum
Fertur ad ætheriæ lucida ſigna domûs.
Hîc illi geminam virgo Marathonia Libram,
Et ſua vicinus ſubijcit aſtra Leo.
Armatuſq; auro gladium prætendit Orion
Debita Cæſareæ præmia militiæ.
Hîc Solis veſtigat iter, cauſaſq; latentes,
Pallida cur fuſcis Luna laboret equis:
Cur ſitiant Afri: cur Septem regna trionum
Vrat Hyperboreo frigore iugis hyems:
Cur fugiant vmbræ, Cancro torrente, Syenen:
Cur variet maior meta minórve diem.

Sed

[3] Latiùs olim Rubrum mare patuit, & paullò aliter, quàm vt vulgò hodie, appellatum. Nam in Taciti & aliorum veterum verbis, in hoc nomen venit mare Indicum, vaſtum illud & magnum, quod ab extremo ſinu Arabico, ſiue ab Africâ eâ, in Auream Ptolomæi Cherſoneſum ſe protendit. Itaque Pomponius Mela duos ſinus in mari Rubro agnoſcit, Arabicum & Perſicum. *Lipſ. de magn. Rom. lib. 1. cap. 3.*

Sed quota doctrinæ pars eſt laudumq́ue tuarum,
Auſtriade, magni ſidera noſſe poli?
Et circumfuſo porrectas æquore terras,
Quà Sol Eoos luſtrat & Heſperios?
Se tibi Niliacis etiam ſapientia chartis
Eruta, & arcanas explicat hiſtorias.
Nec te ſacra latent adytis ſecluſa verendis,
Nec lapides, ſculptæ marmoribuſq́ue feræ.
Scilicet Ægyptus doctrinam credere ſaxis
Orſa, peregrinas finxerat effigies,
Vt ſolis arcana Deûm mens cognita myſtis
Falleret abſtruſis vulgus imaginibus,
Seraq́ue poſteritas ſenſim labentibus annis
Non caperet priſci moris & artis opus.
O vanas hominum curas! O cæca futuri
Pectora! Mars vltor nil ſinit eſſe diu.
Barbarus Armenij lacerauit potor [1] *Araxis*
Omnia, Niliacos depopulatus agros.
Tot moles, regum tumulos, tot ſtantia vertit
Culmina, regali ſuſpicienda ſitu.
Et potuit fugiens, armis ceſſantibus, ætas
Seruatas etiam vertere relliquias.

1 Cambyſes Perſarum Rex Ægyptum fœdiſſimè vaſtauit.

At non æternos olim ſubducet honores
Longa dies meritis, inclyta Roma, tuis.
Tu Peluſiacum ſpirantia rudera faſtum
Colligis, & medio tollis ad aſtra foro.
Nec tua venturis, Cæſar, delebitur annis
Fama, nec ingenium nox premet atra tuum.
Te duce, quis credat? poſt tot iam ſæcula ſcimus
Arcani quidquid Memphis & Iſis habet.
Quid velit Inachiæ facies ignota Iuuencæ,
Quid Canis, & ſacri myſtica forma Bouis,
Et quæ præterea famoſus monſtra Canopus
Prodidit, antiquis conſpicienda notis.
Teq́; adeò tituloſq́; tuos leget accola Nili,
Et referet laudes ad ſua ſiſtra tuas.
Iam Solyme, iam diſcet Arabs, iam clara loquentur
Marmora Cæſareâ munera ſparſa manu.
Fallor? an Auſtriacis addent quoque fata tropæis
Sacra Paratonijs ſigna reuulſa tholis?
An, FERNANDE, *tuum iam nunc Victoria nomen*
Læta parat ſaxis ſcribere Pyramidum?
Gloria Pellæus certè vocat æmula palmis
Europæ reſides ad pia bella manus.

AD

AD PHILOMATHEN.

Nequicquam Muſarum iuuenilium auctorem tegi.

QValis, vbi Pharios exurit Sirius agros,
Frugibus optatâ Nilus inundat aquâ,
Et ſuper arentes fuſo natat æquore glebas,
Et riguam lætis meßibus ornat humum;
At longè poſitis idem cunabula terris
Et caput ignotis celat originibus:
Talis Mœonio quæ certent carmina vati
Fundis, &, vt magno Pindarus ore, ruis:
Et Latium ſermone beas, & diuite venâ
Fecundas, Vatum Maxime, Caſtaliam.
At cur Perrhæbi benè cognitus incola Pindi,
Cor Charitum, noſtri ſpeſq; decuſq; chori,
Cur latitas, & lene ſacræ caput occulis vndæ,
Quo veniunt Clario pocula digna Deo?
Cur tegis ambiguâ IVVENILIS *imagine* MVSÆ
Ingenij cultum diuitiaſq; tui?
Cur dubitas proprio dignari nomine fetum?
Cur dubitas famæ pandere vela tuæ?

Nequicquã, VIR MAGNE,*lates: te noſtra loquuntur*
Tempora, te vatem ſæcla futura canent.
Admirata tuos Siren Acheloïa cantus
Audijt, auditis cedere faſſa ſuos.
Cùm Phaëthontææ canerent tua carmina Nymphæ,
Suſpenſo Cycnus plauſit ab Eridano.
Conſtitit auratâ captus teſtudine Tybris,
Et iuſſit fluctus lentiùs ire ſuos.
Sæpè tuos auidis Rhenus pater auribus hauſit,
Sæpè Moſella tuos, & piger Alpha modos.
Nequicquam, VIR MAGNE,*lates: te fama latentem*
Prodit, & Eois monſtrat & Heſperijs.
Nec ſinit indictum pietas, animuſq́; periclis
Altior, & pacis, quem profiteris, amor.
Sichemios colles, & collibus addita teſtor
Templa coronato ſuſpicienda tholo.
Vos Vbij teſtes, teſtis Mimigarda laborum,
Et ſeptem geminis Roma ſuperba iugis.
Eripe nunc ergò tenebris caput, eripe nocti,
Et laruam fictis detrahe nominibus.
Si minùs occultum Scyros celauit Achillem,
Agnitus Æolidæ ſi fuit ille dolo:
Si, qui regna tenet latè Parnaſſia, Phœbum
Ora latere vetant, & coma digna Deo:

Si, licet obſcurâ celatus nocte, pyropus
Natiuo rutilum prouocat igne diem:
An poterit diffuſa tuæ lux aurea Muſæ,
An poterunt gentis ſigna latere tuæ?
Sidera ſcintillant, ſublimi vertice Quercus
Eminet, & ſenis Mons ſubit aſtra iugis.
Sed pudor, & caſtæ diuina modeſtia frontis
Nobilior Tyriis purpura muricibus,
Vatis Apollinei titulos, nomenq́; recuſat,
Phœbeaq́; vetat tempora fronde tegi.
Nec te grande ſophos, nec famæ cura moratur,
Nec fuco roſeas gloria picta genas.
Virtuti ſatis eſt cælo ſe teſte probari,
Et ſeſe famæ notitiæq́; negat.
Vt neget, inuitam curru ſectatur eburno,
Et circumfuſo lumine veſtit Honor.
Sic radiant puro ſeruata corallia vitro,
Sic lucent calathis lilia virgineis,
Sic adamas fundo merſus pellucet in imo,
Sic micat auriferi diues arena Tagi,

EPVLVM AVGVSTINI CHISII,

in porticu ſupra Tiberim penſili, LEONI X. PONT. MAX. & compluribus Cardinalibus datum.

Laudarunt alij conuiuia ditis Eliſæ,
Et Luculleas, Alcinoiq; dapes,
Et quas Romano cœnas Cleopatra marito
Inſtruxit Pharijs perdita delicijs:
At mea ſollemnes epulas, & Regibus æquas,
AVGVSTINE, *tuas Muſa loquatur opes.*
Stat ſuper impendens Tiberinæ porticus vndæ
CHISIA, *diuitijs nobilis Attalicis;*
Hoſpite nobilior, vultu dignata LEONIS,
Quò poſuit curas vrbis, & orbis onus.
Hæc quoque purpureos aurato limine Patres
Accepit, totidem ceu Iouis aula Deos.
Quæ menſis tum dona Ceres, quæ dona Lyæus
Intulit, & largo Copia læta ſinu!
Vix tulit ipſa ſuum genialis menſa paratum.
Et pretij quota pars ipſe Lyæus erat?
Fulgebant auro, fulgebant pocula ſignis,
Fulgebant rutilis aſpera chryſolithis.

Paſcebant

Paſcebant oculos perfecta toreumata cælo,
Aut Myos, aut dignus Mentoris arte labor.
Ipſa penus populo poterat ſatis vna videri:
Hîc poterat genio quiſquè litare ſuo.
Sic, vbi proſtratos celebrarunt vina Gigantes,
Semideis licuit poſcere vina Iouem.
Res noua: cælatas ceperunt retia lances,
Et Polycletæâ vaſa ſuperba manu.
Miratur Tiberis proiectas flumine gazas,
Et quas nec Ganges, nec vehit Hermus opes.
Innocuam piſces eſcam mirantur in vndis,
Mirantur nullo retia tenſa dolo.
Retia nulla ſuis, nec quæ Nero texuit auro,
Præmia captarunt diuitiora plagis.
Scilicet argenti quidquid Tiberinus & auri
Ceperat, hæc domino reſtituere ſuo.
I nunc, & Craſſum memora Romana vetuſtas,
In Parthos auri quem ſacer egit amor.
Seruiit ille opibus: laudato CHISIVS *vſu*
Effuſæ dominum ſe probat eſſe rei.

AD AVGVSTINVM FAVORITVM.

De morte Natalis Rondinini S. D. N. Alexandro VII. Pont. Opt. Max. ab Epiſtolis ad Principes.

Non ita Lampetie caſu Phaëthontis acerbo
Fleuit, & ambuſto Cygnus in amne Padi;
Non ita Pelides, mediâ cùm vidit arenâ
Actoriden ſparſis cæde iacere comis;
Tros Anchiſiades non ſic Pallante peremto,
Nec Theſeus cari funere Pirithoi,
Vt mihi mæſta pio tabeſcunt lumina fletu,
Imaq; perpetuos pectora dant gemitus,
Dum deſiderio mentem perfixus inani,
Natalis *mútos conqueror ad cineres.*
Crudeles Diuos, crudeliaq; aſtra vocanti
Nulla venit miſero nocte diéve quies.
Nec magis, heu, lacrymis ſaturatur luctus amaris,
Quàm matutino rore peruſtus ager.
Si fugit interdum, vagus vt Mæander, in orbem
Mox redit, & ſeſe decipit ipſe dolor:

Notaq;

Notaq́; dilecti paſſim NATALIS *imago*
Occurrit madidis obuia luminibus,
Dulcè loqui fido, velut antè ſolebat, amico,
Brachiaq́; & caras tendere viſa manus.
Siue etenim ripam Tiberini propter amœnam
Cernere veliuolas, quas vehit vnda, rates,
Et ſeptem geminis latè ſpectare iacentes
Collibus antiquæ me iuuat Vrbis opes,
Pyramidaſq́; nouo ductas ad ſidera ſumtu,
Et Vaticano templa ſuperba tholo:
Siue ſuburbanas Latij peragrare ruinas
Mite iubet ſancti Principis imperium,
Albanumq́; lacum, dilectaq́; rura Mineruæ
Poſthabitis Romæ viſere deliciis,
Montis vbi quondam per viſcera ductus aperti
Fatalis Veijs irrigat arua liquor:
Semper amarities, ſemper dolor hæret eunti,
Et cruciat miris anxia corda modis.
Nec vetus Alba grauem potis eſt mihi demere curam,
Vmbra nec æſtiuis Tuſcula frigoribus;
Nec nemus Egeriæ, Scythicæ nec regna Dianæ,
Nec lacus occulti conſcius Hippolyti.
Téne malâ, iuuenum caſtiſſime, fraude nouercæ
Diſtractum rapidis membra cruenta rotis,

Téne Coronides medijs è faucibus Orci
Ereptum Triuiæ reſtituiſſe Deæ,
Et latos oculos, roſeumq́; potentibus herbis
Os valuit, nitidas & reparare comas?
At miſerum, vt primæ NATALIS *flore iuuentæ*
Occidit indigno flebilis interitu,
Non pietas, non ſancta fides, non Pallas, & omnis
Aonidum tanto cultus amore chorus,
Ipſe nec ætherias reuocare ad luminis auras
Suſtinuit medicæ Cynthius auctor opis?
I nunc, & demens animos attolle ſuperbos,
Et Zephyro plenos finge tumere ſinus.
Finge miſer titulos, & grandia munera rerum,
Et ſpera Pylij tempora longa ſenis.
En iacet exiguâ iuuenis compoſtus in vrnâ,
Promeritus cœptis omnia fauſta ſuis.
Nam quid ALEXANDRI *meritus fauor, aut quid honorum*
Spes, & fraternâ fœdera iuncta fide?
Quid præclara domus, genitrix aut profuit illi
Optima, Caſtalias inter habenda Deas?
Læta quid aſpirans rebus fortuna ſecundis,
Et plauſus totâ maximus Auſoniâ?
Scilicet exorare nefas eſt fata, nec vlli
Parcarum licuit frangere duritiem.

Non

Non tamen Heroum manes inferna coërcent
Flumina, nec Stygÿ pallida regna Iouis.
Ætherias illos virtus ſublimis ad arces
Euehit, & campis conſecrat Elyſiis.
Hîc, hîc NATALI *domus eſt: hinc arduus imas*
Sub pedibus terras deſpicit & maria;
Miraturq́; nouos orbes, conuexaq́; mundi
Mœnia, & innumeras, ſplendida ſigna, faces.
At licet huic longos Libitina inuiderit annos,
Dum meritis implet Solis utramq́; domum;
Ne tamen vlla queat nomen delere vetuſtas,
Prouiſum Clario gratulor eſſe Deo.
Dum terras atque omne ſibi deuinciet æuum,
Curaq́; ALEXANDER *poſteritatis erit;*
Dum pius in Venetos animus ſtudiumq́; canetur,
Claſsis & Ægæo Thracia victa mari;
Dum referetur amor, quo triſtia bella Tyranni
Ardet in excidium vertere Biſtonÿ,
Quo res Sarmatiæ, viduataq́; Cæſare regna
Curat, & impoſitos Alpibus Heluetios,
NATALI *conſtabit honos, viuaxq́; manebit*
Doctrinæ, & Suadæ nomen, & ingenÿ.
Semper ALEXANDRI, *ſacra per veſtigia, laudes*
Ponè ſequens, ibit clara per ora virûm.

Tu

Tu quoque Pieridum decus, AVGVSTINE, *ſororum,*
Quo Latium, & tumidis Macra ſuperbit aquis;
Ingenuos mores, & vitam puriter actam,
Cordaq́; non vllis tacta cupidinibus;
Virtuteſq́; alias cari memorabis amici
Carmine, quod poßit nulla abolere dies.
Nam neque ſigna tuæ ſpirantia marmore Lunæ,
Nec Polycletæâ nobilis arte labor,
Longiùs extendant famam NATALIS *in æuum,*
Quàm tua Mœoniæ proxima Muſa tubæ.
At mihi, cui tantum non conceſſere Camœnæ,
Vt canerem paribus grandia facta modis,
Sat fuerit gelidis extrema dediſſe labellis
Oſcula, & exangues imbre rigaſſe genas.
Sat fugientem animam fato legiſſe ſupremo,
Et clauſiſſe piâ lumina cara manu.
Sat tumulum lauri folijs ornare quotannis,
Et cineri multâ ſoluere iuſta prece.

AD IACOBVM VVALLIVM de morte SIDRONII HOSSCHII.

ETſi me, VValli, patrijs excedere terris,
Et procul Angariæ collibus ire meæ,
Et maris inſuetas auſum dare vela per vndas,
Ardenteſq́; graui ſole ſecare vias,
Lydius Heſperidum Tibris regnator aquarum
Et ſeptem geminis Vrbs tenet alta iugis,
Alpinæq́; niues, ac nubifer Apenninus,
Et pia Tyrrhenæ vota morantur aquæ,
Vt nequeam Tungros, & pulchrum viſere Moſam,
Et præſens mœſto ſoluere iuſta rogo,
Et terræ tumulo componere vatis amici
Relliquias noſtris irriguas lacrymis:
Non tamen extinctum miſeris vrgere querelis,
Iuſtaq́;, quà fas eſt, reddere ceſſat amor.
Nunc firmata ſubit ſtudiis concordia noſtris,
Et deſiderijs inuida fata meis.
Nunc mandata lego, quæ te mihi ſcribere iuſsit,
Et moriens linguâ deficiente dabat.
Quin etiam violis, & lauri frondibus vrnam
Halantem fictis ponimus exuuijs.

His

His etiam flores, vitæ monumenta fugacis,
Addimus, albenti lilia miſta roſâ.
At circùm Latij, doctiſſima turba, Poëtæ
Aoniâ feriunt carmina mœſta lyrâ.
Quos præit ereptum lugens Elegëia vatem,
Sæcula cui nullum noſtra tulere parem,
Poſtera vix ſperent; quo vindice deſijt eſſe,
Quod fuerat, Paphiæ lena comeſq; Deæ.
Illa igitur ſqualet, quo nos, confecta dolore,
Et queritur noſtris ſaucia vulneribus.
Ipſe etiam fletu tumulum dignatur inanem
CHISIVS *Auſoniæ gloria prima togæ.*
Et gemitu manes ciet, & Permeſſide lymphâ
Spargit flebilibus marmora ſcripta notis.
HOC MERVIT IVSTI MONVMENTVM BELGA DOLORIS,
PROXIMVS INGENIO, CVLTE TIBVLLE, TVO.
Interea curis liber mortalibus errat
HOSSCHIVS, *Elyſium quà facit vmbra nemus;*
Quà Zephyri blandis aſſibilat aura ſuſurris,
Et viret intonſis laurea ſilua comis;
Quà ſaliunt vitrei per amœna roſaria fontes,
Et præbet faciles florida ripa toros.
Illic diuinos inter conſidere vates
Geſtit, & Heroum proximus ire choris,

Et

Et modò cantatos ſuſpirat Numinis ignes,
Virginis & grato carmine laudat opem.
Et modò tot vitæ, quibus vt mare voluimur, æſtus
Gaudet inoffenſâ ſe ſuperaſſe viâ.
Et modò commendat faciles miſereſcere Diuôs,
Dum Petri lacrymis miſcuit ipſe ſuas.
Denique quæ vouit Leopoldo plurima, votis
Exorat meliùs proſequiturq; ſuis.
Illinc, ſi noſtri tangit te cura, nec omnis
Excidit oblito pectore ſuetus amor,
Aſpice perpetuis lacrymarum turgida riuis
Lumina, & exequias, docte Poëta, tuas.
Aſpice vt immenſum tua gloria lata per orbem
Tranſuolet Eoas, Heſperiaſque domos:
Vt malè neglectas, monumenta perennia, Muſas
VVallius indignis vindicet à tenebris;
VVallius Aonidum poſt te non parua ſororum
Cura, tibi quondam, nunc mihi primus amor.
Quàm pius ille manu fugientes clauſit ocellos,
Et ſummis animam legit anhelitibus!
Quàm pius æternis mandat tua nomina chartis,
Et damnat lacrymis impia fata ſuis!
Scilicet ereptum ſic triſtis Naſo Tibullum
Luxit, & Orphæam Calliopeia necem.

ALEXANDRO VII. PONT. OPT. MAX.

Villam Barberinam, Domitiani olim Cæſaris Albanum, vbi quotannis Quinquatria fiebant Mineruæ, animi cauſâ inuiſenti anno M. DC. LVII. Idib. Maij.

Hic vbi porticibus ſe Flauia villa ſuperbis
Æquabat ſummis ardua ſideribus,
Et nemus hinc, Scythicæ non mitia regna Dianæ,
Illinc Tyrrhenas proſpiciebat aquas,
Sollemnes olim ludos, & ſacra Mineruæ
Quinque fuit iunctos mos celebrare dies.
Quare amat hos colles etiam nunc Diua, lacuſq;
Plurima quos glaucâ veſtit oliua comâ.
Atque adeò præſens Albæ cùm proxima nuper
Vidit ALEXANDRVM *per iuga ferre pedem:*
Lætus ades, dixit, noſtroſq; inuiſe receſſus,
Terrarum cuſtos maxime: lætus ades.
Hic poſitâ regni tantiſper mole licebit
Otia prolatis dulcia rebus agas.

Quando

Quando dira lues, & frugum triſtis egeſtas,
Auſpice te, Latios pulſa reliquit agros.
Mox inſtaurato mens corpore firmior, altas
Imperij curas, & geret orbis onus.
Intereà dignam ſeruato ciue coronam
CHISIACIS *Dryades texite de folijs.*
Alma Ceres, ſpicas; date laurea ſerta merenti,
Aonides: partâ mox mea pace feret.

AD
IOANNEM ROTGERVM
TORCKIVM

Præpoſitum Mindenſem, & Canonicum Paderbornenſem ac Monaſterienſem. De Æneæ ſtatuâ, LAVRENTII BERNINI opere, in hortis Burgheſijs extra portam Collinam.

TORCKI *noſter amor, doctarum prima Sororum*
Gloria, ſpes patriæ magna decuſq; tuæ,
Aſpice BERNINI *docto ſpirantia cælo*
Marmora, Phidiaco par opus ingenio.
Aſpice Troiugenam curuâ ceruice ferentem
Et patrem, & profugos, ſacra paterna, Deos.

Has pius Æneas paruo comitatus Iulo
Subtrahit incenſæ relliquias patriæ.
Quis dolor è muto ducit ſuſpiria ſaxo!
Qualis in inflexo vertice regnat amor!
Vt lapis ipſe ſuæ præſagus fata Creuſæ
Sentit, & impoſitum ferre laborat onus!
Et trahit Aſcanium flentem! comes ille paternæ
Non potis eſt æquis paſſibus ire fugæ.
Vt miſerans captæ fumantia mœnia Troiæ
Effigies tantis ingemit ægra malis!
At ne BERNINVS *vocem daret arte querelis,*
Obſtitit infandus, qui premit ora, dolor.

ALEXANDRO POLLINO donum natalitium.

MEntoreos alij donent, POLLINE, *labores:*
Natali noſtro pyxida munus habe.
Forma pyrum ſimulat: circùm violæq; colores,
Albaq; purpureis miſta liguſtra roſis.
Aſpicis & varijs vt aranea floribus audax
Incubat, & fatuus papilionis amor.
Nec tamen incluſam potis eſt libare medullam,
Et qui ſub fuluo ſpirat odor calyce.

Namq;

Namq; ibi odorifero ſudantia balſama ligno,
Dulces Auroræ diuitis exuuias,
Et Cilicum meſſes, & quæ Titanius ales
Cinnama, & extremus munera legit Arabs,
Et nardi felicis opes, & pinguis amomi,
Compoſuit miro Pæonis ars ſtudio.
Sic operi contendit odor: cui præſtat vtrique,
Qui natalitium dat tibi munus, amor.

DE CORVO,

Bartoldi Nihuſij diſcipulo mortuo.

OCcidit heu Coruus Batauis celeberrimus oris,
Bartoldi longo tempore diſcipulus.
Nec domino veniente, κακοῦ κόρακος κακὸν ᾠόν,
Increpitat Graio garrulus eloquio.
Vox ſilet, ac lepidæ ceſſant conuitia linguæ,
Nulla quibus ſeſe compoſuiſſet auis.
Non Agrippinæ turdus, non ſturnus amores
Cæſaris, humanos doctus vterq; ſonos;
Nec Coruus populi plauſu gemituq; Latini
Nobilis, & ducti funeris exequijs.
At rumpare licet Clotho, quæ fila volucrum,
Mæonidæ ſi fas credere, dura ſecas,

Carmine viuet adhuc, qualis Melioris alumnus
Pſittacus, & Teij fida columba ſenis.
Qualis & exuſto celebrata Ciconia nido
In Batauis pullos morte ſecuta ſuos.
Vt meruit, vos ergò roſâ Permeſſide Muſæ
Compoſitum molli condite funus humo:
Et notum tumulo carmen ſuperaddite: SI QVEM
NON HODIE, CRAS, CRAS AVFERET ATRA
DIES.

ALEXANDRO VII, PONT. OPT. MAX.

Tertium Pontificatus annum feliciter auſpicanti.

L*ÆTA dies rediјt, qua te Rex ætheris alti,*
SANCTE PATER,*magnum miſit in imperium:*
Et terris dum pulſa lues, tibi tertius annus
Illuxit fauſtis candidus auſpicijs.
Prima fames Latium, te principe, liquit, & Vrbem
Externis pauit frugibus alma Ceres.
Iam nunc Adriacis claſſis tua iuncta carinis
Helleſpontiacæ clauſtra refringet aquæ.
Intereà ſacras voti rea fundit ad aras
Ingenuo tales pectore Roma preces:

De

De noſtris, PATER ALME, *tibi Deus augeat annos,*
Si ſeruata tuo munere vita mea eſt.

IN EIVSDEM EFFIGIEM marmoream, opus Laurentij Bernini Equitis & ſculptoris egregij.

Spirat ALEXANDRI *viuus de marmore vultus,*
Nullus adhuc potuit quem ſimulare color.
Par animo ſiquidem facies pigmenta recuſat,
Et meliùs niueum marmor vtrumq; refert.

AD EVMDEM, De ædibus Pontificijs ad Lacum Albanum tactis fulmine III. Id. Octob. M. DC. LVII.

Ne mirare manu Cyclopea tela rubenti
In tua, MAGNE PARENS, *tecta vibrare Iouem.*
Indignatur enim Latio, te Principe, demùm
Aurea Saturni ſæcla redire ſenis.

DE BIBLIOTHECA VRBINATE, ALEXANDRI VII. Pont. Max. liberalitate, Vaticanæ donatâ.

Regifico quondam ſumtu, ſtudioq́; parata
Feltriadûm celebris bibliotheca Ducum,
Vaticana tuas, huc longè iuſſa venire
Maximi Alexandri *munere, aceruat opes.*
Nobilior poterat nec muneris auctor haberi,
Nec munus poni nobiliore loco.

In Caroli I. magnæ Britanniæ Regis, An. M. DC. XLVIII. v. Id. Febr. Londini capite plexi, necem.

Cerne lupæ geminos pendentes vbere natos:
Romulus hic Romæ eſt conditor, ille Remus.
Inde Caledoniæ præbentem colla ſecuri
Indigno Carolvm *reſpice ſupplicio;*
Et genus acre lupos terræ dic deeſſe [1] *Britannæ:*
Sæuior eſt ipſis terra Britanna lupis.

[1] In Angliâ lupi nulli, aſſiduis venationibus ſtirpitus exciſi. *Polid. lib. I.*

IN

IN BERNARDVM FVLGOSIVM, Medicum & Poëtam malum.

CVm tua, Fulgoſi, tellus errata medentis
Celet, & aggeſtâ funera condat humo;
Quæ nunc tanta animum cepit dementia, luci
Vt mala committi carmina diſcupias?

IN S. D. N. ALEXANDRI VII. AVSPICATISSIMVM NATALEM, Hendecaſyllabi iam olim ſcripti.

INgens gloria purpuræ Latinæ,
Phœbi delicium, medulla Suadæ,
Sacrorum Cynoſura certa vatum,
Paullùm, magne FABI, *graues labores*
Alti pectoris, arduæque Romæ.
Fultum conſilijs remitte pondus,
Et noſtris ſolito fauore Muſis
Aſpira facilem ſecundus auram,
Dum natalitias ſacrare cantu
Idus Hendecaſyllabi laborant.
Quos duros licet, ac parùm politos
Læui pumice, dædalaq; limâ,
Vt blando tamen in ſinu receptos

Illâ fronte legas, precamur, illâ,
Quâ Septem iuga, purpuramq́; Romæ,
Et curas Latij Patris ſerenas,
Et noſtri rapis ingenI calorem.
Veſtris nunc opus eſt choris, venite
Suaues Lætitiæ, venite Plauſus,
Cantus, Gaudia, Gratiæ, Camœnæ.
Feſtiuo Genium vocate ludo,
Et ſertis, & odoribus Sabæis;
Et natalitijs adeſte ſacris
Fauſtis ominibus, boniſq́; verbis.
Sollemnem Februarij reduxit
Quinquageſima ſexta bruma lucem:
Natales FABII *canamus Idus.*
Idus tot maris Indici lapillis
Signandas, quot hiems creat pruinas,
Quot ver purpureum per arua flores;
Quot votis celebrauit, & coronis
Natalem Venuſina Muſa lucem
Mæcenatis agens, Aprilis Idus;
Quot votis cumulauit, & coronis
Idus, Mercurij diem, vetuſtas
Maio ſidere, nobileſq́; partu
Octobres coluit Maronis Idus.

Ergò

Ergò cùm ſuperas beatus infans
Natus Chiſiades, futurus Heros,
Blando murmure perſonaret auras,
Vagitus tener, ac rudes querelæ
Commiſſæ Zephyris, procùl remotas
Parnaſſi geminis nouem Camœnas
Exciuere iugis, Claroq́; Phœbum,
Et Pandionis arcibus Mineruam.
Illæ Pegaſeos repentè fontes
Liquerunt, & Hyanthias cauernas,
Et Pindi virides tulere lauros,
Et molles violas, roſæq́; florem,
Paruis munera delicata cunis.
Princeps Calliope labella primùm
Permulſit tribus oſculis puelli,
Et vatum ſimul entheos furores
Afflauit, teneroſq́; fronde crines
Cinxit Daphnide, Bacchiciſq́; ſertis,
Noſtris Orphea gratulata terris
Dono Cælituum nouo renatum.
Hinc fati quoque conſciæ ſorores
Arriſere Deæ, lyramq́; Pæan
Donauit puero; puer iocoſus
Arreptas digito fides procaci

Prenſauit, fidium daturus omen,
Vt quondam dedit Hercules tenellus
Omen roboris anguibus peremtis.
Tunc amplexa tenacibus lacertis
Mellitum ſtupet vndecumque Pallas
Infantem, cerebrumq́ mollicellum
Implet numinis, ac ſuas oliuas
Pacis præmia ſubligat corymbis.
Adſunt, & comitum trahunt cateruas,
Linquentes Ciceronis æuiterni
Pictum veris honoribus ſepulcrum,
(Quo fixere domum) diſerta Pitho,
Facundus Lepor, aureumq́ nodum,
Segnes ſoluere Gratiæ ſodales,
Iucundiq́ Sales, & elegantes
Doctarum facies Facetiarum.
Quæ poſtquam niueam liguſtra nubem
Fuderunt beneolentibus caniſtris,
Et felicibus irrigata ſuccis
Sacri nectaris ora miſcuerunt:
Quales Cecropij Platonis olim,
Quales gutture Pindari canoro,
Quales Ambroſiis apes labellis,
Matres ambroſiæ leues crearunt:

Dilectis

Dilectis etiam redux ab aſtris
Virtus remige venit vſa cycno,
Quæ fauſtos ſimul augurata ſoles,
Et primo ſimiles dies metallo
Promiſit puero, faces honeſti
Admouit, niuibuſq; concolorem
Puris moribus indidit nitorem.
Quin & ſidereus Pudor modeſta
Viuo murice temperauit ora,
Et caſtos Amor innocens ocellos
Accendit radijs ab axe raptis,
Et Clementia nubibus remotis
Frontem finxit amabilem videri.
At cuſtos animum fidelis omnem
Munit Relligio timore Diuûm;
Et contra mala, liuidamq; ſortem
Conſtans ægide Fortitudo pectus.
Tali Chiſiacas honore cunas
Dignatos Superûm choros frequentûm
Actutùm variæ viæ reportant.
Virtutes patrium petunt Olympum,
Et quà ſe tenues leuant per auras,
Auræ deciduis pluunt liguſtris,
Narciſſiſq;, roſiſq;, lilijſq;.

Cyrrham

Cyrrham Pierides, Claron reuiſit
Muſarum pater, Atticas Athenas
Pallas, Suada ſuam diſerta ſedem.
Gratantur redeuntibus Napææ,
Occurrunt Dryades, leueſq; Fauni.
Tellus luteolas benigna calthas
Submittit, violaſq;, amaracoſq;.
Miteſcit poſitis furor procellis
Tyrrheni maris: Africis fugatis,
In regnum lepidæ Fauoniorum
Succedunt animæ beatiorum,
Et ſolæ dominantur axe toto.
Lætas intereà virere ripas
Vernis floribus, ac roſis caducis
Spargi flumina, leniterq; motas
Admiratus aquas tepere blandis
Aurarum Zephyritidum ſuſurris,
Vmbro [1] *populeâ caput coronâ*
Vmbratum placidis leuauit vndis.
Quando ſuppoſitâ reclinis vrnâ,
Muſcoſum latus hinc & inde Nymphis
Circumſtantibus, Orciaq;, & Aſſâ,
Et Merſâ, & Soro, & Arbiâ, & Malenâ,
Sordes

1 Vmbro nobile Herruriæ flumen, de quo Rutilius in Itinerario, & Plinius lib. 3 cap. 5.

Sordes abluit: ille mox iacentem
Mento canitiem manu remulſit,
Et ſic fatidico locutus ore eſt:
Ergò pollicitam benigna fata
Inuenere viam, ſagax futuri
Quæ Proteus mihi cærulus ſolebat
Noſtris pandere gratus hoſpes antris?
Ergò iam genitus [2] *beatus infans,*
Infans Chiſiades, recens Hetruſcæ
Gentis delicium, decuſq; Senæ
Expectatus adeſt? adeſt petitus?
Sic eſt: prodigio rigentis anni
Venturæ manifeſta ſigna ſortis
Soluunt ambiguam timore mentem.
O felix nimis! ô beata tellus!
Nullis vrbibus, & ſecunda nullis
Tanto ciue futura Sena terris!
Felix Chiſiadûm domus parentum!
Summorum genitrix domus virorum!
Quamuis imperio maris potentes
Portus Herculeos, [3] *Coſæ ruinis*
Vicinos Lepidi fugâ notatæ;

Et

2 Idibus Feb. an. 1599. Senis in Hetruriâ natus, parentibus Flauio Chiſio & Laurâ Marſiliâ.

3 Petrus Bembus in Epiſtolis nomine Leonis X. Pont. Max. ſcriptis, *lib. 7. epiſt. 21.*

Et quondam moderata [4] *Macereti*
Arces turrigeras; genus vetuſtum
Iactes nobilium Ranutiorum.
Quamuis perpetuum decus nepotum,
Illuſtres animas, pioſq; Ianos
Tuſci nobile germen Iliceti;
Auguſtos celebres amore vatum,
Anſelmos, Marioſq;, Flauioſq;
Armis conſpicuos, togâ verendos:
Iactes & columen Iugis auitis,
Et Stellis iubar additum coruſcis
Quercum robore [5] *Iulio ſuperbam,*
Maiorem tibi comparabit vnus
Famam Chiſiades: & ille quondam
Inter ſemideos erit Latinos.
Poſtquam dulcibus expeditus vlnis
Matris Marſiliæ, ſolum paternum
Signabit pede iam timente falli,
Ingreſſus duce ſemitam fideli,
(Quam ſudoribus improbis madentem

Virtutis

4 Maceretum oppidum ditionis Senenſis, cuius quatuor abhinc ſæcula dominus Anſelmus Chiſius Frederico Cæſari militauit: nunc præter ruinas & balnea ſalutifera nihil de eo reliqui fecit vetuſtas.

5 Iulius II. Pont. Max. Roboreæ gentis ſuæ inſignibus Chiſios donauit: ex quo tempore Quercum Montibus & Stellis adiecerunt.

Virtutis labor Herculi ſequendam
(Monſtrauit teneris adhuc in annis)
Tentabit ſubitò vireta [6] *Cyrrhæ,*
Et rupes Heliconias, & vmbras
Doctæ Phocidos, Atticoſq́ lucos,
Et ſacros Academiæ receſſus.
Cùm luſtris adoleuerit duobus,
Viuax ingenij ſagacis ardor
Ætatem culicis Maroniani
Ictu fulminis ocior triſulci;
Vndâ fluminis ocior citati,
Præuertet, memoriáq́ digna cedro
Vates carmina finget, & ſeueræ
Maturus ſapientiæ ſatelles
Diſcet [7] *Socraticas puellus artes.*
Multum Phillyridæ datus magiſtro
Pelides; & Olympicæ quadrigæ
Debent plauſibus, & citantis axem
Aurigæ ſtimulis: at ille ſolo
Natiui celer impetu caloris
Fontes ſponte ſuâ petet beatos
Pulcrarum cupidus ſcientiarum.

6 Domeſticis vſus præceptoribus in Poëſi & politioribus literis.

7 Duodecim annos natus, intra priuatos parietes Philoſophicas theſes defendit.

At mox Palladias valere [8] curas
Longis excubijs, & ægra doctis
Muſarum ſtudijs ſalus iubebit.
Sic quæ diuitis Indiæ potentes
Theſauros rapit, ac latus ſiniſtrum
Præbet continuis ſali procellis,
Ventorumq; minis, nec vlla vitat
Audax nauifragi pericla ponti,
Tandem mergitur, aut fatiſcit alnus
Siluæ filia nobilis vetuſtæ;
Securis niſi portubus potita
Quaſſatum reparet quiete malum.
Tum poſt otia lætiore curſu
Ipſos auſa volare præter Euros
Ad noſtras peregrina dona ripas
Soſpes deuehit vltimis ab oris.
Quare viribus integer receptis,
Sancto pectora concitatus æſtro
Viſet limina [9] conſecrata magno
Olim ſidereæ Parentis ortu,
Picenus vbi collibus reſedit

Laureti

8 Proximè ſequentibus duobus annis vacare cogitur à ſtudijs, ſtomachi imbecillitate laborans: intereà recolit Philoſophiæ humaniorumque literarum diſciplinas.

9 Decimo ſexto ætatis anno voti reus Lauretanum iter ſuſcepit.

Laureti domus, Adriæ per vndas
Illuc vecta, pijs onus cateruis
Cæleſtûm ſubeuntibus Quiritum.
Iam nunc impatiens latere, clauſus
Priuato lare, publicas palæſtras
Stagiræ, [10] *cathedraſq́, porticuſq́,*
Et ſacraria maximi Platonis
Sublimis vigor ingenI requiret.
Hîc quicquid polus ambitu ſereno,
Et tellus gremio, Thetis profundo,
Et natura ſinu fouet capaci,
Argutæ rationis in ſtaterâ
Scrutatum penitùs, magiſtra recti
Auguſtis penetralibus clientem
Admittet [11] *Themis, imperiq́ formam*
Et decreta docebit æqua legum.
Seu quæ Cecropiis Solon Athenis,
Et Spartæ rigidus tulit Lycurgus,
Seu iuſtus Numa gentibus Latinis,
Et bis ſex tabulæ Decemuirorum:
Seu quæ Romuleæ verendus Vrbis

10 Viginti annos natus, & expleto ſtudij quinquennio, Senis publicas Philoſophiæ theſes proponit & defendit.

11 Vnum & viginti annos natus, publicas de iure ciuili theſes tuetur.

Antiſtes dedit, inclytuſq; Cæſar
Immenſi dominator altus orbis.
Hinc deſiderij ferente pennâ
Audaci altiùs Icari volatu
Pernicem rapiet ſub aſtra mentem
Diuinæ Sophiæ[12] *ſagax Aquinas,*
Et velata fides; & almâ cæli
Maieſtas ſuperas recludet arces,
Et ſeſe dabit, ac Deum videndum,
Et puram ſine nube veritatem.
Tandem[13] *promeritos virente crines*
Serto triplicis impedire lauri
Certabunt Themis, & ſeuera Pallas,
Et de Numine differens ſupremo
Cæleſtis ſapientiæ facultas.
Sic donis[14] *ſibi debitis potitus*
Magnarum nouus artium Senator
Auguſtum patriæ reget Lyceum.
Mox Senâ procul impiger relictâ,
Qualis fulua Iouis Tonantis ales
Nido migrat, & experitur aſtris

Dignam

12 Septem & viginti annos natus, de vniuersâ Theologiâ publicè Senis diſputat.

13 Anno 1623. 6. Septembris Philoſophiæ; 14. Septembris eodem anno Iuriſprudentiæ; 1626. 6. Septembris Theologiæ Doctor renuntiatus fuit ſummâ omnium approbatione.

14 Eodem anno 1626. trium facultatum Collegio adſcribitur.

Dignam teſtibus indolem parentis,
Antiquæ cupiet theatra [15] *Romæ,*
Et mundi dominos videre colles,
O quæ gloria! quanta ſurget illic
Claro Chiſiadæ ſeges laborum!
Nobis tanta nefas canendo famæ
Incrementa ſequi, vetante Proteo,
Quæ cautus monuit tacenda vates.
Et iam me ſoliti vocant labores,
Et vos, Naïades, citant liquores.
Hæc Nymphis pater elocutus Vmbro,
Tuſcorum decus amnium, tumenti
Seſe ſpumeus alueo recondit.
Tum læuo tonuit ter axe cæli
Fatis addere viſus auſpicatis
Dextram Iuppiter approbationem.
Quali murmure ſiderum frementûm
Tuſcus ſæpè ſuam probauit artem
Dilectus ſuperis Tages aruſpex.
Nec præſagia poſteris in annis
Veri certa fides Deum fefellit.
Dum nos grandibus æmulos poëtis
Muſarum Iuuenilium labores

15 Anno 1626. 10. Decembris Romam venit.

Miramur, Lyricíq; vatis auram,
Et dignum tragico pedem cothurno,
Seu primo ceciniſſe doctus æuo
Pompeî lacrymabilem peremti
Fortunam, Phariȷ ſcelus Canopi
Damnauit pius, ac truces Achillæ
Periuri furias, miſertus æquam
Ingentis generi labare cauſam,
Quæ ſit victa licet, Catone magno
Et ſe vindice non tuetur vno.
Seu iuſti nimis impotens doloris
Letum nobile, Martiamq; dextram
Luxit Marſiliȷ gemente plectro,
Dum fortis cadit hoſtium ruentûm
Inter funera, prodiguſq; vitæ
Pulcro ſanguine decolorat æquor.
Seu notum Canis æſtuantis aſtro
Trituræ genus & modos Hetruſcæ
Cantauit, Cereriſq; ſerta lauro
Vates nexuit, & ſiticuloſam
Æſtatem Clariȷs rigauit vndis.
O rus, ô nemus, ô beata Tempe!
Villæ, iugera dulcis [16] *Ançarani,*

Iucundis

[16] Ancaranum Chiſiorum villa amœniſſima non procul ab vrbe Sequanum, opportunus Muſarum ſeceſſus, vbi admodum adoleſcens Pompeium Tragœdiam ſcripſit.

Iucundis loca Tuſculi viretis,
Vdo Tybure, Formijs amœnis,
Et blandis magè delicata Baijs.,
Vicinæ nimis inuidenda Senæ!
Vitauit quoties negotioſæ
Vrbis mœnia, carminumq́; fetus
Frondoſis ibi Chiſius ſub vmbris
Obſtetricibus edidit Camœnis!

At quis ſufficiat referre plauſus
Famæ præmia, publicaſq́; laudes,
Quas docti tulit ingenî? paterno
Deſerto lare, cùm profectus omnem
Ignoto rapuit ſtupore Romam
Præſens Chiſiades, & eloquente
Cantu plus vice ſimplici moratus
Oblitum Tiberim viæ prioris,
Alcides nouus aureis catenis
Tuſcorum ſimul Auſonumq́; Suadæ
Sacro murice nobilem Senatum,
Et ſubſellia traxit alta vatum,
Vocalis quibus Humor Hippocrenes
Largæ nomina fecit apta venæ.
Idem Sulpitios, & Vlpianos,
Et Paullos imitatus, & Catones,

Cùm reſponſa dedit, fori querelas
Expertus tetricas, graueſq; cauſas
Orauit, Latiæ 17 *datus ſacerdos*
Aſtrææ, veterum patere legum
Nodos difficiles, & inuolutos
Laudauit Themis; & Rigor ſeuerus,
Et Iuris comites Fides, & Æquum,
Et Fas, iudicis aut ſui patroni
Stiparunt latus; integramq; dextram
Fugerunt auidi Cupido lucri,
Turpes Inſidiæ, malæq; Lites,
Et Fraus, & faciles emi Fauores.
Sic poſtquam teneris adulta virtus
Annis Chiſiadæ dedit futuris
Omen laudibus, arduiſq; curis
Præluſit grauium negotiorum
Aſtrææ ſtudijs, & arte Phœbi,
Turritum caput altiùs leuauit
Septem collibus, & fauente nutu
Lætis plaudere viſa Roma fatis,
Nec mæſtas Cremeræ tumentis vndas,
Nec Veios meminit dolens, & vno

Felices

17 Anno 1629. menſe Ianuario, vtriuſque, quam vocant, Signaturæ factus eſt Referendarius.

Felices FABIO *vocauit Idus*
Fatalem FABIIS [18] *diem trecentis.*

18 Idib. Feb. ſex & trecenti ex Fabijs Veienti prælio interemti. *Ouid.l.II.Faſt.*

AD GALLIAM.
DE MORTE DIONYSII PETAVII E SOCIETATE IESV,
Cùm Franciſcus Barberinus S. R. E. Cardinalis illi à Poëtis parentari iuberet.

SI vacat, & noſtras ciuilia bella Camœnas
Audiri lituos inter & arma ſinunt,
Accipe quæ vates cineri ſacramus amico
Carmina, non vno Gallia preſſa malo.
Scilicet in longum veniunt tibi triſtia morem,
Teq; alia ex alijs fata viceſq; grauant.
Non ſatis in luctus fuerat, tua pignora, ciues
In te diſcordes exacuiſſe manus.
Et Parcæ fecere nefas, commune, ſed atrox,
Cui natura nihil quo medeatur habet.

Sirmondus, [1] *quo non alius Regum acta tuorum*
Certior, & regni iura referre, iacet.
Sumſerunt etiam, dum Regum ſcrinia ſeruas,
In te lanificæ ius, Puteane,[2] *Deæ.*
Communis, Puteane, dolor nunc vatibus, olim
Grande decus Clarij præſidiumq́; chori.
Nec ſatis: extincti mors importuna Petaui
Accedit tantis nunc noua cauſa malis.
Ille ſilet, paruaq́; cinis compoſtus in vrnâ eſt,
Suada iacet riguis quam ſuper vda genis.
Qualis ſciſſa comas, lacerataq́; pectus apertum
Incubuit Pylio commoritura ſeni.
Ereptum Ligeris plorat natalis alumnum,
Turbataſq́; ſuis fletibus auget aquas.
Ipſa dolet miſerum regina Lutetia caſum
Funereâ ſparſas fronde reuincta comas.
Iure etiam libat lacrymas FRANCISCVS *ademto,*
Romuleos inter gloria prima Patres.
At benè quòd cineri (quid enim non ille meretur?)
Doctorum vatum carmine iuſta paret.
Nam quid felices fruſtrà dolor vrgeat vmbras?
Iuſtiùs in laudes ora reſoluat amor.
Deſine,

1 Iacobus Sirmondus è Societate IESV, vir totius antiquitatis curioſus inueſtigator.

2 Petrus Puteanus, Regiæ Bibliothecæ Cuſtos ac Præſes, literatorum erga literatos officioſiſſimus,

Deſine, quiſquis amas, magni pia buſta Petaui
Nil profecturis ſollicitare modis.
Quamuis indocilis leges mutare ſeueras
Vitalem Lacheſis ruperit atra colum;
Non omnis tamen ille perit: meliore ſuperſtes
Parte ſui, volitat docta per ora virûm.
Quid metuat Lethen obliuia nigra trahentem
Fluctibus? ignauos torqueat ille metus.
Hic rerum memores faſtos, memorandus & illis,
Edidit, & Batauam contudit inuidiam.
Bis ſenis docuit celeres cum menſibus annos
Munitam certis legibus ire viam.
Ætheriaſq; domos animo percurrit, & aſtra
Diuiſit numeris temporibuſq; ſuis.
Hunc adeò egreſſum noſtræ contagia terræ
Vranie famulâ duxit ad aſtra manu.
Erranteſq; globos, mundiq; volubilis orbes
Pandit, & in toto ſidera fixa polo.
Quæ ſuper euectus, meriti nunc ciuis Olympi,
Fertur in auctorem, non velut antè, ſuum.
Nunc illo fruitur propior, totumq; quod ipſe eſt,
Inq; ipſo quidquid condidit ipſe, videt.
Siue Palæſtini regalia carmina vatis
Concinit Argolicis reddita carminibus:

Sen

Seu Diuûm medius, Patrum monumenta reuoluit,
Ingenio Diuos detinet ille ſuo.
Non igitur tibi vana ferunt ſolatia Muſæ:
Tu modò te Superûm, Gallia, iunge choris,

AD
MATHIAM NALDVM,

S.D.N. Alexandri VII. Pont. Opt. Max. Medicum intimum, Aphoriſmos Hippocratis notis illuſtratos Flauio Chiſio S.R.E. Card. ampliſſimo dedicantem.

PHæbi ſacrarum præſidis Camænarum
Artiſq́, morbos quæ domare ceſſantes
Potens medelis, & ſalubribus ſuccis,
Secanda profert ſæpè fila Parcarum,
Decus perenne, maximoq́ Alexandro
Dignus Machaon, quid moraris in dias
Emittere auras luminis, ſenis Coi
Diuina, Nalde, ſcita? quæ dies longa,
Et imperita turba plurimis mendis
Opplerat, hactenuſq́ nouerant pauci:
At mox, fauente Delio, tuis curis

Deter-

Deterſa, doctrinæq́ luce perfuſa
Legentur, & quà Sol renatus Eoo
Surgit cubili, quàq́ conditur fluctu.
Quare ſecundo munus inclytum plauſu
Volare docta per virûm ſinas ora
Latè, benigno, Nalde, FLAVII *tutum*
Fauore, nuper arte qui tuâ, multâ
Cum laude, rebus reſtitutus vrbanis,
Regniq́ curis, publicæq́ terrarum
Felicitati, PATRVOq́ *ſeruatus*
Excipiet, vſque muneris memor tanti,
Tui ſereno lumine ingenI fetum:
Eiuſq́ ſidere actus inuidus liuor,
Et Zoilorum turba cedet, vt nubes
Fugit coruſci pulſa Solis aſpectu,
Pontiq́ ſæuientis atra tempeſtas,
Simùl refulſit alba ſtella Pollucis.

AD IACOBVM PHILIPPVM NINIVM,

S.D.N. ALEXANDRI VII. Pont. Opt. Max. Cubicularium intimum, & ſupplicibus libellis præpoſitum.

NINI meorum lecte flos amicorum,
Cui melle Hyblæo dulcius fluit puræ
Orationis nectar ore facundo,
Rerum potenti cùm refers ALEXANDRO
Negotioſa ſupplicantium vota:
Humanitatis ſæpiùs tuæ fructum
Expertus: oro, teq; rurſus obteſtor,
Ociùs amici ſupplices preces noſtri
Recites. Quiritum namque fata formidans,
Acerba fata, ſoſpes ad ſuos Boios
Auet redire, carbaſiſq; remiſq;
Fugæ ſecundos prouocantibus ventos
Per arua latè vectus alta Neptuni
Adire litus hoſpitale Gallorum.
At Vaticanæ dona nunc poteſtatis,

Cui

Cui paret æther, inferiq́, telluſq́,
Tantum requirit. Impios canis prægnans,
Parraq́, cantus, montibuſq́ decurrens
Lupa Lanuvinis, imbriumq́ diuina
Auis imminentûm terreat: quid huic obſtet,
Iterq́ rumpat, ſi, quod vnicè poſcit,
Curſus precetur proſperos ALEXANDER.

AD NATALEM RONDININVM.

QVod vtrique noſtrûm commodauit argentum
Ad veſtiendum Græculum Fauoritus,
Cur Rondinine debuiſſe me ſolum
Reglutinare iudicas, minùs rectè
In me retorquens negligentiæ culpam?
Debere nulli me libentiùs nouit
Idem ille, ſemper qui mihi Fauoritus
Facit benignè, mutuæ voluntatis
Fideiq́ certus vſquequaque conſtantis.
Ne creditoris ergò debitor partes
Agas, amice, non rogatus obteſtor;
Quin ipſe cures, vt bonum ſies nomen,
Fidemq́ ſemper æmulere Germanam.

IANICVLVS
De Villâ Hieronymi Farneſij, S.R.E. Cardinalis, ſitâ ad portam Aureliam.

QVamuis Ianiculum vocent, nec inter
Septem mî iuga dent locum Quirites,
Clarus non ideò minùs ſepulcro
Et Iani patris & Numæ, propinquum
Tollo nubibus arduis cacumen.
Vel Farneſia villa, quam remoti
Proſpectus maris, & ſalubre cælum,
Et felix ſitus, & loci vetuſtas,
Et vultus domini beat, decuſq;
Ingens Patribus additi Latinis,
Tantos dat mihi ſpiritus, vt ipſa
Tali munere lætus, aſtra ſummo
Tangam vertice, Romuloſq; colles
Noſtris deſpiciam iugis minores,
Et rerum dominam ſuperbus Vrbem.

AD

AD ALEXANDRVM POLLINVM.

INgens Auſoniæ lumen, & Atticæ
Suadæ flos, & amor Palladis, & decus
Noſtræ dulce Camœnæ,
Nec non candidus arbiter,
Quid, POLLINE, *latens iam nimiùm diu,*
Cedro digna negas edere carmina,
Et durus pater abdis
Fetus diuitis ingenI?
Non, vt deliteas, te Deus aureâ
Donauit citharâ Delphicus, & ſui
Multâ parte Thalia
Verſus nectaris imbuit.
Ingratus metuat lædere numina,
Qui, quæ dona ſibi contulerint, premit.
Tu Parnaſſide lauro
Vinctus tempora, nobilem
Indulgens meritis ſume ſuperbiam,
Et te victor humo præpetibus leua
Pennis, & ſuper alta
Certus tendere nubila,

Ales ſideream carpe citus viam.
Paullùm deſidiæ diſtat inutili
Quæ demerſa profundis
Virtus in tenebris iacet.
Quis pugnata duci prælia Dardano,
Et Troiæ profugos in Latium Deos,
Quis ſurgentia noſſet
Vrbis mœnia Romulæ,
Morem ſi rigidis imperiis gerens
Flammis continuò Cæſar edacibus
Immortale Maronis
Commiſiſſet opus ſacri?
Verâ laude caret ſæpè modeſtiæ
Virtus, & vitio proximus eſt pudor,
Qui vitare perennis
Audet lumina gloriæ.
Quòd ſi purpureum ſpontè vides diem,
Formoſumq; caput crinibus aureis
Altâ nocte ſepultis
Terris reddere Delium,
Cur te perpetuæ noctis amor tenet,
Fruſtrantem cupidas Romulidûm preces,
Et ſpes? plena ſecundis
Tandem pande Fauoniis

Famæ

Famæ vela tuæ, finibus Italis
Qui porrecta domum Solis ad vltimam, &
Septem regna trionum
Latè nomina proferant.
Mox te Pierio carmine nobilem
Dignis poſteritas tollet honoribus,
Magnorumq; beatis
Vatum cœtibus inſeret.

A D
STEPHANVM GRADIVM
ABBATEM.

SIc tibi ſint faciles Muſæ, ſic dexter Apollo
Sororibus cum Gratiis
Adſit, & attentis bibat auribus, optime poſcis
Quæ ſupplici GRADI *prece:*
Vt mihi flexanimo permotam carmine mentem
Alti tenacem conſilî
Expugnas. Iuuat ire iugis, iuuat vſque relictum
Luſtrare Muſarum nemus,
Et virides ederâ rupes, & rupibus vndas
Haurire manantes ſacris.

Sentit enim Phœbi ſtimulos, & pectus anhelat
Calore ſuccènſum tuo.
Non tamen heroos auſim tentare cothurnos,
Magniq; laudes CHISII
Deterere ingenij culpâ. Quis namque canendo
Æquare virtutes queat?
Quis Melitæ curas, aut fortia facta Paduſæ,
Quis alta Romæ munera?
Nemo difficiles pacis, mihi crede, labores
Cantare digniùs poteſt
Ipſo CHISIADE; *ſeu ferrea Martis iniqui*
Abominatus ſæcula
Luget, & vndantem Germano ſanguine Rhenum,
Et arma damnat impia:
Seu coniuratas Bellonæ iuſtiùs iras
In terga verti barbara
Imperat, ac fido lacerari cornua ferro
Lunæ ſuperba Thraciæ.
Sed quæ veſanas agitat diſcordia gentes?
Quis mutuas cædes furor?
Quæ rabies? aut quæ dementia ſuadet amico
Emi cruore lauream?
Quis pudor Odryſii regnum fulcire Tyranni
Labentis Europæ malo,

Et,

Et, ne res Venetæ creſcant, permittere Cretam
Scythæ premendam perfido?
Parcite ciuili iam tandem parcite bello:
Satis ruinas vrbium
Fleuimus, & ſparſos cognato ſanguine campos:
Datum ſatis diſcordiæ.
Parcite: vel ſi tantus amor vos Martis adurit,
Si tanta regnandi ſitis,
Mutatis odijs Gallus conſpiret Ibero.
Hic nota per veſtigia
Regna petat Libyæ: Solymos magis ille triumphos
Virtutis antiquæ memor
Ambiat, & palmas latè frondentis Idumes
Victrice decerpat manu.
Ite alacres, ite ergò, mari date vela ſecundo
Deuota pugnæ nobili,
Ite pij Reges: coniunctas fœdere dextras
Communis armet vltio,
Aut metus, incumbat propiùs ne barbarus hoſtis
Clarâ potitus inſulâ.
At nos, Germani proceres, iam pace receptâ
Ad arma ceſſantes noua
Iſter ad arma vocat, dudum indignantibus vndis,
Qui Biſtonum preſſus iugo

 Seruit,

Seruit, & excidium nobis ac damna minatur
Extrema fortunæ grauis.
Quin igitur pulcrâ pro libertate ruentes
Vicina Budæ mœnia
Rumpimus, & vaſtus quà verberat oſtia Pontus
Immugientem Boſporum
Addimus imperio, referentes ſigna ſuperbis
Derepta ByzantI tholis?
Tunc me cognatas acies, & nobile bellum
Graui ſonantem barbito
Miratus, noſtras laudarit fortè Camœnas
Silente Rhenus alueo.
Tunc & Mœonio ſeu carmine nobilis arma,
Siue efferas pedeſtribus
Docte GRADI *hiſtorijs, ingentia facta meorum*
Seros docebis poſteros.

AD AMICVM.

Ne popularibus rumoribus fidem habeat.

TV cui ſollertem rerum prudentia mentem
Formauit, & Phœbus pater
Fatidicos lucos Heliconis, & antra recluſit,
Amice, veri conſcia,

Quid

Quid bibulam dubiis donas rumoribus aurem?
Quid vana Romæ ſibila
Sollicitant animum pendentem murmure vulgi,
Vt ore doctoris puer?
Siue infanda ſonat conuitia, ſiue tumentes
Buccas reſoluit laudibus
Immodicis, famæ, moneo, ne crede loquaci;
Quam præuolant Calumniæ,
Inſidiæq́; ſequuntur, & artes mille nocendi,
Liuorq́; lætis anxius,
Nec non Blanditiæ, corruptaq́; Gloria fuco,
Et emta vulgi Gratia,
Sint portenta hominum nigro ſuffuſa veneno,
Et plena falſi pectora,
Qui, dum vipereâ fingant mendacia linguâ,
Seſe poëtas æſtimant.
At ſatis exoriente die commenta patebunt
Et virulenta ſomnia,
Aut euaneſcet rumor, qui creuit eundo,
Creſcente temporis morâ,
Qualis in Aſſyriam Gyndes exundat, & idem,
Cyro iubente, naufragum
Propter equum, latè centum diductus in amnes
Decreſcit ipſo ſe minor.

Ergò ſi populi ſermonibus exul amicus
Narratur aulâ, ne fauor
Illum destituat, ne gratia vitrea frangi,
Timere non erit tuum
Ante fidem certam, primæ niſi credulus auræ
Dolere bis velis miſer.
Sic etiam vulgò ſi cuiquam teſte paratur
Latina fortè Purpura,
Seu Vaticanæ Sedis ſuprema poteſtas,
Sperare non erit tuum.
Ne fruſtrata gemat, ne votis vſa ſecundis
Mens gaudiorum præcoci
Germine decerpto, maturos perdat honores,
Et vana ſpem ludat ſeges
Lætitiæ. Expectare licet: dilata voluptas,
Ceu lenta veris gratia,
Plus iuuat, & denſis placet eluctata tenebris,
Micanſq́, ceu ſol, Veritas.

AD

AD NATALEM RONDININVM.

QVi ſua cæcus amat, ceu natos cercopithecus
Amore veſano fouet,
Et necat amplexu, formam admiratus & ora
Ridenda, viſu & turpia;
Audiat exemplum ſacri miſerabile vatis,
Aurita qui Thracum potens
Saxa mouere ſono, blandâ prece carminis ima
Ditis refregit atria,
Non exorato portas adamante rigentes
Ingreſſus, vt raptam ſibi
Eurydicen ſuperis Proſerpina redderet auris,
Lyræ ſonantis præmium.
Reddita iam fuerat coniux, cùm ponè ſequentem
Iurata contra fœdera
Reſpicit infelix Orpheus, & quam nimis ardet,
Amando perdit coniugem.
Triſtia Narciſſi quis funera neſcit, & ignes?
Quem fontis vmbra lucidi;
Et ſterilis decepit amor, dum prendere vultus
Imo repercuſſos vado

Sollicitus, viſæ tabeſcit imagine formæ
Amator imprudens ſui.
Ergò caue, quiſquis ſimili veſanus amore,
Apollinari laureâ
Carmina digna putas, nugis quæ plena canoris,
Sed caſſa rebus parturis
Iratis Muſis. Tantum ſitis improba laudum
Suadere amat dementiæ.
Non eadem nobis es, RONDININE, *monendus,*
Ocelle gentis Italæ,
Noſter amor, qui iura licet diuina piorum
Perfuſa doctrinâ Patrum,
Et Latij veteres, & Graiæ Palladis artes
Claudas capaci pectore;
Non ideò temet vanus miraris, vt ales
Superba Iunonis ſolet
Pandere laudatæ gemmata volumina caudæ
Ad diſcoloris Iridis
Inuidiam. Quin ipſe grauis tua carmina cenſor,
Linenda cedro carmina,
Exigis ad limam, non dedignatus amici
Senſum atque mentem exquirere
Ingenui: nec theta nigrum quandoque recuſas,
Aut pollicis verſi notam.

Sic

Sic Venuſinorum ſermonum candidus audit
Iudex Tibullus, & ſuos
Naſoni ſolitus recitare Propertius ignes
Arbitrio illius ſtetit.
Sic & Apelleas Lyſippus ſæpe tabellas
Colore viuo perlitas,
Signaq; Lyſippi ſpirantia doctus Apelles
Curâ recognouit pari.
Nempe minùs peccat, præbere fidelibus aurem
Quicumque præceptis amat.
Nec metuit Bauios, qui ſeſe, iudice recto,
Caſtigat erroris reum.
Ingenium quicumq; ſuum pluris facit æquo,
Non æſtimandus poſteris,
Aut tineis epulas, aut ſcombris debet amictum,
Ridenda vulgi fabula.

AD

AD
GVILIELMVM SVVM,

Româ per Galliam, vbi Marſiliæ portu ob peſtilentiæ ſuſpicionem prohibitus, Telone ſuſceptus, & Lugduni graui poſtmodùm morbo tentatus fuit, in Germaniam ad ſuos proficiſcentem anno M.DC.LVI. Non. Nouemb.

ERgone Tyrrhenum volitanti per mare puppi,
Et impotentibus Notis
Credulus, ire paras?
Nec fœdas hyemes, nec monſtra natantia ponto,
Nec ſaxa palles naufraga?
Quin etiam fidei
Immemor antè datæ, Romam fugis, atque ſodales,
Et fratris, ô vitâ mihi
Frater amabilior,
Deſeris amplexus votis tua vela ſequentis,
Ne ſævus illis Africus
Ingruat, aut Boreas.
Verùm age, quando fugæ certam iam nulla morari
Mentem queunt ſuſpiria,
Oceaníve minæ,

I felix,

I felix, longumq́; vale, celeremq́; carinam
Regant benigna ſidera
Fratribus vnanimis
Tyndaridæ, pelagiq́; potens Neptunus eunti
Irata componat freta,
Nereidumq́; chorus
Adſit, & alma Thetis, dum ventis vſque ſecundis
Sparſas per æquor Stœchadas,
Phocaicoſq́; ſinus
Attigeris. mora nulla: petas tunc ſoſpite curſu
Optamus vrbem, quam celer
Alluit hinc Rhodanus,
Illinc lentus Arar. Sed quid præſaga futuri
Siniſtra fata mens timet?
Sit, precor, augurij
Vana fides, meritiſq́; tuis votiſq́; tuorum
Permota, ſpes Germaniæ
Numina reſpiciant.
Hinc infelici poſitus in rupe Gebennas
Præteruolabis, & iuga
Plurima ſideribus
Proxima tranſgreſſus, deſcendes: flumine Rheno
Beata demum patriæ
Arua videre tuæ,

Arua

Arua olim proauis regnata, & cæde Latinâ
Conſperſa, quà Varus graui
Stratus ab hoſte iacet.
Quos ego nunc plauſus audire? quot oſcula caris
Diuiſa amicis, intimæ
Quas videor lacrymas
Cernere lætitiæ teſtes? quæ gaudia fratrum
Terrâ mariq́; deuium
Fratris iter reducis,
Et res optantûm noſtras, Italûmq́; labores,
Et facta ALEXANDRI *inclyta*
Noſcere? quæ dubijs
Narrabis meliùs rumoribus, ipſe fidelis
Spectator: vt pulsâ fame
Finibus Auſoniæ,
Illius auſpicijs opulento Copia cornu
Bearit vrbes, & redux
Frugibus arua Ceres:
Vt nunc conſilijs præſentibus, impiger Hydræ
Qualis renaſcentis caput
Amphitryoniades,
Infeſtam Latio peſtem premat inclytus Vrbis
Seruator, hinc & patriæ
Audiat vſque Pater:

Nec

Nec tamen has inter curas, terraq́; mariq́;
Cretæ laborantis piam
Mittere rebus opem
Ceſſet, & Europæ conuertere bella furentis
In regna latè barbara
Thracis, & exitium.
Hæc & plura tuis memorans, nec vota ſilebis
Romæ precantis iam diu
Egregio iuueni
Virtutis patruæ veſtigia ſacra legenti,
Decus Latinæ Purpuræ,
Et meritos titulos.
Intacti ſiquidem mores, animuſq́; benignus,
Ac vena diues ingenI,
Cultaq́; Pierijs
Artibus, & Themidos ſtudijs, ac ſub lare ſancto
Nutrita mens, & indoles
Viuida CHISIADÆ
Spem faciunt, curas partito ac pondera mundi,
Longos ALEXANDRO *fore*
Et ſine nube dies.

POEMATA
IOANNIS ROTGERI TORCKII,
PRÆPOSITI MINDENSIS, ET CANONICI PADERBORNENSIS AC MONASTERIENSIS.

A D FERDINANDVM FVRSTENBERGIVM,

De ſeceſſu Tiburtino.

O Iucunda quies! ô blanda papauera ſomni,
Et pia Lethæis frons medicata vadis!
Callida nocturnas oculis properare tenebras,
Dum medijs cælo ſol calet altus equis.
Vidimus hanc tacito tua ſpargere tempora ſucco,
Et geminas vnâ condere nocte faces.
Fuſus eras, memini, vitreas Anienis ad vndas,
Curua quibus gelidum vallis opacat iter.
Officioſa ſalix Phœbi ſummouerat ignes,
Pictaq; natiuum ſtruxerat herba torum,
Denſa ſoporifero nutabat ſilua ſuſurro,
Miſcebantq; leues amnis & aura iocos.
Et volucrum liquido ſuetarum fluminis alueo
Mille dabant varios guttura mille ſonos.
Talis in Actæis iuuenis Theſëius vmbris
Concidit, hirſutos ſternere feſſus apros.

Talis & auectum ſopor eſt complexus Iulum,
Didoni ſtrueret cùm Venus alma dolos;
Et benè cognatos ſimulante Cupidine vultus
Idalias premeret languidus ille roſas.
Aſt ego nunc amnem, tua nunc vigil ora tuebar:
Nunc in Callimachi verſibus omnis eram:
Nunc mihi fingebam maturas ſolibus vuas
Ad gelidos fontes prætereuntis aquæ,
Purpureoſq; auido ducebam gutture ſuccos.
Sæpè mihi tales dent mea fata dies.
Quærat auarus opes, petat ambitioſus honores:
Sit procùl à tanto noſtra furore quies.
Quid, miſer, auriferi medio tibi proderit Hermi
Gurgite Tantaleam ſemper hiare ſitim?
Quid Siculas valles, montiq; propinqua Veſeuo
Mille boum gemitu vertere rura iuuat,
Horrea ſi creſcens tibi rumpit & ilia meßis,
Teq; ſimulq; tuas arca flagellat opes?
Aurea ſollicito tibi ſpumant pocula Baccho,
Et vigiles noctes lectus eburnus habet.
Priſca quies tacitis nemorum ſe condidit vmbris,
Et colit anguſtos vita beata lares.
His mea pauperies populo ſecreta latebris
Regales animo diuite vincet opes.

Sed neque longæuis nemoralis Aricia lucis,
Nec liquido cepit me vetus Alba lacu.
Inclyta Romulidûm quondam Præneſte voluptas
Nunc ſitit, & nudis horret vbique iugis.
Explicat vrbanos opulentia Tuſcula luxus,
Sed nimiâ adſcitus diſplicet arte decor.
Tiburis Herculei nobis iuga candida rident:
Stat mea iudicio, Flacce, Camœna tuo.
Hîc veniunt ſegetes, veniunt feliciter vuæ:
Autumno hîc grauidus diuite gemmat ager.
Hîc non falſa ſuis oleagina ſilua colonis
Palladios colles & iuga ſumma tenet,
Ipſa quoque aſperitas, & rupibus inſitus horror
Temperat ingenium deliciaſq; ſoli.
Quid loquar vt nitidas Anio pellucidus vndas
Voluat, & electro purior arua riget?
Iamq; vago curſu & lapidoſâ exercitus irâ
Mollior Herculeos lambere geſtit agros,
Et veluti flabris criſpatum lenibus æquor
Compoſitæ repens otia ludit aquæ,
Cùm ſubito lapſu barathrum ruit omnis in imum,
Condendum inferno iam Phlegethonte putes.
Rorantes canâ latrant aſpergine cautes,
Et furit horribili ſpuma Aniena ſono,

Mox vaſto exeſi ſorbetur montis hiatu,
Præcipitatq́; trucem per caua ſaxa fugam.
Trunca iacent ripis ſæcli monumenta vetuſti,
Et premit informes alta ruina domos.
Hæc Mæcenatem ſpirant, hæc rudera Flaccum,
Rudera Pieriјs deueneranda ſacris.
Hîc illa imperio Romani par lyra mundi
Subdidit Italico carmina Graia iugo.
Hac obſcura ſpecu ſtimulante Sibylla caleſcens
Numine fatidicum ſæpè canebat epos.
Excitus hiſce adytis venit in præcordia vatum
Feruor, & acceptis ignibus oſſa calent.
Parte aliâ vaſtæ ſemeſa cadauera molis
Sparſa per Argeos conſpiciuntur agros:
Quâ tua magnanimâ labor improbus arte coëgit,
Fucine, per dociles ire fluenta vias:
Auſus & obſtantis perrumpere viſcera montis,
Roma peregrinis vt frueretur aquis.
Hîc vtinam æſtiuos liceat mihi condere ſoles,
Veſanus Latios cùm leo torret agros!
Icariјq́; canis vapor atrox incubat Vrbi,
Et ducunt mæſtæ funera crebra viæ.
Hîc reducem, inuerſo ſignis pluuialibus anno,
Excipiat modico Roma beata lare;

Et

Et procul à ſtrepitu fumoq́; volubilis aulæ
Claudantur tacito gaudia noſtra ſinu.
Sic placidis annis, & amœno carperer æuo,
Et fluerent niueâ ſtamina noſtra colo.
Sed quid agis? tibi vana miſer quid ſomnia fingis?
Quid rapido iactas irrita verba Noto?
Te ſua Hyperboreus reuocat ſub plauſtra Bootes,
Sæua Lycaonij te manet axis hiems.
Sæpè dies ſolidos patrijs pulſabere nimbis,
Sæpè rigens glacie vel niue canus eris.
Cocta Ceres Tiburtino ſuccedet Iaccho,
Spumoſaq́; cadet fæce perempta ſitis.
Parua queror: fugimus Phœbumq́; nouemq́; Sorores,
Et mea Pegaſeus deſeret ora latex.
Iam mihi Perrhebi nemora euaneſcere Pindi,
Iam dubius condi nube videtur apex.
Caſtalijs mihi triſte vale iam redditur antris,
Mæſtaq́; ſuprema vocis imago redit.
Nubiferas gradiar ſine te, FERNANDE, *per Alpes,*
Dimidiaq́; animæ parte carebo meæ.
Quaq́; ſacras vidi quercus, monteſq́; moueri,
Me linquet Clariæ vox tua miſta lyræ,
NATALISQ́; *tui cultiſſima Muſa Latinas*
Quàm procul heu noſtrâ tendet ab aure fides!

Docta FAVORITI *nobis muteſcet arundo;*
Tritaq́; bucolicis labra canora modis.
Fata reluctantes rapiunt, ducuntq́; volentes:
Non moror, auſteram ſponte vorabo viam.
Vos remanete, quibus pronâ fors annuit aure
Molliter in gremio poſſe cubare ſuo.
Viuite felices, æuumq́; agitate ſerenum,
Quæq́; vehit veſtras, proueḣat aura rates.
Diuus ALEXANDER, *Superûm iuſtiſſima cura,*
Orbis amor, Romæ vita decuſq́; ſuæ,
Vincit vt eloquio, ſic Neſtora vincat & annis,
Vtq́; beat iuuenes, vos beet ipſe ſenes.
Me mea fata trahant, caſus retrahantq́; per omnes,
Me ferus Arctoo demetat enſe furor.
Me petat ipſa ſuis glacialis rictibus Vrſa:
Lætus ALEXANDRO *ſoſpite cuncta feram.*
Cumq́; ſeuera meos euoluerit Atropos annos,
Lætus ALEXANDRO *ſceptra tenente cadam.*
Soſpite ALEXANDRO *mea molliter oſſa cubabunt,*
Atque fauilla leui noſtra premetur humo.

IN

IN FVNERE SIDRONII HOSSCHII E SOCIETATE IESV.

O Noctis æternæ atque Erebi pudor,
Crimen Deorûm, lurida carnifex
Mundi ruentis, quam tot atro
Sæcla iuuat vacuare penſo!
Quæ ſæua Erinnys, quódve odium vetus,
Faméſve magnorum improba funerum
Te concitauit in verendum
SIDRONII *caput immerentis?*
Fatum ſerenæ molliter aureum
Nebant ſorores. Dum propior Deo
Poëta nil mortale cantans
Tænarias tremefecit vmbras,
Arrexit aures Orcus, inertior
Styx hæſit, ingens continuit canis
Rictus trifauces, & Megaræ
Viperei ſiluere crines.
Tu ſola funeſtam rabiem intimis
Coquens medullis, diceris inclytum
Plutone deprecante ſtamen
Sacrilegâ ſecuiſſe dextrâ.

Scelus peractum eſt. Magni Elegi tacent,
Nec par Tibullo gratia, ceu priùs,
Cantando iam Scaldim moratur
Præcipitem, lacrymiſq; Moſam
Latè tumentem. Quin ſacra lugubri
Clamore Parnaßi antra remugiunt,
Præcordijſq; excuſſa mæſtis
Per virides gemit aura lucos.
At victor orbes ſidereos premit,
Auraq; Diuûm veſcitur HOSSCHIVS,
Et iura Minois ſeuera
Deſpicit, inuidiamq; Parcæ.
Quid victa frendes? rumpere liuida
Mortis ſatelles, rode manus reas,
Caputq; nequicquam ſceleſtum
Tartareo Phlegethonte cela.
Præciſa vatum vita repullulat
Ringente Auerno. Non timet Atropon
Mens plena Phœbi, ſed ſuperbo
Fata ſiniſtra domat triumpho.

IDVS

IDVS FEBRVARIÆ, NATALIS FABII CARDINALIS CHISII.

Pande natales Heliconis vmbras
Dulcis Euterpe, fidibuſq́, miſtâ
Voce Pimplæo madidum lepore
Dic, age, carmen.
Bina Parnaſſi iuga gratulante
Annuant lauro, genitrixq́, docti
Fontis extundat caua largiores
Vngula ſuccos.
Vltimas brumæ fugientis Idvs
Phœbus æternis reuehet quadrigis,
Prima naſcentis quibus ora Chisi
Vidit, & arſit.
Mox nitens frontis iubar, & coruſcos
Regij currus geminauit ignes:
Fluxit inuersâ Ganymedis vrnâ
Nectar & aurum.

Mater

Mater Heroum genitrixq́, Diuûm
Rite ſollemnem venerare lucem,
Sena, quæ magni tibi prima riſit
Conſcia partus.

Adſtrepat lætis vagus Vmbro lymphis;
Certet Vmbroni Padus, & loquacis
Incolæ ſtagni geniale cantent
Carmen olores.

Martia pubis Melite palæſtra,
Cladis extremæ mora, quam ruentis
Rebus Europæ prope plena Thracum
Luna minatur,

Hic dies ſemper tibi feſtus ære
Bellico flammas vomat innocentes,
Claſſis inuictæ fremat omne ludis
Littus & æquor.

Canus Alpinâ niue Rhenus vdos
Palladis ramo cohibens capillos
Iuſta ſuadentem memoret ſequeſtrum
Otia pacis.

CHISIO *puris Amaſis fluentis,*
CHISIO *ſegni putris Alpha ſtagno*
Plaudat, & ſperni Mimigarda gaudens
Carmine Vatis.

Roma terrarum caput, vna magnis
Tu pares reddis Fabijs honores.
Fallor? an creſcens latet in virenti
Maximus herbâ?
At Sibyllinos aperire libros
Mitto: ſecreto properet meatu
Ordo fatorum, tacitâ futurum
Nocte prematur.

AD
PHILOMATHEN,

Germanos Nobiles ſuo exemplo ad politiorem literaturam ab aſperioribus ſtudijs reuocantem.

Dvdum madenti ſanguine Teutonum
Deuota Marti ſpreuit Apollinem,
Araſq; Bellonæ cruentas
Poſthabitis coluit Camœnis
Abrepta ſæuo pectoris impetu
Germana pubes. Per fera prælia,
Per arma, per cædes ruebat,
Præcipiti velut Iſter vndâ;

Mactan-

Mactanda vanæ victima gloriæ.
Sic gentis ortum, ſic genus inclytum
Probare, ſic pulcrâ decebat
Morte ſuas animare ceras.
Altùm ſilebant Aoniæ fides,
Dum delicatum tendere barbiton
Deuitat, imbelliq; plectro
Mollia ſollicitare fila,
Aſſueta ferro dextera nobilis:
Dum militari tempora laureâ
Virent, triumphaleſq; ſuadet
Othryadis truculenta Sparte
Semper legendas diſcere literas.
Phœbi patebat Pierium nemus,
Et ſacra tractabat verenda
Vulgus iners, animæq; viles;
Cùm ſtirpis altæ diues honoribus,
Phœbi benigno non ſine numine,
Profectus extremis ab oris
Italiæ peregrinus Heros
Ad vaſta Rheni flumina, non ſuis
Rubentis vndis, virgineam chelyn
Pulſare, percuſſiſq; neruis
Caſtalios ſociare verſus,

Et ære triplo corda rigentia
Mollire cœpit non minor Orpheo,
Phœbumq́; Germanis ſerenum
Reſtituit, iuueneſq́; Muſas.
Non indecorum eſt hoc duce & auſpice
Adire montis Gorgonei iuga,
Specuſq́; doctas, & virentem
Fatidicis Helicona lauris.
Ad magna nati diſcite Nobiles
Æternitati ſcribere: diſcite
Aptare carmen, quod futuro
Poſteritas legat omnis æuo.
Plenum recepto pectus Apolline
Numquam obruendis nobilitat ſuam
Stirpem trophæis. Mors & ætas
Cuncta rapit: manet vna virtus.
Videtis alto ſidera vertice
Ferire docti carminis alitem:
Videtis in quantâ triumphat
Philomathes celebratus aulâ.
Iunguntur vno pectore principis
Et vatis artes: vnica mens Iouem
Muſaſq́; miſcet, & capaci
Cuncta ſinu generoſa claudit.

Rum-

Rumpatur ater liuor, & inuidos
Corrodat vngues, dum pariter tibi,
Vir magne, plaudit Vrbs & Orbis,
Cuius onus geris alter Atlas.

POE-

POEMATA
POSTVMA
NATALIS
RONDININI

S. D. N.

ALEXANDRO VII.

PONT. OPT. MAX.

AB EPISTOLIS AD PRINCIPES.

IN FVNVS SIDRONII HOSSCHII E SOCIETATE IESV.

Cùm triſtem de eius obitu nuntium acce-piſſet Aſſiſij in Vmbriâ, vbi cum fratre ſuo Paulo Æmilio Rondinino S. R. E. Cardinale, Aſſiſij Epiſcopo, morabatur.

Dum fecunda ſuis me detinet Vmbria campis,
Vmbria ſiluoſis ardua verticibus;
Auraq́; vere nouo Zephyris impulſa ſerenis
Molliter argutis obſtrepit in folijs;
Diffunditq́; animum ruris conſpecta voluptas,
Hei mihi, quos luctus nuntia fama tulit!
Vt nihil in terris liquidum eſt! vt Numina ſæpè
Dulcibus admiſcent rebus amaritiem!
Hoſſchiades, (quid nunc faciles in carmina Muſæ,
Quæq́; erat ingenio laurea parta iuuant?)

Hoſſchiades, quo ſe tantùm iactabat alumnó
Belgica Romanis æmula nominibus,
Quantùm, quæ Latio Cyrenen prouocat ore,
Vmbria Callimacho facta ſuperba ſuo;
Ille decus vatum, leto præreptus iniquo eſt,
Dum canit, & gratâ ſidera voce tenet.
Sic vbi ſenſit olor gelidæ ſuccumbere morti
Lumina, vicinas præcinit exequias.
O nemora, ô dulces, quos hæc habet ora, receſſus,
Doctarum ſedes hoſpita Pieridum,
Vos eritis teſtes, vt mors hæc funditus omnes
Surripiat noſtro delicias animo.
Nec me iam verni capiat clementia cæli,
Nec varium terræ fertilis ingenium.
Hîc videas molli cliuoſos tramite colles;
Difficiles illic ad iuga ſumma vias.
Illic ſaxa inter fluuio Clitumnus amœno
Proſilit: hîc niueos integit vmbra lacus.
Clitumnus, quo non Cereri, non alter Iaccho
Gratior, & niueo, qui bibit inde, gregi.
Oppida nunc miror crebris ſuccreſcere ſiluis,
Et nemora antiquas inter opaca domos.
Nunc miror poſitas altis in montibus arces,
Quæq; in ſubiectâ mœnia valle latent.

Hîc

Hîc gelida inuitat decedere ſolibus vmbra,
Quà crepitante leuis deſilit vnda pede:
Hîc, quæ rugoſo ſeruent in cortice fagi,
Ludere, quæq; canat dux gregis inter oues.
Sed nihil iſta iuuant: me tantùm flere ſub antris,
Et magnâ manes voce vocare iuuat.
Siqua fides noſtris tangi quoque fletibus vmbras,
Credibile eſt vatem, Cynthia, fleſſe tuum.
Quiq; vnà tumulo teneri conduntur amores,
Non ignes, ſolitas non habuiſſe faces.
At tacitos iuxta cineres qui labitur amnis,
In mare turbatis mæſtior ibat aquis,
Et, quales olim cognati in funere vatis,
Soluebat multis inferias lacrymis.
Conſuetæq; viæ, & læta inter gramina ripæ
Immemor, oblitum ſæpè retorſit iter.
Quis tibi, Moſa pater, mæſto ſub gurgite ſenſus,
Hæc propior nam te cura premebat, erat?
Cùm rapidas tecum Vahalis confunderet vndas,
Confuſas vnà miſcuit & lacrymas.
Heu pater infelix, qui dum volueris, amara
Perpetui luctus in mare ſigna feres.
Nec iam auro, & lætâ præcinctum tempora myrto
Excipiet tectis Oceanus genitor.

 Sidroni

Sidroni intereà, ſeu te noua gaudia cælo,
Seu te culta tenet vatibus ora ſacris:
Si te tangit honos, & adhuc ſunt carmina curæ,
Nec toto ceſſit pectore noſter amor:
Aſpice, quem ſtatuat tumulum tibi Roma, quod inde
Iudicium de te poſteritatis erit.
Non omnis moriere: tui pars maxima viuet,
Et cineri merces magna futura tuo eſt.
Mærenti Chiſius dum te ſub pectore condit,
Non poteras tumulo nobiliore tegi.

FERDINANDO FVRSTENBERGIO,

Muſas Philomathis iuueniles auctiores cultioreſque in lucem proferenti.

TAndem reuiſunt aureum iubar ſolis
Muſæ Philomathis: gratulentur, & plaudant,
Queis & labores, & pericla, quæ terris
Mariq; ſubeunt, aut ſeuera curarum
Lyrâ ſubinde tibiaq; ſolari
Inceſſit ardor. Quem ſequantur, hîc cernunt.
Hæc ille, ſeu dum præliantibus fertur
Per alta ventis, quà fretum Cyclopeis

Feruens

Feruens cauernis aſtra verberat fluctu,
Seſeq; mox reſorbet & ſuas iras:
Siue arduis dum nubibus cinctas caput,
Niuibuſq; numquam non iacentibus canas
Volat per Alpes: feſſa namq; votorum
Europa curſus vrget, atque opem poſcit:
Hæc ille, dum Mars fas nefaſq; permiſcet,
Vnaq; peſtes ceteræ diem inuadunt,
Et clade tumidus decolorq; [1] *Viſtillus,*
Albiſq;, & vno haud nomine in mare irrumpens
Miratur ire Rhenus haud ſuos fluctus,
Et ſpes in illo magna nititur pacis:
Hæc ille, tanta mente dum ſedet moles,
Hæc ille cecinit, ſicubi fatigatum
Suis ſub antris frigidaq; lucorum
Vmbrâ virentûm recreauit Euterpe,
Seu Dorium quid, ſiue Barbarum mallet.
Sed ille, curas fallere, ac ſibi tantùm
Intuſq; gaudens canere, nil petens vltrà,
Non puncta famæ, polliceſq; laudantûm,
Feliciumq; præmium libellorum,
Imbuta cocco lora, regias chartas,
Pictum vmbilicum, luteamq; membranam,

 Ara-

1 Viſtillus idem qui Viſtula Plinio lib 4.cap. 14.

Araneoſo iuſſerat ſitu turpes
Latere, tenebris abditos inacceſſis
Tot elegantis ingenî ſacros fetus.
Heu dura patris iuſſa! tam legi digna,
Tam læta cultu Muſa, tot venuſtatum,
Tot & iocorum non nocentium mater
Sic deliteſcat inuoluta deformi
Silentio, noctéſq; carpat æternas,
Squalens, iners, ignota? Non tua id ſiuit,
FERNANDE, *pietas, indoléſq; Phœbeas*
Attollere artes nata, cui, poëtarum
Plaudente cœtu, literarios faſces
Submittet olim Roma, quæq; nunc profert
Debebit ordo ſerus eruditorum.
Tu namque patris atque Apollinis plenus
Suis latebris erutæ ſinum pandis,
Fœdáq; primùm temporum leuas tabe,
Dein & nitorem, & gratiam, & decus formæ
IVVENILE *adauges, & frui iubes cælo.*
At vos edaces, noxium genus, blattæ,
Abigenda longè læuibus lues chartis,
Alibi repoſtam quærite in cibum prædam;
Seniumq; turpe paſcite, aut putres libros,
Quos rugæ, & ætas, & ſitus fatiſcentis

Capſæ

Capſæ peredit, aut teredinum morſus.
Perennitatem Phœbus his licet Muſis,
Triplicesq́; canum ſpondeant Deæ nomen,
IVVENILE *numquam concidet decus formæ.*

AD CHOREAM, fontem Tiburtinum, in vicinum Anienem influentem.

CHorea Naïadum pulcerrima, Chorea lento
Seu celeri graderis per caua ſaxa pede;
Vortice ſeu placido lymphas reuoluta reſorbes,
Prouocet vt rauco gurgite murmur aues.
Nempe tuâ captum formâ, niueisq́; lacertis
Vicinum fama eſt incaluiſſe Deum;
Sæpiùs & traxiſſe imo ſuſpiria corde,
Atque auxiſſe ſuis flumina de lacrymis;
Donec & ipſa Dei longos miſerata dolores
Æternos pacta es cærula Nympha toros.
Siſte fugam nemoris Dea, quà propè porrigit vmbras
Quercus opaca altis ambitioſa comis.
Nullæ hîc inſidiæ, non cæco commodus hoſti
Trames, & occultâ conditus arte dolus.

Quin Satyri procùl hinc, procùl hinc agreſtia Fauni,
Quæ tegat intonſâ numina fronde nemus.
Illa tamen properat duro obſequioſa marito.
Sollicitat timidos heu quoque cura Deos.

In malum Poëtam, cuius verſibus inſomnem noctem traduxerat.

HEu malè quid merui? nam quæ me numinis ira
Vexat, vt ex oculis exulet vſque ſopor?
Roſcida ſeu redeat, ſolemq́; Aurora reducat,
Seu præceps alto nox ruat Oceano,
Me tamen inſomnem Eoo de litore Phœbus,
Inſomnem ſero veſpere Luna videt.
Quæ commiſſa luo? quo læſus crimine tantùm
Sæuis? quid meritum, languide ſomne, fugis?
Ah vos impuri vos infeſtiſsima vatis
Carmina, vos metuit territa nempe quies.
Vos malè compactis pedibus, numeriſq́; ſolutis
Heu miſeris vel adhuc auribus obſtrepitis.
Phœbe pater, ſi ritè tuis adoleuimus aris,
Et dedimus ſanctis annua tura focis:
Sic intacta ſacros præcingat laurea crines,
Æternùm vireat ſic tua cura nemus:
Vrantur permitte tuis mala carmina flammis.
Sic læſo cecidit victima quæque Deo.

IN

IN
DIONYSII PETAVII
obitum, & reſtitutam ab ipſo temporum rationem.

IAm ſpatijs dimenſa ſuis reuolubilis ætas
Per te ibat, numeris currere docta ſuis,
Immeritum cùm te, PETAVI, *ſuſtulit: error*
Quem tu corrigeres hic ſuper vnus erat.

AD
AVGVSTINVM FAVORITVM,
remiſſis auctori pro vitreo poculo hendecaſyllabis.

AVguſtine, nouem decus Sororum,
Atque idem pater elegantiarum,
Idem flos & ocelle literarum,
Qui me pro vitreo ſcypho impolito
Donaſti hendecaſyllabis politis:
Quales vel faceret meus Catullus,
Vel ſiquis melior fuit Catullo,
Si quiſquam melior fuit Catullo.
Nam me continuo die bearunt,
Ac tot tædia peſſimi dierum

Æſtatis

Æſtatis ſitientis abſtulerunt.
Quod ſi munera noſtra deputantur
Tanti, iam cyathos venuſtiores
Quæram, & pocula puriore vitro.
Tu contrà, vt ſemel excidêre, mittes
Puro carmina puriora vitro.

A D
STEPHANVM ABBATEM GRADIVM.

Cùm ALEXANDER VII. Pontifex Maximus renuntiatus eſſet.

SI mihi quæ dextro tibi numine ſæpè vocantur
Auxilio blandi carminis Aonides
Dictarent, quod nec ſeris venientibus annis
Oblito doctorum effluat ex animo;
Nec præſens ætas, atroq; imbuta veneno
Infelix auſit deterere inuidia,
Supremæq; fauillæ, & nigri funeris expers
Effugiat taciti temporis inſidias,
Docte GRADI, *mihi quem dulces ante omnia Muſæ*
Iunxere, & puro pectore culta fides,
Et facilis vis eloquij, quæq; aurea mentem
Formauit dictis Attica Suada ſuis:

Non

Non ſperem titulos, non laudes ire per omnes
Maximi ALEXANDRI, *aut inclyta facta virûm,*
CHISIA *queis ſtat fulta* DOMVS,*quos viuida virtus*
Extulit, aut propior ſideribus pietas.
Nam cui vel tantum præſens facundia, tantum
Idem hominum dederit cælicolumq; potens,
Egregias laudes, æternaq; facta referre
Vt queat, & meritis verſibus æquiparet;
Ille etiam, quà deſertas Libye inuia terras,
Brachiaq; Europe porrigit Oceano,
Anguſto quas diuulſas abſorbet hiatu,
Et breuis Herculeo diuidit vnda freto;
Quos malè contemſit præceps audacia fines,
Nil metuens vetitas leti aperire vias,
Enumeret, quot vicinæ tundantur arenæ
Fluctibus, euerſas cùm ciet Eurus aquas;
Aut quot vere nouo ſubmittat Dædala flores
Aura Cytheriacis incola litoribus.
Quis dicat Tuſcas latè data iura per oras,
Æquoraq; Herculeæ ſuppoſita ſpeculæ?
Aut Macereti molli ſurgentia cliuo
Mœnia, & antiquis addita tecta iugis?
Heroum tellus olim fecunda, vel armis
Vel pace egregium qui peperere decus:

Nunc

Nunc tenues ibi relliquiæ vix nomina ſeruant,
Lentaq́; paſtoris fiſtula cogit oues.
Inde tamen miſſi, qui cœli ingentia templa,
Et Diuûm cœtu limina concelebrant.
Felices turres, queis olim pauper arator,
Et ſaluis faciat frugibus agricola.
Ecquis opes, cœnaſq́; Deûm, quà ſe atria tollunt
CHISIA *Pompeijs æmula porticibus;*
Quas ſubterlabens miratus Tybris ab amne eſt,
Credita dum celeres gaza moratur aquas,
Eq́; imo ſiluas ſpeculatur, & aurea tecta,
Et pictos luſus, ô Galatea, tuos,
Artis opus miræ, pelago quam ſemifer omnis
Tritonum inſequitur, Nereidumq́; chorus:
Ecquis regifico conſtructa altaria luxu
Et ductas Libyco è marmore pyramidas,
Quæ ſub ALEXANDRO *priſcum monumēta nitorem*
Ceperunt, ac turpe exuerunt ſenium.
Tot curas inter, terrarum & publica vota
Non hæc præteriit prouida mens animi.
Quin & Niliacos moles imitata labores
Cæſtia, par tumulis, barbara Memphi, tuis,
Hoc rerum domino vaſtis egeſta ruinis
Non debet fatis triſtibus interitum.

Nec

Nec ſolùm antiqui redeunt hoc Principe mores;
Antiquum ſed cum moribus omne decus.
Sit clarus licet ille, & quà ſol aureus exit,
Et quà ſe canæ Tethÿ reſtituit,
Illius & latè referat nomenq́ decuſq́,
Cognatas inter Naiadas Eridanus:
Eridanus, cuius cycnos hoc fama canente eſt
Attonitos medÿs conticuiſſe vadis:
Quæq́ viris armiſq́ potens ſiſtentia contra
Inſula deſertæ litora ſtat Libyæ,
Et Moſa, & fumans ciuili ſanguine Rhenus
Ingentes titulos & benefacta ferant:
Non reticenda tamen, functi æternas quibus ipſi
Heroes grates pro ſtudÿs ſoluunt.
Ille vel in teneris cùm iam pubeſceret annis,
Atque ætas primum viuida ver ageret;
Poſtquam animo ſibi regnandum peragrauerat orbem,
Ortaq́ de primis omnia ſeminibus,
Et propiore Deum ſpectaret lumine, quantùm
Mortales fas eſt tendere contrà oculos,
Multa ſatis luſit: norunt ſiluæq́ lacuſq́,
Muſcoſiſq́ cadens Arbia pumicibus,
Quæq́ viri indignum lugens Cornelia fatum
Hoſpitÿ teſtes numina poſcit opem.

Nec

Nec curas inter, iuuenilia carmina Muſas
Dimiſit feßi delicias animi.
Adfuerunt ſemper faciles ad iuſſa Sorores;
Et quamuis medio tenderet ille mari,
Alpibus & quamuis, Alpes illæ, & mare ſæuum
Fontibus & ſacris antetulere iugis.
Et loca nunc culto relegebant ſingula verſu,
Nunc fera damnabant munera militiæ.
Quin ſcrutaretur dirum cùm viſcera ferrum,
Et leti inficeret pallidus ora color;
Qualis Mæandri ripis, aut Aſia cycnus
Dum ludit pennis per vada purpureis,
Pectora transfixus, liquido de gutture voces
Elicit, ac gemitus litora pulſa iterant,
Inſpectans cælum, & triſtes ſolatus amicos
Lenibat numeris vulnera flebilibus.
Intereà trepidum verſans ſub corde timorem
Adſtabat Diuis vota ferens Pietas:
Et nunc muta metu, miſero nunc perdita luctu
Tendebat ſupplex brachia cælitibus,
Ne feßis olim miſſum ſuccurrere rebus
Ante ſuum raperet mors violenta diem.
Sed iam pone metum Pietas: en Maximus orbem
Soſpes ALEXANDER *temperat imperio.*

AD SERENISSIMVM GENVENSIS REIP. DVCEM AVGVSTINVM CENTVRIONEM,

Cùm primùm noui Magiſtratus faſces attolleret, ſummâ ingeniorum contentione celebratos.

AVreus vt primùm nitidis emerſerat vndis
Lucifer, & noctem vicerat illa dies,
Quæ tibi laurigeros, virtutis præmia, faſces
Detulit, & munus vidit iniſſe tuum,
Et patriæ res & curas, ſanctiq; Senatus
Excepiſſe animis publica vota tuis,
Adfuit ad plauſus vaſti gens humida ponti
Tyrrhenæ liquido Tethyos acta ſinu;
Formoſæ viſu facies, Drymoq;, Thoeq;,
Et quas prætereà longa referre mora eſt.
Quas inter patrio perculſus numine Proteus
Hæc Latijs fertur præcinuiſſe modis:
Macte animo: extulerint homines quæ maxima quondam
Geſſeris; at quæ dehinc, auguror, aſtra canent.
Dixerat: & plauſum iuſsit dare protinus omnes
Quos habet vnda Deos, quas habet vnda Deas.

Ego dormio, & cor meum vigilat.

Nox quãuis oculorũ ignes premat atra nitentes,
Et condant ſomno lumina victa faces;
Lumina quæ circum caſti glomerantur Amores,
Et Pudor, & triplici Gratia nexa choro:
Nox tamen aſsiduis lacerat præcordia curis,
Imperat atque oculis irrequieta quies.
Nec priùs obrepet, qui laxet pectora, ſomnus,
Quàm ſternas capiti molle cor ipſe meo.

LVSVS PASTORITIVS.

Durus Oryx torquere graui ſeu ſpicula cornu,
Seu terrere leues per nemora alta feras:
Quem toties ſuccincta habili Dictynna pharetrâ
Mirata eſt agiles inter Hamadryadas:
Cùm premeret cælo medium ſol igneus orbem,
Præberet laſſo cùm breuis vmbra torum,
Multa inter quercus querulâ proluſit auenâ.
Obſtupuit doctos Nympha ſecuta modos.
Ipſæ etiam tacitis ſtupuerunt Naiades vndis,
Ipſa etiam Arcadij fiſtula victa Dei.
Ille etenim nunquam ſacris vocalia lymphis
Antra, Meduſeos attigeratq́; lacus.
Sed quæ etiam indoctas ſiluæ docuere volucres,
A ſiluis didicit carmina durus Oryx.

Pſy-

PSYCHE,ſeu fabula Papilionis.

NYmpharum Pſyche quâ non fuit altera totâ
Pulcrior Arcadiâ,cui cura nec vlla fluentem
Aut mulcere comam, aut tenues percurrere telas,
Miles erat Phœbes, voluitq́; inculta videri,
Et placuit: nemora & ſyluas nec gratior vlla
Attigit, aut montes venatu terruit vlla.
Iamq́; toros tædis ætas matura iugales
Spondebat: fugit illa faces & nomen amantis,
Seq́; odit, votoq́; dolet quòd forma repugnet:
Cùm ſatus Iapeto, quem Pſyches mater eodem
Ediderat Clymene fortunatiſſima partu,
Attulit inuentum cælo mortalibus ignem,
Nec benè digeſtam, & certâ ſine imagine maſſam
In ſpeciem eduxit moderantûm cuncta Deorum.
Ille (fide maius) lapidem vix admouet igni,
Paulatim letalis hiems de marmore cedit.
Vincula molleſcunt genuum, ſaxumq́; relinquit,
Vitaleſq́; vias & reſpiramina liber
Spiritus intus obit: vocis recluditur vſus:
Conatus loquitur: nil trunci reſtat in illo.
Miratur, tacitumq́; rogat Pſyche inſcia fratrem,
Vnde vigor lapidi? quæ tanta potentia flammæ?

Frater ad hæc contrà : Donum immortale Mineruæ
Aſpicis : aſt alios Cypris tibi deſtinat ignes.
Iam diſtingue comas, & finge decentiùs ora.
Indoluit virgo, vetitamq́; àgnoſcere flammam
Attentat propiùs : ſed enim, ceu concitus Auſtro
Per ſtipulas flauaſq́; furit Vulcanus ariſtas,
Atque alimenta ſuo præbet ſeges arida damno:
Sic inconceſſos vbi virgo contigit ignes,
In flammas abit, ac veluti è fornace profundâ
Feruentes trahit ore faces, & concipit æſtus.
Vix fratri cineres, & cognoſcenda ſuperſunt
Ipſius effigies, & quæ ferat oſſa ſepulcro.
Ille ſed exanimis properat, ſemiuſtaq́; membra
Componit tumulo, fumantiaq́; exta ſororis
Ambroſiæ ſuccis, & odoro gramine condit.
At flamma haud oblita ſui eſt, ſeruatq́; vigorem
Ingeniumq́; ſuum, tumuloq́; erumpit, iterq́;
Dat volucri, varijs quæ picta coloribus alas,
Nunc etiam vetitos demens circumuolat ignes,
Atque ſuas Pſyche flammas, ſua damna, frequentat.

POEMATA
STEPHANI
GRADII
ABBATIS.
SS. COSMÆ ET DAMIANI,
PATRICII RAGVSINI.

AD NATALEM RONDININVM S. D. N. ALEXANDRO VII. Pont. Opt. Max. ab epiſtolis ad Principes.

VNica Pieridum, Natalis, cura Dearũ,
Cui Vaticani peruia
Interiora adyti penetralia fecit in alto
Firmata virtus pectore,
Cuius ALEXANDRI *quoties ſententia docto*
Prodijt ab ore Maximi,
Nil eſt, quod Latium tumeat Cicerone, ſuiſve
Facunda alumnis Græcia:
Clarus Apollineo me nunc à numine vertex
Soractis antiqui tenet
Vrbanæ ſtrepitum fugientem & iurgia turbæ,
Iuuatq́; de minantibus
In cælum ſcopulis illinc nemora alta, domoſq́;
Ferarum opacas cernere,

Hinc variam cultu ſegetem, glebaſq́ Sabellis
Exercitas ligonibus,
Et latè in Latios animum diſpergere tractus.
Quàm læta vitis arduis
Fuſa cacuminibus virides hîc ſurgit in vlmos!
Quàm flaua ariſtis æquora,
Quamq́ ferax oleæ collis! quàm lacte capellis
Diſtenta ſemper vbera!
Quàm priſci mores hominum! quàm numine mulcet
Auras benigno Iupiter!
Sed me non facies rerum pulcerrima, nec tam
Amica Muſis otia,
Quàm veterum capiunt quæ paſſim ingentia Patrum
Viſuntur hîc veſtigia,
SILVESTRI *magni latebræ, quibus ille potentûm*
Vitauit enſes impios,
Haud paſſus periiſſe manum, quæ cuncta priorum
Abominanda numinum
Vnius adſperſu mendacia perdidit vndæ.
Quid vrbis & thalami fugam,
ROMANÆQ́[1] *ſpecus memorem, contemtaq́ duro*
Præ ſilicis atri tegmine

Sceptra

1 S. Romana, Calpurnij Præfecti Vrbis filia, cùm nuptijs deſtinaretur, diuino monitu ad S. Silueſtrum in Soracte latentem fugit.

Sceptra[2] *olim Ligeri latè dominata ſuperbo.*
Saluete rupes aureæ ,
Proxima cœlitibus ſedes : ſaluete quietæ
Secura mentis gaudia,
Vt mihi iam Regum laqueata cubilia ſordent,
Aurata ſordent atria !
Nec moror extremus quidquid ſub diuite fluctu
Hermuſq; volvit & Tagus.
Sed me , ne veſtris reliquos in cotibus annos
Nemorum colonus exigam,
Aurea deſuetas redeuntia ſæcula in vrbes,
Et cum ſororibus vetant
Iuſtitia , & Pietas cœtus dignata frequentes
Certantium ſe candidos
Ad ſui ALEXANDRI *populorum fingere mores,*
Et ſe probare ingentium,
In tanto faciles dederunt quæ Principe Diui,
Non immerentes munerum.
Ille ſibi rigidus , ſibi inexorabilis vni
Nihil remiſſi in arduo
Pectore , nil patitur laxi , per dura laborum ,
Curaſq; rerum maximus ,

2 Carolomannus, Caroli Martelli filius atque heres, antequam ſe ad Caſſini cœnobium conferret , Soractis montis ſecreto delectatus fuit.

Atque hominum gaudet Princeps audire Paterq́;.
Nemo obſequentis acrior
Fortunæ illecebras calcare, aut falce tremendâ
Neceſſitatis vltimæ
Immanes vultus animo ſpectare ſereno,
Orando nec præſentior
In Superûm iratis extinguere fulmina dextris.
Ahena non ſi vox mihi,
Non centum ardenti reſonent ſi gutture linguæ,
Merentis ad præconia
Sim ſatis, & laudes valeam me effundere in omnes.
Per montium & quiſquam iuga,
Per ſaltus, fluuioſq́;, ac deuia rura vagetur,
Virtutis vt veſtigia
Iamdudum exoſæ terras fugientia captet?
Cùm, quanta fulget arcibus
Ætheris in ſummi, Diuûmq́; in honore ſuperbit,
Se Vaticani in aureo
Explicuit ſolio, præſentiaq́; ora beatis
Fruenda dat Quiritibus.
Teſtis Hyperborei dominatrix Virgo profundi,
Quæ diuitem tot inclytis
Regnorum ſpolijs, domitoq́; Aquilone tumentem
Contemnere auſa Regiam,

Huius

Huius ab aſpectu properat ſplendeſcere lucis.
Quas tu frementis vndique
Lætitiæ voces mirabere! qualia cernes
Feruere per vrbem gaudia!
Supplice cùm Latias ſe poplite ſiſtet ad aras,
Summiq; prona Antiſtitis
Accidere ad ſacræ ſpectabitur oſcula plantæ
Litoris Amazon Baltici,
Cuius ab inuicto Germana per oppida Marte
Vibrata nuper fulmina
Arduus à tumulo ſtupuit ſeptemplice Tybris,
Nec vlla ſolam Palladis
Ægida belligeræ plauſu cum gentis, & auream
Tractare docta cuſpidem.
Sed placidas animum Diua exercere per artes
Ponentis interdum horridam
Gorgona, perq; hilares blandùm gradientis Athenas,
Doctoq; Phœbi in puluere
Primum Caſtalias inter decus ire puellas,
Hanc tu Boote ab vltimo
Anxia tollentem patriæ in caligine noctis
Meliorem ad Arcton lumina,
Imaq; diuinis vſtam præcordia flammis,
Æterne vates, optimi

Inter

Inter ALEXANDRI *decora olim ingentia plectro*
Feliciore concines,
Cùm reſtincta breuî totum fera bella per orbem,
Centumq́ue dices ænea
Cuſtodem pacis cohibentia robora Ianum,
Italiſq́ue Thracem viribus
Infractum, & patriæ deiectum à culmine ſedis
Schytico latere in angulo.

DE OBITV SIDRONII HOSSCHII E SOCIETATE IESV. AD FABIVM CHISIVM S. R. E. CARDINALEM.

SIqua iuuant mutos cineres, ſi lumine caßis
Iucundum quicquam manibus eſſe poteſt,
Multum habet egregij quòd gaudeat vmbra SIDRONI
Nuper cognatis reddita ſideribus,
Ad cumulum, ô Princeps, decorum laudumq́ue ſuarum,
Quòd deſiderio eſt nobilitata tuo.

IN PHILOMATHIS MVSAS IVVENILES.

Vates optime, quotq́; literatos
Noſtra ætas tulit, aut tulit virorum
Plenior ſapientium vetuſtas,
Nulli conſilio, nec eruditæ
Largo flumine poſthabende linguæ;
Te facundia, literæq́; noſtræ,
Te ſuum Latiæ decus Camœnæ,
Lumenq́; eloquij vocant aviti.
Tuis en ſtudijs laboribuſq́;
Linguæ gratia ſe leporq́; debet;
Debent munditiæ, elegantiæq́;,
Et puræ Veneres locutionis.
Per te ab exilio, & malis tenebris
Priſca Suada redit, proculq́; ad imas
Rus & barbaries faceſſit umbras,
Ipſaq́; eſſe Latina Roma diſcit.

DIA-

DIALOGVS LEPORIS ET MVSTELÆ.

Calumniatorum ineuitabilem eſſe malignitatem.

ÆGypti ſæuo fines vrgente duello
Rex omnes Ptolomæus equos, omnemq́ elephantûm
Deſcribi numerum Pharios mandaſſe per agros
Dicitur, vt dociles calcaria ad aſpera plantas,
Arduaq́. aptarent turrita ad prælia terga.
Senſit vbi ſiluâ Lepus hæc delatus ab altâ,
Me miſerum, exclamat, quæ iam ſatis ima dehiſcat
Terra mihi? quæ nox denſis ſatis abdat in vmbris,
Cruraq́ compedibus grauibuſq́ imbellia telis
pectora ſubducat, cui non præſens animus, nec
Bellorum ſtabiles ad munia dura lacerti?
Cui Muſtela: Quid eſt, inſane, quòd ilia vano
Singultu quatis? haud tu digna hoſtilibus auſis
Materies: fletu nimis ambitionis in iſto eſt,
Qui tibi non meritæ fingit diſcrimina ſortis.
Conditione tuâ maiorem pone, miſelle,
Ex animo curam: tibi non à Marte, nec armis,
Sed metus à vilis tenui ſit dente moloſſi.

Quid ſi me, contrà ſequitur Lepus, eſſe elephantem
Fortè aliquis contendat, inertem ad feruida regis
Imperia, & medij ceſſantem in puluere belli,
Et vocet in Scyri latitantem litore Achillem,
Exigat & meritas ignauo à ſanguine pœnas?
Donec me leporem doceam, vireſq; puſillas
Eſſe mihi, donec nudas oſtendere eburnis
Contingat telis, longaq; proboſcide fauces,
Et liceat me ipſum eſſe mihi, quam multa neceſſe eſt
Aſpera perpetiar! quanto diſtringar ab æſtu
Curarum, noctes ſubeundo indigna dieſq;!
Egregiam quamuis, res dura eſt, dicere cauſam.

AD FERDINANDVM FVRSTENBERGIVM,

De Muſarum diſſidio cogitantem.

SVmme Deûm, ſæui domitor Pythonis, Apollo,
Fatidica quem Delos ſuum,
Quem Cyrrhæa vocant, Pataræaq; culmina regem
Certâ timendum cuſpide;
Quemq; nouem celebrant, Parnaßia turba, Sorores,
Triplex & ambit Gratia.

Ad

Seu leue quid gracili modulari malit auenâ,
Seu dulciore barbito
Iam nunc vernantis florem oblectare iuuentæ,
Seueriora differens.
Quin agè cunctanti (quod iam meditatur, & imò
Dudum volutat pectore)
Egregij vt laudes FABII *præclaraq́; facta*
Ventura doceat ſæcula ,
Adde animos , ſacraq́; feri præcordia flammâ.
Dicat ſerenæ in arduis
Rebus mentis opes , curiſq́; ingentibus æquum
Stabilis vigorem conſilî ,
Quo Latium , quo res Italæ , quo nititur orbis ;
Quo gaudet INNOCENTIVS.
Dicat inexhauſtum ingenium , moreſq́; benignos ;
Nec purpuræ quicquam ſuæ
Debentem , & propriâ virtutem à luce coruſcam.
Dicat profanæ imperuium
Pectus auaritiæ , nulliſq́; obnoxia corda
Cupiditatum fluctibus ,
Atque animi intrepidas inter ſublimia vires:
Nec litterarum & artium ,
Nec cultæ ſileat rariſſima munera linguæ ;
Siue expedita vinculis ,

Nataq́ ad humanos placeat facundia cœtus;
Seu debita Superûm auribus
Verba Meduſæ manantia fontibus vndæ.
An clariorem carminum
Vſquam alibi ſegetem poßit laudumq́ parare,
Elatiore aut ſpiritu
Impulſas animare fides, famæq́ perenni
Seruire glorioſiùs?
Annue Phœbe, ſacriq́ animis illabere vatis.
Sic ſemper æthera incolas,
Sic tibi nulla genas ſœdet lanugo, nec vmquam
Deſit capillis laurea.
Dumq́ canis trifido cæſos Titanas ab igne,
Patris triumpho turgidus,
Cuncta tibi Superûm plaudant conuiuia, teq́
Diu ſtupentes audiant,
Fruſtrà iactatos referentem in ſidera montes:
Nec hauriant libentiùs,
Quæ ſibi nectareo Phrygius rorantia ſucco
Fundit miniſter pocula.

DE INSVLÆ [1] IVPANÆ amœnitate.

FElicis hoſpes Inſulæ, vides glebas
Virides, amœnas, mitibus hilares pomis,
Vbi relinquens Indiam ſuam Bacchus
Chiumq; nobilem uvidamq; Methymnam
Madidus iocoſos feriatur Octobres,
Nullaq; vite lætius calet, nulla
His gratiora pampinis gerit ſerta,
Præq; his adulto collibus mero veſtras
Deſiderare, Cœlites, negat menſas.

1 Iupana inſula eſt oræ Illyricæ, ditionis Raguſinæ, quam Tauridem appellat Hirtius de bello Alexandrino.

DE ALEXANDRO VII. PONT. OPT. MAX.

Ode.

QVicumq; diri, poſt tot atra funera,
Abominatus Martis impotentiam,
Irata adiſti precibus unquam numina,

Diu negata gentem vt humanam quies
Vultu bearet reduce: quiſquis inclytas
Compede gementes Thraciâ Orientis plagas
Reddi Latinis rurſus optaſti ſacris;
Quicumque honeſtis debitum artibus decus
Conſtare, dulci literarum & otio
Sua eruditis præmia, & laboribus;
Feſtiſq; Muſas implicatas frondibus
Per Vaticanas ambulare porticus:
Nunc tempus albas expedire victimas,
Votiuâ tempus tura, nunc ſollemnia
Aptare ſacris dona puluinaribus.
Dedêre cuncta Cælites tandem boni,
Plaudente quòd Olympo, & fremente Tartarò
Maximus habenas rerum ALEXANDER *tenet.*

POEMATA
VIRGINII
CÆSARINI,
S. D. N.
VRBANI VIII.
PONT. OPT. MAX.
CVBICVLO PRÆFECTI.

ALEXANDRO VII. PONT. OPT. MAX.

IVLIANVS CÆSARINVS F.

POESIM eſſe rem ſacram, & magnorum virorum vel opus, vel ornamentum, vetus opinio eſt, BEATISSIME PATER, iam inde à primis ducta temporibus, noſtrâ verò tempeſtate mirificè confirmata, in quâ ſacrorum Principes, religioni, boniſque artibus tuendis ac propagandis maximè intentos, hanc etiam ingenio ſuo, & fauore complexos, propemodùm conſecraſſe conſpicimus. Quo quidem ſuapte naturâ præclariſſimæ, mirum quantum acceſſerit ſplendoris, & dignitatis. Intelligebat hæc, cùm viueret Virginius Patruus meus, dumque in literis ſumma quæque meditaretur, inſito animi ardore, & magnis exemplis permotus, non potuit quin ad hæc ſtudia ipſe quoque raperetur, & carmina interdum funderet acri doctorum

iudicio non improbata, nec fortaſſe indigna, quæ tibi oblata, oculos, aureſque moreantur tuas. Ferunt quippe ad Romanæ, Etruſcæque linguæ nitorem, & elegantiam, non ſine tranſmarinis luminibus delicijſque compoſita. Quòd niſi immatura mors hæc illi tempora inuidiſſet, & recenti imitatione meliora facere potuiſſet, & argumenta nactus eſſet longè nobiliſſima quæ tractaret; laudes nimirum tuas, Princeps Optime, quibus celebrandis inter tot certantium ingeniorum conatus, ſi non omnes poſt ſe relinqueret, poſtremas quidem certè non ferret. Nam vt erat acerrimo virtutis amore incenſus, nemo quiſquam maioribus lætitijs incederet, cùm Dei Opt. Max. admirabili prouidentiâ, & bonitate in ſupremo humanæ amplitudinis faſtigio te regnantem videret, in quo virtus ipſa tamquam in propriâ ſede regnaret, & in quo ſalutem, & felicitatem Orbis terrarum, Patriæque ſuæ, miſeris his temporibus repoſitam intelligeret:

ret. Quæ vt ex dignitate gratularetur, ac prædicaret, quin vires omnes ingenij neruoſque contenderet, dubitari non poteſt. Neque verò minùs benignitatem grato animo in cælum efferret tuam. Eſt enim veriſimillimum te, qui virtutis & doctrinæ fautor es maximus, hominem, in quo iſta minimè deſiderarentur, ſingulari quadam beneuolentiâ fuiſſe proſecuturum. Accedit, quòd illius domum atque familiam iam deuinxiſti, & nouis in dies beneficijs obſtringis, ad quæ eius memoriam voluntati tuæ, non dico ſtimulos ſubdidiſſe, ſed nonnullum attuliſſe momentum haud immeritò exiſtimetur. Hæc dum reputo, Beatissime Pater, amiſſi deſiderio vehementer afficior, non tam profectò, vt eo præſente ampliùs domus noſtra ſplendeſceret, quàm vt eſſet qui tibi ſuo, & ſuorum nomine immortales ageret gratias, ſimulque laudem veriſſimæ gloriæ tuæ, dignè ſplendideque concelebratæ, præ ceteris reporta-

ret. Sed qualem habere poſſumus, hoc eſt, ſuis hiſce ſpirantem verſibus, deuotum Numini, Maieſtatique tuæ, ſacris pedibus aduolutus, offero, & ſiſto. Tu verò pro tuâ incredibili humanitate non modò libenti animo excipies, ſed etiam, vbi publicas res ordinaris, lenire quærens labores, eius Muſâ & ingenio recreari non dedignaberis. Quo ille honore nec maiorem viuus optare, nec potiorem ad præclaram ſui commendationem & gloriam conſequi potuiſſet.

LE-

LECTOR.

VIRGINIVM *Cæſarinum omnis liberalis ſcientiæ virum, & magno excelſoq́ præditum ingenio fuiſſe, conſtans quidem hucuſque fama fuit, ſed tantùm per manus tradita, nullis teſtata monumentis. Hæc ne omnino deeſſent, iuris publici fecimus carminum aliquot, quæ ipſe, cùm remitteret animum à ſeuerioribus ſtudijs,* faciebat. *Libuit hoc loco vſurpare veterum artificum formulam, quia Virginius octauo inualetudinis ſuæ, vndetriceſimo ætatis anno ſublatus, imponere carminibus ſuis minimè potuit extremam manum. Ceterùm ea laudare ſuperſede-* [illegible] *vt totam hanc partem illorum iudi-*

iudicio integram relinquãmus, quibus neceſsitudo eſt cum Romanæ Etruſcæq; Poëſeos Principibus, & Magiſtris. Igitur, Lector candide, Poëtæ candidiſsimi verſus lege, & ex his coniecturam facito de ceteris, qui eius ingenij fœtus extarent, niſi mors non tam ipſi Virginio, quàm bonis literis peracerba, maturioris ætatis fructus intercepiſſet. Vale.

VIR-

VIRGINII CÆSARINI VITA.

QVÆ de Virginij Cæſarini ingenio, moribus, ſtudijs, diſciplinâ, fortunâ, tôtoque vitæ curſu, non ab rumore vulgi, neque à Rhetorum laudationibus accepimus, ſed à viris grauibus, & ab omni affectu liberis, qui adhuc ſuperſunt, quique Virginium vſu quotidiano cognitum habuerunt; ea nos, ſicuti narrata, acceptaque ſunt, ſimpliciter, pro noſtrâ, & argumenti naturâ, fideliterque trademus.

Natus eſt Romæ die XX. Octobris anno M.D.LXXXXV. patre Iuliano, Ciuitatis Nouæ Duce, matre Liuiâ Virginij Vrſini filiâ. Vtriuſque autem parentis genus, generiſque dignitas & potentia clariora ſunt, quàm vt ſcriptoris operam, lucemque deſiderent. Fratres habuit maiores quidem natu Ioannem Georgium, qui patri in Ducatu ſucceſſit; & Alexandrum, qui poſteà Cardinalis creatus eſt ab Vrbano Octauo, minores autem Ferrantem, vtriuſque Signaturæ Referendarium, ac Petrum, militem Hieroſolymitanum. Propinquitatibus verò multis magniſque floruit;

floruit, à matre præſertim. Nam præter Vrſinam gentem, Beatrix, Cornelia, & Catharina Liuiæ ſorores nuptui traditæ, cùm ſuis, tum ſuorum filiorum coniugijs Sfortias, Columnas, Corneos, Pallauicinos, Maluetios, Altempſios, Cæſios, Borromæos, Madrutios, aliaſque ſubinde veteres familias & locupletes comprehenderant. In Virginio igitur eximia ab ineunte ætate indoles, & ad ſtudia literarum ſingularis alacritas apparuit: adeo vt Bonifacius Cardinalis Caietanus, acri vir, vt omnes ſciunt, perſpicacique iudicio, ſeptennem adhuc puerum cùm tractaret, ad omnia ſumma natum diceret, & incredibiles progreſſus in literis, ſi inſtitutio accederet, augurari ſoleret. Celebre eſt, ac penè in conſuetudinem prouerbij venit; nihil Romanis pueris feſtiuius, nihil elegantius fieri poſſe: promptos, ſagaces, dicaculos, ingenioſos, ad omnia diſciplinarum genera mirè factos videri: vbi adoleuerint, concidere ſæpè vim illam omnem, ardoremque animorum, & quaſi Circæo aliquo poculo repentè mutatos, alios planè ſenſus, aliam ſibi mentem induere. Veréne id, appoſiteque dicatur; an à Tranſalpinis hominibus, vetere erga Romanos odio, falsò iactetur, nihil laboro. In Virginio certè aliter ſe res habuit, vt poſteà intelligemus. Nouem fermè natus annos Parmam mittitur cum Alexandro fratre, quò procul à paternis delicijs, adeoque ab ijs occaſionibus, quæ mentes adhuc teneras, & ad magna ſurgentes plerumque enecant, intentiorem ad ſtudia animum

mum adijceret. Antelata autem ceteris vrbibus Parma, cùm ob celebritatem illius Academiæ excellentibus in omni diſciplinâ magiſtris, Ranutij Ducis operâ, florentiſſimæ, tum ob auiam Farneſiam: quo etiam nomine Ranutius venientem Virginium libenter domum ſuam recepit,& pro eâ, quæ intercedebat, coniunctione, benignè liberaliterque habuit, quoad eâ in vrbe eſt commoratus. Manſit autem ibi quinque plus minus annos: intra quod ſpatium non ſolùm ea omnia arripuit, quibus ad humanitatem informari ſolent ingenui adoleſcentes; verùm etiam totius Philoſophiæ curſum confecit, præceptore Auanzino, qui Iacobi Zabarellæ in Gymnaſio Patauino diſcipulus, Peripateticæ diſciplinæ ludum in Parmenſi aperuerat: tantâ quidem cum laude, vt condiſcipulos & percipiendi celeritate, & diſputandi ſolertiâ longo interuallo omnes anteiret. Nec inſtitutum intereà iter retardauit infortunium, quod illi accidit. Nam dum inter æquales in equeſtri ludo ſe exercet (quod vnicum habebat à ſtudijs laxamentum) refractarius equus, cui erat impoſitus, iuueniliter exultantem, & ſuperbè nimis imperitantem excuſſit, adeoque grauiter ſolo illiſit, vt pluribus locis crure confracto, præ dolore ſenſibus pænè omnibus deſtitutus, vltimum vitæ diſcrimen adiuerit. Quem caſum maior etiam paulò pòſt calamitas excepit, Chirurgi imperitiâ. Cùm enim poſt duos menſes, quàm decubuerat, experiri vellet, an rectè adhuc conſiſtere pedibus poſſet,

poſſet, adeò perperàm ac diſtortè conglutinata tibia apparuit, vt eam denuò perfringere neceſſe fuerit, & in eum ſtatum reuocare, quo ante curationem fuerat, quò rectius conualeſceret, accerſitò ab Iſſæo vſque lacu, in Venetâ regione, probatæ artis Chirurgo. Horret animus eos cruciatus cogitare, qui denuò tolerandi Virginio fuere; qui tamen illos eo animi robore tulit, eaque conſtantiâ; quam in viro confirmatæ iam ætatis & ſapientiæ non requiras. Igitur, vt eramus aggreſſi dicere, tantum abfuit, vt propterea ſtudiorum ſuorum curſum intermitteret, vt per totum illud tempus, quo in lectulo confixus iacuit (iacuit autem integrum propè annum) nihil ageret aliud, quàm vt cum viris doctis ſermonem de literis inſtitueret; præcipuè verò cum Patribus Soc. IESV; qui ei frequentes; & ad omne promti officium aſſidebant. Quorum quidem viuendi ratio & inſtitutum adeò Virginio arriſerant, vt non ſemel de illorum amplectendâ militiâ cogitarit: eamque animi illius propenſionem perpetuam atque conſtantem poſteà aperuit vltima ipſius voluntas; qua Ignatiano habitu efferri ſe velle cauit in teſtamento. Ea curatio cùm poſt menſem vndecimum exitus tandem proſperos habuiſſet, eoſquè iam progreſſus feciſſet in literis; quos operæ pretium eſſet in aſpectum lucemque proferre, Romam, ineunte adoleſcentiâ, Virginius reuertit, vbi magnum ſanè virtuti ſuæ theatrum inuenit paratum. Nam ingens hominum animos cupido inceſſerat videndi cominùs, & periclitandi

clitandi ingenij, de quo tam multa, tam præclara omnium ſermone afferebantur: erantque non pauci, qui ſuſpicarentur, in adoleſcentulo primariæ nobilitatis, & morum formæque elegantiâ commendatiſſimo, efferri plus æquo omnia: ita verò ſolere fieri, vt qui alijs in vrbibus maximo in pretio eſſent, & laude ingenij ceteros mortales anteirent, Romæ ita decreſcerent, vt vix aliquo in numero haberentur. Virginius tamen aduentu ſuo ita confirmauit rumores, qui de ipſius virtute atque ingenio percrebuerant, vt nihil iam in Vrbe eſſet eius nomine clarius; eſſentque in eum, tamquam in aliquem ex veterum annalium memoriâ, conuerſi animi & ſtudia ciuitatis. Siue enim priuatis eruditorum colloquijs de re literariâ ſermo eſſet; ſiue in ſcholaſticorum, quos vocant, arenam deſcenderetur; magna vbique eius doctrina, magnum acumen, & fertilitas ingenij eminebat. Hæc autem efficiebat etiam gratiora præter generis claritudinem ſuauitas oris, formæque dignitas. Quibus accedebat actio efficax, & ſonus vocis elegans, & ad aurium voluptatem accommodatus; ingenuus præterea quidam pudor, & candor animi, pari cum humanitate erga omnes, & facilitate naturæ. Nam ad id quidem quod pertinet, extat inter eius ſcripta Satyra elegans, quâ acriter carpit, vel potiùs irridet nobilium quorumdam inſcitiam, qui exiſtimationem dignitatemque nominis, quam ſolidis ornamentis, ac verâ virtute non poſſunt, oſtenta-

tione generis ac potentiæ, & inſolentis animi faſtu conſequi volunt. Nec parùm momenti habebat ad plauſum laudemque Virginio conciliandam ſenilis quædam in primo ætatis flore maturitas, non illa quidem auſtera ac triſtis (nam hilariora nonnumquam conuiuia & congreſſus amabat, eratque in iaciendo, mittendoque ridiculo perurbanus) ſed quæ adoleſcentem deceret literis impensè deditum, & ab inſitâ animi generoſitate non fluxa, & præſentia, ſed ad memoriam illuſtria, & æterna reſpicientem. Ferunt, cùm ab æqualibus ad inſigne ſpectaculum inuitaretur, quod totius Vrbis concurſu celebrabatur, ſe verò id facturum negaſſe, nec eo ſe crimine velle adſtringere, vt quo temporis ſpatio poſſet Olympicis, Nemeæis, Circenſibus ludis, &, ſi liberet, etiam Floralibus, ſine vllo incommodo aut ſtrepitu domi ſuæ intereſſe, mallet imperitorum artificum nugis, quantumuis ſumtuoſis, inter tumultus & vulgi anguſtias, oculos atque animum proſtituere. Maximos prætereà clamores excitabat memoria, quâ ita Virginius pollebat, vt integras ſæpè Scriptorum paginas, pro re natâ, recitaret; & vbi intereſſet publicis diſputationibus (intererat autem ferè quotidie, certatim inuitantibus ijs, quorum ea ſollemnitas erat, quò tanti Viri præſentiâ illuſtrior fieret) eſſetque vel eleuandum aduerſarij dictum, vel ſuum confirmandum, ſexcenta Ariſtotelis loca proferret ex tempore, ijſdem pænè verbis quibus reddita

fuerant ab interprete: nam Græca adducere, nec moris eſt apud noſtros homines, & ipſe (inſtitutum enim tenebo, nec alios patiar falſas Virginio laudes appingere) non niſi leuiter attigerat Græcas literas. Itaque cùm acerrimo ingenio parem memoriam, quod perrarò accidit, ſortitus eſſet; & tempus omne, quod reliquum eſſet ab officijs ad tuendam vitam neceſſarijs, tereret in commentationibus, & tractatione librorum, breuî omnis reconditæ exquiſitæque doctrinæ ſcientiam ita comprehendit, vt admirationi eſſet vniuerſis, nec iam ſe intra Italiam contineret illius gloria, ſed mare & Alpes prætervecta longè ſe ad vltimas terras, lateque diffunderet. Cardinalis quidem Bellarminus (quem virum parùm conſideratè quicquam, aut ad aſſentationem dixiſſe vel feciſſe vmquam, nefas eſſet ſuſpicari) ſolitus erat dicere, videri ſibi Virginium alterum Picum Mirandulanum, eum qui ob excellentiam ingenij, & doctrinæ, phœnix eſt nuncupatus. Quod ſanè dictum & probabatur in vulgus, & vtriuſque genus, mores, formam, ingenium, ſtudia, exitum ipſum vitæ ex æquo comparanti haud multùm abſonum à vero reperietur. In cuius rei fidem ſubijcimus numiſma, ex vnâ quidem parte duobus phœnicibus inſculptum, ex alterâ verò totidem imaginibus affabrè ductis, & extantibus; quarum prior Ioannem Picum, Virginium Cæſarinum altera referebat.

Idem Cardinalis Virginio auctor fuit, vt tantam rerum optimarum ſcientiam, ingenijque præſtantiam, quæ ſibi diuinitus contigiſſet, ad ipſius Dei gloriam, & generis humani fructum conferret, ſcribendo librum, in quo vberioribus argumentis, quàm ceteri feciſſent, magiſque ad ſenſum permanantibus, omnem dubitationem tolleret de immortalitate animorum, ad reuincendam illorum pertinaciam, qui ſacrarum literarum teſtimonio hac in re minimè acquieſcerent. Et ſanè multa in id argumentum Virginius iam collegerat, colligebatque in dies, quò omnia ſuo tempore rectè & ordine digeſta luculento volumine complecteretur, niſi prætmatura poſteà mors egregium Opus, quemadmodum alia multa quæ moliebatur animo, intercepiſſet. Inter hæc non neglexit Iuris quoque ſcientiæ, cuius Conſultus fuerat Parmæ ſollemniter appellatus, operam dare, coacto etiam ſtylo, quo ceteroqui caſtigatò vtebatur, accommodare ſe formulis corruptæ Iuriſprudentiæ. Veruntamen longè maior

maior illum voluptas ad mitia Muſarum ſtudia, & flagrantior cupido rapiebat, hominem præſertim non tam honorum & potentiæ, quibus vulgares animæ vſque ad inſaniam capiuntur, quàm laudis & gloriæ, quâ magnæ mentes & erectæ imprimis ducuntur, appetentiſſimum. Quamobrem, valere tandem iuſſis leguleiorum forique clamoribus, iterùm ſe liberalioribus literis totum tradidit, Theologicis præſertim, ac Philoſophicis: quarum primas cum ſacræ hiſtoriæ, Canonum, Conciliorum, ac Patrum cognitione coniunxerat; in vltimis verò, Doctore & Magiſtro Auanzino, de quo ſuprà memorauimus, ita vſque ad illud quidem tempus Peripateticorum ſectæ adhæſerat, vt ab eorum placitis vel latum vnguem diſcedere religio illi eſſet. Verùm vbi verſari familiariùs cœpit cum Federico Principe Cæſio, eiuſque auctoritate & conſilio in amicitiam ſe dedit Galilæo, Ioanni Ciampolo, alijſque eius diſciplinæ hominibus, qui è cælo ſe deuocaſſe gloriabantur veram ac germanam philoſophiam, hoc eſt, aliam planè ab eâ, quam Ariſtoteles tradidiſſet; primò quidem obluctari acriter eorum dictis, deinde vbi quotidianus ſermo argumenti inſolentiam cicurauit, haud grauatè aures, poſtremò etiam manus dedit. Itaque veteris militiæ deſertor & transfuga, vt ſunt iuuenum ingenia cupida rerum nouarum, tranſitum fecit ad caſtra Lynceorum (id nomen Academiæ fuit) quorum erat inſtitutum inuſitata rerum euenta, quæ terris, quæ cælo accide-

rent, in diſputationem vocare, cauſas ſedulò indagare, & eorum obſeruationibus, alijſque experimentis, veterem omnem philoſophiam, Ariſtotelicam in primis euertere. Ex eo numero qui eſſet, quaſi familiæ ſuæ teſſeram ambitioni vocabuli conuenientem, geſtabat digito annulum, lynce inſculptum, quo ſignificabatur, eſſe eos in rimandis naturæ arcanis perſpicaciſſimos. Hæc porrò Academia auctorem habuit eum, quem diximus, Federicum Principem Cæſium, literarum amatorem potiùs, quàm peritum, manſitque tamdiu, quamdiu vixit auctor ſuus, qui illam quaſi ſatam à ſe arborem omni officio induſtriaque colebat. Verùm eo mortuo, cùm Academici nullas haberent certas ſedes, nec ceterarum Academiarum morem ſequerentur, ſtatis diebus in vnum conueniendi, ſed vnico nominis ſplendore, & annuli myſterio omnis eorum diſciplina contineretur; breui Lynceorum memoria ita extincta eſt, vt eorum ad ætatem hanc noſtram vix tenuis aura peruenerit. Præter Galilæum, & Ciampolum, coluit quoque Cynthium Clementem eidem ſectæ addictum, & inſignem eâ tempeſtate Medicum. Ab eo Virginius Chimicis ſacris initiatus verſari cœpit attentiùs in eius artis experimentis, quibus præcipuè Ariſtotelis fundamenta conuelli putabant. Eaque ipſa experimenta conuertit poſtmodùm à deſtruendis Peripateticorum placitis ad fulciendam valetudinem ſuam, quæ iam & aſſiduo labore in ſtudijs, & habitu corpo-

corporis gracili, propenſóque ad maciem, in deterius quotidie prolabebatur. Verùm hic quoque conatus, ſicut alia multa quæ periclitatus fuerat medicamenta, irritus fuit; in dies magis magiſque ſuperante vi morbi. Cuius rei cùm omnem culpam (vitio generis humani) conferret in inſcitiam Medicorum, inuehi vehementer eâ occaſione ſolitum ferunt in inſaniam temporum noſtrorum, quibus ars illa, cui valetudinem noſtram vitamque credimus, tamquam humilis & plebeia, digna iudicaretur, in qua illi fermè elaborarent, qui nullas vererentur violare maiorum imagines, quique tenuitate plerumque rei domeſticæ prohiberentur operam dare ſtudijs ac diſciplinis ad eam probè tractandam neceſſarijs; inſtrumenta fundi, paſcua, nomina, ſupellex, à viris honeſtiſſimis, patricijſque vendicarentur. Igitur cùm alterius cæli præſidium, reliquis omnibus fruſtrà conſumtis, experiri conſtituiſſet, Bononiam iter intendit, non quòd ſitum illius vrbis maximè opportunum duceret valetudini ſuæ, placidum alioqui temperatumque cælum deſideranti; ſed quòd in Bononienſi Gymnaſio mereri ſtipendia dicerentur Medici præſtantiſſimi, nec deeſſent literati viri, ſine quibus, vt cetera adeſſent omnia, videbatur ſibi Virginius in ſolitudine luctuque viuere. Sed interceptus in itinere ab amantiſſimo ſui Principe Cæſio, Aquamſpartam Cæſiæ gentis oppidum propè Spoletum diuertit, manſitque ibi aliquot dies magnâ, quantum

quidem per inualetudinem licuit, cum voluptate. Quippe Federicus, quò libentiorem illic Virginium retineret, Bononiâ acçerſerat, præ ceteris, Claudium Achillinum, Philoſophum ac Poëtam, opinione quidem omnis Ciſalpinæ Galliæ maximum, & Petrum Poterium rei Chimicæ egregium artificem, quibuſcum alternas horas hilare ac iucundè tranſigebat. Ac breuî tantùm de veteri ſuâ ſæuitiâ morbus remiſerat, vt vox etiam, quam pituitæ, vel alterius cuiuſuis humoris defluuio vlceratæ fauces iam olim intercluſerant, ad officium rediret, vt Elegiâ quadam ad Cynthium Clementem ſibi ipſi effusè gratulatur. Nam ceteris eius virtutibus non leui ornamento erat mira indoles, & dexteritas ad Poëſim, præcipuè Latinam, in quâ Tibullum, Propertiumque, eruditorum iudicio, feliciter expreſſit elegiaco carmine. Italicis etiam numeris ſe exercuit, adductus conſuetudine Ioannis Ciampoli, qui eo præcipuè ornamento aditum ſibi ad laudem, & ad potentiorum limina patefecerat. Sed quamuis Virginius profiteretur maximè omnium probari ſibi Ciampoli venam & characterem; longè tamen diuerſâ viâ vterque illorum ibat ad carmen. Virginius æquabile & temperatum ſequebatur ſcribendi genus, perſpicuum, graue, ſimplex, quod ſeriò rem ageret, & in quo Latij veteris inceſſum facilè agnoſceres; in Ciampolo liber ſpiritus, noua omnia, concitata, grandia, inaudita, plena periculi & audaciæ ad Pindarum aſpirantis, quæ

propterea

whole=false
propterea omnem ad ſe raperent admirationem theatri. Quam ſcribendi rationem perperàm imitati poſteà, qui ſe Pindaricos dici volunt, in tam abſurdos errores inciderunt, vt ex plurimis, quæ aliquot ab hinc luſtris irrepſerunt in Rempublicam literariam hæreſes, nulla, vt viri quidem ſapientes iudicant, fœdiùs Italicæ iuuentutis ingenia corruperit. In his, quæ ſcripſit maternâ linguâ, multa reperiuntur etiam amatoria, ſatis pro argumento verecunda & ſobria: quæ tamen Auctor poſteà improbauit, tamquam imbecillâ adhuc ætate ſcripta: & ſuperat eorum numerus, quæ hominem philoſophum, & à vulgi erroribus alienum magis deceant, quæque Chriſtiano Poëtâ digniora videri poſſint. Quâ etiam in re ſecutus eſt Ciampoli auctoritatem ſuadentis, honeſtiſſimam ſecum prouinciam ſuſciperet, ad meliorem frugem moreſque reuocandi Etruſcas Muſas, quæ, nonnullorum vitio, nihil iam ſancti aut caſti haberent, ſed cuiuſuis è vulgo libidini proſtitutæ in obſcœnis tantùm & procacibus argumentis occuparentur. Virginius itaque à iuuenili licentiâ ad grauiora ſtylo conuerſo, moralis Philoſophiæ præcepta, quod nemo adhuc ante ipſum ex propoſito fecerat, aggreſſus eſt carminibus tradere, vt etiam profitetur Ode illâ, quæ Prooemium inſcribitur. Et quia ad informandos optimis moribus animos duplici præcipuè viâ ac ratione niti oportet; ad honeſta videlicet incitando illos, & reuocando à turpibus; vtramque

Virginius complexus eſt: illam quidem pluribus Odis (cantiones noſtri vocant) ad varios amicos ſcriptis; hanc verò nonnullis Satyris Luciliano aceto perfuſis, in quibus ætatis ſuæ vitia perſtrinxit acriter: quandoque etiam perſonis potentiâ vel dignitate illuſtribus, quâ erat animi libertate ac ſpiritu, in os inuolare non dubitauit; ſed animi tantùm gratiâ, & experiundi eo in argumento ingenij, non quòd vlli mortalium inuri notam ſuis carminibus vellet. Ceterùm quò fideliorem literis ſuis operam daret, in ſuperiorem paternæ domus contignationem ſeceſſerat. nec eò quemquam ferè admittebat, præter illos, qui pari erga Muſas animo eſſent, paribus ſtudijs ducerentur. Hos enim ad ſe venientes omnibus humanitatis officijs excipiebat: cum his diſſerere, lectitare, conuiuari, deambulare, dies integros commorari: cum eiſdem communicare lucubrationes ſuas, impensè priùs rogatis, diligenter animaduerterent, & ſi quæ minus probarent, atroci ſtylo effoderent. Quorum quidem nonnullos alienâ ope & præſidio indigentes aluiſſet etiam domi ſuæ, vt ſolebat ſæpè deſiderare, ſi per tenuitatem rei domeſticæ licuiſſet. Verùm cùm bonorum paternorum ſumma vnà cum Ducatu Ciuitatis Nouæ in Picenis, alijſque in agro Latino oppidis, ad grandiorem natu fratrem, more apud nobiles familias recepto, perueniſſet; ipſe tertio loco genitus eam pecuniam annuatim percipiebat, quæ cùm per ſe ipſa ſatis exigua erat,

tum

tum verò parùm attentè adminiſtrata, vt ij faciunt, quibus feriò occupatis in ſtudijs literarum ingrata omnino atque odioſa accidere ſolet rei familiaris procuratio, ægrè in annuos ſumtus ſuppeditabat. Quò fiebat, vt graui ſe nonnumquam ære alieno obligaret; quod poſteà Dux ipſe ad arcendam notam, quæ in ſe etiam redundaſſet, moleſto quidem animo, ſed exſoluebat tamen. His anguſtijs vt obuiàm aliquando iret, litem cùm eodem Duce inſtituerat, quâ petebat, vt liberalior ſibi in ſingulos annos penſio decerneretur, prout vltimis illis temporibus maior facta fuiſſet acceſſio ad patrimonium Cæſarinæ familiæ, ad cuius facultatem reſpexiſſent Maiores ſui, cùm ſecundo loco genitis annuos præſcriberent reditus. Sed Mapheus Cardinalis Barberinus, quem ingenij ac ſtudiorum ſimilitudo Virginio, quamuis longè natu minori, familiariſſimè coniunxerat, ei perſuaſit, vt omni contentione ſublatâ, quietè cum fratre & concorditer viueret; quòd ita deceret præclarum virum, eaque eſſet certior ratio extorquendi ab illo pecuniam. Eo interim in otio, & quaſi malaciâ literarum, non licuit Virginio diutiùs viuere, ipſum inter Cubicularios intimos cooptante Gregorio XV. operâ Ioannis Ciampoli, qui Pontificio nomine exarabat epiſtolas ad Principes. Is vbi ad illum honoris gradum eſt admotus, nihil habuit antiquius, quàm vt ſignificationem aliquam Virginio daret grati animi, & beneficiorum memoris, quæ plurima

ab

ab eo, inſigniaque acceperat. Erat Gregorio à ſecretis, in ijs quæ ad ſtatum curamque Reipublicæ pertinent, adeoque non mediocri auctoritate & gratiâ in aulâ florebat Ioannes Baptiſta Agucchius Bononienſis, vir cùm ceterà clarus, tum verò ſcribendi Italicè, & rerum per literas gerendarum laude clariſſimus. Eius commendatione Ciampolus ſicut ipſe in eum locum peruenerat, ita facilè eſt conſecutus, vt Virginius ad eum, quem diximus, honoris gradum aſcenderet. Sunt qui credant, Virginium, vbi primùm in Palatium pedem intulit, veteris inſtituti oblitum cogitare cœpiſſe de anteuertendâ purpurâ Alexandro fratri, cui quamuis tenuioris ingenij homini, tamen vti & natu grandiori, & aliquot iam annos conſtituto in publico munere, deberi potiùs is honos videbatur: tantumque breuî vel ſuâ induſtriâ, vel amicorum ope profeciſſe, vt cùm Gregorius lento quidem, ſed graui conclamatoque morbo implicaretur, ad illuſtrandam præclaro aliquo facinore memoriam extremi temporis, de Virginio Cardinali creando in primo conuentu Senatus, vnà cum duobus alijs viris ornatiſſimis, Agucchio ipſo, & Angelo Cæſio, conſilia inirentur; quæ tamen Pontificis mors citiùs, quàm credebatur, conſecuta diſcuſſerit. Alij verò poſtremæ quidem parti aſſentiuntur: quòd verò pertinet ad præripiendum fratri honorem, commentos fabulam putant aulicos homines, Virginium non ex ipſius virtute & altitudine animi

metien-

metientes, ſed ex moribus, & naturâ imperitæ multitudinis, quæ adduci numquam poteſt, vt minimè credat inſanire eos homines, qui nihil ducunt præclarius vitâ rectè ſapienterque traductâ. Adduntque, Virginium non repugnantem potiùs, quàm volentem pertractum fuiſſe in Aulam Pontificiam, clamante ſubinde Ciampolo, indignum eſſe viro magnanimo, præſertim philoſopho, cùm ſcias humanam ſocietatem mutuis officijs contineri, nullam velle Reipublicæ partem attingere; cumque literarum adeò ſis amans, occaſiones auerſari illas, quibus literæ poliuntur: non prætermittendam opportunitatem iuuandi amicos, & induſtrios homines, nec ea munera recuſanda, quæ, niſi à probis viris ſapientibuſque occupentur, improbis & iniuſtis, magnâ cum Dei offenſione, reique publicæ incommodo, ſint committenda. Mortuo Gregorio, & in eius locum Vrbano Octauo Pontifice renunciato, ſtatim eius Cubiculo Virginius præficitur: idque tribuiſſe Vrbanum opinio fuit non tam veteri beneuolentiæ, quâ eius indolem ab ineunte adoleſcentiâ complexus fuerat, quàm recentibus eiuſdem erga ſe meritis. Cùm enim Mapheo Cardinali Barberino dudum ſubirati Hiſpani eſſent, ſuæque erga illum voluntatis non obſcuras dediſſent ſignificationes; ægrè illi, vt exiſtimare quiuis facilè poteſt, ad Summum Pontificatum aditus patuiſſet, niſi Virginius à Franciſco de Caſtro Regis Hiſpaniarum ad Pontificem Oratore, & Didaco Saauedra, qui conſilio-

ſiliorum omnium Franciſco particeps erat, ſæpiùs vrgendo impetrauiſſet, æquiore in tantum Virum animo eſſe vellent, & auctores fieri, vt is cum Rege Catholico in gratiam rediret. Iam olim enim Virginius, manuducentibus literis, & re Poëticâ, inſinuauerat ſe in vtriuſque illorum familiaritatem, quemadmodum etiam Mapheo egregiè conciliauerat Gaſparem Cardinalem Borgiam Hiſpanicæ factionis moderatorem ac ducem, qui quamquam durior ad hæc ſtudia videbatur, facilè tamen ſuauitate morum Iuuenis nobiliſſimi, & miræ in tractandis conciliandiſque animis dexteritatis ita captus eſt, nihil vt eſſet, quod non eius causâ faceret libentiſſimè. Certè ſi in Pontificibus creandis quicquam humanæ opi tribuere fas eſt, ac non potiùs ſola tam arduo in opere & ſacroſancto Voluntas Diuina dominatur, egregiè meritus de Vrbano Octauo Virginius eò facto videri potuit. Ad eum tamen fortunæ gradum tantam animi æquitatem & modeſtiam attulit, vt eorum qui apud Vrbanum aliquo loco eſſent, nemini minùs licere videretur: tantumque abfuit, vt eos imitaretur, qui ad potentiam opeſque ex inſperato euecti efferuntur faſtidio quodam & contumaciâ; nullum vt ſuauiorem ex eo loco fructum percipere ſe fateretur, quàm ſubleuandi veteres amicos, eos præcipuè, qui deſtituti re familiari, ingenio, & literis abundarent. Itaque breui illo tempore, quo in eâ dignitate vixit, eorum quàm plures, prout cuiuſque conditio ferebat, aut in familijs virorum

Prin-

Principum, aut honeſto aliquo in munere collocauit. Aliquos etiam apud ſe retinuit: in his Auguſtinum Maſcardum, quem Parmæ cognitum, hoſpitis & contubernalis loco habebat; & Franciſcum Balduccium, cuius operâ vtebatur in ſcribendis epiſtolis, virum ad Poëſim omnino factum, ſi acrioris limæ labor, & vberior cognitio artium optimarum ad eius ingenium acceſſiſſet. Alios verò, qui cùm nihil domi pingue haberent præter ingenium, inani tamen ſcientiæ opinione inflati, ſæculum incuſabant, vt ferè fit, quòd iacere literas pateretur, molliter atque vrbanè admonitos erroris, in quo erant, hortari ſolebat, relictis ſtudijs literarum, aliam omnino artem magis accômmodatam humeris ſuis, aliud vitæ genus aggrederentur. Eaque Virginij libertas meliora ſuadentis, multis, qui nullam in tanti Viri dictis ſubeſſe fraudem poterant ſuſpicari, ſaluti fuit. Tam illuſtri loco poſitum Virginium, cùm publica expectatio, tum verò Vrbanus ipſe Purpuræ deſtinabant. Verùm quod illi aliena mors paulò antè abſtulerat; ſua tunc abſtulit. Nam intra vertentem annum, ex quo Pontificio Cubiculo præerat, extremâ iam macie confectus, fato, quod iamdiu forti erectoq; animo opperiebatur, tandem conceſſit, Kal. Aprilis, anno M.DC.XXIV. Conſtans autem opinio fuit, mortem illi maturauiſſe Præfecturam Cubiculi, cui vt frequens adeſſet, adeoque palàm Pontifici faceret, ſe integras ad purpuram vires allaturum, affecto corpori, & quietis indigenti minimè parceret.

ret. Virginij quidem mortem adeò grauiter tuliſſe fertur Vrbanus, vt per aliquot dies, vbi de illo mentio incideret, lacrymas non haberet in poteſtate: &,cùm Alexandrum Virginij fratrem Cardinalem creauit, profeſſus ſit, ſe potiùs Virginij memoriæ, quàm Alexandri promeritis illum honorem tribüere. Quàm carus autem ciuitati fuerit, mœrore funeris indicatum eſt. Senatus enim, Populique Romani decreto, in Palatio Capitolino ſtatua illi poſita eſt, doloris publici teſtis, cum inſcriptione Ioannis Ciampoli:

VIRGINIO
CÆSARINO
QVIRITIVM SAPIENTISSIMO,
CVI TANTA INGENII VIS,
VT DOCTVS ETIAM HABERI POSSET
SINE LITERIS;
TAM AMPLA LITERARVM SVPELLEX,
VT ADMIRATIONEM MOVERE POSSET
ETIAM SINE INGENIO:
QVEM TAMQVAM VRBIS MIRACVLVM,
ET NOBILITATIS ORNAMENTVM
TVM INDIGENÆ, TVM CONVENÆ PHILOSOPHI,
POETÆ, ET RHETORES INVISEBANT,
SVA QVISQVE DECORA

IN

IN HVMANISSIMO MOECENATE MIRANTES:
CVIVS IVVENTVTI
PERTINAX DOCTRINARVM STVDIVM
SENILIS PRVDENTIÆ
GLORIAM COMPARAVIT,
IVVENILIS VALETVDINIS ROBVR ERIPVIT:
QVI FACTVS ADOLESCENTIBVS
EXEMPLAR VIRTVTVM, ET PARENTIBVS
MENSVRA VOTORVM,
NONDVM TRIGESIMVM ANNVM INGRESSVS
MORTEM OCCVBVIT IN VATICANO,
SAPIENTIVM LVCVBRATIONIBVS,
ET PRINCIPVM LACRYMIS ILLVSTREM:
CVI PONTIFICII CVBICVLI PRÆFECTVM AGENTI
VRBANVS VIII.
ECCLESIASTICÆ PVRPVRÆ DECVS
A PRÆPOPERA MORTE
EREPTVM FVISSE CONQVESTVS EST:
EIDEM PVBLICIS EXEQVIIS COHONESTATO
S. P. Q. R.
ANNVENTE PONTIFICE,
INTER TRIVMPHALES DVCES IMAGINEM
ET MONVMENTVM DECREVIT,
NE MINVS LITERARVM GLORIA,
QVAM ARMORVM,
CAPITOLIVM DECORETVR.

Appa-

Apparatiſſimo funere elatum ad D. Mariæ de Arâ cæli, Alexander Gothifredus S. I. Patritius Romanus pro concione laudauit. Humoriſtarum item Academia Virginio (qui honos, ex inſtituto illius loci, viris tantummodò famâ ingenioque maximis haberi ſolet) iuſta perſoluit, Auguſtino Maſcardo clari iam tùm nominis Oratore verba faciente. Cuius Oratio excepta de more eſt à Poëtarum carminibus, quorum magna pars ereptum ſibi Mœcenatem ſuum certatim dolebant, veroque luctu, non ad oſtentationem ingenij ſimulato, funus proſequebantur.

VIR-

VIRGINII CÆSARINI
ROMANI,
olim VRBANI VIII. Pont. Opt. Max. Cubiculo Præfecti,

EPINICION in Victoriam Bohemicam Sereniſs. D. Maximiliani Boiorum Ducis.

TRiſtitiam, trepidoſq; metus, curaſq; proteruis
Tradam Carpathium per mare ferre Notis.
Omnia læta cano: pleno nunc ore ſonandum:
Aurea quid ceſſas mî dare plectra puer?
Non referam molles luctus, priuata ſilebo
Damna: queri nobis publica cauſa vetat.
Surge anime, & deſueta diu fer gaudia mente:
Surge anime, atque aliam diſce mouere chelyn.
Sacra canit vinctus Peneïde fronde capillos
Vates: quiſquis ades, dic bona verba ſacris.
Vrantur Syriæ merces, Nabathæaq; tura:
Puniceas oleant lucida templa roſas.
Vlta profanatas adſitis numina ſedes,
Impleat & veſter nunc mea lina fauor.

Sunt aliquid Superi: Romanis regnat in aris
Relligio, veteres quam coluiſtis aui.
Non deſunt lentas vltricia fulmina in iras,
Iudicat & tandem crimina pœna ſequax.
Fœda Palatinum regnis dare terga Bohemis
Vidimus, & noſtrâ parta tropæa manu.
Fracta cruentatum voluuntur ſceptra per Albim:
Funereo Hercynius ſanguine tabet ager.
Vincula Praga manu geſtat, quâ tela gerebat,
Et malè decuſſos accipit ore lupos.
Quis Superûm, Muſæ, noſtros ad bella maniplos,
Dicite, quæ iuuit Cæſaris arma manus?
Vtraque finitimis legio conſederat aruis;
Cernebantq́; auidi mutua caſtra duces.
Hinc Rhenanus agit Slauos, Morauoſq́; rebelles,
Et ferus in pugnam Sleſia ſigna rapit.
Fœda Superſtitio, ſacris infenſa Latinis,
Tincta Acherontæo ſpicula felle tenet;
Et Vaticano ante alios incendia templo
Caluinus minitans impia tela rotat.
Hinc armis nitet Auguſto deuota iuuentus,
Ardet & æratâ cuſpide Boia cohors.
Vnà ingens Hiſpana phalanx certamina poſcit,
Iuſtaq́; Parthenopes miles in arma ruit.

Arduus

Arduus & campo ſeſe Buquoïus infert,
Magnanimoſq; docet ſpernere fata viros.
Aptant ſe pugnæ Tyrrheni principis alæ;
Hoſtem iamq; prior, quàm manus, ira ferit.
Sic ſteterant acies: necdum dare carmine belli
Clariſonæ audebant ſigna cruenta tubæ.
Aëre ſe mittens rutilis cùm nubibus actus
Liquit Adalbertus cærula templa poli.
Et Bauarum ſtetit ante Ducem: tum ſtella niteriti
Per nubes ſecuit crine refixa viam.
Non ille attulerat chlamydem, tunicaſq; crepantes
Textilibus ventis, carbaſeoſq; ſinus.
Non paſtorali firmans veſtigia virgâ,
Aut venit mitrâ tempora vincta gerens.
Qualem Diuorum cumulantem altaria donis
Iam vidit melior Praga operata Deo.
Norica ſed forti criſpans haſtilia dextrâ,
Totus & ardenti clauſus ab ære nitet.
Aureus vmbo iras, furias, clademq; vomebat:
Nutabat criſtâ verſicolore caput.
Mox ait: O fidei Princeps defenſor auitæ,
Maximiliane, tuis gloria maior auis;
Perge, age, tempus adeſt, via nunc rũpenda per agmen;
Disijce, me, trepidos, omina dante, duces,

Sat regnare datum ſceleri, iam fraudis abundè eſt:
Nunc admiſſa truci crimina morte luant.
Tu cæli vindex: tibi victima corruet hoſtis,
Planget & aduerſam ſanguinolentus humum.
Non te, quòd denſis horreſcunt agmina ſignis,
Terreat: has acies numina magna premunt.
Diuorum violata animo ſimulacra reuolue,
Et temerata truci fana vetuſta manu.
Veſtales ſubeant aditus, & milite, caſtus
Quæ colit, audaci clauſtra refracta, pudor.
Illa eſt, illa ferox leto ſternenda iuuentus,
Diuorum è tumulis quæ ruit oſſa ſacris.
Quiq; dedit cineres noſtros ludibria ventis,
Det lacer impaſtis oſſa inhumata feris.
Quòd causâ vincis, vinces & viribus hoſtes:
Stabunt pro caſtris iuſq; piumq; tuis.
O quantos hodie confuſæ cædis aceruos
Aſpicies! dextrâ funera quanta dabis!
Euentura cano belli non futilis augur:
Mentiri haud Superûm nuncia lingua poteſt.
Ecce tuas volitat circùm Victoria turmas,
Lectaq; Idumæis fert tibi ſerta iugis.
Dixit, & intorſit furialis robora teli,
Horret quà denſo crebrior hoſte globus.

Proxima

Proxima Boiugenæ regis volat haſta per auras :
Cetera ductorem turba imitata ruit.
Exhortantur equos , laxiſq; feruntur habenis ;
Quadrupedum occurrunt pectora pectoribus.
Fulmineum explodunt nitroſa tonitrua plumbum,
Sulphureaſq; volat Mors comitata pilas.
Dant ſonitum colles , refugitq; exterritus amnis:
Æther diſſultat , concutiturq; ſolum,
At Dux fatifero Boiorum dimicat enſe :
Quà ruit , horreſcunt obuia corda metu.
Latum limitem agit peditemq; equitemq; metendo ,
Verſaq; vulnifico fulmine terga ferit.
Indica ſic frendens furit inter ouilia tigris :
Per Libycas equitans ſic ruit Auſter aquas.
Sic flamma arentes victrix populatur ariſtas :
Diluuiem meditans ſic tumet Iſter agris.
Tum verò exoritur clades horrenda cadentûm,
Strataq; in informi corpora cæde natant.
Pars ruere in fatum , pugnaci & pectore mortem
Accipere : incertæ pars dare terga fugæ.
Hi fluuium petere, & rapidis ſe credere lymphis,
Brachia ſed vincit vulnere tarda labor.
Iam terror miſeros nigris amplectitur alis,
Et quatit inſolitus pectora pulſa timor,

Iam reboant gemitus morientûm, pallida fuſo
Exultatq́ virûm ſanguine Tiſiphone.
Vndique ſanguineæ ſtrages, & plurima mortis
Verſatur facies: inficit arua cruor.
Vicit Relligio tandem, fuſæq́ cateruæ
Sunt viſæ ad noſtros proijcere arma pedes.
Tu quoque, Rex, ſtares miſerandus truncus in aruis,
Ni leto profugum ſurripuiſſet equus.
Ecce petis Morauas, latebroſa cubilia, ſiluas,
Nec, quæ circumſtent aſpera fata, vides.
Quò ruis, ô demens? noſtris accede triumphis:
Cæſareum ſatius ſponte ſubire iugum.
Iam tibi prædico exilium, longoſq́ labores,
Pauperiem, & nullos per tua regna lares.
Finibus extorris, Rheniq́ expulſus ab amne,
Quàm mallem, dices, hac cecidiſſe die!
O vbi nunc ſoceri auxilium, claſſeſq́ Batauæ!
Fugiſti: languet ſpiritus ille tuus.
Vouerat ille (nefas) ſeſe Capitolia ferro
Exciſurum olim, Romulidûmq́ decus:
Ebrius & patrio celebrans conuiuia Baccho
Sacrarat telis Itala regna ſuis.
At Superi oderunt ventoſæ prælia linguæ:
Imminet in tumidos numinis ira duces.

Monti-

Montibus Æmoniјs celſos imponite montes,
Monti parq; Mimas, Oromedonq; ruant.
Ægæon validus centeno fulguret enſe,
Porphyrionq; fremat, centimanuſq; Gyas.
Fulmine deiecti Stygias trudentur ad vndas:
Inuenient Siculis flammea buſta iugis.
Pura triumphatum Pietas aſcendit Olympum,
Et parent humili ſidera capta prece.
Hinc tibi victori, plauſu fremituq; ſecundo,
Feſſa malis reſerat mœnia Praga triceps.
Tu ſancis leges, inimicaq; fœdera rumpis,
Dux acie, & iuſto dux metuende foro.
Bella gemunt, fractamq; fidem, te iudice, ſontes:
Fallaces cohibent vincula ahena viros.
Lictorem metuunt auſi ſpreuiſſe phalanges:
Armorum peragit ſtricta ſecuris opus.
Miles Io ingeminat præcinctus tempora lauro:
Acer Io ingenti voce triumphe canit.
Ante tuos currus fracto Moldauia cornu
Decolor incedit ſanguine tincta ſuo.
Fertur ſummiſſo, triſtiq; Bohemia vultu,
Quas nutrit, paſſis pulucrulenta comis.
Numina redduntur templis, altaribus ignes;
Numinibus cultus, turea grana focis.

Primus & ante aras Princeps inducit honores,
Hoſtileſq; aptat poſtibus exuuias,
Arma fugacis equi, ſeruantia ſigna cruorem,
Et de languenti ſpicula lapſa manu.
Ingentes pendent haſtæ, infelicia tela,
Et fruſtrata ſuos ſcuta cruenta duces.
Sacra redux celebrat Romanâ in veſte ſacerdos,
Edit & arcano verba timenda ſono.
Dein animata Deo delibat munera menſæ,
Et, memorans Chriſti funera corde, litat,
Monſtra fremunt Erebi, Cocytia regna reſultant:
Horrendùm Huſsitus ſibilat ore draco.
Magnus cælicolûm plaudens tibi Carolus aulâ,
Hæc ſecum tacito in pectore verſat avus:
O verè eductam Francorum è ſtemmate prolem!
Prælia ſunt teſtes ſanguinis iſta mei.
Proſequitur plauſu ſtellantis regia cæli,
Gaudet & aligerûm templa per alta chorus,
Quare agè præceptis pubes imbuta Latinis,
Ritè operata Deo munera mente refer.
Grates Cælitibus, quorum immortalibus armis
Debetur pulcro parta labore ſalus.
Ferdinande, tuo victor lætare triumpho:
Gaude Cæſareis faſcibus aucta domus.

Victa

Victa ſub Auguſtis rediit prouincia virgis,
Externumq; iugum ſe coluiſſe dolet.
En tua ſyderea veniunt ad claſsica turmæ:
En tua cælicolûm proſperat arma Pater.
Non tibi dat metas rerum, non tempora cælum;
Terrarum imperium ſed ſine fine dedit.
O benè culta pio cæleſtia ſacra Rodulpho!
Qualia creuerunt omine regna tuo!
Exoriens, morienſq; tuas Sol aſpicit vndas:
Auſter, & Arctoi te colit ora ſoli.
Concinit Auſtriacos Siren Tyrrhena triumphos,
Et plaudit fauſtâ, cùm tonat, Ætna face.
Belgica concreto per ſtagna rigentia tergo
Arma, & plauſtra tuus ſtridula miles agit.
Feta tuis ſceptris alios ſors parturit orbes,
Tranſq; fluentiſonum regna dat Oceanum.
Peruuios tua iura domant, & Mexicon ingens,
Teq; Thyeſtæâ Braſili paſta dape.
India quin aurum, captiuaq; cinnama mittit,
Memnonij baccas & tibi dona freti.
Gangaridûm Hiſpanæ ſunt hoſpita litora puppi,
Seruit & Eoæ fertilis ora Goæ.
Gaude Relligio, ſoboles dilecta Tonanti:
Ire per Æthiopas ad tua templa licet.

Auro-

Auroræ tellus veneranda oracula poſcit :
Sacra niger patrio ture procurat Arabs.
Occiduis Phlegethon longè detruditur aris,
Patagonum luci præmonuere fugam.
Quà tenet imperium, Romanos Auſtria mores
Edocet, & victos ad pia ſacra vocat.
Tu cælo populos, Superi tibi regna rependunt;
Nec magis es ferro, quàm pietate potens.
Hæc ego magna canam vates tua ſigna ſequendo :
Gloria det vires, carmine magnus ero.

AD GREGORIVM XV. PONT. MAX.

Bellicos Italiæ tumultus pacantem.

PRoÿce tela manu bello furioſa iuuentus :
Linquite Cænomanûm Martia caſtra duces.
Cornipediſq; leues ceſſet glomerare recurſus
Lugubri galeæ luce timendus eques.
Romanus vetat arma Pater, Martemq; relegat,
Sanguineamq; ſitim trans pia regna fugat.
Compeſcant litui, compeſcant claſſica murmur:
Cantentur pacis ſola tropæa tubâ.

Deuocat

Deuocat è cælo, felicia munera, pacem,
Qui reſerat cæli limina ahena Pater.
Auſonias ſolui decernit in otia gentes:
Itala pallenti liberat arua metu.
Druſorum manes, Auguſti nominis vmbræ,
Gaudetę: hæc veſtri eſt pompa laboris opus.
En iterùm reduces Capitolia ad alta triumphi;
Nec tamen hic vllo eſt ſanguine partus honos.
Alpibus impoſiti Rhæti ſenſere tremendis
Agmine non fracti iura Latina togæ.
Cernite tranquillos deuoluat vt Abdua fluctus,
Et Phaëthontæas purior auctet aquas:
Serius vt torquens per opima noualia curſum
Roſcida triticeâ cornua cingat ope.
Larius indigenâ crines vmbratus oliuâ
Splendidior gelidis exerit ora vadis.
Hunc circùm Nymphæ, glauci gens humida regni,
Deſuetos ducunt vda per antra choros.
Eheu quot ſcelerum mærens Inſubria vultus
Ceperat! heu quàntum pertimuiſſe nefas!
Et ſibi funeſtas acies plebs ægra canebat,
Et cædem, & prædas augure docta metu.
Ille ſitu turres muris fulcire labantes,
Et terræ infoſſas credere auarus opes.

Triſtibus

Triſtibus excubijs hinc cingere mœnia miles,
Atque alij externâ quærere ſede lares.
Fataq́; præmonuiſſe Deum crudelia ſignis,
Bellaq́; narrabant ſignificata polo,
Cùm triplici Phœbus fulſit mirabilis orbe,
Pallentiq́; diu lumine ſparſit humum;
Cùmq́; cateruatim ſtragem demiſit Auerno
Depopulatrici falce cruenta lues;
Et viduas paſſim Cereali munere terras
Solata eſt priſcis quercus opaca cibis.
Prodigia hæc trepidum terrebant nuncia vulgus,
Omnia Gregorius cùm meliora dedit.
Publica vela regens Mundi, clavumq́; miniſtrans,
Promiſit fauſtum Nauita puppis iter.
Extemplò grauidi bellis cecidere fragores:
Detonuit ſcopulis: vnda quieuit iners.
Quàm citò, vbi antennis grati effulſere Lacones,
Stagna modeſta iacent, murmuris aura ſilet.
Quàm citò, cùm crepitans lapidoſo verbere grando
Disijcit & vites, & ſata læta boum.
Diffugiunt imbres, miteſcunt flamina Cauri,
Iris vbi roſeis æthera tranat equis.
Gratia multa tibi magnorum maxime Regum:
Depoſitis clypeis otia mundus agit.

Pax ardor Superûm, Cæli mitiſſima proles,
Omine cum fauſto Diua ſalubris ades.
Huc ades, àtque Padi curru perlabere litus,
Et tibi caſta regat frena pudica Fides.
Quàcumque ingrederis felici Copia cornu
It comes, & læto in gramine balat ouis.
Incuſtoditæ Zephyris agitantur ariſtæ,
Et teritur valido ſole peruſta Ceres.
Te ſequitur Bacchus: per te ſeruantur apricis
Collibus ad domini muſta vehenda lacus.
Sarcula pace vigent, rubigo amplectitur haſtas:
Cedit ruricolis gloria bobus equi.
Fas graditur tecum, tibi rident oppida, & vrbes:
Tu maculoſa graui crimina lege domas.
Iuſtitiam ſolio pulſam tu reddis eburno:
Illius horrendas inſtruis enſe manus.
Pacatum hinc volitat mutandis mercibus æquor,
Nec timet à nigris nauta pericla Notis.
Et tranquilla quies curas ornare recentes
Geſtit, & inuentâ fertilis arte nitet.
O mortale genus, quid leto in damna ruenti
Noſtra iuuat celeres Marte aperire vias!
Quis furor eſt claras lauros nutrire cruore,
Pectoris vt foſſi vulnera nomen emant?

Cognatis

Cognatis parcit maculis ieiuna leonum
Ira, nec agnatâ gaudet hyæna dape.
Ecquando tigris gelido bacchata Niphate
Parthica turpauit comparis arua nece?
Proh pudor! humana eſt rabies aſperrima ferri:
Humana indomitus ſæuior ira feris.
Quod ſi tantus amor cædis corda aſpera pulſat,
Deſinite in patriæ ſtringere tela latus.
Thrax vocat Auſoniæ reſides in bella cateruas,
Et poſcunt Siculas Boſpora bina rates.
Vos pia buſta vocant fœdo calcata Tyranno,
Inq́; Palæſtinis ſacra litata iugis.
In Scythicas plauſtro turmas, pharetraq́; potentes
Vulnera ſit pulcer figere certa labor.
Aut vos adſcenſis comitentur præmia Suſis
Bellica, odoratis turaq́; rapta viris.
Aut veſtra in Parthis lætetur ſtragibus haſta,
Matribus Eois haſta gemenda diu.
Ite agite, atque Aſiæ felicia regna triumphis
Luſtrate, & capto dicite iura Syro.
Vobis ſerta dabit florum nutritor Orontes,
Perducet veſtras vnguine myrrha comas.
Græcia barbaricè ſæuis onerata catenis
Implorat ſocias ſemiſepulta manus.

Oenotrias

Oenotrias claſſes æſtiuas Nilus ad vndas
Totâ veſte vocans pandit in amne ſinus.
Se laniant Orientis opes, ſibi diſsidet ingens
Aurora, inualido ſceptra tenente duce.
Et fremere inſolito prætoria caſtra tumultu
Vidimus, in Regem pilaq́; miſſa ſuum.
Ille, velut Boreæ procumbens viribus ornus,
Occidit, & trunco corpore planxit humum.
Diſcite ab exemplis hoſtilibus inclyta facta:
Victima erat noſtris hæc iugulanda focis.
Parcite cognatas in bella laceſſere gentes:
Sanguinis abſtineas, Auſonis ora, tui.
Quòd te iam dudum laceras diſcordibus armis,
Noſtra peregrino ſub pede colla iacent.
Pauperiem, morboſq́; viris lacrymabile bellum
Omne parit, cæcus cùm mouet arma furor.
Verùm cùm lituos inflat ciuilis Enyo,
Ipſa quatit Stygias torua Megæra faces.
Acrior infrenat Mars in certamina currus,
Et peiora illum monſtra ſecuta ruunt.
Helleſpontiacos vtinam tibi, Roma, triumphos
Ante meos obitus monſtret amica dies.
Quâ videam Patris auſpicijs turbata Latini
Sacra Arabum, & Latio reddita ſceptra foro.

Gregorij hoc pietas, hoc auri prodiga poſcit
Dextera, & aſsiduo culta labore fides.
Huius ab auſpicijs iam nunc per templa propagans
Relligio ante aras ſacra pianda docet.
Et Vaticanæ de culmine creditur arcis
Ægida concutiens tela ciere Deus.
Hæc precor eueniant. lauro tunc vinctus ouanti
Tractabo auratæ conſona plectra lyræ.
Conaborq́; tuas laudes diffundere in æuum,
Exiguus noſtro ſit licet ore ſonus.
Nec me tardabunt raucæ mala murmura linguæ,
Quin bellator Io voce triumphe canam.
Iuſſerit hoc Clio, mutum genus omne natantûm
Edet cycneos per vada ſalſa modos.
Sic ope Pieridum gelidas trans audiar Alpes,
Trans tepidam Meroën: tu modò Phœbe velis.
Et vincam æternâ clamantem Stentora voce,
Nec mea cum Zephyris verba caduca fluent.
Non me perpetuæ carpent obliuia noctis,
Non omnis moriar: tu modò Phœbe velis.

GRE-

GREGORIVM XV. ITERVM LAVDAT OB TRIVMPHVM PRAGENSEM.

Virtutis legumq́; parens, celeberrima regnis,
Condita ſeptenis Romula terra iugis:
O Patria æternùm felix, fecunda triumphis!
O bellatorum prole beata virûm!
Tu quamuis gemino ſolis metuenda ſub axe,
Margine ſidereo clauſeris vrbis opes:
Mille licet Tuſcum Tybris regnator in æquor
Sceptra triumphali barbara vectet aquâ;
Annibaliſq́; fugæ, & regalia vincla Iugurthæ
Dardaniæ fuerint pompa cruenta manus:
Grata tamen lauros ne dedignare recentes,
Quas tibi de Rheni litore, Diua, fero.
Gregoriiq́; ſacros præcingat adorea faſces,
Quaſq́; apices terni circumiere comas.
Tu latè horrendo ſacrorum numine pollens
Tranſcribis iuſſu perfida regna graui.
Deturbas ſolio reges, adimiſq́; curules,
Nec falsâ populos plaudere voce ſinis.

Ecce Palatinus, magna te vindice lingua,
Euerſus regnis præmia digna tulit.
Conſilijſq; tuis iuſtiſſima Cæſaris ira
Tranſtulit in Boios regna caduca lares.
Ille ferox nobis dementes corde ruinas
Dum parat, à patrijs excidit exul agris.
Quas tu ſperaſti exuuias, dedit ipſe Quirino:
Pendent è noſtris ſigna Bohema tholis.
Nec tantùm Auſonias augent Mauortia prædas
Tela, ſed & capti, Palladis arma, libri.
Cecropias, ſapiens vixit queis Græcia, chartas
Hoſtibus ereptas Romula cura legit.
Heidelberga, tuis clareſcet Roma ruinis,
Dum viuent artes, ingenijq; decus.
Tu quondam aduerſas in nos hortata phalanges
Infandas poteras ære onerare manus.
Caluinuſq; tuis conflabat dira cauernis
Hæſura in noſtro tela ferox latere;
Argiuaq; aciem verborum fraude polibat
Gorgoneo explorans tincta metalla lacu.
Non ita Cyclopum, ſi vera eſt fama, camini
Informant rapido fulminis igne minas.
Pro re cælicolûm, pro maieſtate Tonantis
Ictibus horriferis ſaxa Sicana gemunt:

Miſcuit

Miſcuit & nudus candentia tela Pyracmon
Centimanûm ardenti clara futura nece.
At tu terrigenis Rheni fabricata ſub antro
In cæli exitium tela rotanda dabas.
Tybridis ô castæ pubes operata Mineruæ
Gaude Socraticæ pignore læta domûs.
Hæc tibi ſufficiet sternendis hoſtibus arma;
Hinc illis terror, morſq; cruenta venit.
Quis ſcit, an & noſtris hinc olim excuſſa lacertis
Inficiet fuſus ſpicula ab hoſte cruor?
Petre faue, miles Christi dum prælia tento:
Et mihi de Petri munere ſurgit opus.
In tua monſtra feror, Germania feta colubris:
Et mihi ſunt arcus, & mea dextra nocet.
Vipereos rictus, latrantia colla refringam,
Et ſparſo pharetræ pondere victor ero.
Intereà dulces Phœbi redeamus ad artes:
Me citharæ imbelles, plectraq; Lyda vocant.
Rex ô ſacrorum tibi plebs, tibi curia plaudat:
Caſtalij plaudant per iuga bina chori.
Et, benefactorum merces, tibi gloria detur,
Et memores titulos fama ſuperſtes alat.
I felix, puppiq; ſacrâ pete regna per vndas,
Mercibus Eois perge onerare ratem.

Viſe pharetratas gaudentes cæde Moluccas,
Hoſpitibuſq; feræ litora Braſiliæ.
Trans Indum, & Gangem, naſcentis & vltima Solis,
Cæruleas certo ſidere curre vias.
Xauerius magno ante aras dignatus honore,
Auſpice te, Superûm, lintea tuta vocat.
Legifer ille Euri, Ledæis clarior aſtris,
Oſtendet fido lumine puppis iter.
Crede mari pia lina Pater: iam ſternitur vnda.
Pura repercuſsâ marmora luce nitent.
Iam non de ſeptem ſpecubus effuſa Trionis
Naufraga tempeſtas in tua vela ruet.
Nimbrorum illa olim ſedes diſiecta tumultu eſt
Æolia ingenti, noſtraq; iura timet.
Hoſtes hinc ſoliti Cauris immittere habenas,
Vt quaterent alis aſpera dorſa freti.
Atque indignati turgentia regna tridentis
Romanæ inferrent vltima damna trabi.
Viſum aliter Superis: nauis, nauiſq; Magiſter
Poſt victas hiemes litora tuta tenent.
Nauita Gregorius nunc regnat, & Æolus idem;
Hic nouus Hippotades murmura rauca domat.
Tolle Ithaco mendax frænatas vtre procellas
Clio: Romani eſt remigis illud opus.

Hic

Hic Vaticanis includit flamina clauſtris,
Et rabiem, & furias prouidus ære ligat.
Mœnia Pontificum, Diuiſq; habitabile buſtum,
Dædaleiſq; minis templa imitata polum:
Ruraq; Phæacum ſiluis certantia cultu,
Naïadum choreis vdaq; ſemper humus:
Porticibus veſtris ô qui me ſiſtet & vmbris
Noſcere quærentem Graia reperta ſenum!
Vt tacitus vulgo reptare incognita Tempe,
Et poßim veſtro rore leuare ſitim.
Hîc ego Mopſopÿ vel ducam pocula mellis,
Curuaq; Piræi litoris arua legam.
Vel cupiens dubias naturæ accedere cauſas
Ingrediar Macedûm culta Lycea duci.
Perſequar aut tragicùm ſpirantia carmina vatum,
Cæiq; Alcæiq; aurea plectra lyræ.
Tunc ego deſpiciam ſtultæ mala gaudia mentis,
Donaq; gemmiferi deſpiciam pelagi;
Quod formidatus veſtigat claſſe Batavus,
Quà matutinas Iaua colorat aquas.
Sardiniæ ſegetes, benè olentes fruge Sabæos,
Hermum deſpiciam, deſpiciamq; Tagum.
O valeant faſces, ſpinoſaq; purpura Regum:
O valeant miſeri, quos leuis vrget honor.

Quos vehit ad trabeas ventoſis Gloria bigis,
Pectora quæ ſurdo verbere cæca ferit.
Tu Bellona vale, & vos ô fera bella valete,
Et Martis furias docta ciere tuba.
Alter pila rotet campis, haſtaſq́; coruſcet,
Quà magnus nautis emicat Oarion:
Oceani Oarion pedibus qui ſtagna peragrans
Æquoreis humeros altiòr extat aquis.
At me fallentis carpentem commoda vitæ
Parnaßi adſpiciat lenis alumna quies.
Sic ego Muſarum deuectus præpete pennâ
Eripiar populis, & ſuper aſtra ferar.
Maior & inuidiâ per poſtuma carmina viuam,
Virtutiſq́; tuæ, Roma, poëta canar.

NICOLAVS LVDOVISIVS ISABELLÆ GESVALDÆ Sponſæ Venuſij Principi.

Accipe Trinacrijs è Regibus edita Virgo
Coniugis ingenuâ ſcripta notata manu.
Accipe: conceſſos narrabit epiſtola amores,
Sollicitiq́; animi nuncia verba feret.

Non

Non tot arundineis armantur terga ſagittis
Parthica, quot lacero pectore tela gero.
Nec ſic ardet ager, ventis æſtate coortis,
Paſtor vbi flammis pinguibus arua coquit;
Vt mea tabificis torrentur viſcera tædis,
Feruidus vt noſtrum molle cor vrit Amor.
Vnica tu noſtræ cauſa es pulcerrima curæ,
Vnica triſtitiæ fonſq́; moduſq́; meæ.
Vritur omnis amans, ſed aperti coniugis ignes
Suſcitat, vt viuant, penniger ipſe Puer.
Felices, ſociæ iungunt quos fœdera dextræ,
Iungit & ad thalami gaudia pacta Venus.
Me tibi connubio puerum data dextera nectit:
Non vacui nectunt frigida regna thori.
Te Campana tenet felicior hoſpite tanto
Tellus; me inuitum Romula regna tenent.
Heu mihi quàm longè meus à me diſsidet ignis!
Ignis abeſt longè, ſed ferus ardor adeſt.
O vtinam optato coràm conſumerer æſtu,
Explerentq́; auidam lumina amata ſitim!
Maceror, & noſtro non fit medicina dolori;
Acer & in latebris pectoris hæret Amor.
Quid faciam? celerare fugam, ſedeſq́; paternas
Deſerere, & fratris limina cara iuuat.

At vigilis patrui pia me cuſtodia ſeruat,
Quam cælum, & terræ, fuſcaq́ regna timent.
Hic mihi diſceſſum optatum, veniamq́ roganti,
Cauſatus puero multa, negauit iter.
Te tamen inuenio, quamquam his regionibus adſis,
Blanditijſq́ tuis, quâ datur arte, fruor.
Mente agito vultus ad noſtra incendia natos;
Artificis video lumina Amoris opus.
Et meditor flauos crines, & eburnea colla,
Quiq́; precor, niueos, ſint mea præda, ſinus.
Cùm verò hæc meditor, cælum contingere plantis,
Et videor celſi templa habitare Iouis.
At cùm te abſentem agnoſco, mea gaudia ceſſant,
Et videor triſti trans Styga puppe rapi.
Solamenq́ mali, miſero quòd reſtat amanti,
Legatos qui te, multa, adiere, rogo.
Quid facias poſco, de me quodcumque locuta es,
Quæq́ ſcio quæro, mox repetita peto:
Qui vultus, quàm forma decens, quàm dulcia verba:
An deſiderio tu moueare mei:
Num citharæ cordi tibi ſint, num Palladis artes:
Saltanti vt ſoleas molliter ire pede.
Ecquid in antiquam virtutem gloria regum
Te rapiat: quænam ſit tibi culta parens:

Hæc

Hæc tunc ſæpè meo reddunt reſponſa dolori,
O felix tali vulnere quiſquis amat!
Fulua coma eſt illi, niueo pulcerrima fulget
Corpore, & inceſſu numen & ore patet.
Illius ex facie contorquet fulmina Cypris;
Dum loquitur, vernas ſpargit ab ore roſas.
Illius in digitis, plectriſq; loquentibus artem
Muſica Phœbei gloria fulget aui.
Seu choreas ducit, ſiue eſt operata Mineruæ,
Ponè illam triplex Gratia ſubſequitur.
Et memor illa tui eſt, & multa interrogat illa
Te ſuper, & roſeo, dum rogat, igne micat.
Caſta pudicitiam mater, ſanctoſq; penates
Seruat, & in pacto fœdere amare iubet.
Ipſa genus factis teſtatur ſanguinis heres,
Atque animi ante alias prima puella nitet.
Hæc mihi reſpondent cupientes fallere curam:
Aſt alimenta furens hinc ſibi ſumit Amor.
Gliſcit in immenſum, nec ſe benè continet æſtus,
Fletibus attenuor, pallor & ora ſubit.
Et me cunctarum capiunt faſtidia rerum:
Non pila, non diſci, aut flectere ludus equos.
Non curſus me palma iuuat, puluiſq; palæſtræ:
Nare per æſtiuos non mihi cura lacus.

Quì

Quò rudior primos mens non intelligit ignes,
Sæuior in teneram ſpicula figit Amor.
Læditur à primo detrectans taurus aratro,
Primaq; langueſcit ſub iuga miſſus amans.
A te principium noſtræ duxere fauillæ:
Vltima tu curuo es flamma futura ſeni.
Per tua tela, arcus, & per tua, lampadas, arma,
Sic tibi de ſuperis ſæpè triumphus eat.
Parce puer, puero nulla eſt me gloria victo;
Parce, ſed vt parcas, cuſpide læde magis.
O me felicem, hic cinerem ſi fecerit ardor!
Sit mihi tam pulcro laus in amore mori!
Gratia ſit Superis, talis quod gratia formæ
Me cepit, cupidis mille petita procis.
Quæ te ex ingenti Auſoniâ matreſq;, viriq;
Natorum tædis non cupiere nurum?
Non tot Dulichij procères, errante marito,
Auſi ſunt nuptæ ſollicitare fidem.
Si te feciſſes crudelis præmia pugnæ,
Elide nobilior nunc tua terra foret.
Herculei mallent pro te certaſſe lacerti,
Teq; dolo aurigæ Phryx rapuiſſet equis.
Quiq; tulit celeris munus Schœnëida plantæ
Auriferâ mallet te ſuperaſſe fugâ.

In te laudantur mores, vultuſq; genuſq;,
Et tibi quas campus dat Venuſinus opes.
Sunt quos diuitiæ, ſunt quos tua regia tangit,
Et quæ Lucanis iugera bobus aras.
Me tua forma rapit, non mœnia vatis HoratI,
Et caſti mores ſunt mihi flamma decens.
Non tamen hîc veſtros auſim damnare triumphos,
Maiorum laudes, & benefacta mari.
Te tua, te veterum comitatur gloria: priſcos
Appula Normannos regna loquuntur auos.
Exuuijs Arabum, pulſis & victor Achiuis,
Robertus patrios auget honore lares.
Illum anguſtantem cumulatis funerum aceruis
Vidiſti ripas, Aufide lente, tuas.
Turbidus & quatiens validam Rogerius haſtam
Armatæ retulit regia ſerta comæ.
Chalcidicos campos, & rura Typhoïdos Ætnæ,
Et Capuam hic ſceptris preſſit, & arua Lami.
Quid memorem Sueuas materno è ſtemmate lauros,
Fluminibus centum quas pater Iſter alit?
Hæc alij iactent dulcis præconia famæ:
Tu fulges titulis conſpicienda tuis.
Tu mihi deuictis melior prouincia turmis;
Exuuiæ, & reges, tu mihi currus eris.

Ah

Ah modò ſis facilis, neu connubialia differ
Gaudia, & inuiſæ tædia rumpe moræ.
Sed cur, vt venias, fruſtrà mea vota laborant?
Non tu cauſa moræ, ſed negat annus iter.
Torrida cæleſtis rapidus per brachia Cancri
Phœbus anhelanti ſidere ducit equos;
Atque herbæ ſitiunt morientes, & caua ſiccis
Stagna arent ripis, omnis & aura ſilet.
Pontinæ halantes cænosâ vligine valles
Æſtiuam prohibent fœda per arua viam.
Nec tutum Cumas, Circeſq; vel Anxuris arces,
Aut Læſtrygonium radere puppe ſalum.
Non benè Campani mutantur Tybride colles:
Hîc vitio cæli nam furit atra lues.
Corpora graſſantes ſternunt iuuenilia morbi:
Ignea vis Vrbem dat populata neci.
Te ſeruent potius cognatæ regna Caſertæ,
Neu ſubeas dubiæ tanta pericla viæ.
Me miſerum! vellem tibi non ſuadere, quod oro:
Vt maneas iſtic attamen ipſe precor.
Tutius æſtiuos iſtic perferre vapores
Icarij poteris dum micat ira canis.
Te gelidis foueant Tifata vberrima riuis,
Quà niger vmbroſas lucus opacat aquas.

Alcinoi ſuperant veſtræ pomaria ſiluæ.
Felix qui agricolâ Principe gaudet ager!
Non liquidi deſunt fontes, non mollia prata:
Arbor habet frondes, gramine vernat humus.
Quæq; per immenſas ſunt ſemina didita terras,
Pandunt inſolitas rura per iſta comas.
Narciſſuſq;, crocuſq;, & gramina, Solis amores,
Regum & de vario funere ſurgit honos.
Fama eſt per veſtros errare animalia montes,
Et cicures plumæ verſicoloris aues.
Siue igitur pictis rhedâ ſpatiabere in hortis,
Seu canibus quæres præmia, ſiue plagis:
Siue pharetratæ ritus imitata Dianæ
Torquebis gracili Gnoſsia tela manu;
Dent tibi plaudentes argentea lilia Nymphæ,
Et faueant Satyri, Naïadumq; chori.
Adſitis nemorumq; Deæ, ruriſq; puellæ:
Pulcrior in veſtros Cynthia migrat agros.
Spargite humum folijs, manibus date roſcida plenis
Serta: fluant fuſæ per nemus omne roſæ.
Huic nemora, & ſaltus, fonteſq; recludite puros,
Vt gelida arentem temperet vnda ſitim.
Tu quoque de Getico, Borea, celer axe faueto:
Per dominæ placido flamine curre ſinus.

De-

Defendat nimios tuus illi ſpiritus æſtus,
Illa tuis animis purpurea ora ſubi.
Sed caue ne noſtris committas oſcula labris:
Attica amatori ſit tibi præda ſatis.
Campani montes, & formoſiſſima prata,
Vxoris niueo. paſcua tacta pede,
O vtinam veſtros poſſem penetrare receſſus,
Aſpicere & Dryadum veſtra per antra choros!
Tecum vnà ſalices inter, mea vita, iacerem,
Tecum vnà in ſiluis vellem agitare feras.
Et modò captarem frigus, legeremq; liguſtra
Candida, cæleſtes implicitura comas.
Et modò penderem dulci cantantis ab ore,
Miratus doctæ carmina auita lyræ.
O quoties, medio cùm Sol altiſſimus orbe eſt,
Acciperet feſſos qualibet vmbra duos!
Non quererer, teneros æſtus quòd læderet artus,
Fœdarentq; meas retia torta manus.
Vana ſed aëriæ rapiunt mea vota procellæ:
Proh dolòr! en ſiluas, me ſine, ſola vides.
Ah ſaltem capiant te nulla obliuia noſtri,
Et dicas: Coniux, hei mihi! fidus abeſt.
Cura ſit ilicibus noſtros incidere amores:
Fac legar in multo cortice ſcriptus ego.

Hæ tibi ſint artes: longum ſic falle laborem:
Parce per hos æſtus, vita, nocere tibi.
Intereà lectis te ſomnia noſtra reducant:
Luminibus noſtris vmbra benigna veni.
Tunc ego perpetuo vellem langueſcere ſomno:
Tunc matutinos odero Solis equos.
Te tamen & vigilans ſpectabo: perfruar abſens
Vultibus optatis, quos mihi cera refert.
Non reſpomdentis ſimulacraq; vana figuræ
Alloquar, & labris oſcula mille dabo.
Felix Pygmalion, ſigni qui captus amore,
Vota ferens Veneri, viuere vidit ebur.
Noſtrum viuit ebur, ſpirantia membra puellæ:
En erit, vt poßim hoc diues amore frui?
Et fruar, & noſtro pones veſtigia lecto:
In mea tu venies brachia, dulce caput.
Spes bona, promißis triſtes quæ ducis amantes,
Ingredere ô tandem pectora feſſa malis.
Tuq; ô decurrens animoſa per aſtra Leonis
Axe moraturas contrahe, Phœbe, faces.
Teq; citò accipiat redeuntem flexibus actis,
Quæ penſat ſomnos lumine Libra pari.
Tunc molles campi, tunc clementißimus annus,
Qui diſceſſuros carpere ſuadet iter.

At tu, ſæua Lues, ſuccincta Pauoribus alas,
Sub patria infandum Tartara conde caput.
Solue metu Romam, fugiens Saturnia regna:
Splendeat hîc roſeo lumine pura dies.
Tunc, mea lux, venies noſtrorum finis amorum,
Siue velis terris, æquore ſiue vehi.
Ipſe tibi faciles vndas, ventoſq; precabor,
Nereïdumq; regant vt tua lina manus.
Aſpicienſq; tuam tranquilla per æquora pinum,
Illa vehit, dicam, numina noſtra ratis.
Non me fallenti tardabit litus arenâ,
Non breuia alternis ſtagna refuſa vadis,
Oſcula quin tibi dem properata ſine ordine multa,
Oſcula amatori trans mare digna rapi.
At tu Romuleas arces inuecta triumpho,
In Latij venies patrua regna ſenis.
Quæ te pompa manet, cùm tu pulcerrima rerum
Ibis inauratis per fora plena rotis!
Dardanij occurrent proceres, feſtæq; cateruæ:
Templa frement plauſu, lætitiaq; viæ.
Aſpicies Vrbem, victricia mœnia mundi,
Alternæ Solis quam tremuere domus.
Hæc legum belliq; parens oracula terris
E Vaticano culmine ſancta canit.

Hîc

Hîc Patruus dat iura meus, qui fœdere nexos
Nos iterum iunget per noua ſacra manu.
Hic vir, hic eſt, Italis pacem qui reddidit aruis,
Nondum tergemino cinctus honore caput.
At nunc ſceptra tenens, iraſq; atque impia bella
Criminaq; inuicto vincla adamante ligat.
Huius ab auſpicijs Diuorum altaria creſcunt,
Templaq; cœlitibus ture vaporat Iber.
Hic ſenium emendat legum, & ſuffragia Patrum:
Hoc duce per Latium priſca metalla fluunt.
Non ego ventoſus trabeas generiſq; tropæa
Hîc refero, vt titulis perfruar ipſe meis.
Mens meliora monet: magna hæc tibi gaudia narro,
Vt citiùs ſtimulis acta ferare nouis.
Quin te purpureâ redimitus tempora vittâ
Optatam frater plauſibus excipiet.
Hunc fama eſt meritis oſtrinos vincere honores:
Fortunam didicit tam benè ferre ſuam:
Seu rem Romanam ſtatuit plaudente Senatu,
Siue rudes populos Romula ſacra docet.
Hic deſueta diu reuocauit ad otia Muſas,
Fraudentur celebri ne ſua facta lyrâ.
Te centum, aut plures tollent ad ſidera vates:
Nam centum, aut plures Tybridis arua colunt.

En citharas, & plectra citant, thalamiſq́; precantur
Vt faueat noſtris lampade clarus Hymen.
Quid memorem, quæ noſtra parat tibi munera mater,
Arabio niteas vt noua nupta mari?
Et claros lapides, Erythrææ & germina conchæ,
Quæ peperit Ganges, quæ Comorina Thetis?
Iam tibi depectunt folijs ſua vellera Seres,
Et tunicas auri fulgure pingit acus.
Flammea net paruo fecunda Bononia Rheno,
Optat virgineus quæ ſibi vela pudor.
Et viridi zonam variant tibi luce ſmaragdi,
Quæ tandem eſt noſtrâ diſſolüenda manu.
Quare agè, cùm mitis patientur frigora brumæ,
Cumarum Euboico litore ſolue ratem.
Intereà pro me tecum mea litera viuat,
Occupet & partem charta recepta tori.

AN-

ANTIVM,
VETVSTISSIMAM VOLSCORVM VRBEM,
nunc dirutam celebrat.

O Qui Tyrrhenum celeri trabe curritis æquor,
Quorum tranquillis vela tument animis;
Oſtia ſeu Tiberis, ſeu ſaxa Liguſtidis oræ
Linquitis, & Iani mœnia iacta manu:
Siue Dicarchæâ nautæ ſoluiſtis ab actâ
Puppim, Parthenopes dulcibus aut ſcopulis:
Siſtite veliuolum curſum, cohibete fauentes
Auras: vela cadant: parcite remigio.
Cernitis inſanâ conſtratum mole profundum,
Spumea quam circum murmure feruet aqua;
Quà pelagus per ſaxa furit, fluctuſq; laborat
Deiectum oppoſitas aggeris ire moras?
Hæc quondam celebres teſtantur mœnia portus,
Atque Auſtri in furias obdita clauſtra mari.
Arripite, has proris terras: monumenta docebo
Vos veterum priſcis eruta ab hiſtoriÿs.
Non tantùm ſanctis inſtructæ legibus vrbes,
Tectaq; diuitÿs luxurioſa ſuis

 Mor-

Mortalem alliciunt pulcra ad ſpectacula viſum,
Sed placet annoſo ſqualida terra ſitu.
Oblectat pauor ipſe animum: ſunt gaudia curis,
Et ſtupuiſſe iuuat, quem doluiſſe piget.
Litore in hoc quondam ſurgebant diuitis AntI
Arces, Volſcorum regia celſa patrum.
Vrbs populis florens, felix & pinguibus aruis,
Audaces ventis credere docta rates.
Auſaq́; Romanas per bella laceſſere turmas,
Spernere & armati Conſulis imperium.
Volſca cohors paſtos abigens à Tybride tauros,
Roma, tui quondam militis horror erat.
Pauperis ô ſemper memoranda infantia regni,
Quò ſe felici ſuſtulit alta gradu!
Tunc Anio fuerat celeri pro Tigride Romæ,
Extremiq́; hominum Cruſtumeri, & Gabij.
Hercyniæ ſaltus, Cymini vos antra fuiſtis;
Nile pater fontes, lympha Velina, tui.
O quoties Volſci bellum inſtauraſtis, & acres
O quoties fudit Martia Roma duces!
Sæpiùs impoſitum regni ceruice rebelli
Detrectaſtis onus, ſeruitiumq́; ferox.
Vicit Roma tamen, Martis iuſtiſſima cura,
Martius & victo iura dedit Latio.

Cùm

Cùm mare ſanguineo perrumpens Aſtura fluctu
Æſtibus inuoluit corpora cæſa virûm.
Triſtior & fluxit valles Amaſenus in imas,
Inficiens Saturæ ſtagna cadaueribus.
Contudit Æquorum nomen, Volſcoſq; Camillus,
Moxq; triumphalis Quinctius agricola.
Antium & æquoreas vetuit tractare carinas,
Et fortunatâ merce onerare rates.
Robora tunc primùm prorarum, captaq; roſtra
Suggeſtum Latij compoſuere fori.
Anne parùm fuerat fluctus audiſſe minantes,
Atque procelloſi iurgia rauca fori?
Heu tempeſtates Vrbis, legumq; tumultus!
Auditura nouum roſtra mare imbuitis.
Attamen ô gaudete rates, gaudete, Latinum
Veſtras eloquium ſuſtinuiſſe trabes.
Chaoniæ vatum celebrantur carmine quercus,
Quòd viſæ Euro ſint concutiente loqui.
At vos felices, Ciceronem audire loquentem
Queis datum, & ingenti Cæſaris ore frui!
Nónne fuit ſatiùs tantâ mercede domari,
Atque hæc perfidiæ præmia ferre trucis?
Aſt Latium puduit ſacras coluiſſe ſecures;
Romulidûm & forti ſubdere colla iugo.

Inuidiæ ſtimulis vrit nos proxima virtus,
Et malè finitimos fœdere iungit amor.
Quid fugis ô demens: victricia ſceptra Quirini?
Hoc bellante capi, crede, triumphus erit.
Hæc, quæ nunc breuibus ſpatijs ſua regna coërcet,
Hæc bellatorum ruſtica turba patrum,
O quàm felici fatorum lege fruetur!
O felix niueis Romulus alitibus!
Non tantùm Auſoniæ victrix dominabitur omni,
Sed feret imperium trans mare, & Oceanum.
Agmina Romanos horrebunt Cimbrica faſces:
Ditabit Latium Cypria præda Iouem.
Non Pyrrho virtus, non Pœno proderit aſtus:
Corruet ante tuos, Roma, Iugurtha pedes.
Tu duces currus vtroque ab litore ouantes,
Pallidiorq́ue fluet ſub tua Regna Tagus.
In Latias aquilas fruſtrà latrabit Anubis,
Cùm Ptolomæeâ tu potiere Pharo.
Ah tandem, Volſci, fatali cedite Romæ:
Cedite, & hoſtiles ponite mente dolos.
Hæc vos excipiet gremio, ciueſq́ue vocabit
In ſceptrum, & ſocias ducet in arma manus.
Hæc vobis pia mater erit: facietis vtramque
Vnam animis vrbem, coniugijſq́ue ſacris.

Euene-

Euenere: ſuos huc miſit Roma colonos,
Hoſtibus & victis ciuica iura dedit.
Veſtraq́ marmoreis donauit numina templis,
Iuſsit & ornatu cuncta nitere nouo.
Addidit & turres, & propugnacula muris,
Signaq́ Phidiacæ detulit artis opus.
Prætulit & Tiberi dilectum Caïus Antium,
Inferre auſpicium huc grande, Deoſq́ parans.
Quid referam portus, ſæui monumenta Neronis,
Et vetitas patrium tundere litus aquas?
O quantùm ante alias Romana potentia gentes
Viribus egregijs conſpicienda nites!
Helleſpontiaco minitantem vincla profundo
Xerxem indignatum Græcia riſit ouans.
Id Romæ licuit: potuit nam molibus altè
Iactis frænatum continuiſſe mare.
Indomitum clauſit nec tantùm carcere pontum,
Sterneret vt tutum puppibus hoſpitium;
Verùm vt torpenti piſcis ſecurus in vndâ
Luderet, hibernas negligeretq́ minas.
Ingluuies Romana ſibi ſic prodiga portus
Struxit, vt inſanam paſceret arte gulam.
Aſpicite has rupes, Centaurica ſaxa: Gigantum
Dicetis validas hæc ſtatuiſſe manus.

V 5 *Nil*

Nil intentatum diues ſollertia linquit:
Stultitiam nimiæ nam patiuntur opes.
Omnia ſed victrix audet ſuperare vetuſtas,
Nil mortale diu ſubtrahiturq́ neci.
Eheu Volſcorum nil ſunt niſi nomina terræ!
Heu vbi nunc ædes, atriaq́; alta iacent?
Ducti templorum periere ad ſidera ſumtus:
Paſcitur herboſas tarda iuuenca domos.
Perq́ theatrales horrenti clade ruinas
Fortis aratra manu curua bubulcus agit.
Quà cantus, molleſq́ iocis viguere choreæ,
Ad fontes potum fiſtula ducit oues.
Magnanimûm Heroum inſultant armenta ſepulcris:
Oßibus illiſis grandia raſtra ſonant.
Quid iuuat audaci montes tenuaſſe ſecuri?
Vmbris antiquum quid ſpoliaſſe nemus?
Quídve Caryſtæas optare in fulcra columnas,
Vt niteat diti fronte operoſa domus?
I nunc, tolle animos, ô ſpiſſi litoris Antium:
Vrbs meditare tuam ſemiſepulta necem.
Ah miſeram! verſæ tardaris imagine formæ,
Teq́ tuo ſtratam litore non reperis.
Quis me Fortunæ doceat quà nobile templum
Iam ſteterit priſcâ relligione ſacrum?

Fama eſt hinc dubijs petijſſe oracula rebus,
Et reſponſa domum certa tuliſſe patres.
Vana ſuperſtitio regnantem credidit olim
Fortunam, atque illi numen ineſſe Deæ.
Extaq; taurorum, Nabathæáq; tura profanis
Reddebant aris, dum ſibi fata rogant.
Hic multas optabat opes; aſt alter honores,
Stantiaq; in plauſum plena theatra ſuum.
Hic ſibi velocis poſcebat dona quadrigæ,
Præmia Circenſis pulueruIenta fugæ.
Nauta leues auras, mercator lucra petebat:
Durus fecundi ruris arator opes.
Sic natum in curas hominum genus, ægraq; mentis
Somnia, liba tulit numen inane colens.
Non ego te Superûm, Fortuna, in ſede locabo:
Vota mihi ante aras nec nocitura feram.
Non ea mens animo: pereat qui diuitis auri
Pondus amat, vinctum gloria quemq; rapit.
Sanum poſco animum, virtutis amore calentem,
Fortiaq; in vita munera membra peto.
Dum bene ſit capiti, mentis ſedemq; tumultus,
Cetera diripiant irrita vota Noti.
Has mihi non audax vires in prælia poſco,
Aduerſa vt ſuperem caſtra timendus eques:

Totus

Totus & ære nitens fuluo, criſtiſq; decorus,
Scandam veloci mænia capta pede.
Non vt marmoreos poſtes miratus adorem,
Limen & inſomni milite ſollicitum.
Viſcera ſint alij Regum, felixq; vocetur,
Curarum Princeps cui graue credit onus.
Nil ſemper reticenda moror, trepiduſq; potentis
Sit procul à nobis pallor amicitiæ.
Me coluiſſe ſacras Parnaßi in vertice Muſas,
Et veterum ſcriptis inuigilare iuuat.
Hæc fuit, hæc nobis à primâ cura iuuentâ:
Inſitus hic noſtro pectore feruet amor.
O vtinam valeam, corpuſq; fidele labori
Proſpera Palladio dent mihi fata ſeni!
Tum mihi Naturæ libeat cognoſcere cauſas,
Cur celer obliquum permeet annus iter:
Quam teneant elementa fidem: quæ ſemina rerum:
Corpora diffuſum num per inane volent.
Noſcam ego, quæ tellus, & quæ miracula ponti
Salſa' fluentiſonis occulit vnda vadis.
Herbarum vires diſcam, ſuccoſq; ſalubres:
Rimabor ditis fulua metalla ſôli.
Quî coeant, vaſtaq; iterùm fornace liqueſcant
Artifici lymphâ: cur labefacta fluant

Sulphu-

Sulphura: ſecundumq́; ſalem, roremq́; fugacem,
Balſamaq́; & flores noſſe laboris erit.
Vulcano monſtrante viam, flammiſq́; magiſtris,
Experiar clauſos rerum aperire ſinus.
Sic ego, ſic doctæ traducam tempora vitæ,
Si longæua mihi tempora fata dabunt.
Hei mihi! quid cupidam mentem ſpes lactat inanis,
Nunciat extremos ſi mihi Parca dies?
Angor iam multos obſeſſis faucibus annos,
Mentis & interpres ſanguine lingua tumet.
Ipſe dolor prohibet dulcis commercia vitæ,
Elidens raucæ, guttura, vocis iter.
Huc ades ô multo tandem exoptata dolore,
Si qua daris noſtris, ô medicina, malis!
Huc venias miſerata: tuos modulabor honores,
Quæ me naturæ, reſtituaſq́; mihi.

GABRIELI CABRERÆ.

ÆThera Romuleū vt linquam, ſolemq́; paluſtrē,
Atque intempeſti noxia rura ſoli,
Cabrera, hortaris, cælum ſpondeſq́; ſalubre,
Quà Zephyri nutrix intepet ora Ligus.

Teſta-

Teſtariſq́, viros, quos iam damnauerat Orco
Atropos horribili falce minata necem,
Pæoniâ fractos curâ, morboq́ rebelli,
Iſtic non longâ conualuiſſe morâ.
Hæc mihi tabentis præbes ſolatia curæ;
Artibus his miſerum, dulcis amice, leuas.
Deſine, iam didici nullam ſperare ſalutem:
Spes mihi vicini funeris vna ſalus.
O ego, ne tali torperent membra dolore,
Quàm mallem aërio in monte rigere lapis!
Stare flagellanti pinúſve obnoxia Cauro;
Aut rupes, vaſti quam ferit ira maris.
Felicem Nioben, cuius per viſcera ſenſum
Obtundens fertur diriguiſſe ſilex.
Vos quoque populeo flentes ſub cortice fratrem
Felices Nymphæ, quas alit amne Padus.
Ille ego ſum, ſaxo qui non includor in vllo:
Ille ego, cui miſero robora ſilua negat.
Robora ſilua neget, ne fiam immobile ſaxum,
At ſaltem in cineres oſſa minuta ruant.
Quid faciam patriâ demens tellure relictâ?
An puto mutatis poſſe valere locis?
Mecum cauſa mali latet hoc in corpore peſtis,
Et niſi poſt letum non abitura lues.

Pecto-

Pectore transfoſſo Gortynia tela gerenti
Quid ceruo prodeſt carpere prata fugâ?
Alcidæ induto feralia munera nuptæ
Nil varij curſus, profueruntq́ viæ.
Sic mihi, ſic auſo Romanâ excedere ſede
Nil dulces iuuit deſeruiſſe lares.
Me modò conſpexit piſcoſi litoris Antium;
Me modò Circæi culminis alta domus.
Et Læſtrygonios nutrix Æneia fluctus
Mirata eſt noſtrâ diſsiluiſſe rate.
Non Caieta mihi, non vrbs gratiſsima Caio,
Aut dedit optatam filia Solis opem.
Vos ſeptem gemini colles, regnata Quirino
Mœnia, Tarpeius tu Ioue dignus apex;
Accipite hanc animam: ſint hîc mea funera poſco,
Et buſta accumulet noſter auita cinis.
At quondam antiquos iuuit liquiſſe penates,
Et noua per longas quærere fata vias.
Ingenium ſcrobibus mutatis exuit arbor
Silueſtre, & decorat lætior arua comis.
Quamq́ ſub vmbrosâ cernis languere parente,
Gaudet mutato laurea ſilua ſolo.
Quid foret Æneas, quid clari nomen Iuli,
Flumina apud Xanthi ſi gemuiſſet iners?

Illum,

Illum, fumanti poſtquam diſceſſerat vrbe,
Per maria errantem ſeptima vidit hiems.
Tandem dotales Laurentûm venit in agros,
Geſſit & Auſoniæ ſceptra timenda manu.
Batto Cyrenas, & Cadmo condere Thebas
Iuppiter exilijs arua petita dedit.
Nilus & excipiens longis erroribus actam
Donauit templis, Inachi, te profugam.
Me quoque fata vocant alio meliora ſub axe.:
Ibimus, ô ſocij: me quoque fata vocant.
Vertuntur ſpecies mentis, verſante dolore,
Menſq; breuî ſenſus accipit ægra nouos.
Spes bona, ſi qua Dea es, virides huc flecte volatus,
Et deſueta diu numine corda foue.
Te colit agricola; expectat te compede vinctus,
Votaq; mortalis te duce turba facit.
Tu quaſſas reficis puppes, vt nauita remis
Naufragus impellat, quâ modò nauit, aquam.
Tu, Dea, post vacuas cæleſti numine terras,
Iuſtitiæq; fugam, ſola moraris humi.
Diua veni, facilemq; mihi promitte quietem,
Néve iterùm morbi damna timere velis.
Longum iter aggredior: date læti candida amici
Omina: eat dextrâ libera puppis aui.

Lunäi

Lunaï vt videam portus, puriq́; metalla
Marmoris, & Geticas ſaxa imitata niues:
Ingaunos, Macramq́; inter, Varumq́; repoſtos
Apenninicolas, Tiguliosq́; ſinus:
Delphini portus; Seggeſtam, arcemq́; Monæci
Scrutaborq́; tui, Rutuba, fontis aquis.
Aſpiciam Genuam, læti & prætoria ruris,
Quæq́; decent Superos lucida templa ſuos.
Hæc Tarteßiaco palleſcunt litora fluctu;
(Aurea nequicquam flumina iactet Iber)
Peruiæq́; amnes alieni flumina mundi
Transfugâ ab Oceano rura per iſta fluunt.
Lydia, Pactoli, Baccheïa munera, arenas
Victa ſile, & ripas, aurifer Herme, tuas.
Dure Ligur, meritoq́; animis elate ſuperbis,
Quâ tibi diuitias ſedulus arte paras?
Non tibi ſunt culti colles, non pinguia rura;
Sed clauſtra Alpinis non adeunda iugis.
Difficilis natura negat ſegeteſq́;, feraſq́;
Non negat audaci mente vigere viros.
Hæc trahit ignotas pretioſa in fœdera gentes,
Cæruleaſq́; docet currere puppe vias.
Deeſt hîc terra viris, at non Neptunia deſunt
Arua petituræ lucra beata rati.

Scit Cypros vallata mari, ſcit Taurica tellus,
Et Ligure epotus milite ſcit Tanais.
Teſtes Alphea Tyrrheno in litore Piſæ,
Teſtis Cyrnæi prægrauis ora ſali.
Aſt ego non dites veniam ſpectator in oras,
Vt moueant auri lumina capta ſitim.
Non cernam attonitus fulgentia pondera maſſæ,
Quæ mittit terris Hiſpalis Auſonijs.
Sat Fortuna dedit cenſus ſine fraude parati:
Æſtuat infelix, qui potiora cupit.
Ingenium, Cabrera, tuum mihi carius auro,
Atque erit eloquij plurima vena Tagus.
Quando erit, vt liceat tecum conſumere ſoles?
Quando erit, vt docto pendulus ore fruar?
Vnà aderit mecum Phocæo iunctus amore
Ciampolus, ille tuæ cultor amicitiæ.
O qui complexus, quæ mutua gaudia nobis,
Et ſermo in ſicco litore qualis erit!
Interdum celeri rapient nos eſſeda curſu;
Tres modò cantantes picta carina vehet.
Tunc mea ſe duplici iactabit Arione puppis,
Non Siculâ puppis fallere docta fide.
Cumq; mihi geminos vates audire licebit,
Parnaſſi geminum me ad iuga ſiſtet iter.

Teq;

Teq́; tenens dextrâ verſus, Cabreră, canentem
Hæc Clario dicam verba docente Deo:
O quàm felici modularis carmina cantu,
Quàmq́; lyræ docto verbere fila moues!
Otia quærenti fulſit tibi dexter Apollo,
Atque omnes hauſtus ex Helicone dedit.
Cui tantùm fauere Deæ? canit ecce cruentus
Prælia Mæonides; ſed caret ille lyrâ.
Alcæus Reges citharâ, non cantat amores:
Eſt tantum Sapphus carmine dictus Amor.
Pindarus Aoniæ celebris teſtudinis arte
Abſtinet heroâ concinere arma tubâ.
Et Veneris dominæ ſi luſit Teïus ignes,
Mimnermuſq́; iocans, gaudia ſola canunt.
Omnia tu miſces, & quæ diuerſa placebant,
Colligis, ô verè candide Cycne Ligur.
Auſus es Iſmeni primus recludere fontes;
Lesbia nectareæ plectra ciere chelys.
Qui Methymnææ tentaſti fulmina linguæ,
Et Cæi lacrymas, Steſichoriq́; minas.
Si Florentinam circumdas mœnibus vrbem;
Non Amphionios inuidet illa modos.
Narſeti Gothos cogis dare terga ſequenti,
Odryſiaq́; leuas obſidione Rhodon.

 Salue

Salue ſancte ſenex, Bacchi, Phœbiq́; ſacerdos:
Numinibus ſalue maxima cura nouem.
Per te Graiorum libris tumefacta ſuperbit,
Et certat Latijs Itala Muſa choris.
Sabbatiæ gaudete arces, gratiſſima cælo
Mœnia, felici prole verenda virûm.
Et quamquam egregium terris aluiſtis Iulum,
Indaq́; ſunt veſtræ litora dona ratis;
Vltima non vobis accedet gloria vates,
Ignea qui veſtrum nomen ad aſtra tulit.
Appulit ignotis oris ſi claſſe Columbus,
Hunc ad cælicolûm limina fama rapit.

FVLVIO TESTIO.

Queritur, ſe loquendi vſum morbo amiſiſſe.

VOx animi interpres, fecundæ nuntia mentis,
Quo fugis? an ſemper labra ſilere iubes?
Tu dulci oblectas mortalia pectora cantu,
Efferaq́; vnanimi fœdere corda ligas.
Tu plectri citharæq́; comes; tibi carmina curæ,
Quæq́; colit ſoccus, quæq́; cothurnus amat.

Te

Te ſtupet vndantis moderantem frena theatri
Vulgus, & iratum ſub tua iura venit:
Pactaq; ſunt tenero per te commercia mundo,
Cùm poterat quernum nos aluiſſe nemus.
Quò fugis, & nullâ linquis te voce vocantem?
Non voco, ſed lacrymæ pondera vocis habent.
Inter anhelantis ſuſpiria pectoris, ægros
Heu quos elicio rauca per ora ſonos!
Edere luctamur ſterili reuoluta palato;
Sed ſingultanti murmure verba cadunt.
Non ſecus optato per credita membra ſopori,
Cùm ſerpit dulcis nocte fauente quies,
Velle loqui, & vanis conatibus ora videmur
Soluere; ſed ſolito lingua vigore caret.
Sæpè meas odi voces, ſonitumq; tremiſco,
Cogor & ipſe meis auribus eſſe grauis.
Mugitus timuiſſe ſuos ſic creditur Io,
Turpia dum mærens induit ora bouis.
O quoties conata queri tibi inutilis hæſit
Lingua, nec humanos reddidit ore modos!
Inachidas quoties auxiſti fletibus vndas
Ingrati plorans impia furta Iouis!
Frondibus hirſutis & amarâ carice paſtæ
Pocula limoſis ſtagna fuere vadis.

Sæpiùs exhibuit decerptas Inachus herbas;
Aſt illa eſt patrias lambere viſa manus.
Felices, quoſcumq; malis Fortuna laceſſit,
Nec ſua per fletus damna referre vetat!
O fortunati vos prata per Aſia cycni,
Dulciùs extremo queis datur ore queri!
Condita ſiluarum latebris felicior Echo,
Cuius poſt cineres vox rediuiua viget.
Me dolor aſſiduus vicino funere terret,
Nec patet ad queſtus libera facta via.
Teſtari fremitu docuit natura dolores:
Solari curas hac iubet arte graues.
Audi, mugitu quo verberet aëra taurus
Ictus, vbi tepidam ſanguine tingit humum.
Quin lea per Nomadum ſiluas fremit ore cruento,
Si fodit Libyci militis haſta latus.
Et gemitu tigris montes ſaltuſq; fatigat,
Ventris cui rapuit pignora Parthus eques.
Atque vbi captiuis venere in retia pennis,
Emittunt querulo gutture murmur aues.
Nec tantùm exclamant viuenti prædita ſenſu;
Sed viduata animâ corpora pulſa fremunt.
Dant percuſſa ſonum vibratâ ligna ſecuri:
Stridet, dum cuneis fiſſile robur hiat.

Et

Et ſtipulæ crepitant campis, ſi incendia regnant,
Obſtrepit & rapidis laurus aduſta focis.
Aſpice, quę ſonitu feruentia litora plangant,
Spiritus Eurorum cùm ferus vrget aquas.
Septaq́; nimborum rutilus ſi diuidit ignis,
Murmure terrifico nubila fracta tonant.
Omnia muta ſonos edunt, ſoliq́; negauit
Sors mihi communi munere poſſe frui.
Me miſerum! quantus de vertice profluit humor!
In fauces quanto gurgite lingua madet!
Spiramenta animæ nimiùm turgentia torpent,
Sermoniq́; fluens obſtruit humor iter.
Haud aliter citharæ languent, neruiq́; loquaces,
Cogit vbi pluuias Auſter opacus aquas.
Cordis anhelanti reboant penetralia tuſſi,
Pectoris & crates diſſiluiſſe timent.
Quid me adeò ſpirare vetas, ſæuiſſima tabes?
Cur feruens animæ clauſtra repulſa quatis?
Hei mihi! dum ſcribo, morbi ſolatia, verſus,
Quàm valido thorax impete concutitur!
Mitiùs incudem Cyclopum brachia tundunt,
Quà vomit è ſcopulis Sicelis Ætna faces.
Mitiùs aduerſas miles ferit ariete turres,
Et graue baliſtæ mœnia quaſſat onus.

Opprimet hanc animam rabidi violentia morbi:
O vtinam Dij me falſa timere velint!
Non letum timeo; genus hoc ſed lugubre leti;
Et doleo taciti tædia ferre mali.
Odryſiâ raptor poſtquam tibi forcipe linguam
Abſtulit, & ſtabulis, ô Philomela, lates;
Sæpè optaſſe mori, palmaſq; ad ſidera tendens
Diceris id ſummos ſæpè rogaſſe Deos.
Ah virgo infelix, pellex inceſta ſororis!
O nimiùm ſæuo credita forma viro!
Hæccine, crudelis, pro virginitate reponis
Ereptâ, tragici præmia concubitus?
Tempus erit, Tereu, cùm te peccaſſe pigebit,
Oderis & ſæuâ gaudia rapta manu.
Indicium ſceleris, tua crimina, tela fatetur:
Ingenium miſeris ſuggerit arte dolor.
En geſtit patrijs epulandum apponere menſis
Inſontem furijs percita mater Ityn.
Tu nati condes viuenti viſcera buſto;
Mox tua per ſiluas fata dolebis Epops.
Exultat cædes inter Philomela, parenti
Oſtentans nati ſanguinolenta caput.
Euaſti tandem furias, gladiumq; tyranni:
Vidiſti plumâ præpete membra tegi.

At

At nunc per lucos iniuſta ſilentia linguæ
Queſtibus argutis blanda rependit auis.
Quos nunc ore modos nemoris dulciſsima Siren
Concinit? exiguo in gutture quale melos?
Interdùm voces per roſtra loquacia torquet;
Sibila nunc caſâ garrulitate rotat.
Et modò criſpanti modulatu turbinat ictus;
Secum viſa loqui nunc taciturna gemit.
Perſonat omne nemus, per frondea tecta querelas
Mirantur Nymphæ, capripedeſq; Dei.
Non mea me poſt fata manet facundia linguæ;
Non iterùm dulci garrulus ore fruar.
Prô citharæ cuſtos, & carminis auctor Apollo!
Prô mea Pierides numina ſacra Deæ!
Reddite poſcentis felicia murmura labris,
Demite quæ cogunt ora ſilere moras.
Vos regitis cantus, vos torrens copia fandi,
Et celebrata iuuant libera verba choris.
Quid faciam, ſurdas præbet ſi Delius aures,
Nec mea Caſtaliâ labra leuantur ope?
Carmina iam valeant Muſâ meditata ſiniſtrâ;
Cum domino valeat iuſſa tacere chelys.
Auſonij Vates, & concita pectora thyrſo,
Auſonij, Lycio nomina grata Deo;

Auſonij noſtras ſoliti laudare Camœnas
Deſinite ad cantus turba venire meos.
Tu verò ante alios fruſtrà mea carmina quæras,
O FVLVI, *Mutinæ gloria magna tuæ.*
Tibia te, cantuſq́; decent: mihi plectra tacenti
Hic paries, mutam ſuſtineatq́; lyram.
Non tibi ſunt triſtes curæ, lætuſq́; iuuentæ
Purpureæ vernas ſtat vigor ante genas.
Et tibi naſcenti iucundo lumine Phœbus
Annuit, & flauis Calliopeia comis.
Felix, ſeu dulces molli fide flebis amores,
Seu grauis heroas flumine fundis opes.
Tu tunc feſtiuus periuria ludis amantûm,
Et iacta ad ſurdas ebria verba fores.
Tu centum ludos, & dulcia prælia miſces,
Hauſtaq́; de menſis libera vina refers;
Vtq́; ferens hiemes, ventoſaq́; iurgia cæli
In nudâ recubet durus amator humo.
Auguror: hoc miſeros cantu ſolabitur ignes
Expectans lentum mœſta puella virum;
Inuenienſq́; ſuas referentia carmina flammas
Immoritura labris oſcula longa dabit.
Huc varios flores, huc blandi veris honores
Ferte citi iuuenes, Italideſq́; nurus.

Blanditi

Blanditi veſtro date florea ſerta poëtæ:
Cingite ridenti tempora docta roſâ.
At Venus Idalio plaudens te cernet ab axe,
Ambroſioq; tuum rore rigabit opus.

Relictâ Vrbe cupit rus ſecedere.

EGeriæ valles, mitiq; habitata Dianæ
Pura Thoantæi neſcia ſilua ſacri;
Voſq; lacus Triuiæ dites Nemorenſibus vndis;
Æneadum ſedes, Lauiniumq; meum;
Confectum curis; & longâ tabe dolorum
Accipite, & patrijs ſiſtite me laribus.
Irrita Pæoniæ poſt tentamenta medelæ
Huc libet ægrotos nunc mihi ferre pedes.
Romuleæ valeant arces, mediciq; valete,
Quorum ſæpè malo ſedula cura fauet.
Deſinite herbarum tandem, triſtiſq; veneni
Ferte procul durâ pocula tincta manu.
Me nemora, & ſaltus camporum, auræq; patentes,
Et trepidans riuo garrula lympha manent.
Prata mouent animum viridantia gramine læto,
Et qui perſultant pinguia rura greges.
O mihi ſola quies, colles ſaluete Latini!
Saluete, ô fratris regna vetuſta mei!

Sternite

Sternite iter, gradimur dum veſtra per otia dia,
Molliùs, atque auibus dulciùs arua ſonent.
Quàm iuuat annoſos luci penetrare receſſus,
Notaq́; ab hiſtorijs hæc celebrare loca!
Hæc tophis laqueata cauis, & pumice viuo
Antra pius fertur iam coluiſſe Numa.
Collis Aricini cultrix pulcerrima Nympha
Conſilium huic olim, coniugiumq́; fuit:
Hac duce Pompilius bellantem terruit vrbem:
Hinc habuit patrios ruſtica turba Deos.
Martis opus, pilis gaudebat Roma cruentis,
Romula criſpabat bellicus arma furor.
Et fuerant ſæuas Mauortia pectora in iras
Prona nimis, ſolas tunc meditata neces.
Mollijt hæc aris regnans luciſq́; ſacratis
Relligio, vt poſſent legibus arma regi.
Hinc vittæ, hinc fruges, hinc maxima victima taurus,
Farraq́; turicremis vinaq́; ſparſa focis.
Tandem, ſanguineâ diſcors quæ cæde fremebat,
Palluit in patrijs pendula Roma ſacris.
Neſcia mens hominum! quæ te ludibria verſant?
Quid nos terrificâ fabula fraude ligat?
Quem non vera tenent, mendacia ficta coërcent;
Et ſimulacra timet, quæ ſibi quiſq́; parit.

Per pecudum fibras, præſagi & fulminis ictus,
(Heu miſeri!) ſurdos conſuluere Deos.
Nuntia velocis ſeruabant omina pennæ,
Cantibus & ſcæuis quid docuiſſet auis.
Templorum ambiguo monitu, dubiæq́; Sibyllæ
Carmine credebant fata furente cani.
Dicite, ſi Diui nolunt ventura latere,
Non intellecti cur voluere loqui?
Falſa tamen Regis potuerunt dicta Sabini
Romulidûm ingenium perdomuiſſe ferox.
Nullaq́; dein fertur Romanâ ſanctiùs vmquam
Numinibus ſupplex gens operata ſuis.
Veſter honos, Latij: veſtra eſt ea gloria, ſiluæ:
Horruit hoc victrix credula Roma nemus.
Has etiam Hippolytum fama eſt latuiſſe per oras,
Cui neuit duplici ſtamina Parca colu.
Ille, nouercales rigidus cùm ſperneret ignes,
Sancta timens patrij ſoluere iura tori;
Iniuſta æternùm dolituro victima patri
Occidit attonitis dilaceratus equis.
Oſſa Corinthiacos iacuerunt ſparſa per agros:
Innocuo rubuit ſanguine vtrumque mare.
At non hoc meriti funus miſerata Diana,
Cui curæ intactæ eſt virginitatis amor.

Arte

Arte Coronidæ iuuenem reuocauit ab Orco
Siccantem infernis vulnera dira vadis.
Reddidit illa decus formæ felicibus herbis,
Luminibus geminas reſtituitq́; faces.
Quis mihi quærenti, quis nunc ea gramina monſtrat?
O vtinam in veſtris collibus iſta legam!
Germina, quæ referent adamantina limina Ditis,
Non poſco, aut mortis vincere regna paro:
Gutturis obſeſſi longos ſedare dolores
Sat quæcumque mihi blanda medela poteſt.
Adſis Phœbigena: hæc facilis labor ora mederi,
Ne te fulminei terreat ignis aui.
Seruat fida tui vates tutela parentis:
Tu quoque iam vates officioſus ama.
Huc medicas adhibeto manus, tetrumq́; cruorem
Aufer, quo fauces, ſcabraq́; lingua tumet.
Spiramenta animæ, vocis liquidiſſima plectra
En aperi, & ſeptas tu mihi pande vias.
Lætitiâ, plauſuq́; fremens tunc carmina dicam,
Cùm linguâ potero liberiore frui.
Nil pulſare placet viduas ſine carmine chordas:
Vox miſcet citharæ non benè rauca ſonos.
Quid queror infelix? quæ mentem inſania ludit?
En rurſus medicæ poſcimus artis opem.

In malè tentatos iterum cur mittimur vſus?
Ah pereant, ſuccos, gramina quiq; colunt!
Nulla venenorum ſitis eſt: diſcedite triſtes
Curarum ſtimuli, diffugite ex animo.
Fallere ſæpè iuuat, ſed non memorare labores,
Ægraq; mens ægri corporis auget onus.
Quin potiùs læti patriæ ſuccedimus arci,
Quà iuga celſa tuum, Cynthia, nomen habent?
Hæc mecum aſcenſu dulces ſuperetis amici:
Ante alios nobis, Ciampole docte, faue.
Pone graues Muſas, vigilataq; mente profundâ
Itala Pindaricis carmina texta modis.
Tuq; ades, ô cantu gaudens, fidibuſq;, Canali
Franciſce, æternæ cultor amicitiæ;
Grande Sabinorum columen, fontiſq; Velini,
Huc age cum plectro, carminibuſq; veni.
Néve hic potandi certamen mite recuſes:
Reſpicit hos toto numine Bacchus agros.
Pocula Romanis ſunt hæc gratiſſima cœnis:
Albani aſſurgunt vitibus hiſce cadi.
Nequicquam his certent prælis eliſa Faliſcis,
Tuſcaq; quæ viridi nectare muſta nitent.
Illaudata fluent firmiſſima vina Falerni;
Seu Sinueſſa dabit, ſeu Tritolinus ager.

Palmite

Palmite ſulphurei cedant lacrymata Veſeui,
Atque Syracoſij feruidiora lacus.
Hæc generoſa recens odit doctrina palati,
Quæ poſſunt trepidos implicuiſſe pedes.
Ridentur veterum fumi, ſeruataq; cellis
Teſta diu, & lentâ dolia tincta pice.
Quare agite ô læti, vernarum turba, miniſtri,
Dulcia non parcâ fundite vina manu.
O quàm iucundo violas imitantur odore!
Quàm vincunt flauo lumine chryſolitos!
Naribus iſta placent, oculis ſpectacula præbent,
Et dant arenti gaudia grata gulæ.
Ciampole, quid ceſſas pateram committere venis?
Propoſuit ſiccis omnia dura Deus.
Hæc mihi lux atros pellet de corpore morbos:
Largius ô cyatho, tu puer, adde merum.
Pura fauent nobis Aquilonis flamina clari:
Peruellunt linguam pocula acuta gelu.
Me quoque me vultis Lenæo tingere, amici:
Non nego: noſtra capax proluat ora calix.
Maphæi nomen ſed quiſq; ad pocula feſta
Dicat Io! & menſis hunc adhibite Deum.
Quamuis Socraticâ pectus ditauerit arte,
Purpureoſq; inter ſplendeat ille Patres;

Non

Non hæc deſpiciet liberrima vota precantûm,
Quæ fundit multo mens reſerata mero.
Adſis, Bacche, tuis hilarans conuiuia donis,
Feſſi pax animi, lætitiæq; dator.
Sic teneræ viduas vites ducantur ad vlmos:
Sic autumnali turgeat vua ſinu.
Sic non vrantur torrenti ſole racemi:
Det pœnam admorsâ ſic tibi ſtirpe caper.
Et tua ſectentur veſtigia marcida ſemper
Capripedes Panes, Baſſaridumq; cohors.
Adſis, virgineoſq; fauens hic exere vultus,
Quaſſans pampineo vertice cæſariem.
Quacumq; ingrederis, dulcis comitatur euntem
Te Furor, & Somnus languidiore gradu.
Me miſerum! accipio nullos heu pectore ſomnos!
Longa mihi gemitu nox vigilanda venit.
Quòd ſi, Bacche, tuo libato munere, nobis
Clauſerit optatus lumina feſſa ſopor;
Dicam ego Threicij crudelia fata Lycurgi;
Squamigeros nautas, pampineamq; ratem;
Litora Pactoli fuluis radiantia venis,
Diuitias miſeras, impia vota Midæ;
Auroramq; triumphatam, Parthoſq; ſubactos;
Medica thyrſigeris agmina fuſa choris;

Tigridis exuuias, maculoſaq́ tergora lyncum;
Oedipodionij membra cruenta ducis.
Bacciferos ederæ ſemper viridantis honores,
Lapſaq́ de quercu ſplendida mella canam.
Tu puer æternus, Bromius, Nyſæus, & Euan:
Bis genitus, thyrſo tu metuende graui.
Æra tibi Satyri, laſciuaq́ tympana pulſant,
Stridet & attritis Faunus arundinibus.
Per te Gnoſſiacis nox aurea fulgurat aſtris:
Vipera plaudenti ſibilat ore tibi.
Ipſe, Giganteo fremeret cùm terra tumultu,
Rhœtum ſtrauiſti dente leonis humi.
Hæc ego non humili meditabor carmina cantu:
Sollicitum ſomno tu modò vince caput.

CYNTHIO CLEMENTIO ARCHIATRO ROMANO,

Cùm vocis vſum recuperaſſet.

Dicamus bona verba: animũ iam verba ſequũtur:
Cur taceam ſurdam flebilis ante lyram?
En libet, en dulces imo de pectore cantus
Fundere: non renuunt ora recluſa loqui.
Vox mihi muta diu, vox longi cauſa doloris,
Veniſti tandem, vox mihi muta diu.

O

O & ſingultu, ô & quæſita querelis!
Nunc te fèlici garrulus ore fruor.
Fallor? an has ſimulant ludentia ſomnia voces,
Quæq; cupit vigilans, mens mihi nocte parit?
Sed fruor, & liber voces linguamq; reſoluo,
Attonitus monſtris dum rata vota nego.
Ite procul queſtus: comtis hîc Muſa capillis
Adſit, & in niueis læta triumphet equis.
Nunc tempus fauſtis pulſare Helicona Camœnis:
Nunc redimire nouo tempora flore iuuat.
At te, magne, canam Clario dilecte magiſtro
Cynthie, Phœbeo nomine, & arte potens.
Cùm tua vel mutis donent miracula vocem,
Vocalis citharæ præmia grata feres.
Per te hauſi cælum moriens, mentemq; recepi:
Pectoris arcta patet, te reſerante, via.
Ergò Caſtalij quodcumque è pectore riui
Fluxerit, in laudes effluet omne tuas.
Si mihi Pæonijs impleſti pharmaca ſuccis,
Mella miniſtrauit ſi miſerata manus;
Nos tibi Muſæo flauentia pocula melle,
Et Charitum puro pinguia lacte damus.
Hæc bibe, quæ nentûm Parcarum fila morantur,
Pocula, Lethæo non temeranda lacu.

Tu domitor Fati, Patareâ nobilis arte,
Eripis è ſtructo funera mœſta rogo.
Tuq́ue poteſtates herbarum, tuq́ue metalla
Chymica, tu miris pharmaca cocta focis
Nouiſti, priſcis quæ quamquam ignota magiſtris
Mortem expectantûm corpora feſſa leuant.
Cùm mihi tabentes macies exederat artus,
Cùmq́ue ferè tenui corpore nullus eram;
Iam tum ſpondebas dulcis mihi lumina vitæ,
Gutture ab obſeſſo libera verba fore.
Nec mora: ſulphureis medicatas viribus offas
Artifici nobis ſedulus igne paras.
Hæ mihi mandenti latebras pulmonis anheli
Fouêre, & lentâ tabida membra lue.
Hinc validi ardentis flores rediere iuuentæ,
Squalidaq́ue afflauit priſtinus ora color.
Sulphura, cæruleis fulgentia ſulphura flammis,
Quando ego vos merito laudis honore canam?
Vos tonitru terras, cælum vos omne cietis,
Fulminibuſq́ue Iouis ſemina magna datis,
Cùm pater ingenti combuſta Ceraunia telo
Deÿcit, & fracto culmine vertit Athon.
Per vos exundant inimicis ignibus arces,
Terrifico ſonitu Martiaq́ue æra tonant.

Balnea quæq́; fluunt triſtes pellentia morbos
Gignitis: hic veſtro truditur igne lapis.
Intepet inde Aponus, mediciſq́; ſalutifer vndis
Stagna Dicarchæus feruida ſudat ager.
Quin etiam veſter magnæ per viſcera matris
Spiritus igneſcens cruda metalla coquit.
Fulgurat hinc aurum, atque argenti flumina viui,
Vulnificuſq́; chalybs irriguo amne riget.
Quid maiora ſequar? vos & primordia rebus
Acri ſufficitis ſulphura mixta ſali.
Quiq́; fluit voluens tenuis ſe fluctus odorum,
Perpetuas veſtro ſumit ab igne dapes.
Quid memorem, Enceladi viuax poſt fulmina corpus
Ardua ſulphureis vt premat Ætna iugis?
Et Iouis Inàrime iuſſis impoſta Typhœo
Quanta rotet ſcopulis ſulphura glauca cauis?
Sulphur ouans pœnas fractâ de gente Gigantum
Sumſit, & hoc cælum vindice regna tenet.
Nec non luſtrali purgari ſulphure ſontes
Relligio antiquis credita fertur auis.
Actoriden, Peleu; ſic Pelea ſoluis, Acaſte;
Amphiaraïdis ſic, Acheloë, nefas.
Sic ego, ſic puro luſtratus pectore tandem
Carmina lætitiâ fauſta docente cano.

Adſitis Muſæ, medicinæ talis & artis
Voſq; repertori mollia ſerta date.
Ah! gemat, antiquis ſi quis tantùm adſtupet annis,
Spernit & ætatis dia reperta nouæ.
Omnia non potuit prudens reperire vetuſtas,
Atque alia ex alijs extudit arte dies.
Phœbigenæ cœptis potuit præcepta Melampus
Addere, Phylliridis multaq; cura dedit.
Vlceribus tetris natiui graminis herba,
Vulneribuſq; cauis prima medela fuit.
Mox & morborum triſtes extinguere peſtes
Inuentum eſt auſis, inclyte Coë, tuis.
Non adeò effeta eſt hominum experientia ſollers,
Vt noua non poſsit cudere ſæpè labor.
Ni noua tentaſſet Tyrrhena per æquora Amalphis,
Magnetum haud regeret nautica vela lapis.
Huius at auxilijs olim cantata poëtis
Ridetur veterum gloria parta mari.
Arctos nunc propior nobis, nec iam vltima Thule eſt:
Iam facilis luſtrat nauita Solis iter.
Extra hominum, famæq; vias tentare repoſta
Auſus es audaci litora puppe, Ligur.
Garrula cede noui tua ſidera puppibus, Argo,
Neu Regum iactes ad tua tranſtra manus.

Triſtia

Triſtia iunguntur veteris diuortia mundi,
Naturæq́; patent, quæ latuere ſacra.
Naſcentem populis licuit te, Nile, videre,
Et ſcit cui tantas debeat orbis aquas.
Nouimus, æſtiuæ fecunda licentia lympha
Solſtitijs hiemes cur ferat amne ſuas:
Zona rubens nimijs non torreat æstibus Indos.
Illic perpetuò rore vireſcit humus.
Non Eous ager pluuiali ſupplicet vndæ:
Indica continuis imbribus arua madent.
Hæc Zephyri alarum plauſu loca feruida mulcent,
Mitis vbi halantes Eurus alit ſegetes.
Taprobane testis, testes freta ſparſa Moluccis,
Ora Helenæ inſignis nomine teſtis erit.
Aruaq́;, quà Ganges auratâ pinguis arenâ
Egerit in dominum fulua tributa mare.
Quid, quòd & Arctoi laxantur clauſtra profundi,
Quà fluctu, & ventis æquora dura carent.
Dilectæ Thetidi Belgarum stantia naues
Marmora ſulcarunt non adeunda rate.
Illic, vt perhibent, torpeſcit frigore pontus,
Atque intempeſtus ſtat ſine luce dies.
Hîc rerum finis, chaos hîc, atque vltima mundi
Natura hoc triſti limite feſſa riget.

Vela Bataua ſequi haud potuit Phœbëia lampas:
Omnia cæca illic: omnia triſte ſilent:
Informes phocas incano corpore turpes
Vidère, atque vrſos, quos alit Vrſa gelu.
Quàm ſæpè optarunt ventorum prælia nautæ,
Perq́; procelloſum pandere vela fretum,
Excuterent tandem ſeſe vt torpentibus vndis!
Edocet ire recens in noua vota timor.
Indomito tandem regnans in pectore virtus
Vicit concreti ſæua pericla ſali.
Ite animæ egregiæ, fortunatæq́; laborum,
Ite in fata alacres, quò noua fama vocat.
Ite citæ, & veſtras meditando exponite vires,
Quà veterum nullo ſemita trita pede eſt.
Gloria multa manet. Quis te, Galilæe, ſilebit?
Longa tibi in chartis regna futura cano.
Non tantùm radio veterum deſcribere cælum,
Sed vitro es ſuperas auſus inire domos;
Perq́; nouas artes tradis noua ſidera mundo,
Non Ptolemæeis ſidera nota libris.
Pleiadumq́; Hyadumq́; choros ſine nube videmus,
Et tua per cælum ſplendida damna, Venus.
Vidimus, ignoto quondam quæ lacte nitebat,
Stellarum ſpiſſâ luce coire viam.

Admo-

Admouiſti oculis noſtros fugientia viſus
Per varios obitus aſtra ſecuta Iouem.
Medicea Heroum ſoboles, cape læta triumphum:
Aſtris inſereris, concilióq; Iouis.
Ipſe etiam nigrâ tinctum ferrugine Solem
Pallentes maculis iungere vidit equos.
Quid triplex ſidus Saturni, aut, Cynthia, vultus
Fabor ſcruposâ nocte latere tuos?
Hæc priſcis ignota olim prudentia maior
Repperit auſpicijs artis, opiſq; nouæ.
Ite citæ, & veſtras meditando expromite vires,
Ite animæ egregiæ, quà via nulla patet.
At tu Muſa procax, elegi tenueſq; valete:
Non hæc ſunt gracili facta canenda lyrâ.

AD
IOANNEM CIAMPOLVM, morbo recrudeſcente.

Ergò hos aſſiduè gemitus in pectore voluam?
Perpetuò lacrymæ noſtra per ora fluent?
Et roſeo Phœbus me decedente videbit
Lumine mærentem, me veniente die?
Flebimus heu miſeri! luctus, ſolatia damni
Exigua ingentis, poſtulat ipſe dolor.

Ille Philoctleten docuit per Lemnia ſaxa
Vocibus horriſonis vulnera dira queri.
Halcyones Ceyca gemunt, & barbara regis
Daulias Odryſij crimina cantat auis.
Sic ego, ſic mea damna querar crudelia ſemper
Lugubri citharâ, flebilibuſq; modis.
Atque vtinã in gemitus nunc libera verba darentur!
Sed mihi poſſe queri ſors inimica negat.
Singultantem animam turgentes ſanguine fauces
Elidunt: voces aſpera lingua premit.
Iam quater ardentem ſitienti Sirius aſtro
Vſſit humum, toties frigore læſit hiems;
Nec venit vlla potens longo medicina dolori,
Nec mea Pæoniâ membra leuantur ope.
Ipſe meum ſpecto moriens miſerabile funus,
Paulatimq; animâ deficiente cado.
Horrida languentes macies depaſcitur artus:
Lutea palleſcens inficit ora color.
Cogimur & longam moriendo diſcere mortem,
Dum præſaga mali mens ſibi fata canit.
Felices, inopina dies quos funere mergit,
Occupat & celeri mors properata nece!
Heu quoties morimur, dum proxima fata timemus!
Hoc peius leto: nam mora mortis obeſt.

Haud

Haud aliter Lapithas, mæſtumq́ Ixiona terret
Iam iam lapſuro pondere prona ſilex.
Credite, deficio: iam pellis dura reſiſtit
Tractanti, & triſti viſcera tabe fluunt.
Sic cera admotis tabeſcit Hymettia flammis:
Sic tepidis Auſtris cocta pruina madet.
Languent ſic, vrens oculus quos faſcinat, agni:
Sic tenera à Scythico læditur herba gelu.
Nec tantùm doleo compreßis faucibus æger;
Plurima quaſſato corpore damna fero.
Ipſam animi ſedem, regnantem corporis arcem,
Nunc caput ignauo poßidet igne vapor:
Nunc acres ſtomacho rabidâ cum bile tumultus
Feruent, & ſæuo pondere diſcruciant.
Laſſum percurrunt vlulantia murmura ventrem,
Humida nec membris dant alimenta dapes.
Viuo equidem parcè, ſed mox ieiunia corpus
Attenuant: epulis abſtinuiſſe graue eſt.
Intolerabilibuſq́ malis comes addita cura
Mollem animum æternis paſcitur vlceribus.
Hanc peperit morbus, morbuſq́ augetur ab illâ:
Hæc me triſtitiæ lurida felle rigat.
Hinc ſæpè extimui grauiora pericula veris,
Et ſenſi falsâ ſuſpicione trahi.

Hinc

Hinc animi victus damno quemcumque calorem,
Quodcumq́ & frigus pallida membra quatit.
Compoſitæ currant num vitæ ad munia venæ
Exploro, & trepidans incaluiſſe puto.
Seu quatior tuſsi, fibras pulmonis anheli
Exeſas carie ſuſpicor eſſe truci.
Conueniunt crebrò nos, vt ſolentur, amici:
Spem vultu ſimulant, triſtitiamq́ tegunt.
Ah genio indulge, curas depelle malignas,
Clamant: tu morbo, Virgini amatę, faues.
Ecquis erit finis lacrymis? lugubria mitte:
Eia agè linquantur mollia fulcra tori.
Te ſiluæ, te rura vocant: agè rura petamus,
Quà diffuſa nitet mitior aura poli.
Aucupio ſiluas, ſiluas venatibus aptas,
Flumina, piſcoſos aſpicieſq́ lacus.
Hinc canibus lepores, canibus ſectabere ceruos,
Latratuq́ feras retia ad alta premes.
Scilicet è ſtratis tollam miſerabile corpus?
Committam Alpinis ſqualida crura iugis?
Fortia non noſtræ ſunt hæc ad munera vires:
Hi mihi ſunt colles, hi mea regna, tori.
Officium bona verba pium, ſed inutile tentant:
Deſinite, aſsiduis non ſaturor lacrymis.

Quid

Quid, quòd me cæli lædit ſpirabile lumen,
Quo regimur: quæuis mobilis aura nocet.
Letiferi calidis ſpirant ſeu flatibus Auſtri,
Siue agitata truci ſilua Aquilone fremit;
Experior proprias hiemes, pluuiaſq́; rigentes,
Exundans cerebro quas pituita parit.
Sibila perq́; aures imitata tonitrua ſurdas
Voluuntur, miſerum concutiuntq́; caput.
Per madida ora liquor turgens me flumine largo
Proluit: ampullis feruida ſputa tument.
Non ſecùs ardenti ſi fortè incluſus aheno
Ebullit multo feruidus igne latex;
Ipſe furit, niueamq́; fremens eructat aquæ vim,
Sparſaq́; anhelanti gurgite flamma madet.
Miror, inexhauſto tribuat quis pabula fonti;
Qui tantus fluitet ſicca per oſſa liquor.
Mirantur medici, & ſortem miſerantur iniquam:
Mille adhibent doctis pocula miſta modis.
Lacte arcere iubent incluſos faucibus ignes,
Hordea dant, ſeris quæ maduere focis.
Sanguine tentarunt ſalientem incidere linguam:
Infecit tepidus brachia ſecta cruor.
Poma coronato radiantia Punica crine
Languenti ſuccos exhibuere ſuos.

Et

Et quo mala fluunt emuncta Cydonia muco,
Quo paſſæ ficus, perlita ſæpè gula eſt.
Sæpè bibi, vrentes meditans auertere flammas,
Pocula pallenti cortice tincta nucis.
Et modò ſiluarum folijs decuſſa Calabris
Mella miniſtrarunt, helleboroſq; graues.
Aggreßiq; roſis ſunt admiſcere ſapores,
Quos mittit diues Trinacris Hybla fauis.
Faſciolas tenues, ægrum focalia collum,
Et nidum pulſis geßit hirundinibus.
Quid referam quoties ſuffitu pectus odoro
Luſtraui, & fumis, turifer Inde, tuis?
Et quoties, ſiccum poſſem vt diſtendere corpus,
Æſtiui membris intepuere lacus?
Victum infelicem cochleæ, cancriq; dedere,
Et teſtudineo ſqualida iura gelu.
Quin ſunt conati ſtomachum fulcire ruentem
Arboribus gummi quod genit Arabia.
Balſama miſcuerunt diti Gangetide merce,
Et quæ vicino cinnama ſole rubent.
Sinarum extremo diuulſa ab litore radix
Venerat, & nullâ me quoque iuuit ope.
Aude animis, tibi certa ſalus promiſſa medentûm,
Dicebant: numquam venit amica ſalus.

Obſti-

Obſtitit auxilijs viuax in fomite labes
Artis, & irriſit vana magiſteria.
Non hoc Phillyridis, non hoc laudata Melampi
Cura Amythaonij pelleret arte malum.
Tunderet in morbos Epidauria gramina fruſtrà
Inclyta Phœbigenæ nos miſerata manus.
Non gemitus Superi noſtros audire perennes
Adiunctâ quamuis ſuſtinuere prece.
Parce pium Numen, cæli quo templa reguntur,
Cuius & imperium ſidera fulua timent.
Si non ſacrilegæ mens eſt ſibi conſcia culpæ,
Redditus eſt templis ſi tibi ſemper honos;
Parce precor, vel ſaltem aliquam de fulmine partem
Deme meo: ſæuâ proijce tela manu.
Nunc & amara dies, & noctis triſtior vmbra eſt.
Quàm mallem æterno diriguiſſe gelu!
Ipſa quies rerum ſomnus, Deus vtilis ægris,
Me fugit, & lacrymis lumina feſſa patent.
Verſamur ſtratis, & nox eſt annua nobis:
Tarda nimis querimur ſidera Luciferi.
Quòd ſi conciliant depaſta papauera ſomnum,
Me miſerum hic quantis terret imaginibus!
Occurrunt menti ſimulacra carentia vitâ,
Viſaq́; ſunt tenui dicere voce, veni.

Ora

Ora virûm maiora viris pallentia vultu
Exangui illudant, diſcutiturq́; ſopor.
Tunc iterum ad gemitus eadem nos horrida morbi
Damna vocant, nec iam falſa timere iubent.
Lenta tenent animum faſtidia: nulla voluptas
Flectit: non Bacchus, non iuuat alma Ceres.
Squalent impexi rigidâ ceruice capilli:
Veſtis inornatos defluit ante ſinus.
Non Vrbis, non ruris opes, auriq́; talenta,
Eoæq́; placent deliciæ lapidum.
Ingratus mihi Sol, ingrata Aurora rubeſcit:
Oblectant pectus tempora nulla meum.
Aſpice, iam Zephyri florens genitalibus auris
Felices fetus parturit almus ager.
Perſtrepit omne nemus cantu, virgulta ſuſurrant:
Liquitur è ſummis tabida bruma iugis.
In tepidos ſoles ſe roſcida gramina credunt:
Florea de vernâ pullulat arbor humo.
Sed mihi nequicquam fulgent Nepheleïdos Helles
Sidera, ridentis gaudia ſumma poli.
Semper hiems nobis: ſanguis ſi vere tepenti
Æſtuat, infelix in ſua damna furit.
Acriùs & morbo fauces tentantur acuto:
Nam claudit feruens arctiùs ora cruor.

Non raucæ fontis ſcatebræ per ſaxa cientis
Murmura, non poſſunt prata mouere animum.
Atque greges, atque arua nocent, atque ardua ſilua:
Non læti colles, paſcua nulla iuuant.
Et doleo, pingui paſtos ſeu gramine vidi
Mollibus in pratis luxuriare greges.
Siue quis ediderat paſtoria ſibila cannâ,
Odi ſigna bonæ ſibila lætitiæ.
Et dulces auium per frondea tecta Camœnæ
Heu viſæ tantùm ſunt mea fata queri:
Seu viridi taurus proiectus mugijt herbâ,
Dixi: Mugitu me vocat ad gemitus.
Frumenta aſpexi verno turgentia lacte;
Arens tunc ſubijt, quæ premat oſſa, cutis.
Omnia læta, mihi ſunt inſtrumenta doloris,
Materiamq́ mali mens ſibi dura parit.
Et meditor: tellus non hæc mihi verna colores
Submittit; rident prata benigna alijs.
Vos legite vngue roſas, Tyrio queis fulgurat oſtro
Quæ flagrat niueis gratia miſta genis.
Vos decet iſte color, vobis ſint lilia curæ:
Pratorum nitidum vos manet omne decus.
Ipſe legam flores veterum monimenta dolorum,
Et ferrugineis te, Hyacinthe, comis.

 Pal-

Pallentes carpam violas, mæſtaq́; cupreſſu,
Quæ laurum optarant, tempora vincta geram.
Impulerat noſtras ſonitus ſi gurgitis aures,
Purior electro fons vbi volvit aquas;
Conſpiciens dixi: Non hæc mihi frigida currit
Sedatura grauem flumine lympha ſitim.
Ora quidem ſitiunt, quæ nunc incendia paſcunt,
Non pandit latici ſed gula preſſa viam.
O nimium, nimiumq́; fugacis dona iuuentæ!
O quàm veloci labèris acta pede!
Tardiùs è Scythico cornu decuſſa ſagitta
Aëra per liquidum cuſpide ſcindit iter.
I nunc, ingentes laudato in corpore vires,
Atque lacertoſos firma per oſſa toros.
Aut illas ætas annorum pondere frangit;
Morborum aut ictu fortia membra cadunt.
Quiq́; color malis Pæſtana roſaria miſcet,
Et quod natiuum lilia vincit ebur,
Marceſcunt ſubitò, ceu cùm labefacta caducum
Sole graui curuant alba liguſtra caput.
Olim qualis eram (nunc me mea fallit imago,
Si iam præteritos mente reuoluo dies)
Cùm diues gregibus, memini, mè Parma tenebat!
Nam puerum celſo nutrijt illa lare.

Quod

Quod mihi tunc robur, quàm gaudia multa fuere!
In feſſo numquam corpore quanta ſalus!
Non me terruerant hiemes, ſolesq́; potentes,
Et poteram pluuium vertice ferre Iouem.
Quos ego non colles, quos non indagine cinxi
Lucos, hortatus teſqua per alta canes!
Tunc celeres potui damas, tunc figere ceruos:
Vidi de fluuijs humida lina trahi.
Et modò fortis equi luctantia colla recuruans
Confragra ſectabar per iuga montis apros.
Interdum molles pedibus plauſiſſe choreas
Iuuerat, & digitis increpuiſſe lyram.
Cura fuit Martis ſimulacra ciere ſub armis,
Et pugilum ludis implicuiſſe manus.
Gallica quid memorem quoties per flumina naui
Aduerſa obnixo pectore ſtagna ſeco?
Me Tarrus, gelido lauit me Nicia fluctu:
Me Phaëthontæo ſuſtulit amne Padus.
Nec mihi ſolus amor corpus durare palæſtrâ,
Sed mentem egregijs artibus excolui.
Vidit Palladijs nos impalleſcere chartis
Inter laudatos nox vigilata libros.
Multaq́; Cecropijs trutinabar ſcripta magiſtris:
Non renuit mecum Græcia docta loqui.

Tentabam vmbroſi latebras penetrare Lycei,
Quaſq; alij monſtrant edidiciſſe vias.
Sæpè animum docti ceperunt ſcripta Platonis,
Cuius Mopſopio pagina melle fluit.
Et modò ſcrutabar Samij dictata ſilentis;
Nunc florem ex hortis legi, Epicure, tuis.
Inſomniſq; graui fouit me Porticus vmbrâ,
Arceſilaæus detinuitq; labor.
Latratus decuit Cynicos audire legentem,
Nec me pacati terruit ira canis.
Democrito arriſi, noui præcepta Cleanthis,
Et Chryſippææ ſtamina mentis opus.
Gaudebam meditans, ineant quot prælia ſectæ,
Graiorum in quas eſt didita turba ſenum.
Materiem hic componit aquis, hic aëre gignit;
Alter Apollinei ſideris igne creat.
Ille Chao latuiſſe docet vaga ſemina rerum,
Omniaq; arcanis nectit amicitijs.
Æternum eſt alijs mundi verſatile templum,
Machinaq; hæc nullâ diſſolüenda die.
At natum ille refert, auſus reſtinguere ſolem,
Et dare perpetuæ fata diurna faci.
Sunt quoque rore leui, & nebulis qui ſidera paſcant,
Et qui non vno ſe putet orbe tegi.

Caſi-

Caſibus hic ſceptrum donat, Diuoſq́ relegat,
Exuit & mentes relligione Deûm.
Spernit Tænarias, incendia poſtuma, pœnas
Impius hic; trepidans manibus ille litat.
Nec deſunt ſenſus qui damnent, omnia faſſi
Neſciri, tenebras ſeq́ latere ſuas.
Omnia mirabar, ſed tunc plus arte mouebar
Socraticâ, & ſcriptis, Stoica turba, tuis.
Quæ bona ſint animi, certus quis limes honeſti,
Quas ſibi diuitias vita beata petat,
Et didici, ſanctos formet quæ regula mores;
Æſtus quæ valeat vincere vis animi:
Quæ triſtes iras virtus, quæ frangat amores,
Quæ deſiderijs pectora anhela leuet;
Pallenteſq́ metus quæ fortibus induat armis
Ignauæ prohibens terga dediſſe fugæ.
Solum turpe malum ſapiens putat, ille dolores
Perfert, conſilij propoſitiq́ tenax.
Hic pede proculcans letalia fata ſuperbo,
Humanis maior creditur eſſe malis.
Ære Perillæo clauſus fera iuſſa Tyranni
Sperneret, & nullos ederet ore ſonos.
Hæc olim noui, quæ nunc me flagitat vſus:
Vtar præceptis, quæ mea fata petunt.

Agmina mærentûm circumſtant ſæua dolorum:
Aggreditur feſſi vincere corda timor.
Quid faciam? vnde petam trepidi ſolatia luctus?
Quis bellaturo fortia tela dabit?
Ite procùl queſtus, animi oblectamina vilis,
Ite procùl: iam nos ingemuiſſe pudet.
Non lacrymis durum nouit manſueſcere fatum:
Parcarum inflexo fila adamante rigent.
Te ſupplex adeò, ſupplex tua munera poſco,
O ſola humanis mors medicina malis!
Tu portus, placido qui naufraga corpora mundi
Amplexu rurſus non agitanda foues.
Adſis, horribileſq; ferox huc flecte volatus,
Hoc pete Tartareâ falce cruenta caput.
Quo moriture ruis? quæ te dementia cepit!
Parce miſer verbis, ominibuſque malis.
Scilicet in primâ florens carpêre iuuentâ?
Nec te ſpes famæ quantulacumque tenet?
O vbi mens ſtudijs quondam gauiſa Mineruæ,
Et quæ ſcribendi gloria dulcis erat?
Non adeò vſque mori miſerum eſt: non ſegnior ibo,
Ibo animis contrà: mors miſerata veni.
Nec totus moriar, lethi cuſtodia noſtri
Te penes, Italiæ, Ciampole, grande decus.

Car-

Carminibus celebrata tuis mea ſama legetur,
Et ferar extinctus docta per ora virûm.
Auſpice te mortis victor fata aſpera rumpam:
Te duce Auernali non cohibebor aquâ.
Quæ tibi cantanti non eſt permiſſa poteſtas?
Nam tua Pindarico fulmine Muſa tonat.
Tuſci ſcriptores tenerorum cedite amorum:
Gaudet capta nouis Auſonis ora ſonis.
Aldobrandinam relegis ſi carmine villam,
En tibi feſta cohors plaudit Hamadryadum.
Siue Palæſtinas Piceno in litore ſedes
Concinis, Adriaci ſternitur vnda freti.
Et te Cælicolûm cantantem exercitus audit,
Quorum humeris templum dulce pependit onus.
Prô pudor Italiæ, teneros quæ cantat amores,
Carminis & grato fraudat honore Deum!
Non tulit ingenti laudandus Ciampolus auſo:
Illius eſt noſtris Muſa operata ſacris.
Gaude: namque nouis video tua tempora ſertis
Cingi, & Idumæâ fronde nitere comas.
Tempus erit, læto tua cùm veſtigia plauſu
Magnanimûm vatum turba ſecuta colet.
Tu modò perge alacer, ſemperq; audentior ito,
Nec tu coruorum roſtra inimica time.

Nam ſuper aſtra volans niueis vectabere cycnis,
Quà inuidiæ telis gloria claudit iter.
Nec minùs heroi tangit te cura cothurni,
Et potes Aoniâ dicere bella chely.
Inclyta facta virûm vocis ſi munere donas,
Munere tu ſignis das potiore frui.
Hoc tibi Pegaſides, hoc conceſſere ſorores,
Teq́ poteſtates edocuere ſuas.
Namq́ ferunt celſo Parnaßi in vertice, ſacra
Bellerophontæus quà rigat arua liquor,
Secluſum florere nemus, quo gratius vllum
Non ſurgit Phœbo, Pieridumq́ choris.
Hos Zephyri campos Eteſia flamina mulcent,
Arboribuſq́ frequens roſcida vernat humus.
Pullulat ante omnes ſed formoſiſsima laurus,
Quæ medio in luco conſpicienda viret.
Vna nemus trunco ingenti quæ parturit vmbra,
Et latè folijs celat opaca diem.
Huius odorato ſudantur balſama ligno,
Dulcis & ambroſiæ cortice manat odor.
Indictum refero: lacrymatas nectaris vndas
Excipit Aoniæ ſedula cura manus.
Hos Muſæ ſeruant latices, queis perlita durat
Gloria Tanario non violanda lacu.

Ma-

Materno nequicquam aſtu ſeruatus Achilles
Occidit, & Troiæ funera morte luit.
At benè Pieriâ perfuſus nectaris vndâ
Martis equis rapidum trans Acheronta volat.
Copia felicis tibi,Ciampole, credita ſucci eſt:
Fac mea cæleſtis proluat ora liquor.
Ah ſocij fato miſerere cadentis acerbo!
Fer non caſurum nomen ad aſtra meum.
Triſtia ſic facili curabis funera ſumptu:
Non poſco in cineres Perſica dona meos.
Non mihi Orontæâ tumulos aſpergite myrrhâ,
Buſtaq; fecundæ mercibus Aſſyriæ.
Si mea Caſtalio ſtillabunt oſſa liquore,
Inuida poſt mortis fata ſuperſtes ero.

ILLVSTRISSIMO DOMINO

NATALI

RONDININO,

S. D. N.

ALEXANDRO VII.

PONTIFICI OPT. MAX.

AB EPISTOLIS AD PRINCIPES,

HONOR SVPREMVS

AB IIS HABITVS,

QVI OB INCOMPARABILES DOTES

VIVVM SVMME AMABANT,

ÆQVE LVXERVNT MORTVVM,

ET HOC ESSE VOLVERVNT

SIVE AMORIS SVI MONVMENTVM,

SEV DOLORIS SOLATIVM.

TACITVS

Lib. XVI. Annal.

Detur hoc illuſtrium virorum poſteritati, vt quomodo exequiis à promiſcuâ ſepulturâ ſeparantur; ita in traditione ſupremorum accipiant, habeantq́ propriam memoriam.

AVSONIVS

Præfat. Parental.

Nec quidquam ſanctius habet reuerentia ſuperſtitum, quàm vt amiſſos venerabiliter recordetur.

EMI.

EMINENTISSIMO PRINCIPI PAVLO ÆMILIO S.R.E. CARDINALI RONDININO

IACOBVS WALLIVS E SOCIETATE IESV.

MISERVM eſt, Eminentiſſime Princeps, amiſſi boni memoriam, tantùm vt dolor recrudeſcat, commouere. Quod cùm ad res omnes, tum præcipuè ad eas pertinet, quæ nobis vſui, non mancipio dantur. Beneficium enim in contumeliam vertit, qui apud creditorem expoſtulat, ſuo iure repoſcentem ea, quæ gratis & nullo accipientis merito vtenda conceſſerat. Dantis animum interpretari decet ex eius beneuolentiâ, reique commodatæ pretio & fructu, non metiri ſolâ temporis diuturnitate. Quò mihi, vt opinor,

nor, minùs verendum eſt,ne exſtincti fratris tui Natalis triſtiſſimâ recordatione dolorem tuum exulcerem , & obductam vulneri cicatricem ſcindam . Si enim à Deo data nobis eſt vſura vitæ , tamquam pecuniæ , nullâ præſtitutâ die , quid habemus argumenti , quamobrem illam ab eo, cùm voluit , repetitam eſſe conqueramur ? At ſi naturam ipſi noſtram animumque conſulimus,ſubeſt, fateor, cò grauior dolendi cauſa, quò quis acerbiore elatus eſt funere. Nam in illis qui grandes natu diſcedunt , magnum eſt ex ipsâ neceſſitate ſolatium ; in iis verò quos immatura mors abſtulit , ea requirimus , quibus & virtutem ipſi ſuam extollere altiùs , & prodeſſe publico diutiùs potuiſſent. Viuebat in terrarum luce frater tuus, Vrbis deliciæ,nobilitatis decus, literatorum amor, ſæculi noſtri Phœnix : celebrabatur Alexandri V I I. Pontificis Opt. Max. præclaro iudicio: Principibus atque orbi Chriſtiano ſuam in Pontificiis literis eloquentiam probauerat ſplendidam enimuerò, & copioſam , & grauem , & rebus maxi-

maximis parem : fecerat ſibi exquiſitæ doctrinæ atque prudentiæ famam anno ætatis ſuæ vndetriceſimo nondum expleto: cùm ecce mirificam, quam de ſe concitauerat, exſpectationem dies vnus inuertit. Sed quid agamus, quando eâ lege conſtant omnia, vt diuturna eſſe non poſſint? Iuuat hîc cum Sulpicio Romano Conſule, & Iuriſconſultorum maximo philoſophari paulliſper, & eâdem me cogitatione confirmare, quâ ipſe ſe & pariter Ciceronem Tulliæ ſuæ deſiderio confectum ſuſtentabat. Ex Aſiâ rediens in Saronico ſinu nauigabat: regiones à fronte, à tergo, à latere in proſpectu verſabantur: earum vrbibus olim ampliſſimis, iam euerſis ne veſtigium quidem reliquum videbat priſtinæ celebritatis: Piræeus, Corinthus nomina erant. Cœpit igitur hac rerum inconſtantiâ mutabilitateque perculſus ſecum ſic cogitare: *Hem, nos homunculi indignamur, ſiquis noſtrûm interijt, aut occiſus eſt* (& ea vox alterum vulnus refricat, Ioſephi fratris tui mortem, quam bello ſacro in Cretâ pugnans oppetiit) *quo-*

quorum vita breuior eſſe debet, cùm vno loco tot oppidorum cadauera proiecta iaceant? Et ne excidia, quæ ille, perſequar, iacet ante oculos tuos, Princeps Eminentiſſime, vetus Roma, patria tua, ſuo oppreſſa pondere, diruta, incenſa, deleta, ſibi ipſa & ciuibus ſuis ſepulcrum, fato, ſi vt hominum, ita & vrbium ætates definire volumus, præmaturo. Sine lauro & tripode vaticinati ſunt, qui æternam illam fore prædixerunt. Vbi enim nunc vetera illa & æquata cælo delubra? diſturbata ſunt. Vbi thermæ in modum prouinciarum exſtructæ? ne parietinæ quidem ſuperſunt. Vbi amphitheatra? fuiſſe loquuntur hiſtoriæ, aut tenues dirutorum reliquiæ. Prô fluxam mortalium rerum commutabilemque rationem! quàm ſunt caduca, quæ valentiſſima cenſebantur! Et miramur corporum noſtrorum maſſam ex artubus & membris fluidis ac mollibus compactam aut æuo aut morbo quaſſari & fatiſcere? Conſtantius Imperator Romam ingreſſus, ſtabat illius magnificentiâ & ſplendore perſtrictus: mox ad Hor-
miſdam

miſdam Perſarum Regis fratrem conuerſus ex eo quæſiuit, quod ipſius eſſet de Vrbe iudicium. Seriò iudicatoque reſpondit ſapiens Princeps: *Id tantùm ſibi placuiſſe*, * *quòd didiciſſet ibi quoque homines mori*. Xerxis, credo, gentilis Regis recordatus eſt Perſa, quem ferunt, cùm immenſum exercitum oculis obiiſſet, illacrymaſſe, quòd tot millibus tam breuis immineret occaſus. Nec potuerunt ſimiliter Vrbis opera, quamquam ſæculorum omnium ætatē ſua firmitate excedere poſſe videbantur, magnoperè animum afficere, quando tam anguſtis terminis ipſa hominum viuacitas concluderetur. Sint, vt maiorem partem ſunt, vegeti homines & valentes; ſint, quales vel pauci, prouidi & actuoſi; ſint omnibus naturæ muneribus inſtructi: nemo tamen, qui vt magna ſibi proponat, vt vtilitatem publicam primam ducat, vt aggrediendis negotiis par eſſe videatur: nemo eſt qui ad ea conficienda cauere ſibi de vno quaſi compe-

* Diſplicuiſſe *in Ammiano legendum cenſet Regia in Galliâ bibliotheca M S. codex.*

rendinatus die poſſit. Id profectò nos obliuiſci vetat plumbeus ille loculus ab Alexandro VII. Pontifice Maximo recèns creato in cubiculum inferri iuſſus, vt cui in Reges ipſos imperium eſſet, vni ſe morti obnoxium eſſe fateretur. Non ille in ſupremo rerum faſtigio conſtitutus ſpes longas inchoare, ætatem diſponere, laſſam & plenam ſenectutem ſibi polliceri: non ab Orientis Imperatoribus ſibi exemplum capere, quos accepimus, inter ipſa quibus initiabantur ſacra, iuſſiſſe varia ſibi offerri marmoris fruſta, vt, quo ex genere fieri ſibi monumentum vellent, eligerent. Dum eligendi fit optio, dum futuri operis deſignatur forma, dum quadrantur ſaxa, dum poliuntur, dies abeunt, & quaſi medio in ſpatio frangi non poſſit vitæ longioris ſpes, incerto exceſſui certa mora condicitur. Nihil cunctatus ſanctiſſimus ac ſapientiſſimus Pater primum & triumphalem initi Pontificatus diem non aliter quàm ſupremum ordinauit: ipſorum quos poſt ſe ſuperſtites habiturus eſſet, officium anteuertit: vrnæ, quâ funus ſuum

ſuum condi vellet, curam ipſe ſuſcepit: terminum quem inexorabilis neceſſitas fixit, cùm ignoraret, propè abeſſe poſſe exiſtimauit: inter Vrbis effuſæ gratulationes & plauſus, & tubarum è Quirinali arce reſonantium feſtos ſtrepitus credidit fieri poſſe, quod aliquando fieret. Adeò quilibet dies, hora quælibet, quæ nec opinantes occupare nos poteſt, quàm nihil ſimus, oſtendit. Quemadmodum vina per colum perfluunt: ita quod manu complecti putabamus, priùs elapſum eſſe deprehendimus, quàm elabi aduerteremus. At ille ætate aureâ, quam orbi dedit, diu fruatur, & quot in exſtincto fratre tuo deſiderabat annos, ipſe tecum expleat. Quamquam in hoc explicando voto non ſum vſus eo verbo, quo decuit. Poſteaquàm enim hanc ſibi delegit teſſeram: VIVO EGO, IAM NON EGO: vitam vigoremque ab eo accipit, cuius perſonam in terris ſuſtinet.

Ac veluti antiquâ cùm cæditur arbore ramus,
Inſeriturque nouæ, matris non ille prioris

Nutritur ſuccis: aliâ radice tenetur,
Occultas alio ducit de ſtipite vires:
Humorem, quo ſe foliis & fetibus arbor
Induat, ipſa ſuo, cui iuncta eſt, præſtat alumno:
Haud aliter, qui Romanum nunc temperat orbem,
Viuit Alexander. Magnum ille capeſſere iuſſus
Imperium, exactos hinc iam obliuiſcitur annos,
Orditurque nouos. Nec enim quod ſpirat, & aurâ
Veſcitur, apponit vitæ: diuinior illum
Spiritus intus alit, magnam qui mentem animumque
Compleat, & longum extendat virtutibus æuum.

Frater verò tuus, Rondinine Cardinalis, etſi acerbâ morte præreptus, id egit tamen, vt mors quàm pauciſſima, quæ abolere poſſet, inuenerit. Non abolebit, vt ſummatim laudes illius complectar, Pontificis Opt. Max. laudatiſſimum de illo iudicium, cui nec honorem illum, quem ampliſ-

ampliſſimum habuit Hephæſtioni ſibi cariſſimo Alexander, comparandum duxerim. Eius ingenij reliquias, pauca, quibus otium oblectabat ſuum, ſcripta ab eo poëmata cùm in lucem proferenda amici cenſerent, eâdem opportunitate ſollemnia pietatis vates vati perſoluimus, fructum aliquem amicitiæ non magnum illum quidem, ſed cauſis eò iuſtioribus à me præſertim debitum, quò maiori honori mihi fuit cum eo amicitiam iunxiſſe, qui tot abundabat ornamentis & domeſticis & propriis. Corneliæ genti ſatis ad laudem fuit pro atrio Capitolium habuiſſe, quòd illic imago Scipionis in cellâ Iouis poſita ſeruaretur, quæ, quoties gentilitium funus efferendum erat, inde petebatur. At fratri tuo non profectò Capitolium tantùm, ſed Roma, & eius ſanctiſsima pars Vaticanum, & Mediolanum, & Fauentia, & Vectianum, & alia Liguriæ oppida, quæ maiores veſtri ditione tenuerunt, pro atriis ſunt, è quibus ad eius funus celebrandum educi potuerunt eorum imagines, quos & Pontificia tiara,

& purpura, & parta domi militiæque decora immortalitati conſecrarunt. Sed hanc pompam non adornauimus: id tantùm egimus, vt erepti deſiderium ſolatiis non honeſtis ſolùm, ſed etiam iucundis leuaremus. Medici, vt eſt apud Sophoclem,

Πικρᾷ χολὴν κλύζουσι φαρμάκῳ πικρῷ.

Amaro amaram pharmaco bilem eluunt.

Quantò illi rectiùs, qui, ſi id quidem ab arte ſperari poſsit, dolori citra dolorem medicinam faciunt, aut ſaltem optimo temperamento acerba dulcibus mitigant. Accipe igitur, Princeps Eminentiſſime, dulce hoc leuando luctui repertum à poëtis remedium eo vultu, quo & eorum pietatem, & fraternarum virtutum commemorationem probes.

ELOGIVM NATALIS RONDININI.

NATALIS RONDININVS *ingenij, & morum, & fortunæ ornamentis, in paucis quos noſtra tulit ætas, illuſtris ac memorabilis fuit. Eo genere Romæ natus, à quo ſumere ſibi potuit omnia, quibus ipſe ſe, & ſuos clariores faceret. Nam neque auitæ illi res & imagines defuerunt, quas ad exemplum intueretur aſſiduè; neque alta accenſaq; laudis ſtudio indoles, quæ directis viis euntem impelleret ad faſtigia præmiaq; virtutum. Verùm mihi conſilium non eſt funebrem laudationem, quam meretur, inſtituere. Naturam & artem, magiſtras optimas, imitabor, quæ res magnas & varias in anguſto nonnumquam exhibent. In annulo gemmam geſtaſſe fertur Pyrrhus, in quâ nouem Muſæ & Apollo citharam tenens ſpectarëtur, non arte, ſed ſponte naturæ ita diſcurrentibus maculis, vt Muſis quoque ſingulis ſua redderentur inſignia. Sylla Dictator traditione Iugurthæ ſemper ſignauit. Punctis omnia veriùs, quàm lineis deſignabantur, cùm idoneus ſitus ac ſtatus attribui in tam arcto ſpatio nulli poſſet. Referam & ego ſimiliter in has pagellas de Rondini-*

 nis

nis contractè aliquid & exiliter, magno inter me & cælatores diſcrimine, quòd hi corporum tantùm diſpendio res ſuas effingant; ego animorum atque virtutum.

GENVS *ſuum Rondinini ad Cribellos referunt, nobiliſſimam apud Mediolanenſes familiam. Vt vnum pro multis dicam, abhinc annos propè quingentos honoribus, clientelis, opibus abundans Vrbanum III. Pontificem Maximum orbi dedit. In gentili parmâ hirundines præferunt, teſſeram ſiue ex cognomento, ſiue ex euentu natam; cribra præterea, demiſſæ à Cribellis originis, & nobilitatis inſigne. Diuerſa quidem his & illis appellatio, nec eadem ſemper habitationis ſedes: ſed nimirùm & fluuij interdum, quaſi alij à ſe ſint, non idem ſeruant nomen, quibus eadem tamen ſunt fontium capita, idem aquarum ſplendor. Neque ſi ſurculus in aliud ſolum depangitur, non ab eodem à quo reuulſus eſt ſtipite genus ducit. Mediolano in eam Italiæ regionem, cui via Flaminia nomē fecit, traductos Fauentia primùm excepit, deinde Roma, ingeniis aliunde aduentantibus apertiſſima & perhoſpitalis. Et habet hoc illa princeps vrbium & terrarum, vt communis omnium patria dici & eſſe velit, non ignara, vt conſtituta olim ſit, vt aucta, vt coalita ex varijs quaſi elementis in vnum corpus, aduenis fortuitò coëuntibus in ciuitatem acceptis. Extulere Rondininos duo, pacis & belli artes: quarum vtra plus illis ad gloriam valuerit, nihil attinet definire. Satis conſtat neque ſapientiæ fortitudinem, neque fortitudini ſapientiam dignita-*

te

te cedere. Patrem habuit Natalis Alexandrum, virum eximiâ in agendis rebus prudentiâ, & præter generis ſplendorem omnibus elegantiorum literarum diſciplinis excultũ. A Natale auo ſuo nomen accepit. Is primus è ſuis ſedem rerum & fortunarum ex illâ, quam dixi, Italiæ Ciſpadanæ parte Romam trãſtulit in comitium ac forum orbis terrarum. Ad tractandas res natus videbatur, naturâ æquè ac diſciplinâ conſultus. Quæ optauit, videri potuit aſſecutus omnia, non quòd poſſideret, ſed quòd eâ eſſet moderatione animi, vt nihil appeteret, ſuus ſemper, nulli obnoxius, ab honorum ſtudio alienus, virtute quàm eiuſdem præmijs ornatior. Cuius rei fama, cùm grauiſſimorum munerum adminiſtrationem plurimi peterent, Summos Pontifices in illum primò non petentem, deinde vt inclinata ad quietem ſtudia viderunt, etiam recuſantem conuertit. Clementis VIII. iuſſu Romani fori diſciplinam ſuo ſplendori nitoriq́; reſtituit: recidit corrupta, integra roborauit, ſtabiliuit antiquos & conuenientes tribunaliũ maieſtati mores. Ad annum vſque centeſimum, grande mortalis æui ſpatium, vitam protulit, ſummâ ſemper dignitate, nullâ auctoritatis imminutione. Neque enim omne vinum, neque ætas omnis vetuſtate vigorem exſpirat. Viguit animo & corpore vir moderatiſſimus vſque eò quoad opus ipſa ſuum eadem, quæ coagmentauerat, natura diſſolueret. Legationes, alterum togatæ ſapientiæ munus, & nobilitatis ornamentum, famam quoque Rondininis confecerunt. Nicolaus, multiplici rerum cognitione, & vſu, & ſingulari elo-

eloquentiâ præditus, apud Venetos Legati munere perſunctus ampla negotia tractauit, ſummoq́ in honore habitus eſt. Eò maiori illud ponendũ in laude, quòd non alibi diligentiùs Legatorum dicta factaq́ obſeruari dicãt, ac propterea Venetiæ optima habeantur palæſtra, è quâ prodire Legati quàm inſtructiſſimi poſſint. Laudat Nicolaum Marcus Guazzus in Commentarÿs ſuis vernaculâ Italorum linguâ conſcriptis, qui è priuatis eruditorum ſcrinÿs & bibliothecis nondum exierunt. Bartholomæi Rondinini prudentiæ & fidei oblata eſt tempeſtas difficillimi temporis, quo Cardinales aliquot coïtione temerè Piſis factâ Iulÿ II. Pontificis Maximi auctoritatem labefactatum ibant. Erat is è S. Dominici familiâ, Theologiæ & Iuris Pontificÿ ſcientiſſimus: præerat ſummâ cum poteſtate Congregationi Tuſciæ à S. Marco nominatæ, atque vnâ cum viris aliquot doctrinâ conſilioq́ pollentibus per idem tempus Piſas ſe receperat. Stabant pro Cardinalibus Reges quidam: ſpargebant in Pontificem criminosè multa: ruebant contrà in illos Pontificia fulmina, tamquam facti à Romanâ Sede diuortÿ reos. Magnæ erant in illis fluctibus iactationes animorum, offenſiones in vulgus magnæ, in tantâ præſertim partium contentione atque dignitate: Piſis in primis, vbi res gerebatur, & in partes vocabantur Clericorum & Religioſorum hominum ordines. Sub initium, quid ſequerentur, conſtituere ſatis Piſani non poterant. Ad Bartholomæum (tanta erat viri apud omnes auctoritas) cauſam detulere, in ſententiam, quamcunque

cunque

cumque is ingrederetur, conceſſuri. Hæc dum gerebantur, potentes intereà ac factioſi ſollicitare optimum Patrem, primò molliùs, gratiæ & honorum certâ ſpe; deinde acerbè, multa ac metuenda minitando, vt irritati ſolent animi ſtomachum poſt perditas blanditias effundere vehementiùs. Sed ad labefactandam fidem ſpes & metus excellenti animo iuxtà valent. Nihil igitur ille obnoxiè dicere, propalàm obuiàm ire obſtinatis conſilijs, aduerſarios vi argumentorum verecundiaq; percellere: nutantes erigere, ſtantes confirmare: Pontificem eorum, quæ gerebantur, certum facere. Quòd ipſi totiq; Cœnobio inuidiæ & obtrectationi fuit, ac propè capitale. Nam etſi occultis vijs literæ mittebantur, fieri tamen non potuit, quin earum aliquæ, tamquam hoſtiles manubiæ, ab vrbis Præfectis interciperentur. Abſterſit periculi metum, quicumque is fuit, Cardinalium repentina diſceſſio, Mediolanum conciliabuli ſui ſedem deligentium, ſiue quòd cauſæ ſuæ admodum inuiſos haberent Piſanos, ſiue quòd hæc vrbs aduerſus Pontificia arma minus tuta videretur, feſſa quatuordecim annorum recenti bello, & iam Gallicus equitatus in vrbem intromiſſus hoſtilia feciſſet. Magnam peperere Bartholomæo laudem Piſanæ res, qui cùm deinde vitâ conceſſit, non ſui tantùm reliquit apud omnes deſiderium, ſed, quod potiùs eſt, præclaram ſanctimoniæ famam. Bellicus quoque labor Rondininos illuſtrauit. Materiam dedit conuerſio rerum ac perturbatio, cùm Romani Pontifices in Galliâ ſe haberent. Quæ inter potentiores certamina

tum

tum exarſerint, quæ viſa fuerint cælo terraq́; prodigia, dici vix poteſt. Concuſſa eſt inteſtino bello Italia: belli non alia cauſa, quàm lubido dominandi: florentiſſimæ vrbes, tamquam vacuæ poſſeſſiones, armis occupatæ: Carrarij Patauiũ, Mantuam Paſſerini, Canes Scaligeri Veronam, alij alia ſibi aſſeruerunt. Nicolaus Laurentij, ſcriba populi Romani, incertum ſtolidior an ambitioſior, in Tribuniciam poteſtatem ac ius Imperatorium inuaſit, in eamq́; ſpem venit homo vaniſſimus, poſſe ſe multitudinem eludere in illis ſuis cogitatis furoribus inani iactatione libertatis. Ludouicus Bauarus iniuſſu Romani Pontificis Ioannis XXII. pro Imperatore ſe gerens Romam adijt: aduerſus illum nefario conſilio alium Pontificem legit, ab eoq́; Imperij ſumſit inſignia. Deflagrauit in monte Cælio Laterana Baſilica: cometæ, ſolis defectiones, peſtes, annonæ penuria terrori & exitio fuerunt. Tanto ſtetit Pontificem alibi quàm Romæ degere. In hac atrocitate temporum, armorumq́; licentiâ, conſilium, bellicamq́; virtutem, & in Romanos Pontifices fidem probauere Rondinini. Replicare memoriam annalium Latinè atq; Italicè ſcriptorum, è quibus res eorum peti poſſunt, magni eſt operis, certè non huius inſtituti aut loci. Nec poſteaquàm Pontifices Romam remigrarunt, cum Italis debellatum fuit. Eugenius IV. Pontifex Maximus bellis vndique premebatur, vt vix ei reſpirandi facultas eſſet. Piccininus copiarum Dux, Pontifici infeſtus, ingenio & armis ferox, populabundus vexabat Italiam: quidquid Mincio, Atheſi, Benaco & Sebino lacubus alluitur,

tur, magnâ ex parte ſubegerat. Per Aemiliam deinde Flaminiamq́ belli fragor intonuit. Bononia, Forum Cornelij & Liuij, Rauenna, aliaq́ Pontificiæ ditionis oppida, ipſum etiam Picenum armis eius inſeſſa. Victoriarum curſum cohibuit Boldrinus Rondininus, pugnandi æſtu cum ſuis mediam perfringens hoſtium aciem, vitæq́ periculum poſt virtutem habens. Nec defuit fortuna virtuti. Piccininum cepit, & Manfredo Fauentino Regulo captiuum duxit ſiue belli ludibrium, ſiue victoriæ pompam. Vetera illa: hæc recentia. Ioſephus Rondininus Natalis noſtri germanus frater, belli ſacri incenſus cupidine, honorariæ militiæ rudimenta apud Venetos poſuit. Sicum Turcico ſeruitio preſſum obſidebant, oppidum apud Illyricos in ſinu Scardonico, in conſpectu irrumpentis freti ad montis radicem poſitum, atque arce firmatum. Primus huc illum impetus rapuit, laboris æquè ac periculorum auidum. Inde ad Cliſſam admotus exercitus, quæ creditur Diocletiani fuiſſe patria, ab eo Diocletia dicta, & adhuc priſcæ appellationis extremum neſcio quid viſa retinere. Neque enim commentitium videtur, ſi Cletiam in Cliſſam degeneraſſe quis dixerit poſt frequentes incurſiones barbarorum, vrbibus æquè ac rerum nominibus multam labem inferentium. Quæ lacinia videri poßit huic narrationi inconcinniter attexta, niſi fortè, quando in huius vrbis mentionem incidimus, meminiſſe etiam iuuet, vnde homo immaniſsimus obſcuriq́ generis ad Imperium emerſerit, qui Chriſtianam fortitudinem eò illuſtrauit magis, quò acrius ad illam opprimendam

mendam incubuit. Vrbs in rupe naturali ſitu munita, capta ſæpius amiſſaq́, cùm denuò ex Turcis recepta eſt, bellicis Rondininum præclarè exercuit. Mox enim Venetorum Senatus honoris causâ eum in Cretam ampliorem Martis campum euocauit, externaq́ Candiæ vrbis munimēta eius fidei virtutiq́ commiſit. Exacuit generoſi iuuenis animos data prouincia, vt fermè prima militiæ præmia. Quam dum ſtrenuè ſuſtinet, Turcæ per obſcurum noctis, magno, vt ſolent, numero, pari ferociâ illum adorti ſunt: tantoq́ ardore pugnatum fuit, vt valla ſaucijs dilapſisq́ propugnatoribus pænè nudata occupataq́ ſint. At ea res malè mox Turcis vertit haud ſanè inultis. Voce namq́ & manu Rondininus terrorem in hoſtem reuocans, audaciam in ſuos, magnâ ſtrage barbaros propulit: dumq́ acriùs, vltraq́ quàm tutum erat, cedentes inſequitur, muralis tormēti glande proſtratus, ruinarum more, quæ ſuper id quod oppreſſere franguntur, victor occubuit ingenti luctu ſuorum, anno M. DC. XLIX. VII. *Idus Septembris, non illâ vtique ætate tollendus, quippe qui annum ſecundum & viceſimum vixdum excederet, & admiratione militaris indolis in ſe veteres quoque milites conuerteret. Hæc aliaq́ habuit Natalis in paternâ domo bellicæ togataq́ virtutis decora, quibus ad laudem accenderetur. Nec minorem in pectore aluit flammam memoria rerum maternarum. Felix Sachia eius mater, perquàm illuſtri loco nata, maiores habuit Vectiani in Liguriâ aliorumq́ quæ circà ſunt oppidorum dominos, armis ac literis inclytos.*

Vtriſque

Vtriſque clarus fuit Laudiuius Sachias, miles Hieroſolymitanus, & vt ingenij cultum in militari viro agnoſcas, Nicolao V. Pontifici, bonarumq́; artium fautori optimo maximo apprimè carus; electus quem cubiculo ac familiaritate æſtimaret. Alter Laudiuius (ſunt quippe nominum æquè ac decorum retinentes familiæ) Felicis Sachiæ pater fuit. Coniuge è viuis ereptâ, primùm in Conſilij Pontificij conſeſſu aduocationis ius adeptus eſt, deinde quatuor Pontificum præclaris iudicijs commendatiſſimus vixit. Sub Clemente VIII. Curiæ Apoſtolicæ ærario pro Tribuno; ſub Paulo V. Pontificio Patrimonio pro Legato fuit: ab hoc etiam Epiſcopus Montis Faliſci creatus: à Gregorio XV. miſſus ad Venetorum Rempubl. Nuntius: ab Vrbano VIII. admotus iterùm ærario, dein Pontificij Palatij Præfectus, poſtremò in ampliſſimum Cardinalium Collegium ſecundâ eorum nominatione cooptatus. Paulum Aemilium, Laudiuij huius fratrem, per varios quoque honorum gradus ad purpuram ac propè altiùs euexit parta prudentia vſu rerum maximarum. Cùm adhuc adoleſcens in literis emineret, ac deinde iuris cognitione primus inter æquales eſſet, & apertiore in dies famâ noſceretur, venit in ſermonem gratiamq́; Clementis VIII. Is in Cubicularios intimos eum retulit, quæ fuit ad res grauiores quædam quaſi proluſio: poſt ſignandis gratiæ cauſis cognitorem adhibuit: in Apoſtolicâ Curiâ delegatæ à ſe iuriſdictionis iudicem eſſe iuſſit: inter Pontificij Conſilij Notarios, Participantes appellant, gratis allegit:

legit: Nuntium ad Catholicum Hiſpaniarum Regem extra ordinem miſit: tandem Cardinalem creauit, ſuo iudicio dignè, ac merebatur, magnificeq́ laudatum. Cùm enim eius merita breuiter carptimq́ repeteret, Iuriſperitum ſanctiſſimo Purpuratorum Patrum Senatui à ſe adiungi dixit nulli ſecundum. Ergò illi iam purpurâ donato Pontifex ſumma quæque & arcana committere: conquieſcere in illius prudentiâ & fide: illum æſtimare ac diligere impensè. Amorem exiſtimationemq́ augebant quotidiana negotia proſperè expediteq́ confecta. Inter hæc animus illi erat multâ humanitate temperatus, &, quo nihil eſt ad conciliandos homines accommodatius, beneficus ac liberalis. Faliſcorum Eccleſiam cùm regendam ſuſcepiſſet, inaugurationis ſollemnia Pontifex ipſe pro ſuo erga illum ſtudio in Lateranenſi Baſilicâ peregit: mox Epiſcopi munus Congregationis Concilij Tridentini Præfecturâ cumulauit. Tantâ ſapientiæ & integritatis famâ cùm floreret, & in Clementis VIII. locum ſucceſſor eſſet ſubrogandus, dignus habitus fuit, qui in Comitijs Vaticanis ſuffragia omnium mereri & ferre poſſet. Ita ſenſit ac ſcripſit Cardinalis Peronius literis ad Henricum IV. Galliæ Regem à ſe datis. At, quæ eſt rerum humanarum inconſtantia & breuitas, non multò vtique longiùs in Pontificatu victurus fuiſſet, quàm qui illum adeptus eſt Leo XI. ſiquidem hic v. Kalend. Maij, ſeptimo & viceſimo ab electione die; ille prid. Kal. Iunij, eodem vterque anno, quatuor tantùm & triginta dierum interuallo (iuuat enim,

vt pauperes tenuis ſummæ, ita peranguſti temporis rationem exactiùs inire) vitam vnaq; honores terminarunt. Videri poſſet alter Paulus Aemilius, Alexandri Rondinini & Felicis Sachiæ filius, hereditate adiiſſe aui & auunculi ſui purpuram, ſi vt fortunæ, ſic animi bona ad alios peruenirent. Sed & illum ſua virtus, ſua in Remp. Chriſtianam merita in Cardinalium Collegium aggregarunt. Adeò perennis ac propria eſt huic familiæ claritas & amplitudo, rarâ prorſus felicitate. Vna Pherenice, *vt memorat Plinius*; quæ filia, ſoror, mater Olympionicarum: *opprimit mentionem memoriamq; laudis huius Felix Sachia, filia, mater, cognata Cardinalium.* Vna familia Curionum; in quâ tres continuâ ſerie Oratores exſtiterunt: *plus eſt, vnam eſſe, quæ totidem habeat conſiliarios & iudices orbis terrarum.* Vna Fabiorum, in quâ tres continui Principes Senatus: *maius, tres ex vnâ in eum Senatum adſcitos eſſe, qui non modò Regum, quod aiebat Cyneas, verùm etiam Dei Diuorumq; conſeſſum referat. Sed me rerum maximarum inter ſe comparatio longiùs ferat: nunc ad narrationis ordinem venio. Felix Sachia Alexandrum Rondininum coniugem ſuum anno ætatis eius primò & quinquageſimo adhuc æui immaturum amiſerat liberis nouem relictis, cùm tota domus onus eius eſſe cœpit. Quamquam hi orbi putandi non fuerunt matre incolumi, non ſpectatæ tantùm probitatis, ſed etiam doctrinæ feminâ. Quod Sempronio Graccho Cornelia, Martia Hortenſio, id Alexandro fuit*

 Sachia.

Sachia. Nullo præceptore, vt docilitatis atque ingenij magnitudinem videas, ad diſcendas Latinas literas vſa eſt, ſibi dux & magiſtra, & antiquitatis tam profanæ quàm ſacræ diligens indagatrix. Curam igitur in liberorum inſtitutione eò maiorem poſuit, quò & ipſa accuratiùs honeſtarum artium ſtudiis pueritiam, adoleſcentiamq; excoluerat. Paulus Aemilius, & Ioſephus, alter in purpurâ, alter in ſago, vt iam dixi, oſtenderunt quid benè prouideq; nutrita indoles poſſet. Laura non tam in matris gremio, quàm ſermone educata, politiores etiam literas animo complexa eſt, & ipſa inter Lælias, & Licinias, & Mutias, & ſiquæ prætereà parentibus ſuis doctrinâ & eloquentiâ reſponderunt, nominanda. Præceptoribus vſa eſt Tarquinio Gallutio, & Alexandro Donato, viris è Societate IESV, *eruditione & editorum Operum famâ notis. Sollicitam inſtituentium diligentiam merebatur prouocabatq; eminens illius ingenium. Quod ipſa deinde ita exercuit & expoliuit, vt poſt illos, quorum præceptis informata eſt, fortaſſe etiam cum illis legi & placere poſſet. Certè Cardinalis Bentiuolus cùm ſuam de Bello Belgico hiſtoriam Latinè ac perpolitiſſimè verti cuperet, eamdem illi commendauit, ac tradidit. Sed defugit hanc operam virgo, non tam declinatione laboris ac ſtudij, quàm modeſtiæ curâ. Sermo ac ſtilus illi cultus ac nitidus, in quo nullus ambitioſè putideq; quæſitus color. Neque enim ignorare poterat deformari orationem plus æquo affectatam, perinde ac corpora, ſiquis vulſa atque fucata mulie-*

muliebriter cómat, fœdióra ſiunt ipſo formæ labore. Superſunt adhuc nonnulla eiuſdem tam ſolutæ quàm numeris ligatæ orationis præclara monumenta, ex quibus facilè apparet, compluribus eam viris dubiam eruditionis palmam fuiſſe facturam, ſi literis, quàm religioni vacare maluiſſet. Humanis quippe rebus valere iuſſis, inſtitutum S. Tereſiæ ſecuta, in cœnobium ſeſe abdidit, vbi ſanctè religioſeq́, in quo ſunt omnia, vitam etiamnum, quod & diu faciat, exigit rerum diuinarum contemplatione dulcem atque tranquillam. Atque hactenus pauca è multis, velut faces in funere, præire iuſſimus: nunc ſequatur ipſe, cui funus ducitur. Quæ ad eius genus pertinent, ad eum quoque pertinere exiſtimauimus. Nam etſi ea quæ ipſi non fecimus, noſtra non ſunt; noſtra tamen, ſi in magnâ generis claritate ſplendorem habent, hoc ipſo maiora eſſe neceſſe eſt. Ita Luciferum ceteris ſtellis clariorem eſſe nouimus, quòd hæ in tenebris tantùm, ille oriente etiam ſole ſtationem teneat, luceatq́. Annum ætatis nonum attigerat Natalis Rondininus, cùm Alexandrum parentem ſuum luxit. Dabat iam tum ingenij iucundi & elegantis ſpecimen ijs in literis, quibus ætas puerilis ad humanitatem informari ſolet. Ex ephebis egreſſus, Bononiam ſedem ac magiſtram Philoſophiæ habuit, longè ijs diſsimilis, qui ex Academico tantùm otio licentiam vſurpant. Ipſe toto animo ac ſtudio ad laudem incumbere: audire magiſtros, ab ijs audiri: intelligere, ſe in veſtibulo ſcientiarũ omnium ſtare; in earum deinde adyta penetrandi ſpem nullam fore, niſi

ingenium hîc priùs diligenter exercuiſſet. Nec Mathematicas diſciplinas negligendas putauit, vt ſcilicet ad rem militarẽ, ſi ad hanc fortè animum adiunxiſſet, paratior inſtructiorq́ eſſe poſſet. Et quamuis aliò conſilia verterit, totumq́ ſe Deo dederit, iucundos tamen & vtiles de rebus bellicis miſcebat ſermones in loco, non quales eorum ſunt, qui debellaturi videntur ſuper menſâ Alexandrum, imperiti rerum. Hauſerat partim è præceptionibus aliorum, partim ex hiſtoriis, quæ ad ordinem legesq́ militiæ pertinent: quis caſtrorum locandorum ſitus: quæ inſtruendæ aciei formæ, ac varietates: quæ cingendarum vrbium deſcriptiones: quando cum hoſte conſerendæ manus: quando quieſcendum. Aliquot pòſt annis Bononiâ in Vrbem reuerſus Theologiæ & Iuriſprudentiæ operam dedit, hanc etiam publicè interpretandi donatus facultate. Exin ſollemne illud ſuum ſemper tenuit, vt lectiſſimis quibusq́ auctoribus volutandis tempus daret. Atque vt ſe oblectant qui ad celebrium fluuiorum capita conſiſtunt, eorum præſertim qui auriferas arenas ſecum vehunt; ita iucundiſſimum illi erat ad ſanctorum Patrum lectionem accedere, è quibus videret aurea illa promanare ſapientiæ flumina, vnde & ſitim poſſet explere, & riuos deducere. Otij quoque ſui partem ad ſacram & profanam hiſtoriam contulit. Hanc ille oblectationem honeſtiſſimam vtiliſſimamq́ ducere: hinc petere dicta, facta, conſilia publicè priuatimq́ ſalubria: quam alij prudentiam agendo experiendoq́, ille ſedendo legendoq́ comparare: ipſam in aduerſis aliarum

rum caſibus miſericordiam iucundam putare. Huic ſtudio finitimum fuit ſacra, ritus, leges, inſtituta gentium obſeruare, etiam barbararum. Erat igitur illi memoria velut ærarium opulentiſſimum, è quo eruditionis ſuæ diuitias opportunè depromeret. Accedebat his Latinarum literarum amor & cultus, &, ſine quâ nullus eſt ad vitam communem ſtudiorum fructus, eximia in ſcribendo dicendoq́; venuſtas & copia. Interdum poëtico incaleſcens afflatu carmen ſcribebat veterum genio, puris verbis lectisq́; ſententijs. Vel eâ causâ ſeceſſus in Vmbriâ apud Eminentiſſimum Principem fratrem ſuum Paulum Aemilium Rondininum Cardinalem, Aſſiſij Epiſcopum, gratiſſimus illi accidit. Parentauit hîc Sidronio Hoſſchio è Societate IESV *Poëtæ cultiſſimo, dulcibus & expolitis elegis receptus ſui amœnitatem allato de eius morte nuntiò corrumpi queſtus. Paucula quidem eius poëmata, quæ velut naufragij reliquiæ ad nos peruenerunt, publici iuris fecimus: ſed lectorem ſi non laſſabunt, explebunt tamen, & plura fient ſæpè relegendo. Literariam ſupellectilem vt augeret, in Græciam quoque nauigauit, hoc eſt, ad ſcriptores Græcos animum appulit: Neminem, dictitans, ſine hoc præſidio abſolutum aliquid in ijs artibus, quæ ad humanitatem pertinent, conſequi poſſe: Veteres Romanos eloquentiæ ſuæ opes omnes è Græciâ in Italiam conuexiſſe: illius linguæ opulentiam & ſuauitatem nullius interpretis oratione repræſentari: illam Byzantio in Italiam, vnde totos ſeptingentos annos exulauerat, ab hominibus nobiliſſimis olim*

reductam fuiſſe; mox à doctiſſimis quibuſque arreptam generoſo contentoq́ ſtudio: turpe nunc Romanæ iuuentuti fore Muſas Atticas in bibliothecis iacere neglectas & ſitu obſoletas. Tot tamq́ valentibus inductus cauſis inuigilabat in his ſtudijs, veneratq́ illi in morem non ſolùm lectitare libros Græcos, verùm etiam Græco ſermone cum Deo loqui. Excultum literis animum ornabant caſtiſſimi mores. Crederes Pudicitiam ipſam ab eius latere numquam diſcedere, & animi corporisq́ velut templi Deo dicati æditu am eſſe, quæ profanum aliquid aut immundum eò inferri non ſineret. Mira illi erga amicos fides, & in obſequio comitas: ſermo ingenuus, & ab omni fuco alienus: plus in animo beneuolentiæ & officij, quàm in verbis, theſaurorum more, quibus plus eſt opum in receſſu, quàm in ſuperficie oſtentationis. Sacerdos, & in Vaticano templo Canonicus ſacris operabatur fermè quotidie, ad eumq́ Numinis cultum dignam afferebat templis & aræ cõtactu probitatem. Tantâ virtute ſapientiaq́ inſtructum aſciuit Alexander VII. Pontifex Maximus in aulam ſuam, in quâ velut in regno ſuo virtus eſt, eumq́ ſibi ab Epiſtolis ad Principes ſcribendis eſſe voluit publicâ Vrbis gratulatione. Quâ integritatis, & prudentiæ, eloquentiæq́ laude munus ſuum adminiſtrauerit, ſuperuacaneum ſit dicere. Non deerunt decora ingenia, quæ cùm ad tempora Alexandri VII. dicenda venerint, hiſtoriæ ſuæ inſerent quas illius ingenio elucubratas literas de rebus grauiſſimis ad Principes dedit. Sed ecce dum tanto Pontifici ſe quotidie probat magis, & in Romanâ

manâ luce non amorem ſui tantùm, ſed etiam admirationem mouet, ſupremus illum dies occupat, maiorumq́; rerum ſpem, quæ in curſu erat, intercipit. Lubet hîc coronidis loco apponere, quæ de præmaturâ eius morte ad Iacobum VVallium ſcripſit Illuſtriſſimus Ferdinandus Furſtenbergius: non quòd me deficiant verba (quamquam & illa in tam acerbo caſu deficiunt) ſed quòd hæ literæ exſtare laudariq́; mereantur profeſſione pietatis. Sic igitur habent:

NOli, mi Walli, plures à Natali Rondinino noſtro epiſtolas exſpectare. (*& dederat cùm ſæpè aliàs, tum ſeptē antè diebus, quàm fatalis eum morbus corriperet, ita elegantem, & vberem, & officij plenam, vt eam dictaſſe ipſa videri poſſet Humanitas.*) IV. Non. Septemb. quindecim dierum febri, heu dolor! conſumptus eſt, tantâ nobilitate, virtute, eloquentiâ, ac doctrinâ iuuenis, vt meritò ſæculi noſtri Phœnicem quis appellet. Nondum triceſimum ætatis annum attigerat, & iam tum omnes antiquos quà profanos, quà ſacros ſcriptores legendo peruaſerat. Dici non poteſt, quantum ex eius morte dolorem S.D.N. ceperit. Amici omnes mœrore contabeſcunt: ego tam moleſtè eius deſiderium fero, vt ne in parentum quidem morte plus hauſerim acerbitatis. Omnia amicitiæ officia ægroto præſtiti, ſemper affui, animam agenti aſtiti, & benè precatus ſum, oculos defuncto clauſi, & acerbiſſimis adhuc lacrymis

ereptum proſequor. Vbi dolor parùm remiſerit, forſan Muſis me meis ſolabor: tu quoque moleſtiæ mihi partem tuis abſterge.

Multis ille quidem flebilis occidit:
Nulli flebilior, quàm mihi.

Mecum illi tam arcta conſuetudo ex ſimilitudine animorum ac ſtudiorum coorta intercedebat, vt Caſtorem & Pollucem diceres, vtinam alternâ morte redimendos. Sed quid ego longiùs dolori meo ac lacrymis indulgeo?

Durum, ſed leuius fit patientiâ
Quidquid corrigere eſt nefas.

His epiſtolam, non lacrymas meas finio. Romæ VI. Id. Sept. M. DC. LVII.

Natus eſt Natalis Rondininus anno M.DC.XXVIII. XIII. *Iulij: exceſſit* M. DC. LVII. II. *Sept.*

APOLLONII FLORENTIS AD FELICEM ZACHIAM, NATALIS RONDININI DEFVNCTI MATREM.

Vidit vt ereptum properato funere natum,
Flentibus immoto pectore mater ait:
Mortalis genui mortalem; animoq́ ſupremum,
Cùm peperi, occurrit tempus & atra dies.
Vana tamen ratio, & rerum te fallit imago,
Pace tuâ liceat dicere, docta parens.
Perlege NATALEM *celebrantûm carmina, in æuum*
Carmina diuinis edita ab ingenijs:
Teq́ immortalem nati de nomine, & illum
Laudibus æternùm viuere noſce ſuis:

AVGVSTINI FAVORITI AD FELICEM ZACHIAM

In funere Natalis Rondinini filij.
Ex Albano ſeceſſu.

SEcretæ nemorum valles, mutiq; receſſus,
Et deſerta loca, & taciturna querentibus antra,
Quæ priſcos habitaſſe ferunt (& credere dignũ eſt)
Mortales, ſine lege pios, ſine meſſe beatos,
Accipite hos ægro proruptos pectore queſtus,
Quos pietas, quos æger amor, luctusq; requirunt.
Et vos frondoſo ſurgentes vertice fagi
Me ſinite, erepti lugentem funus amici,
Illius æternum veſtris incidere nomen
Corticibus: meus hic ſaltem, dum ſtabitis, vnà
Viuet amor, luctusq; mei monumenta manebunt.
Me ſinite hic viridi carmen, lacrymabile carmen,
Triſtibus ad citharam numeris diſperdere in vmbrâ,
Quod recinant, qui ſe querulis ſolantur auenis.
Dulce queri miſeris: dedit hoc natura leuamen.
Hoc animi, quæ vix vmquam coitura putares,
Vulnera dictamno curat, mulcetq; dolorem.

Plorat Ityn Progne; conſortem turtur ademtum;
Ceyca Alcyone; caſum Phaëthontis olores.
Scilicet & mœſtis implet nemus omne querelis
Flebiliter quærens abſentem bucula matrem:
Et nunc hæret inops animi, nunc arrigit aures,
Si quà fortè procùl crebris mugitibus inſtet,
Errantem admonitura ſui: nunc acta furore
Dat gemitus incompoſitos, & in auia fertur,
Terror Hamadryadum, ſtrageſq; miſerrima ſiluæ.
Illa peregrinum, natorum oblita, iuuencum
Per ſaltus ſequitur, vel feſta altaria circum
Flore reuincta caput magnis cadit hoſtia Diuis.

Iuſta quidem caræ iampridem ſoluimus vmbræ:
Nec cineri amplexus, largus nec defuit imber
Funeri, vbi caſu perculſi, ac vulnere primo.
Sed præſtans animi Natalis, & indole pulcrâ,
Conſtantiq; fide primis mihi iunctus ab annis
Triſte ſui deſiderium luctumq; reliquit,
Vt me nulla dies ſolari, nulla queat res,
Cogar & in longos abſumere lumina fletus.
Ergò ſiue aperit rebus lux alma colorem,
Siue aufert vmbrâ inuoluens nox humida terras;
Dilecti manes, dilecta occurrit imago,
Pallida, languenti violæ, vel grandine tacto

Narciſſo

Narciſſo ſimilis, frigentiq́; ore videtur
Oſcula ferre genis, & brachia tendere collo
Cara meo, qualem ſupremo in funere vidi,
Cùm iam frigida mors oculis induceret vmbras,
Me quærentem oculis, & pectore ſingultantem:
Cùm Fernandus, amicitiæ pars tertia noſtræ,
Aſtaret lacrymans; ſancto mox cedere iuſſis
Officio lacrymis, Superos in vota vocaret,
Difficilesq́; obitus, animamq́; exire parantem
Cæleſti firmaret ope, ac prece feruidus omni.
Hæc rerum ſpecies animum noctesq́; diesq́;
Infelix ſubit; hæc ſenſus mî ſurripit omnes,
Nec ſinit à triſti curâ requieſcere mentem.
Nam neque Caſtalides, mihi dulcia nomina quondam,
Quæ me illi ad laudē comitē, quamquā impare greſſu,
Addiderant, & amore pio, paribusq́; ligarant
Auſpicijs, poſſunt miſerum lenire: nec ipſe,
Quæ releuent ægrum, Phœbus pater inuenit herbas.
Cetera, quæ pariter quondam oblectare ſolebant,
Omnia ſunt ingrata: nihil iuuat. Hæc loca certè,
Ipſe hic formoſi nemoris gratiſſimus horror,
Et fortunati gelidus fons graminis altor;
Ipſe lacus ridens, auium ſecura voluptas,
Syluarum decus, & Latiæ telluris ocellus,

In

In lacrymas queſtumq́ trahunt. Hæc ille ſolebat
Mecum animis, ſtudioq́ pari loca adire quotannis;
Hîc pariter mecum fugientes condere ſoles
Alloquio dulci, curarum oblitus, & Vrbis.
Hæc illi regio dilecta: hîc ſæpiùs illum
Naïades pulcræ, pulcræ ſtupuere Napeæ
Caſta Philetæis ſociantem carmina chordis.
Non tamen aſtrorum curſus, non abdita terris
Prodigia, aut ortus ventorum, vel maris æſtum,
Omnia adhuc hominum ſtudijs ignota, canebat:
Sed Chriſti Heroas, immoto barbara vultu
Supplicia expertos, ignominiasq́ Tyranni;
Sed laudes Superûm, & diæ virtutis honores,
Quæq́ docet verax, & fallere neſcius Auctor,
Humanâ maiora fide penetralia rerum.
Inde ad ALEXANDRI *deflectens inclyta facta,*
Commemorabat, vti Saturnia ſæcla redirent,
Et probitas, & ſancta fides, iam Præſide terris,
Qui ſciret regni hanc molem non ære, nec auro
Stare, nec arte hominum, ſed relligionis amore,
Sed virtute animi, & veterum pietate parentum.
Illius auſpicio Latijs è finibus actam
Eſuriemq́, grauemq́ luem; decora addita templis;
Reddita virtuti ſua præmia; reddita Muſis
Otia,

Otia, & erectas artes: illoq́ſequeſtro
Venturam populis poſt triſtia bella quietem.
Omnia, quæ ſummi quondam præſaga Dei mens
Cùm fore proſpiceret, noſtræ miſerata labores
Gentis, ALEXANDRO *mandaſſet fulmina, & orbis*
Imperium, quamquam magnis virtutibus impar.
Talia non ficto referebat carmine vates,
Si quando à grauibus curis, ſtudiiſq́ ſeueræ
Palladis, & doctis animum reuocaret Athenis.
Rudera vel Latij, & priſci monumenta Senatus
Luſtrabat, veterum gaudens inciſa metallis
Ora virûm, & ſculptas à tergo noſcere pugnas,
Gnarus & armorum. Nemo nam certiùs illo
Norat, quæ belli ratio circumdaret vrbi
Mœnia, quæ victrix aperiret machina muros.
Illum ego ſæpè equitum ſtantes peditumq́ maniplos
Et pugnæ inſtructas acies, & Martia caſtra,
Præliaq́ in docto ſcribentem puluere vidi.
Túne igitur dulces auras, & dulcia noſtræ
Pignora amicitiæ, tantarum in limine rerum,
Deſeris, inq́ tuo ſurgentes nomine cunctas
Spes Latij perdis? nihil ergò ars docta medentûm,
Nil herbæ valuere? nihil flos viuidus æui?
Nec fratrum te cura vigil, nec ſedula mater,

Nec dilecta Deo ſoror eripuere periclo?
Vtq; tuas parcò delibem carmine laudes,
Non tua te pietas, non culta altaria, non te
Candida mens animi, aut docta facundia linguæ,
Non vis ingenij præſtans, & ducta per omnes
Ingenuas artes, leto ſubduxit acerbo;
Cùm gentem innumeram, telluris inutile pondus,
Non niſi poſt ſeram mactet Libitina ſenectam?
O ſemper damnata pati fata aſpera virtus!
Vidi ego periuras, prædæq; nocentis onuſtas,
Poſt longos pelagi errores, caſusq; per omnes,
Incolumes tamen ad patriam remeaſſe carinas:
Naufraga cùm gemeret puppis, quæ litore ab Indo
Tunc primùm niueis pacata per æquora velis
Ibat ouans, Diuûmq; aris pia thura ferebat.
Intereà caſum ingemuit Romana iuuentus,
Faſſa ſuum decus extinctum: ingemuere relictæ,
Et tibi ferali crinem cinxere cupreſſu
Pierides, fluuioq; dolens Tiberinus ab alto
In mare viſus aquis Tuſcum dilabier atris.
Ipſum etiam dolor inuictum tot caſibus, ipſum
Flexit ALEXANDRVM, *lacrymisq; in funere crudo*
Pænè profanari cæleſtia vidimus ora.
Quippe acre ingenium Pater æquus norat, & alta
Semina

Semina virtutis, patrioq́; fouebat amore.
Nimirum ille, ſacro ſolium ſtipante Senatu,
Principibus, te vate, dabat reſponſa benignus,
Voce tuâ ſolitus populos armare fideles,
Siue laboraret Venetus, ſeu triſtis Enyo
Verteret Heluetiam, ſeu bello aſſueta nefando
Suecia Sarmaticas vaſtaret milite campos.

Sed iam ceſſet inops dolor infelicia verba
Fundere. Tu felix, Diuorumq́; vnus, Olympi
Securâ de parte, nigris Aquilonibus actam
Serpere ſacrilegam, populosq́; exurere flammam,
Perq́; omnes volitare vides bella impia terras,
Pauperiem circùm, miſerasq́; ferentia clades.
Inde hominum genus, & caſuras deſpicis vrbes
Altior inuidiâ, & Regum capita ardua calcas.
Quod tibi ſi celſam mortalis gloria mentem
Tangit adhuc, non tu tabulis, nec marmore Lunæ,
Æréve, quod Siculis miſcent Cyclopes in antris;
Sed merito ipſe tuo, & vatum ſacrabere chartis.
Illa ruunt æuo tandem conſumta, vel igni:
His Lacheſis, rerumq́; vices, & fulmina parent.
Nempe tuum poſthac nulli violabile fato
Illorum fidibus viuet decus: hi tibi famam
Longiùs extendent vitali carmine, quàm ſi

Mar-

Marmore de Libyco, aut Ephyreio duceret ære
Graia tuam manus effigiem, vel barbara moles
Ægypti ad cælum ſaxis audacibus iret,
Inſanus labor, & ſolamen inane ſepulcri.
Quin etiam (qui rarus honos) tibi Belgica plorans
Sollemnes ſtruit exequias, & funera Clio:
Carminibusq́; ſacris inſcriptas litore in illo
Pyramidas ſtatuit, laudum monumenta tuarum;
Æternùm manſura; licet ſæpè illius oram
Litoris implacidum latè voret æquor & vrbes.
Sed neque me immemoris, ſi verá recepit Apollo,
Arguerint animi venientia ſæcula: nomen
Quippe tuum, noſterq́; dolor, lacrymæq́; manebunt.
Nec tibi quæ mœſta inferias, ac debita mittit
Munera, ALEXANDRI *multum ſublata fauore,*
Iuerit ad ſeros ingloria muſa nepotes.
Tu verò Latias inter clariſſima matres,
Atque olim numero doctarum addenda ſororum,
Vrbis honos, Felix, lacrymis abſiſte profanis:
Neu nati turbare velis ingrata quietem.
Cùm Vaticanam facerem pullatus ad aram,
Seruari quà certa fides oſſa inclyta Petri,
Et requiem dulci, veniamq́; precarer amico,
Reddita, vel mihi viſa ſacro vox reddier antro:

Dic bona verba: procùl feralia vota, ſacerdos.
Iam pridem cœtu Superûm, ſolioq́; receptus
Egregius iuuenis: ſcelerum vix flamma piatrix
Diſtulit æternæ pereunti gaudia vitæ.
Nunc ille ætherio graditur ſpectandus in oſtro,
Effigiemq́; Dei, cuius fulgore beantur
Cæleſtes animæ, multùm ſub imagine pulcri
Quæſitam in terris, manifeſtâ in luce tuetur.
Iam cælo apparet medio, ſiduſq́; benignum
Collibus affulget Latijs, & lumine certo
Signat iter, quo niſa polum ſubit ignea virtus.

D A-

DANIELIS PAPEBROCHII
E SOCIETATE IESV
AD
FELICEM SACHIAM,
poſt cæſum in propugnatione Candiæ filium
IOSEPHVM RONDININVM,
ALTERO IAM FILIO
NATALI RONDININO
ORBATAM.

Non poſſe eam vitam breuem dici, quam numeris omnibus virtus & doctrina abſoluerint.

CVr ego felicem verear te dicere, Mater,
Sis quamuis iterùm pignoris orba tui?
Odryſiis alter cecidit tibi filius armis,
Alterius cineres Romula texit humus.
Flendus vterque tibi: ſed, ſi locus æqua monenti eſt,
In gemino luctu quo releueris habes.
An, quia ſupremos nondum compleuerat annos,
Creditur ante ſuum raptus vterque diem?
Demens, qui vitam ſpatio metitur & annis:
Quantula ſit, longam gloria magna facit.

Neſtorea æquauit Pelides ſæcula, quique
Edomito Magni nomen ab orbe tulit.
Antè ſeneſcenti fluerent quàm vertice cani,
Implerant meritis tempora longa ſuis.
Sic tuus Euganeis felix Ioſephus in armis
Non multos multo clauſit honore dies.
Sic tuus infertur tumulo Natalis auito,
Auguſtæ nuper Sedis & Vrbis amor.
Victorem toties terra illum Gnoſſia vidit,
Vt nequeas vitæ de breuitate queri:
Hunc virtus matura polo tranſcripſit & aſtris,
Longæuos poſſet quanta decere ſenes.
FELIX *ergò mihi ſcribêris* SACHIA *ſemper,*
Nec tibi ius dubium nominis huius erit.
Quis tamen orbatam lacrymis prohibere parentem,
Triſtia quis gemitu fata carere velit?
Non ego durus in hoc: potiùs ſolantia mittam
Carmina: ſoluendis luctibus illa valent.
Et decora & laudes dicam Natalis ademti:
Gnoſſiacas lauros qui canat, alter erit.
Qui genus, vnde domo, quæ priſcæ gloria gentis,
Ducta per antiquos cera loquetur auos.
Vos mihi Pierides (veſtras nam fertur in vlnas
Matris ab amplexu ſæpiùs iſſe puer)

Vos

Vos mihi, quæ vitæ ſeries, quas acta per artes,
Pandite, cur dici ſe vetet illa breuem.
Quattuor ad quinos nondum ſociauerat annos,
(Prima bonis ætas artibus iſta patet)
Iam Graiæ tentare puer primordia linguæ,
Iam Latio cœpit cultiùs ore loqui.
Pierias illum Phœbus deduxit ad vndas,
Doctaq; Caſtalijs ora rigauit aquis.
Seu caneret ſyluas, ſyluas cantare decebat,
Materiæ verſu conueniente ſuæ:
Siue per heroum laudes foret impetus ire,
Par erat heroïs impetus ille modis.
Sæpè etiam, dum roſtra quatit puerilia, magnis
Præluſit cauſis: & ſatis oris erat.
Scilicet has artes ipſo cum lacte tenellus
Hauſerat, inq; ſinu, Sachia docta, tuo:
Illo nempe ſinu, quo Paulus, & æmula Paulo,
Ceu Sophiæ in gremio, luſerat antè ſoror;
Laura Soror, quâ non veteres Heroïdas inter
Altera Romano cultior eloquio:
Cuius & ingenio conferri Tullia ſeſe
Gaudeat, & Gracchos quæ tulit vna duos.
Perge Puer, nec tu Fratri, nec cede Sorori:
Se quoque vincendum ſperat vterque Parens.

Dum loquor, ipſe rotas Academi in puluere verſas,
Quò vocat admiſſos area maior equos.
Hic quoque victorem cerno; robuſtior ætas
Vix illi ſtadio ſit licet apta ſatis.
Neuerat hæc, vitæ dum florida curreret ætas,
Stamina feſtino pollice Parca tibi.
Aſt vbi prima togæ ceſſit prætexta virili,
Ingenio nulla eſt meta ſtatuta tuo.
Quid fora, quid leges, quæ iuris forma tuendi,
Quî poſſes trepidis vtilis eſſe reis,
Exigui docuit mora temporis, inq; capaci
Viſa reſediſſe eſt pectore tota Themis.
Hinc etiam annorum ſeriem nouiſſe priorum,
Et veteres Faſtos diſcere cura fuit.
Altera cura, Dei Fideiq; arcana notare,
Quà licet, & noſtris mentibus illa patent.
Voluebas Graios, Latioſq; ex ordine Patres,
Quoſq; ſequuta pares ſæcla tulere viros.
Nec tamen armatæ ſpernebas Pallados artes,
Doctus ab hac quo ſint bella gerenda modo;
Quæ melior vallo, quæ foſſis forma profundis;
Quis bellatoris certior vſus equi;
Quis locus inſidijs, Marti quis factus aperto;
Exiguus quantas ſubruat ignis opes.

Et poteras tinctas hoſtili ſanguine lauros
Ad patrios victor ſæpè referre lares:
Et poteras ſeris celebrandum ætatibus olim
Romanos inter nomen habere duces:
Ni pia præ diris placuiſſent otia bellis,
Teq́; ſibi Diuus conciliaſſet Amor.
Senſit Alexander (quid enim non ſentiat ille,
Creditus à magno maximus eſſe Deo?)
Senſit, & : O iuuenum, dixit, cultiſſime, noſter
(Sic quoniam virtus rara meretur) eris.
Otia ſiue Deo, ſeu Muſis ſacra placebunt,
Tota domus Muſis, tota dicata Deo eſt.
Hîc poteris rerum ſtrepitus contemnere mecum,
Pectoraq́; æthereis paſcere delicijs.
Hîc poteris cultas animum verſare per artes:
Ampliùs his tribuit, quàm mea, nulla domus.
Venerit à magnâ quoties mihi litera dextrâ,
Reddetur digitis charta notata tuis.
Non ego præcipuas metuam tibi credere curas,
Quæq́; petunt certam multa tacenda fidem.
Non metuam per te geminos in fœdera Reges
Poſcere, & heu! longas improperare moras.
Dixit, & auguſto tectoq́; animoq́; receptum
Sollicitâ iuuenem fouit & auxit ope.

Sachia felices inter numeranda parentes
Quid tibi tunc animi, quid tibi mentis erat?
Cùm Vaticano natorum maior in oſtro
Germanum ſacros ſiſteret ante pedes:
Cùm tibi ſepteni ſubmiſſo vertice colles
Plauſum, & lætitiæ publica ſigna darent;
Natalisq́; tui cupiens contingere dextram,
Tota tuam viſa eſt Roma ſubire domum.
Hei mihi! quã nulla eſt vmquam diuturna voluptas!
Gaudia quàm dubio ſtant peritura loco!
Qui modò Romanâ fuerat celeberrimus aulâ,
Non leuis egregiæ ſpesq́; decusq́; domus;
Concidit in medio titulis creſcentibus æuo,
Ceu roſa quam ſubitâ grandine læſit hiems.
Stans tamen & lacrymis genitrix animoſa repreſſis,
Quà ſinit ingenti miſtus amore dolor:
Non mihi Dictæas, inquit, qui cæſus ad arces
Gnoſsiacam fuſo ſanguine ſparſit humum,
Creditur ante diem fatis ceſſiſſe; nec iſte
Ante ſuum raptus creditur eſſe diem.
Illum Threïcijs obſtantem fortiter armis,
Per quæ multa tulit vulnera, plura dedit,
Pro patrijsq́; ſacris, pro relligione cadentem
Annis conſtat aui nil eguiſſe ſui.

Iſte

Iſte quid innumeris maius retuliſſet ab annis,
Moribus & ſtudijs quàm placuiſſe Deo?
Quàm placuiſſe viro, Chriſti quo ſacra regente
Nil maius, nil par maximus orbis habet?
Macte animis generoſa Parens: ſic viuere pergas,
Sic minuant reliquam funera nulla domum.
Hunc etiam, quem terra tegit, morsq́; inuida noſtris
Suſtulit ex oculis, ne periſſe puta.
Viuit, & Auſoniâ memorabile nomen in aulâ
Supremos illi contigit ante rogos.
Hoc quoque nequa dies, venturaq́; neſciat ætas,
Sat nutus ſummi Principis vnus erit.
Annuerit Belgis, ibunt in carmina Belgæ,
Quotquot Apollineâ nomen in arte tenent:
Annuerit Latijs, Latij præconia vates
Digna viri meritis ingenioq́; canent.
Nec nihil huc noſtræ credent ſe poſſe Camœnæ,
Paruaq́; erunt turbæ pars celebrantis idem.

FERDINANDI FVRSTENBERGII
AD
AVGVSTINVM FAVORITVM.

De morte Natalis Rondinini S. D. N. Alexandro VII. Pont. Opt. Max. ab Epiſtolis ad Principes.

Non ita Lampetie caſu Phaëthontis acerbo
Fleuit, & ambuſto Cygnus in amne Padi;
Non ita Pelides, mediâ cùm vidit arenâ
Actoriden ſparſis cæde iacere comis;
Tros Anchiſiades non ſic Pallante peremto,
Nec Theſeus cari funere Pirjthoi,
Vt mihi mæſta pio tabeſcunt lumina fletu,
Imaq; perpetuos pectora dant gemitus,
Dum deſiderio mentem perfixus inani,
NATALIS *mutos conqueror ad cineres.*
Crudeles Diuos, crudeliaq; aſtra vocanti
Nulla venit miſero nocte diéve quies.
Nec magis, heu, lacrymis ſaturatur luctus amaris,
Quàm matutino rore peruſtus ager.
Si fugit interdum, vagus vt Mæander, in orbem
Mox redit, & ſeſe decipit ipſe dolor:

Notaq;

Notaq́ dilecti paſſim NATALIS *imago*
Occurrit madidis obuia luminibus,
Dulcè loqui fido, velut antè ſolebat, amico,
Brachiaq́ & caras tendere viſa manus.
Siue etenim ripam Tiberini propter amœnam
Cernere veliuolas, quas vehit vnda, rates,
Et ſeptem geminis latè ſpectare iacentes
Collibus antiquæ me iuuat Vrbis opes,
Pyramidasq́ nouo ductas ad ſidera ſumtu,
Et Vaticano templa ſuperba tholo:
Siue ſuburbanas Latij peragrare ruinas
Mite iubet ſancti Principis imperium,
Albanumq́ lacum, dilectaq́ rura Mineruæ
Poſthabitis Romæ viſere delicijs,
Montis vbi quondam per viſcera ductus aperti
Fatalis Veijs irrigat arua liquor:
Semper amarities, ſemper dolor hæret eunti,
Et cruciat miris anxia corda modis.
Nec vetus Alba grauem potis eſt mihi demere curam,
Vmbra nec æſtiuis Tuſcula frigoribus;
Nec nemus Egeriæ, Scythicæ nec regna Dianæ,
Nec lacus occulti conſcius Hippolyti.
Téne malâ, iuuenum caſtiſſime, fraude nouercæ
Diſtractum rapidis membra cruenta rotis,

Téne

Téne Coronides medijs è faucibus Orci
Ereptum Triuiæ reſtituiſſe Deæ,
Et lætos oculos, roſeumq́ potentibus herbis
Os valuit, nitidas & reparare comas?
At miſerum, vt primæ NATALIS *flore iuuentæ*
Occidit indigno flebilis interitu,
Non pietas, non ſancta fides, non Pallas, & omnis
Aonidum tanto cultus amore chorus,
Ipſe nec ætherias reuocare ad luminis auras
Suſtinuit medicæ Cynthius auctor opis?
I nunc, & demens animos attolle ſuperbos,
Et Zephyro plenos finge tumere ſinus.
Finge miſer titulos, & grandia munera rerum,
Et ſpera Pylij tempora longa ſenis.
En iacet exiguâ iuuenis compoſtus in vrnâ,
Promeritus cœptis omnia fauſta ſuis.
Nam quid ALEXANDRI *meritus fauor, aut quid honorum*
Spes, & fraternâ fœdera iuncta fide?
Quid præclara domus, genitrix aut profuit illi
Optima, Caſtalias inter habenda Deas?
Læta quid aſpirans rebus fortuna ſecundis,
Et plauſus totâ maximus Auſoniâ?
Scilicet exorare nefas eſt fata, nec vlli
Parcarum licuit frangere duritiem.

Non

Non tamen Heroum manes inferna coërcent
Flumina, nec Stygij pallida regna Iouis.
Aetherias illos virtus ſublimis ad arces
Euehit, & campis conſecrat Elyſiis.
Hîc, hîc NATALI *domus eſt: hinc arduus imas*
Sub pedibus terras deſpicit & maria;
Miraturq́ nouos orbes, conuexaq́ mundi
Mœnia, & innumeras, ſplendida ſigna, faces.
At licet huic longos Libitina inuiderit annos,
Dum meritis implet Solis vtramque domum;
Ne tamen vlla queat nomen delere vetuſtas,
Prouiſum Clario gratulor eſſe Deo.
Dum terras atque omne ſibi deuinciet æuum,
Curaq́ ALEXANDER *poſteritatis erit;*
Dum pius in Venetos animus ſtudiumq́ canetur,
Claſſis & Aegeo Thracia victa mari;
Dum referetur amor, quo triſtia bella Tyranni
Ardet in excidium vertere Biſtonij;
Quo res Sarmatiæ, viduataq́ Cæſare regna
Curat, & impoſitos Alpibus Heluetios,
NATALI *conſtabit honos, viuaxq́ manebit*
Doctrinæ, & Suadæ nomen, & ingenij.
Semper ALEXANDRI, *ſacra per veſtigia, laudes*
Ponè ſequens, ibit clara per ora virûm.

Tu

Tu quoque Pieridum decus, AVGVSTINE, *ſororum,*
Quo Latium, & timidis Macra ſuperbit aquis,
Ingenuos mores, & vitam puriter actam,
Cordaq́; non vllis tacta cupidinibus,
Virtutesq́; alias cari memorabis amici
Carmine, quod poßit nulla abolere dies.
Nam neque ſigna tuæ ſpirantia marmore Lunæ,
Nec Polycletæâ nobilis arte labor,
Longiùs extendant famam NATALIS *in æuum,*
Quàm tua Mæoniæ proxima Muſa tubæ.
At mihi, cui tantum non conceſſere Camœnæ,
Vt canerem paribus grandia facta modis,
Sat fuerit gelidis extrema dediſſe labellis
Oſcula, & exangues imbre rigaſſe genas.
Sat fugientem animam fato legiſſe ſupremo,
Et clauſiſſe piâ lumina cara manu.
Sat tumulum lauri folijs ornare quotannis,
Et cineri multâ ſoluere iuſta prece.

GVILIELMI BECANI E SOCIETATE IESV
NATALIS, IDYLLIVM IN OBITVM NATALIS RONDININI S. D. N. AB EPISTOLIS AD PRINCIPES, AD EMINENTISS. CARDINALEM PAVLVM RONDININVM FRATREM.

DEſine fraternum lacrymis vrgere ſepulcrum,
Paule, ſuperuacuos effundere deſine queſtus.
Frater adhuc ſupereſt, & poſt ſua funera viuit.
Quos coluit, vitam nomenq́; dedere poëtæ.
Æquora dum Tiberis, Tiberim vicina ſubibunt
Flumina, quas rapto laudes ſcripſere, legentur.
Hæc vatum pietas: nec adhuc Natalis amati,
*Quo ſe cumque ferunt, * occurrere ceſſat imago,*
Viſa loqui fidis, velut antè ſolebat, amicis,
Et dare complexus, & tendere brachia fruſtrà.

* Vide Elegiam Ferdinandi Furſtenbergij pag.411.

Nos etiam (& nobis ſunt carmina, nos quoque vatum
Dicimur è numero, timidè ſed credimus, eſſe)
Nos etiam procùl à Latio, procùl Alpibus illi,
Quà licet, extremos mæſti curamus honores.
Exequias facimus, tumulumq́, ſacramus inanem,
Et ſua dilectos manes ad ſacra vocamus.
Huc Natalis ades: ſollemnia ſoluimus vmbris
Belgæ iuſta tuis. Belgas Natalis amauit.
Clitumni ripæ, Romaniq́, Vmbria teſtis
Patria Callimachi, fatis vt nuper ademtum
Fleuerit Hoſſchiaden: (Romano proximus ille
Callimacho fuerat) ſimùl indè à finibus illis
Inferias caræ pia carmina miſerit vmbræ.
Nil hominì certum eſt. Egon' hæc, Natalis, amico
Cùm faceres, eadem tibi mox præſtanda putaui?
O exſpectatum fruſtrà tibi longius æuum!
Vixiſſes ſaltem, dum, quæ gens omnis & ætas
Noſcet, Alexandri licuiſſet dicere facta!
Non alijs plus ſe iactaſſent ſæcula faſtis.
Raptus es ante diem, nec adhuc ſat cognitus orbi:
Raptus es, & tecum ſolatia rapta tuorum.
Ipſi etiam montes, ipſæ tua triſtia fata
Fleuerunt rupes: ſed mors eſt durior illis,
Et tantum precibus, cùm ſumma vocauerit hora,

Tantum

Tantum lamentis hominum miteſcere nouit,
Balatu teneri quantum lupus efferus agni.
Quid clarus ſanguis, quid ſit domus inclyta, neſcit.
Stirps tibi contigerat titulis inſignis auitis,
Ingenium ſtirpi, virtus æqualis vtrique.
Vt decori vites vlmis, vt vitibus vlmi,
Te genus ornabat; generi famamq; decusq;
Tu laturus eras. Iam rebus læta futuris,
Aggredere ô magnos, dicebat mater, honores.
Strata via eſt: patuit ſummi tibi principis aula
Virtutum ſedes. iter hac tibi gloria pandit.
Signauit frater quo tendere tramite poſſis.
Euge meus ſanguis, tu fors eris alter ab illo:
Purpura quem deceat, te dicar habere ſecundum.
Infelix mater, periJt tua meſſis in herbâ.
Natalis cinis eſt. Quos nec fuit vtile naſci
Intereà viuunt, & terræ probra ſuperſunt.
Parcite Pierides. Deus omnia reſpicit æquus.
Non toti morimur: pars effugit optima letum.
Hac adiJt Superos, & iam labentia ſub ſe
Sidera Natalis, vaſtos miratur & orbes.
Iam libat vitæ fontem, ſitiensq; ſaturq;
Ambroſiæ ducit ſuccum, & ſe nectare paſcit.

*Hîc pater, hîc illi tulit obuius oſcula * frater,*
Sanguine frater adhuc ſtillans, plagiſq́; decorus,
Valla quibus ſeruata ſibi ſua Candia debet.
Inter & amplexus: Viridi, pater inquit, in æuo
Te quoque, Natalis, rapuit mors: tu quoque nobis
Accedis iuuenis: ſed qui maturus Olympo eſt,
Non cadit ante diem. Tuus hic neque longiùs annos
Produxiſſe velit frater. Quæ vulnera ſeruet
Aſpicis? his Diuûm vitam ſedeſq́; beatas
Poſsidet: his illi, quam cernis, gloria parta eſt.
Tum procerum turbam magnam, magnoq́; coruſcam
Lumine deſignans: Maiorum, nate, tuorum
Hîc, ait, agmen habes: ſunt hi, quos maxima virtus
Eripuit terris, atque iſtâ ſede locauit,
Sanguinis auctores, & noſtræ ſtirpis origo.
Deducenſq́; manu Natalem miſcuit illis.
Stellantis mundi ciuis, decus addite Diuis,
Natalis ſalue. Tua iam tibi præmia conſtant.
Aſpice nos. Quæ ſit votorum ſumma, requiris?
Quæ tibi nuper erat. Petimus quod ſæpè petiſti.
Viuat ALEXANDER*: nos ſoſpite viuimus illo.*
Viuat, & hic populos cæli fauor ibit in omnes.

Non

* Ioſephus Rondininus, de quo in Natalis elogio.

Non radios Titan, quàm curas ille paternas
Latiùs extendit : quidquid vaſtiſſimus æther
Orbibus immenſis, animo complectitur ille,
Communiſq; pater toti ſe diuidit orbi.
Relligio, cultuſq; Dei ſuper omnia curæ.
Hoſtis Alexandri eſt, quem non habet illa fauentem.
Si premitur, fulcit ; ſi quà labat, ipſe ruinam
Suſtinet, & quidquid non eſt reparabile, deflet.
Quales eſſe ſuos, queis viuere moribus optet,
Exprimit ipſe ſuis, & vix imitabilis vlli
Quemque ſuæ vitam cuperet componere vitæ.
Præmia digna quidem meritis oramus vt illis
Sera tamen veniant. Subeat, fac, ſidera tardè,
Deq; tibi demtis illi Deus augeat annos.
Illi Roma diu regimen quo gaudeat, illi
Debeat æternam mundi pars cetera pacem.
Pannoniæ fines, habitataq; Thracibus arua
Mars petat: in diros vertantur prælia Turcas:
Auctor Alexander belli noua fœdera iungat:
Euocet Europæ populos, atque agmina magno
Auctorata Deo trans Hæmum mittat & Hebrum.
Nomen Alexandri Byzantî terreat arces,
Concutiat Rhodopen, Hypanim cum Strymone turbet,
Biſtonibus fatale, feris fatale Gelonis.

 Illius

Illius auſpicijs Aquilas, & Lilia, & auro
Vellera fulua, Crucis fulgens ſuper omnia ſignum
Boſporus euerſis videat ſuccedere Lunis.
Quò ferimur Muſæ? reuocant Natalis ad vrnam
Nos cari cineres, & dona nouiſſima poſcunt.
Sparge puer flores, & vatum inſignia lauros,
Et dic: Iſta tuo, Natalis, ſpargo ſepulcro:
Vt viret æternùm laurus, tua viuida ſemper
Gloria, Alexandri famæ comes, ibit in æuum.

GVILIELMI HESI
E SOCIETATE IESV
ELEGEIA IN OBITVM ILLVSTRISSIMI DOMINI NATALIS RONDININI, S. D. N. ALEXANDRO VII. AB EPISTOLIS AD PRINCIPES, ETC.

Quem ex benè inſtituto virtutis & honorum curſu primo viuentibus eripuit præmatura mors anno Chriſtiano M. DC. LVII. ætatis eius XXX. nondum impleto.

Magna, ſed exiguo te, RONDININE, *ſepulcro*
Sub modico terræ ceſpite Roma tegit.
Te cohibet breuis vrna, ſinuq́ amplectitur arcto.
Ah! breuis eſt, totum quem breuis vrna capit.
Aſt ego credideram, quod credere nempe iubebant
Ingenij vigor & ſpiritus ille tui,
Parq́ animo genus, & doctæ facundia linguæ,
Te ſeptem Romæ collibus eſſe parem.
Credideram, nec vana fides. Nunc omnia tecum
Abſtulit extremi temporis vna dies.

Exiguum, quodcumque fuit mortale, putandum eſt:
Quod cadit, & caſu frangitur, heu! nihil eſt.
Ipſe ſacræ ſecreta manus tibi credidit ille
Numinis interpres, proximus ille Deo,
Magnus ALEXANDER*: morituro nil tamen illud*
Profuit: è tanto es parua quod vrna tegit.
Fatorum immortale odium non gratia tanti
Principis, aut famæ lenijt aura tuæ.
Cribellos Rondininis Inſubria iunxit:
In titulos venit ſanguis vterque tuos.
Sed neque te nomen, quamuis tibi, Roma, colendum,
Nec ſanguis, quamquam nobilis ille fuit,
Nec caſtæ texere Deæ, quas carmine ſacro
Ille tuus toties ſollicitauit amor.
Audijt orantes pro te Libitina ſorores;
Non exorato ſed ſtetit illa pede.
Terq; ſolum pulſans: Finis ſit denique vitæ,
Dixit; & heu! ſummum concidis ante diem.
In fletus abiere nouem, pia Numina, Muſæ,
Quas tuus in lacrymas ire coëgit amor.
Parcite, dicebant, morituro fata clienti:
Fata aliquod Muſas numen habere putant.
Et fuit ex illis quæ vos quoque flectere poſſet:
Et noſter quos non flectere poßit amor?

Par-

Parcite: noſter hic eſt. Singultus cetera preſſit.
Et carmen lacrymis inuolüere ſuis.
Flete piæ Muſæ; nec ſit pudor ora rigare
Fletibus: & lacrymas vidimus ire Deo.
Ille etiam fleuit, qui maior Apolline veſtro,
Septenis Romæ collibus imperitat,
Et ius præſcribens toti venerabile mundo,
Proxima, nec vano ſub Ioue, regna tenet.
Quò tamen hæ lacrymæ? properãt data ſtamina Parcæ
Et, mora ceu nimiùm lenta ſit, vna ſecat.
Occidis. Incubuit flens Furſtenbergius ori,
Et fugientem animam ponè ſequente animâ
Cum gemitu & lacrymis ter & ampliùs exclamauit:
Sed iam per lactis fugerat illa viam,
Quæ caſtis cæli medium ſpendoribus ambit,
Heroësq́; ſuper ſidera fixa locat.
At, quamquam cælo iam, RONDININE, *receptum*
An quiſquam eſt qui te nos quoque flere vetet?
Flebimus: extremo fletus medicina dolori eſt.
Eſt aliquid mæſto carmine poſſe queri,
Immites, genus indomitum, fera numina, Parcas
In magnos nimium iuris habere viros.
Quò tamen hæc? lacrymis potius laudabere noſtris:
Non vanæ, lacrymæ, pondera laudis habent.

Flebimus, heu! noſtros, tua nuper geſta, dolores:
Materiam pleni carminis illa dabunt.
Vita dabit numeros; numeros quia continet omnes,
Totaq́ adhuc cineri ſpirat inuſta tuo.
Ah! quàm vana mei quæro ſolatia luctus!
Amiſſus cruciat, cùm memoratur, amor.
Pœna queri eſt, & amare dolor: cedamus vtrique:
Et leue ſit, ſubeas quod patienter, onus.
Scilicet immites aliȷs quoque ſtamina Parcæ
Non exoratâ diſſecuere manu.
Occidit Heſperiȷ proles auguſta Philippi:
Totus in hac tantùm prole Philippus erat.
Vnica in hac erat occidui ſpesq́ vltima regni;
Illa tamen Patris fletibus immoritur,
Et votis cælum fruſtrà ferientibus ipſum,
Nuda quater-magni nominis vmbra iacet.
Nec minùs ille tuâ vinctus Romane coronâ,
Hungare & ille tuâ, atque ille Boëme tuâ,
Succeſſor datus Imperio Rectorq́ paterno,
Ceu roſa quam veris prima pruina necat,
Oſtenſus tantùm terris cadit. Auſtria caſum
Pænè oppreſſa grauem ſenſit; & in lacrymas
Et gemitus effuſa, ſuoq́ infracta dolore,
Fernandus, tantùm hoc flebile dixit, Obit!

Ah

Ah genus immanſuetum & inexorabile, Parcæ!
Funeris exuuias quælibet vna tulit:
Treſq; ſimul ternas capiti rapuere coronas.
I nunc, & capiti diſce timere tuo.
Illi magna licet ſit gloria, gratia maior,
Perdere vtramque dies vna, vel hora poteſt.
Maxima ſæpè leui franguntur & optima caſu.
Reſpicit occaſum grandior vmbra ſuum.
Quem citò maturum cæli indulgentia fecit,
Ante ſuum fructus carpitur ille diem.
Plena operum magnorum, auriſq; inuecta ſecundis
Frangitur in cæco preſſa carina vado.
Parua ſubit ſeros poſt lenta pericula portus,
Nec cadit irato victima cymba mari.
In vulnus mortemq; patet pinguiſsima ceruix:
In montes cæli fulmina prima cadunt.
Magnarum hic rerum curſus fuit. Optima metam
Prima tenent: lentè currere laus minima eſt.
Acta breuis vitæ, ſeros non computat annos
Poſteritas. Res eſt magna fuiſſe parum,
Et multum vixiſſe. Inter lamenta virorum,
Et lacrymas vitam claudere, magnificum eſt.
Qui rectè vixit, vixit ſatis: ampliat annos
Vir bonus, & ſummam temporis omnis habet.

Sic RONDININVS *vixit, ſic viuere terris*
Deſiit. Ætati bis tria luſtra dedit;
Sæcula virtuti. Flentes diſcedite Muſæ:
Hæc pretium vitæ mors melioris habet.
Funus honoratum eſt. Nullus lugubria ſumat:
Ambiat illuſtrem candida turba rogum.
Vita peracta benè eſt. Defuncto plaudite ciues
Romulei: lacrymas non petit vrna leues.
Vrna triumphali Muſarum ornanda coronâ,
Quam circum pennâ remige Fama volet,
Et celebret fauſto victurum carmine nomen;
Quam facilis morum gratia, nobilitas,
Ingenij decus, & caſtæ facundia linguæ,
Turbaq́; virtutum cingere ſemper amet.
Vrna etiam in celſas Romæ extollenda columnas,
Seu Traiane tuas, Ælie ſiue tuas;
Quam non vllus edat liuor; quam è monte Quirini
Magnus Alexander ſæpè videre velit;
Cui dicat, quoties virtus ſublata recurret,
Atque eadem ſenſus cauſa recentis erit:
Iam RONDININVS dolor eſt meus: at meus ille,
Si modò ſiuiſſent fata, fuiſſet amor.
Et dolor eſt & amor. Virtutũ, hic ſenſus vterque
Quem fateor, cælo iudice, teſtis erit.

ELO-

ELOGIVM SEPVLCRALE ILLVSTRISSIMI DOMINI NATALIS RONDININI. QVATVOR PYRAMIDIBVS INSCRIPTVM.

Pyramis prima.

Quod ſemper diſcimus,
& numquam ſatis ſcimus,
illud nunc denuo,
ſed experimento luctuoſo,
plusquàm ſatis docti ſumus;
inter homines
etiam NATALEM eſſe MORTALEM.
Hoc cùm dico,
non de die tecum loquor,
cuius vel vnius incerta poſſeſſio eſt,
qui cum ſole præcipiti fugit & perit;
ſed de illo,
qui extra vim & impetum ſolis poſitus,
tenore conſtantis vitæ cenſeri merebatur æternus.
RONDININVS ille,
non tantùm ex Chriſtiano nomine,
ſed etiam ex ſpe
quam promittebat vitæ magnæ atque magnificæ,
ex ſummâ expectatione naturæ atque fortunæ,
ex vſurâ breui Pontificiæ ſerenitatis,
ex vero NATALIS,
à morte, ſi non factus, oſtenſus certè
MORTALIS eſt.
Quem non iam diem
ſibi feralem eſſe credant homines,
quando
NATALIS ipſe MORTALIS eſt?

Pyra-

Pyramis ſecunda.

Annos nondum xxx.
impleuit ætatis;
ſed famæ & virtutis
compleuit immenſos.
His auctum titulis
Aula ſancta coluit, & Roma ſuſpexit;
quodque his maius eſt,
ALEXANDER VII. PONT. MAX.
ſecretorum apud Principes
teſtem habuit,
& ſuâ,
(quantùm infra ſe ſubmitti Pontificia Maieſtas potuit)
amicitiâ dignum fecit.
Ille
eductum ab auito ſtemmate altum ſanguinem
etiam altiùs virtute prouexit.
Illum
virtuti par eloquentia & doctrina
parem viris maximis,
maiorem reliquis,
ſuſpiciendum omnibus dedit.
Quantas ille ſpes,
etiam cùm nullas aleret,
à ſuâ illâ tam præclarâ indole & virtute
concepit!
Ab illo ortu tam ſereno vitæ primæ,
ab aurorâ tam in ruborem pronâ,
quam non illi
mox obuenturam à cælo purpuram
aliorum hominum ambitioſa mortalitas
promittebat!
Sed Mors
immatura annis,
inexpectata bonis,
inuiſa malis, inopina pluribus,
omnibus luctuoſa,
vni tantùm illi, quia & Deo, placita,
omnium intercepit ſpes,
expectationes abſtulit, vota conſumſit:
illius tantùm vnius
ſpes & expectationes & vota omnia conſecrauit.

Pyra-

Pyramis tertia.

Paucorum dierum violentâ febri
pænè ſimul correptus & raptus eſt.
Nec potuit niſi vi
tam incitatus ad virtutem & gloriam curſus ſiſti.
Quæ tardè mouentur, & quaſi ſerpunt,
obiectu facili ſiſtuntur & languent:
quia illis
moueri & iacere
pænè perinde eſt.
Virtuti magnus impetus,
atque ab illo incitatus eſt curſus;
cui
quàm agi pronum, tam quieſcere violentum,
nec tamen probroſum eſt:
quia illi pars viæ & vitæ,
in quacumque quieuerit, eſt meta:
& momentum temporis vltimum,
beatæ principium eſt æternitatis.
Benè ergò NATALI,
euge, feliciter RONDININO,
cui curſus vitæ fuit
breuis annis, immaturus ætati;
ſed
virtuti longus, & gloriæ conſummatus.
Ad ſe deductam natalium ſerie nobilitatem omnem
vno in ſe NATALI complexus,
quia viuendo vltrà promouere non poterat,
moriendo fortiter conſecrauit.
Nihil vt ſui fortunæ relinqueret,
aliquid auferri naturæ
libenter paſſus eſt.
Extra cuius ictum ſe poſuit & ſua,
quando viuendi finem fecit:
quia quàm illi obnoxia infelix eſt vita mortalium,
tam ab illo liber eſt beatus exitus mortuorum.
Virtutem, quam viuus ſemper coluit,
ſemel moriendo non perdidit, ſed inuenit.
Sola enim virtus, quam obſignauit vna mors,
in adeptione ſecura eſt, in poſſeſſione confirmata.

Pyra-

Pyramis quarta.

Cùm os morte clauſit, eloquentiam quâ valuit non amiſit;
quia ex quo loqui immortali mente cœpit,
mortalis linguæ impedimenta non ſenſit, & officia non quæſiuit.
Mortuorum hominum,
quorum omnium doctrinam legendo & intelligendo
conſecutus eſt,
immortales animas
iam vel ex alto deſpicit infelices, vel ex æquo reſpicit fortunatas;
gaudens hauſiſſe ſe
ex illis ſcientiam ſine vitio, ex his doctrinam cum virtute.
Nec iam quidquam eſt
quod illum vel alliciat vel delectet in terris;
niſi quia adhuc in viuis ſunt
ALEXANDER quem coluit, FVRSTENBERGIVS quem amauit;
non tamen
aut ſe illis, aut illos ſibi velit eſſe præſentes:
quia
abſentiam illorum à ſe, felicitate publicâ;
ſuam ab illis, immortalitate conſolatur.
Voti potens, & vitæ ſatur,
iacturā non ſentit amicorū, quos ſecū omnes habet in vno Deo;
nec vſuram quærit temporis, quod totum æternitate complectitur;
nec de mortis iniuriâ queritur, quando illi debet immortalitatem;
nec honorum temporalium ambitione tangitur,
iam dominus æternorum;
nec laborat de intercepto mortalis vitæ curſu breui,
quia in immortalis poſſeſſione conquieſcit;
nec denique plus vltrà aut optat aut quærit aliquid,
poſtquam in VNO VERO BONO eſt omnia conſecutus.
Horum ille fidem ſcientiamque certam ſi nos docuit,
ſibi ac nobis & vixit & dixit ſatis.
Scire tantum velis & diſcere, tu quiſquis es
à NATALI MORTALIS,
Quid VNVM inter omnia ſit quod quæras;
Quid VERVM inter falſa ſit quod teneas;
Quid BONVM inter mala ſit quod ames:
vt poſſis cum VNO VERO BONO etiam ipſe te
quærere in vitâ, tenere in morte, amare in æternitate.
Hoc tuum vt ſit, tui NATALIS eſt votum.

NA-

NATALI RONDININO
AD
ALEXANDRI VII.
OBSEQVIA TRADVCTO.

Huc curſus fuit.

ERrantes dubio mari carinas
In portum vocat ignis, è ſupremis
Ignis montibus eminùs refulgens.
Incertas Cynoſura per procellas
Rectum monſtrat iter, viamq; pandit,
Per quem denique feſſa, fracta fluctu
Securum ratis in ſinum recurrat.

Magos

Magos ex Oriente ſtella duxit
Ad cunas Domini Deiq́ noſtri.
Incertum quoque ſtella RONDININVM
Quò ſe flecteret, vna ſtella, ſenos
Quæ montes ſuper eminere viſa eſt,
Iter carpere iuſsit expeditum
In portum placidæ ſinumq́ vitæ.
Huc curſus fuit. *Illa ſtella fluctus*
Non tantùm ſuper, & ſuper procellas,
Sed montes ſuper, arduasq́ rupes,
Et nubes ſuper, & ſuper planetas,
Longè celſiùs Arca quàm Noëmi,
Aut Argos fuit eleuata, curſu
Errantem dubio ratem leuabit.
Hæc te ſtella, tuamq́, RONDININE,
Sciuiſſes modò prorogare, vitam
In ſummâ potuit locare ROMA;
Sed curſu in medio repentè lapſum
Ipſo maluit eleuare cælo.
O factum benè, RONDININE! *Non eſt*
Quod demtos tibi conquereris annos:
Prouidit tibi ſtella longiorem,
Quàm poſſent homines vouere, vitam.

NA-

NATALI RONDININO
AB
ALEXANDRO VII.
ad ſecreta cum Principibus
negotia admiſſo.

Sub his pretium non vile laborum eſt.

AN quiſquam neget eſſe te beatum
RONDININE*? cui datum ſub iſtis*
Clauſum Montibus inuenire vitæ
Munus, & pretium beatioris?
Telluris penetralibus profundis
Perſcrutamur opes; mari ſub alto
Gemmas quærimus; abditumq́; verum
In ipſis ſtudium inuenire fibris
Naturæ; omnia, quæ vel in receſſu

Magni Numinis occuluntur imo,
Veſtigare labor. Laboris huius
Par numquid pretium fuit? Fuiſſet,
Si ſecreta oculo magis ſereno,
Si ſecreta manu magis capaci,
Si ſecreta animo magis fideli,
Quæ ſub Collibus inuenire ſenis
RONDININVS *amauit, inuenire*
Et nobis ſtudio magis beato,
Et voto meliore mens fuiſſet.
His ſub Collibus ille RONDININVS
Quæ non vidit, amauit, æſtimauit,
Secreti memor, & capax bonorum!
Vidit cor Superis Deoq́ dignum;
Amauit Dominum Patremq́ mundi;
Dotes ingenij æſtimauit amplas,
Et vim pectoris; omnis officinam
Virtutis coluit, ſuamq́ fecit.
Quis non hanc tibi RONDININE *ſortem,*
Nî te plus oculis ſuis amarit,
Sit totus bonus, & vel ipſe quamuis
Furſtenbergius, *inuidere poſſet.*

NATALI RONDININO
ALEXANDRI VII.
familiari vſu ad virtutem & ſapientiam informato.

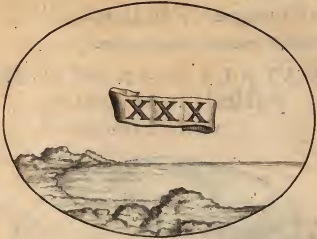

Hinc certa oracula ſumſi.

Dodonæ ſtreperæ tacete quercus,
Nec mendacia futileſq; nugas
Stulto vendite cariùs popello,
Quàm ſuas queat æſtimare merces
Aut Phœbi chorus, aut ſpecus Sibyllæ.
Sunt hæc ſomnia vana, ſunt furores.
Quercus quæ Domini mei ſacratas
Cingit bina fores, tenenda cælo

Dans oracula, dans tremenda mundo,
Non vmquam Superos fefellit vllos,
Non vllos hominum fefellit vmquam.
Hæc me, quando fuit rogata cumq́;,
Numquam fallere docta, RONDININVM
Leges edocuit, modumqúe, vitæ
Qui curſum faceret ſcientioris,
Qui finem faceret beatioris.
Vnum non docuit, ſuprema nobis
Luſtris bis tribus imminere fata.
Dixiſſet: Moriere; RONDININI
Notum in cortice nomen exaraſſem,
Optaſſemq́; meâ carere vitâ,
Victurus meliusq́; longiusq́;,
Quàm promittere poſſet vllus vmquam
In Quercu Domini mei Gemellâ.

NA-

Numeris eſt omen in illis.

QVòd vitæ tibi curſus abſolutæ
Romanis crucibus tribus notatur,
Non caſus fuit. Omen, omen ingens
Illis in numeris Deus ſacrauit.
Sceptrum SEPTIMVS, *ille ter-potentis*
Loco Numinis, vtriusque ſanctus
Et ter maximus Imperator orbis,
Quod dextrâ gerit, in crucis figuram
Formatur triplicis. Ter ô beatus
Vixiſti bone RONDININE! *Quando*
Paſtorale ſuum, tuumq; ſceptrum

Ad altaria Pontifex videbit,
Tunc tuos quoque computabit annos,
Et dicet: Meus ecce RONDININVS *illud*
Iam ſceptrum gerit, exhibetq́; cælo
Annorum numerum Deo dicatum.

NATALI RONDININO
poſt ſex luſtra ad meliorem
vitam euocato.

Poſt ſex.

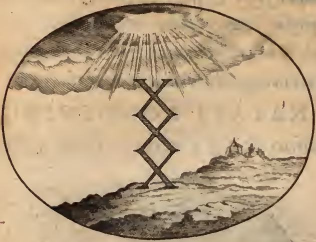
W*Olfangi ad tumulum, futurus olim*
Romanæ bonus Imperator Vrbis
Henricus, precibus pijs vacabat.
Cùm vox ex adytis Deo ſacratis,
Poſt ſex, *viſa referre, ſupplicantis*

Aures

Aures perculit, abſtulitq́; mentem
Inter ſpemq́; metumq́; fluctuantis.
Poſt ſenas priùs ille forſan horas,
Senos inde dies, & inde menſes,
Senos denique cogitabat annos
Imminere diem ſibi ſupremum.
Horas ergò ſibi velut ſupremas,
Dies ergò ſibi velut ſupremos,
Menſes ergò ſibi velut ſupremos,
Annos ergò ſibi velut ſupremos,
Viuendo benè tranſigebat omnes.
Poſt ſex *denique, quod timere numquam,*
Quod numquam potuiſſet ominari,
Aut ſperare, creatus Imperator
Annos, prodigij fidem probauit.
Poſt ſex *& tibi*, RONDININE, *ſummo*
Vox cælo ſonuit, diemq́; dixit;
Non audita, ſed in profundiore
Fati murmura continens receſſu.
Non minùs tamen & dies, & annos,
Et horas tibi, ſingulosq́; menſes,
Ceu forent tibi ſinguli ſupremi,
Vel momenta notando ſupputaſti.
Sex *ſuprema tibi fuere* luſtra,

Poſt ſex *hora ſuprema te vocauit*
E vitæ ſtadio parùm beatæ,
Non ad funera mæſta, ſed coronam.
Nam cæli, puto, factus imperator,
Spes noſtræ dubias metusq́ vitæ
Infra te poſitas videre gaudes.
O quem te memorem eſſe, RONDININE*!*
Mortalem? moriendo victa mors eſt.
Natalem? moritura vita numquam eſt.
Tu NATALIS *eris, quod eſſe gaudes.*
Nam quæcumque dies tibi per omne
Magni temporis emicabit æuum,
Natalis tibi, ſemper ordiendo,
Et numquam tua finiendo vitæ
Æternæ bona, naſcitura ſemper,
Et numquam moritura fata pandet.
NATALEMq́ *fuiſſe te probabit,*
NATALEMq́ *probabit eſſe. Sic ô*
NATALIS *valeas Deoq́ viuas!*

NATALI RONDININO
anno vitæ xxx beatè mortuo.

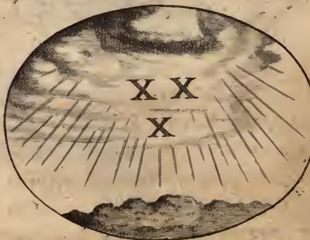
Hac iter.

IN ſanâ ambitione quid vel ipſum
In cælum ferimur, ſupraq́ cælum?
Nequidquam ferimur. Nimis remotum eſt
Quàm conatibus vt queamus iſtis
Supra ſidera promouere greſſus.
RONDININVS *vt alta victor orbis*
Aſtra ſcanderet, hinc in illa ſcalas
Ex tribus crucibus locauit vnas,

Hoc Emblema refert ſcalas plicatiles, de quibus ex Appiano & Plutarcho Lipſius Poliorceticon. lib. 1. Dial. VI.

Et greſſu triplici viam peregit.
I nunc ambitioſe, iunge currus,
Fortunæq; rotas, rotasq; Martis;
Et moles ſuper & ſuper ſuperbas,
Et greſſus ſuper & ſuper potentes
Vrge. Sidera non petuntur iſtis:
Cælum iam crucibus tribus petitum eſt.

NATALI RONDININO
anno vitæ XXX. mortalitatis victori.

In hoc vince.

Hoſti bella parabat Imperator
Conſtantinus; & ecce Crux ſereno
In cælo micuit, ſimulq; cælo
Vox audita fuit, fuitq; viſa,

In

In hoc vince, *referre. Vicit hoſtem,*
Romanasq́ Aquilas valere iuſsit,
Et ſignum Crucis omnibus maniplis
Inſcribi voluit, ſuumq́ fecit.
Inſtabant tibi RONDININE *bella,*
Mortis bella ſuprema. Signa cælo
Tres Cruces: micuere, ſigna vitæ
A te fortiter hactenus peractæ.
Concurris: moreris; ſimulq́ mortem
Cadendo ſuperas. Beata ſigna,
Quæ vitæ fuerunt priùs peractæ,
Iam ſunt ſymbola ſemper inchoandæ.
Hæc tu ſymbola RONDININE *ſola*
(Non inſignia ſtemmatis paterni)
In tuis cupias habere ſignis.

NATALI RONDININO ALEXANDRI VII.

Hac ego fronde tegar.

QVam texam capiti tuo coronam
RONDININE? *Nouem ſuo Poëtæ*
E lauro cupiunt parare Muſæ;
E roſis Pudor; *alba liliorum*
Optat Integritas videre ſerta
Circum tempora caſta. RONDININE
Quod votum tibi? Nolo, nolo lauro,

Nolo

Nolo liliolis, roſiſve puris
Intextas aliquis meo coronas
Concinnet tumulo. Gemella Quercus,
Quæ Montes Domini hinc & inde cingit,
Si quidquam mereor, virente fronde
Hoc corpus tegat, hoc caput coronet.
Hæc inſignia Cæſarumq́; ſertum,
Non vana ambitione, ſed fideli
Certans obſequio pijsq́; votis,
Dum vixi, ſtudui vſque promereri;
Hæc, poſt fata etiam, velim mereri.
At ſi non merear, dabit libenter,
Et gratis dabit, vltimumq́; munus
(Nam nota eſt Domini mei voluntas)
Vel poſt fata ſuo dabit clienti.
At vos, cura quibus mei ſepulcri eſt,
Taxo corpus inane, vel cupreſſo,
An lauri potius tegetis vmbrâ?
Taxos non ego quæro, vel cupreſſos,
Non inter geminas iacere lauros:
Sub Quercu geminâ volo recondi,
Quercu quæ Domino meo dicata eſt.
Hæc Quercus capiti meo coronam,

Hæc vmbram faciat iacentis vmbræ;
Et me ſplendidiùs iacere credam,
Quàm ſi, quidquid habet ſuperba Roma,
Extructum cumulet ſuper ſepulcrum.
Vouiſti benè, RONDININE: *flores*
Et frondes alios ſacræ coronent;
Phæbeis alij tegantur vmbris,
Illos taxus inumbret, hos cupreſſus;
Quercus, quæ Domino tuo ſacrata eſt,
Subter lene tuæ iacentis vmbræ
Vmbram ſola dabit, dabit coronam.

NATALIS RONDININI FVNVS,

Paterni & Materni ſanguinis teſſeris Gentilitiis emblematicè expoſitis ornatum.

INSIGNE PATERNVM.

INSIGNE MATERNVM.

Epigramma.

STemmata ſtent circum generoſum aliena ſepulcrum;
Hunc circum tumulum non aliena micant.
Nempe ſuum fecit, quod vtroque à ſanguine ſumſit:
Sic RONDININVS, *ſic ſuus ille fuit.*
Accipe poſteritas, & auitæ Inſignia famæ
Transferre in mores tu quoque diſce tuos.

IN NATALIS RONDININI, TRES HIRVNDINES,

à quibus Rondinini nomen, in teniâ aureâ per areas virides & rubras ſurſum tendentes.

Lemma emblematicum.

Hac iter in cælum.

Epigramma.

Qvò vos itis Hirundines beatæ,
Lugentes tamen, & velut gementes?
Quò nos fata vocant trahuntq́; fata.
Nec triſtes tamen aut velut gementes:
Gaudentes ſimul & ſimul canentes
Imus, quò prior ipſe Rondininvs,
Cui nomen dedimus, præiſſe gaudet,
Quà ſurſum via tata luce fulgens,
Plus quàm lactea, ducit in ſupremos
Per campum viridem rubrumq́; cælos.
Non illum decor aut vigor iuuentæ,
Non & purpura, quæ moratur ipſos
E diuis genitos, ſoloq́; figit,
In noſtris potuit tenere terris.

Illum

Illum purpura traxit vna cæli,
Et veris decor vnus æuit erni.
Illis qui capitur, rubente pallâ
Et decore poteſt carere verno.
Numquam purpura ſolis erubeſcit,
Nec cæli decor exuit colorem;
Cælo ſcilicet hic & ille conſtant.
Sat dixiſtis Hirundines beatæ.
Nam vobis Philomela tale carmen,
Sit ſoror licet, inuidere poſſit.

IN NATALIS RONDININI tres hirundines gentilitias.

Lemma Emblematicum,

Non ſatis vna.

Epigramma.

P*onè ſecuturi prænuntia veris hirundo eſt;*
Ver ſed adeſſe tamen non ſatis vna docet.
Naſcenti tibi terna tuo cum nomine venit,
Neſcio quid tenui murmure viſa queri.
Ver erat hoc vitæ venientis, non erat anni;
Pronus in autumnum ſcilicet annus erat.

Ver erat ætatis; ſed enim quoque pronior illa
In finem vitæ prætereuntis erat.
Hoc fuit incerto quod murmure triſtis hirundo
Viſa queri eſt, fati nuntia prima tui.
Itæ piæ volucres, fatales linquite terras,
Quæ domino vitam præripuere breuem.
Ortus in occaſum eſt. Nemoris iam rura beati
Hic tenet; huc etiam vos iubet ille ſequi.
Ver vbi perpetuum eſt, vbi nulla iniuria lapſi
Temporis, aut hiemis bruma timenda venit.
Hîc dabitur, non iam Philomelæ fata ſororis,
Fata ſed extincti fratris acerba queri.
Et fuit ille velut Philomelæ frater, amœno
Cùm placidum blandè funderet ore melos.
Nempe ſed inuidit caſto grauis æſtus amori:
Æſtus ab indomitis febribus ille fuit.
Ille ſonum abrupit linguæ vocalis; & ori,
Quod ſolitum cælo digna Deoq; loqui,
Impoſuit mœſto lugenda ſilentia mundo,
Attonuitq; homines, attonuitq; feras.
Ecce ſilet, tantumq; ſuæ præconia famæ,
Ipſe verecundâ quæ bibit aure capit.
Nempè ſatis dixit, pro quo fama ipſa loquetur
Semper, & æterni teſtis honoris erit.

IN

IN NATALIS RONDININI areas gentilitias, ex viridi & rubro decuſſatas.

Lemma Emblematicum.

Benè conueniunt.

Epigramma.

QVam ſibi deſcripſit gens Rondininia parmam,
Parte viret, Tyrio parte colore rubet.
Gratus vterque color: ſcuti benè pingitur illo
Area: virtutum prodit vtroque notas.
Quà viret, integritas non vmquam læſa notatur;
Quà rubet, ingenui ſigna pudoris habet.
Sic tua, Natalis, te propter picta videri
Parma queat, priſcæ ſit licet illa domus.
Quiſquis in hac color eſt; color eſt virtutis, & inde
Indicium veræ nobilitatis habes.
Scuta humeris alij tollant ſua: te tua tollunt,
Nec venit à proauis laus tibi ſola tuis.

IN NATALIS RONDININI ouem cum leonibus coniunctam in ſcuto gentilitio.

Lemma Emblematicum.

Diuinæ inſignia pacis.

Epigramma.

QVem te, Rondinine, tui genuere parentes?
Sæcula quæ talem te genuere tuis?
Hinc ouis, inde feri poſito terrore leones
Dicuntur cunis accubuiſſe tuis.
Nempe erat hoc inſigne tuæ prænobile Matris;
Teſſera erat vitæ plùs tamen illa tuæ.
Illa eadem, quæ venturi prænuntia Chriſti
Fatidico quondam carmine dicta fuit. Iſaiæ c. 11.
Euenit. Fuit afflicto pax reddita mundo,
Et rabidi inter oues accubuere greges.
Accubuere etiam tibi, Rondinine; fuitq́;
Simplicitas animo & vis generoſa tuo.
Quis furor has inter comites diuortia fecit?
Tam ſanctæ paci mors inimica fuit.
Fallor, amica fuit: pacem mors ſanciјt iſtam.
Nulla timenda tibi Iudicis ira fuit.

IN NATALIS RONDININI gentilitios leones duos, palmam vnam capientes.

Lemma Emblematicum.

Palmam vis animoſa capit.

Epigramma.

Rondinine, tui palmam rapuere leones:
Illa animi, & virtus corporis illa tui.
Mors palmam eripuit ſed vtriſque potentior vna.
O fera mors, quàm tu non patienter agis!
Fallor, habes palmam: nàm cùm te funere ſancto
Mors rapuit, palmam non tulit illa tuam.
Illa manet cælo felicibus inſita ramis,
Et viret, & nullo pondere preſſa cadit.
Oſtentatq́, tuum generoſo in cortice nomen.
Tanti eſt poſſe Deo viuere, poſſe mori.

IN NATALIS RONDININI gentilitias roſas rubras ſex.

Lemma Emblematicum.

Caſti hoc inſigne pudoris.

Alba diu fuerat; ſed amico ſanguine tincta
Dicitur in campis erubuiſſe roſa.
Alba fuit roſa materno tibi ſanguine ſurgens;
Sed modò purpureo tincta colore rubet.
Alba decent caſtos: rubor eſt inſigne pudoris,
Et rubor immeriti ſigna doloris habet.
Te naſcente fuit roſa candida; ſed citò facta eſt
Purpurea, ante diem te moriente, roſa.
Vtraque nempe tua eſt; color hic virtutis vterque eſt.
NATALI *candor conuenit atque rubor.*
Conuenietq́; ètiam cælo confuſus & aſtris,
Simplicis auroræ qui color eſſe ſolet.
Sic florete roſæ miſto candore cruentæ:
Sic niueâ ſemper fronde rubete roſæ.
Ille color naſcentis erit Natalis; at eſſe
Ante diem eiuſdem demorientis erit.
Sic ſenas quicumque roſas, numerabit & annos;
Et dicet: Luſtris ſex fuit, & moritur.
Sed benè quod roſa ſena etiam poſt funera viuit:
Omen habet vitæ ſcilicet illa tuæ.

IN NATALIS RONDININI

gentilitias pilas cæruleas tres in campo candido.

Lemma Emblematicum.

Hic luſus fuit.

Epigramma.

CÆruleæ tres in niueo ſtant ordine campo,
Et numero meritis conueniente pilæ.
Luſus hic eſt vitæ quem Rondininus amauit,
Et victor fati quo fuit ille ſui.
Nulla ſolo ſerpſit, cælo pila miſſa ſereno eſt;
Inde tribus venit cærulus ille color.
Si qua ſolum tetigit, pila pulcrior inde remiſſa eſt:
Nam macula in niueo non erat vlla ſolo.
Candida vita fuit, caſtoq; inſtrata nitore;
Æmula ſed cæli mens fuit vſque ſui.
Ter geminâ mens vna Deum virtute ſecuta eſt,
Atque ipſum tetigit quælibet vna Deum.
Mota priùs fuerat, ſed iam pila terna quieſcit:
Nempe quieta, Deum quæ tenet, eſſe poteſt.

NATALI RONDININO
bonorum à malis benigniſſimo vindici.

Emblema.

Cribrum çribrans farinam.

Lemma.

Iuſtum ſecernit iniquo.

QVisquis erit qui ſincerum ſecernet iniquo,
** Ille mihi magni Numinis inſtar erit.*
Exulis hæc mœſtas dominæ Babylonis ad vndas
Vox fuit : ipſius vox fuit illa Dei.
RONDININVS *erat: ſed quem Parca inuida noſtris*
Eripuit terris, cælitibusq́; dedit.
Iniuſtum quid enim eſt illic, ſecernere iuſto
Quod cupias? horum plurima hic orbis habet.
Reddite depoſitum cæli, quod inutile vobis;
Vtile ſed terris omnibus eſſe poteſt.
Illius ipſa volet cenſuram Roma ſubire;
Quin etiam, quamquam ſancta ſit, aula volet.
Et mores ſi fors corruperit error honeſtos,
In mores cupiet quiſque redire bonos.

* Si ſeparaueris pretioſum à vili, quaſi os meum eris. *Ierem.* 15.

Hæc

Hæc RONDININI *virtus agitata valebat*
Efficere. Heu! terris rapta ſed illa fuit.
Conſpicuam hanc ſaltem Superi tranſcribite cælo,
Et ſtellas inter CRIBRA *ſerena micent.*
Illa vel è terris obtutibus hauſta ſecundis
Iuſtitiam poterunt quemque docere ſuam.

NATALI RONDININO
non ſua, ſed ſuorum commoda ſpectanti.

Emblema.

Cribrum quod dat florem aliis, furfures ſibi ſeruat.

Lemma.

Non ſibi, at ſuis.

Non ſibi, ſed curare aliȷs ſua cõmoda quantũ eſt!
Diuinæ reor hoc mentis & artis opus.
Sol oculus mundi, qui cælum & quidquid in illo eſt
Ambit, & æthereo lumine cuncta fouet,
Proſpicit ille ſibi? nihil eſt virtutis in illo,
Iucundum quod non omnibus eſſe velit.
Si qua coruſcanti fuligo abſiſtit ab igni,
Non aliȷs illam adſpergere rebus amat;
Hanc ſibi ſeruat. Et hinc maculis ſordeſcere ſolem
Cernimus. Hoc caſti pignus amoris habet.
An ſibi proſpiciunt fontes? Quis fontibus ipſum
(Vera canant vates) numen ineſſe neget?

Non Deus, at magnum naturæ eſt numen in illis.
Quidquid habent puri, quidquid honoris habent,
Dant alijs; ſibi quod pingue eſt craſſumq́; reſeruant:
Quàm ſibi, plus cupiunt omnibus eſſe bene.
Optima quæq́; ſinu tellus producit aperto;
Illius in gremio deteriora latent.
Scilicet & tellus (mater fuit illa Deorum
Vatibus) hoc etiam numinis inſtar habet.
Quid Deus ipſe? vnum, verumq́;, bonumq́; per omnes
Diuidit, & plenos numinis eſſe cupit.
Si quid iners hærere Deo prauumq́; valeret,
Non hoc alterius vellet, at eſſe ſuum.
Et voluit: ſibi culpam hominum; ſibi, debita ſumſit
Supplicia: hac illos reddidit arte Deos.
Numen ineſſe negem tibi, RONDININE? *fuiſti*
Quod te nota tibi CRIBRA *fuiſſe docent.*
Non ſibi, ſed prodeſſe ſuis tua viuida virtus
Non quantum voluit ſe potuiſſe dolet.
Mors tua virtuti fuit inuida. Vita fuiſſet
Longior, in ſeros edita vita dies,
Illius ô! quàm magna forent exempla parata
Omnibus, & genij quot monumenta tui!
Feciſti benè, dum licuit mortalibus ægris;
Hi benè defuncto, quod licet, eſſe volunt.

NA-

NATALI RONDININO
beneficiis numquam victo.

Emblema.

Cribrum accipiens in ſe farinam,
& reddens florem.

Lemma.

Accipit vt meliora reddat.

QVid magè diuinum, largâ dare munera dextrâ,
An meliora datis reddere muneribus?
Hoc reor eſſe Deo propius. Non vincitur ille
Muneribus; melius reddere ſemper amat.
Hoc erat, ille meus quod RONDININVS *amauit*
Semper, amicitiæ cultor amorq́; ſacræ.
Accepit; ſed vt his meliora reponere poſſet:
Vnicus hic animi luſus amantis erat.
Et certamen erat generoſæ mentis honeſtum,
Quo vinci, atque iterùm vincere magnificum eſt.
CRIBRA (*Cribellorum ſunt hæc inſignia*) *teſtor,*
Quæ gerit in titulis hic quoque prima ſuis.
CRIBRA *quidem accipiunt, ſed vt his meliora reponant.*
O! gerat in titulis quilibet illa ſuis.

IN OBITVM NATALIS RONDININI IACOBVS LIBENVS E SOCIETATE IESV. AD FERDINANDVM LIB. BARONEM DE FVRSTENBERG, S. D. N. ALEXANDRI VII. PONT. OPT. MAX. CVBICVLARIVM INTIMVM, &c.

LVgete vates, tuq; magnorum arbiter
Facunde vatum, funebrem leſſum præi,
Poſitaq; lauro, fronde ferali caput,
Fernande, cinge: cauſa lugendi grauis.
Heu! Rondininus, ille Muſarum ſinu
Exceptus olim, quando materno puer
Gremio cadebat; mox ſecuturis chelyn
Tacturus annis; inde cùm maior virum
Formarit ætas, ore promturus ſacro
Sublime carmen, quod poëtarum chorus
Miretur omnis, quodq; Parnaſſi iugo
Reſonante feriat aſtra, Diuosq; exciat:

Heu!

Heu! Rondininus, ille grandævæ labor
Et ſumma matri cura, 1 *nec minor tamen*
Matri voluptas : ille tot fratrum decus,
Amor ſororum, gaudium tantæ domus,
Æquare 2 *Paulum purpurâ, atque annis* 3 *auum*
Superare dignus : ille tantarum capax
Gnarusq; rerum, Iuris, & Conſi, 4. *& ſacra*
Plenum Sophiæ pectus, & Suadæ nitor,
Medulla Charitum: quodq; plus cunctis reor,
Magno ille 5 *Fabio, magno Alexandro (aureis*
O nata ſæclis nomina, & fauſti ominis!)
Cliens patrono traditus; fors hac manu
Gradus per omnes, vita ſi ſtaret ſuper,
Ducendus ipſum ad culmen Imperij ſacrum:
Heu! Rondininus ille nunc funus iacet,
Ætatis ipſo flore ſuccisus, roſæ
Vernantis inſtar, ſubita quam durâ necat

1. Felix Zachia Rondinini noſtri mater, cui maritus Alexander moriens nouem liberos reliquit.

2. Paulus Æmilius Rondininus, S. R. E. Cardinalis, frater noſtri, pius admodùm & doctus.

3. Natalis Rondininus, noſtri auus, centenarius fuit.

4. Noſter Græcè & Latinè doctus, Iuriſprudentiæ & Theologiæ peritus.

5. Fabius Chiſius, anteà S. R. E. Cardinalis, nunc Alexander Papa VII. Rondininum noſtrum in familiâ ſuâ habuit, & ſcribendis ad Principes epiſtolis adhibuit.

Pruina

Pruina morſu. Fata prô nimiùm inuida!
Spes ille quantas occidens ſecum trahit,
Infertq́; tumulo! rapuit immitis virum
Libitina, nil miſerata, non celſam indolem
Moresq́; caſtos; non & antiquum genus,
Non & iuuentam; non Apollineam quoque
Reuerita laurum, 6 Laura quam caro excipe
Fratris cadentem vertice, in caſtum tuì
Sertum pudoris, inq́; doctrinæ decus.
Nam & ipſa vates, ſcita Donatum loqui
Gallutiumq́; Virgo; ſolers & tuos,
Bentiuole, Belgas voluere, atque ipſos potens
Donare Latio, cura nî ſacratior
Tereſianis rapiat in cælum ignibus
Humana ſolido cuncta calcantem pede.
Quid fata culpo? cæca gens mortalium
Neſcimus in quid rapiat, aut ſeruet Deus:
Et ſæpè ſeruat, cùm rapit. 7 Non eſt Deo

6. Laura Rondinina, noſtri ſoror, doctrinâ & literis à Tarquinio Gallutio, & Alexandro Donato Societatis IESV Patribus egregiè imbuta, cui Cardinalis Bentiuolus ſuam de Bello Belgico hiſtoriam Latinè vertendam tradidit, quod tamen ipſa modeſtè recuſauit, abdicatis ſæculi curis nunc in Cœnobio Virginum ſanctæ Tereſiæ ſanctiſſimè viuens.

7 *Sap.* 4. Raptus eſt, &c.

Teſtante,

Teſtante, non eſt ſemper in canis ſalus,
Nec vera in annis vita. Vixit is diu,
Qui validus æui, qui puer diem benè
Clauſit ſupremum. Non tuos hinc iam ſequor
Manes querelis, ſorte nec mæſtus tuâ
Te plango, Rondinine; ſed luctum ardeo
Mutare plauſu, quando pars melior tui
Se iam beatis cælitum admiſcet choris
Lætum canens pæana. Non omnis iaces;
Et vrna cineres quæ breuis claudit tuos,
Non claudit animam, ſidera & cæli ſuper
Globos euntem, & ſpatia mirantem poli
Immenſa, quæ non 8 *Archimedeo datur*
Obire radio. Nec tamen noſtris procùl
Terris abiſti: viuis & ſpiras adhuc
Te maior ipſo, & carior iam nunc tuis.
Suprema te non abſtulit mundo dies,
Sed genuit: oris namque terrarum vltimis,
Per vtramque ſolis cuncta luſtrantis domum
Te, Rondinine, (non ſat auditum exteris
Huc vſque populis nomen) ex hoc iam die
Perennibus te fama cantabit tubis.

8. Matheſeos in primis peritus fuit.

Non,

Non ergò, non hunc eſſe funeſtum tibi,
Sed eſſe vitæ crede natalem nouæ.
Et tu querelis parce iam tandem, tuis
Iam parce lacrymis Zachia, quæ nullâ magis
Felix [9] *virorum prole. Natalem iuuet*
Genuiſſe vel ſic. Ille germanos ſupra,
Ipſumq́; Ioſeph (dulce [10] *mihi nomen) cruor*
Quem [11] *iure decorat Ottomanorum, & ſuus,*
Lauro decorus ibit; vt laurum ſuper
It lingua, doctæ vt arma concedunt togæ.
Nec inuidebis poſtumum hoc fratri decus,
Caroq́; cineri facilis hanc palmam annues,
Pietate præſtans Paule, quem Patrum eminens
Effert Senatus, quemq́; geſtantem infulas
Sibi gratulantur [12] *Aſſiſinates patrem.*
Tuq́; illa rerum domina, terrarum dea,
Quæ ſepticolli vertice attingis polum,
Fecunda vatum Roma, Natalem [13] *tuum*
Plorare ceſſa. Viuit, in ſuo integer

9. Felix Zachia multorum filiorum mater.
10. Alludit poëta ad ſuas de Ioſepho tragædias.
11. Ioſephus Rondininus, noſtri frater, profligatis ad Candiam Turcis, maiori tubo ictus occubuit.
12. Rondininus Cardinalis Aſſiſiorum Epiſcopus.
13. Rondininus noſter Romæ natus.

Achate

Achate viuit, Muſa quem functo parem
Et Rondininum eſt viſa feciſſe alterum.
Habes in vno, Roma, 14 *Furſtenbergio,*
In Rondinino quidquid amiſſum gemis.
Habes in vno, Roma, Furſtenbergio,
Bellona quamuis ferrea hoc ſæclum terat,
Sæcli Poëtas aurei, quos & colat.
Auguſtus ingens, VValliumq; & Heſium,
Et qui ſequuntur. Ire iam nobis quoque
Poſt Rondininum vatibus ad vmbras licet,
Tu dum ſuperſis grande Parnaſſi decus,
Sacriq; Ferdinande, moderator chori,
Dignum cothurno nomen, & plus quàm meo.
Tuq; ô ſacrorum maxime Antiſtes, vicem
Gerens Tonantis, proximum Chriſto caput,
Cui fas olympum clauibus cælo datis
Reſerare, fas & claudere, extinctum haud puta
Quem lux auorum, 15 *illuſtre Boldrini genus,*

14. Ferdinandus Furſtenbergius Rondinino noſtro amiciſſimus fuit; Poëta & ipſe maximus.

15. Rondininus noſter ſuos inter Maiores numerabat Boldrinum, de quo Sfortiades; Nicolaum, de quo Marcus Guaſcus; Bartholomæum, de quo in Chronicis Prædicatorum, cuius ope & conſilio Piſanum Conciliabulum eſt diſſolutum.

Et orbis Atlas ille, Romanam fidem
Piſis labantem pace qui fulſit ſuâ,
Tam clara proauûm nomina exſtingui vetant:
Quem pura ſceleris vita, candorq́ ingenî,
Linguæ venuſtas, certa virtutis comes
Scientiæq́ fama; quem vates 16 *tui*
Poſt fata canimus. ſic mori votum eſt mihi.

16. Alexander Papa VII. Mæcenas Poëtarum Optimus Maximus.

FERDINANDO
LIB. BARONI DE FVRSTENBERG,
S. D. N.
ALEXANDRI VII.
PONTIFICIS OPT. MAX.
CVBICVLARIO INTIMO,

Canonico Paderbornenſi, Hildeſienſi, Monaſterienſi, Hildeſij Eccleſiæ S. Crucis Præpoſito

Iacobus VVallius è Societate IESV.

EFFECISTI, Illuſtriſſime Furſtenbergi, cùm Elegiam in Natalis Rondinini funere à te ſcriptam legi, vt aliquid eodem argumento ſcripturus, neceſſe duxerim mentem aliò conuertere. Cùm enim amantis dolentiſque partes omnes à te abſolutiſſimè expletas eſſe animaduerterem, vix videbam, quid à me prætereà in hac causâ apud te proferri poſſet, qui mihi lacrymas omnes abſumſiſſe videbaris. Si è priſco funerum & collacrymationum ritu colligendæ eſſent tuæ, cryſtallo, auro, gemmis excipere eas oporteret, quibus non antiquariorum abaci, ſed poëtarum ſcrinia ornarentur. Ha-

bebat ille veterum luctus delicias etiam ſuas, cùm lacrymas vnà cum ſuccis odoratis & vnguentis Aſſyriis confundebant : at tuo erga Rondininum ſtudio, amore, pietate nihil poteſt eſſe ſuauius.. Vt mihi quidem alabaſter nullus vnguenti plenus cum lacrymis tuis ſuauiſſimè redolentibus conferri poſſe videatur. Γλυκύπικρον illud quod in amore, pręſertim cùm ab amante diuellitur, ineſſe ſolet, luculentiùs prodi non potuit. Mihi igitur in luctu tecum communi ſcribere ad te quidpiam cogitanti doloris potiùs aberrationem, quàm eiuſdem irritandi cauſas quærere conſilium fuit. Occurrebant Philemonis Græci poëtæ verſus, quem etſi Comicum, numeris tamen arctiùs vinctis Latinè loquentem feci. Non quòd ignorarem, quod ait Cicero, in tragœdiâ comicum vitioſum eſſe, & in comœdiâ turpe tragicum, ſed quòd exiſtimarem eum qui ad progreſſum in literis refert omnia, poſſe exercitationis gratiâ optimorùm auctorum vti virtutibus atque ſententiis; verba efferendique morem perſequi eatenus, quoad res, & locus, & ſcribentis animus tulerit.

Εἰ τὰ δάκρυ' ἡμῖν τῶν κακῶν ἦν φάρμακον,
Ἀεὶ θ' ὁ κλαύσας τοῦ πονεῖν ἐπαύετο,
Ἠλλαττόμεθ' ἂν δάκρυα, δόντες χρυσίον.
Νῦν δ' οὐ προσέχει τὰ πράγματ', οὐδ' ἀποβλέπει.
Ἐάν τε κλαίῃς, ἐάν τε μὴ, πορεύεται.

Τί δὴ ποιεῖς; πλέον οὐδέν· ἡ λύπη δ' ἔχει,
Ὥσπερ τὸ δένδρον τοῦ το καρπὸν, τὸ δάκρυον.

Si flere noſtris eſſet auxilium malis,
Lacrymiſq; ſeſe penitùs egereret dolor,
Mercarer auro lacrymas: nunc quid iuuant?
Fortuna curat ſcilicet, quo te premat
Aduerſa fato: reſpicit flentis genas.
Sint ſqualidæ humidæq;, ſint terſæ tibi,
Nil te morata pergit, & curſum tenet.
Tuus igitur ille quid dabit luctus? nihil.
Sed arbor vt fert poma, ſic lacrymas dolor.

Prudentis igitur poëtæ vſus conſilio, teq́ue à mœrore, quem importuna mors attulit, abſtracturus, ad equeſtrem decurſionem priſco ritu in fortium virorum funeribus exhiberi ſolitam voco. Scis in quæ tempora inciderit Rondininorum virtus: qui pacis & otij turbines ac tempeſtates Italiam vniuerſam conuellerint, cùm in Galliam traductâ Pontificum Romanorum ſede ciuiles diſcordiæ miſcerent omnia, & vt quiſque ad ſeditionem & vim opibus inſtructior ac paratior erat, ita liberiùs latiusq́ue dominatum per vrbes occuparet. Fidei animorumq́ue pleni pro Pontificiâ causâ ſtetere tum Rondinini. Quorum militaris indoles ac fortitudo ad poſteros deriuata Natali quoque no-

ſtro hos indidit ſpiritus, vt, quamquam partem ipſe nullam bellici muneris attigerit, tamen de rebus quæ belli adminiſtrandi ſunt propriæ, diſſerere in tempore, & ſuadere, & manu etiam aliquid deſignare vtiliter poſſet. Sit igitur, quando Muſis noſtris ſic incidit moleſtiam, & acerbitatem ex amici morte à te ſuſceptam mitigare; ſit, inquam,

NATALI RONDININO,

S. D. N.

ALEXANDRO VII.

AB EPISTOLIS AD PRINCIPES, BELLICAM SVORVM GLORIAM, QVA LICVIT, ÆMVLANTI, EX ANTIQVO FVNERVM MORE TROIANA DECVRSIO.

QVid iuuat exſequias longis miſcere querelis,
Et tantùm lacrymas, munus inane, dare?
Non ego Natalem, quamuis mœſtiſſimus, illis
Proſequar: ignoſcat, non mihi flendus erit.

Cùm

Cùm ſubit illius tamquam morientis imago,
Qui Pylios annos viuere dignus erat;
Cùm repeto primos æui, quos geſſit, honores,
Et Romæ quot ſpes abſcidit vna dies,
Flere quidem natura iubet: ſed dicere pace
Naturæ liceat, quod iubet illa, grauat.
Non prodeſt certè: nec ſi quæ fleuimus vmquam
Funera, defletis reddita vita fuit.
Ergò ades, & mecum potiùs, Fernande, dolorem,
Quem penitùs nequeas tollere, falle tuum.
Vt ſe mens fallat, luctuq; exſoluat amaro,
Multa mouet: res eſt ingenioſa dolor.
Mitiùs vt Thebe ferret tua fata, Palæmon,
Addidit exſequijs Iſthmia ſacra tuis.
Archemorum fleuit Nemee: ſed & illa peracto
Funere victores currere vidit equos.
Iuſta Menœtiadæ mæſtus ſoluebat Achilles,
Et pariter ludos, altera iuſta, dabat.
Sic quoque feſta fuit, lætosq; nouauit honores,
Quæ fuit Æneæ ſemper acerba dies.
Affuit, & patris monitu puerilia duxit
Agmina Sidonio vectùs Iulus equo.
Diductis nunc illa choris, nunc currere iunctis:
Nunc lituus pugnæ, nunc dare ſigna fugæ.

Ipſe puer pueris pietate præibat & armis,
Spectari cauſâ dignus vtrâque puer.
Forſan & addiderit : Sic Troiam Troia reſurgens
Inſtruat, & noſtro ſæpè parentet auo.
Quis non hæc inter vultumq; animumq; remiſit,
Et caueæ iunxit plauſibus ipſe ſuos ?
Poſcebant lacrymas, poſcebant funera queſtus:
Queſtibus & lacrymis hæc poſuere modum.
O quæ tot magnos, 1 *gens Rondininia, cenſes*
Bellica quos cælo gloria vexit auos,
Hunc tibi quis morem referat, carisq; tuorum
Manibus has pompas inferiasq; paret!
Quos litui, dum vita fuit, quos arma iuuabant,
Credibile eſt illo mortis honore capi.
Hæc quoque Natalem caperent ſimulamina belli,
Cui belli quondam munia ludus erant.
Ludus erant pernicis equi nunc ora lupatis
Flectere, nunc iuſſo figere tela loco :

1. Non, vt Ouidius in Tuticani, ita ego in Rondinini nomine hîc ludam, ac delicias faciam. Ab hirundinibus quidem nomen & ſcuti teſſeram ſibi ſumſit illuſtriſſima gens : verùm ſiquis de ſecundæ ſyllabæ quantitate mecum contendat, pro me ſtabit Centaurorum vnus,
Qui clypeo, gladióque, Macedoniâque ſariſſâ
Conſpicuus. Ouid. Metamorph. 12.

Nunc

Nunc præducendos vrbi deſcribere vallos,
Nunc formam caſtris aggeribusq; dare:
Interdum virgâ, virgam cùm fortè teneret,
Ducere in exiguo puluere Martis opus:
Interdum, tamquam pugnæ data ſigna vocarent,
Ad pugnam fortes eſſe iubere viros.
Si non Æacides, ſi non Telamonius armis,
Conſilij pleno pectore Neſtor erat.
Quis neſcit? laus cuique ſua eſt: bello alter & alter
Vtilis: hic animo rem gerit, ille manu.
Fabula nota quidem, ſed rebus idonea noſtris,
E grauido Pallas vertice nata Iouis.
Non illi præſens aderat Lucina dolenti,
Solueret vt partum molliùs ipſe ſuum.
Mulciber impacto iuncturas verticis ictu
Diffidit: eq; illo vulnere nata dea eſt.
Et patrium mox illa genus moresq; probauit
Edita: quàm ſapiens, tam bona miles erat.
Hinc quæ conſilijs, eadem dea præſidet armis:
Nec minùs eſt laudi, quidquid inermis agit.
Palladis armatæ eſt acie concurrere, ſtrages
Edere, confuſâ vertere caſtra fugâ.
Qui iuuet ingenio vires, qui temperet aptis
Omnia conſilijs, illud inermis habet.

Pars hæc Natali placuit: ſic arma gerebat:
Sic erat ipſe ſuæ pars imitanda domus.
Fortunata domus, ſi te modò priſca tuliſſet
Græcia ſpectatrix roboris ipſa tui!
Tota tibi Nemeen complens bimarisq; Corinthi
Litora, quadrijugis afforet acta rotis.
Nunc tua dum virtus 2 *Italis caput extulit oris,*
Nil agat in laudes Itala terra tuas?
Hei mihi, qualis erat, ſtudijs dum ſciſſa ſuorum
Præda foret belli ſanguinolenta ſui!
Qualis erat, dum quot populos numerabat & vrbes,
Tot dominos eſſet pænè coacta pati!
Quæ poterat (ius arma dabant) ſibi ſubdere quiſque
Oppida, victoris præmia Martis erant.
Huic 3 *Antenoridûm ſedes, illi inclyta ceſſit*
Mantua: Veronam diripuere Canes.
Sic lacer Actæon iacuit, cùm terga Melampus,
Pectora Theridamas ſcinderet, exſta Lacon.

2. Floruere Rondinini, cùm Romani Pontifices in Galliâ ſe haberent. Quam ſedis mutationem grauiſſima hæc præ ceteris exceperunt mala:

3. Arſit inteſtino bello Italia, & Carrarij Patauium, Mantuam Paſſerini, Scaligeri Canes Veronam, alij alias vrbes armis ſibi aſſeruerunt:

Aut,

Aut, vbi Thebanæ laniarunt Penthea matres,
Hæc caput, hæc humeros abſtulit, illa manus.
Quid referam, quos, Roma, tibi fecere timores
Sæua 4 *tribunitius quæ tulit arma furor,*
Et malè ſacrilegâ geſtatus fronte 5 *tiaras,*
Et malè Cæſareâ 6 *rapta corona manu?*
Auxerunt portenta metus: mons Cælius arſit,
Flauiadæq; labor 7 *templa fuere rogus.*
Non aliàs 8 *crinem cælo ſparſere cometæ*
Triſtiùs, & medium condidit vmbra diem.
Non aliàs grauiore lues incanduit æſtu,
Et tellus victum parciùs ægra dedit.
Ah, cur Romanis vmquam Pater Vrbis abiuit
Sedibus? abſceſſit non comitante Deo.
Cur vmquam Rhodanum Tuſco malè prætulit amni?
Illa fuit tanti prima fauilla mali.

4. Nicolaus Laurentij, ſcriba populi Romani, multitudine ad ſpem libertatis erectâ, in tribunitium nomen ac poteſtatem Imperatoriam inuaſit:

5 Nicolaus V. præter legitimum morem Pontifex creatus eſt à Ludouico Bauaro, qui iniuſſu Romani Pontificis Ioannis XXII. pro Imperatore ſe gerebat:

6. Ab eodem Bauarus Romæ Imperij ſumſit inſignia:

7. Laterana Baſilica in monte Cœlio deflagrauit:

8. Cometæ, ſolis defectiones, peſtes, annonæ penuria terrori & exitio fuerunt.

At

At quæcumque fuit, gens Rondininia, cauſam,
Vnde tibi nomen creſceret, illa dedit.
Cùm faſti referent, quos ætas illa tyrannos
Extulit: Heſperij qui ſtatus orbis erat:
Qui bello exciti populi: quæ quiſque ſecutus
Signa: quis hoſtiles fregerit vltor opes:
Quæ ſint vindicibus pacatæ viribus vrbes:
Quæ ſint victrici fœdera pacta manu:
In tantâ rerum ſerie tua facta recurrent,
Nec pars hiſtoriæ parua futura tua eſt.
Teſtor, Roma, diem, quo non impunè 9 tyrannus
Explicuit ſignis obuia ſigna tuis.
Ibat: eum belli circum fœdiſſima nubes,
Et furor, & cædes, & ferus horror erant.
Iam dederat Tuſcis leges: infeſta ſonabant
Claſſica per muros pulſa, Rauenna, tuos.
Iamq; Quirinales aditum ſperabat ad arces
Sternere Flaminiâ ſe ſibi poſſe viâ.
Reſtitit, & causâ fidens Boldrinus & armis
Agmina fulmineo ſtantia fregit equo.

9. Nicolaum Piccininum, qui Bononiam, Rauennam, ceteramque Æmiliam Pontifici ademerat, Boldrinus Rondininus bello cepit.

Vtq;

Vtq́ leo, ſi fortè gregem, quem ſpectat euntem,
In noua bellator paſcua taurus agat,
Ille fremit, quaſſatq́ toros: armenta minora
Præterit: in ſolum vertitur ira ducem.
Nec mora: pugnatur: cruor aduerſusq́ ſuusq́,
Mutua dum repetunt vulnera, colla lauat.
Horret ager: muſſant pauidæ fugiuntq́ iuuencæ,
Et quæ ſperabat præmia victor habet.
Haud aliter medios ibat Boldrinus in hoſtes:
Succeſſum virtus ipſaq́ Roma dabant.
Ductoremq́ procùl tumulo ſpeculatus ab alto:
Huc feror: hæc, inquit, quam peto, præda mea eſt.
Dixit, & vni odijs turmisq́ ſequentibus inſtans
Iniectâ tenuit perfida colla manu.
Di iuuere manum: di monſtrum 10 *informe Latinis*
Auertere focis: di voluere capi.
Vidit, & aſſertus Anemo pater excitus vndis
Ter plauſum ripâ liber vtrâque dedit.
Et pariter Sapis, pariter popularia longè
Flumina cæruleis exſiliere vadis.
Velatiq́ comas, nixiq́ liquentibus vrnis
Carminibus fluctus ſuſtinuere ſuos.

10. Piccininus à corporis breuitate nomen acceperat.

Victor

Victor io, Boldrine: tuis ego debita rebus
Flaminiâ ſtatuam fixa tropæa viâ.
Deſigam tumulo quercum: tremet illa ſub armis
Quæ feret, & magni nominis arbor erit.
Horreſcet vertex galeâ: rutilantia pectus
Æra tegent, enſis, parmaq́; fulua latus.
Adijciam titulum: HÆC CAPTO DETRACTA TYRANNO
BOLDRINVS PATRIÆ DEDICAT ARMA SVÆ.
Talis erat, cùm pro patriis Thraſybulus Athenis
Staret, & Actæâ pelleret arce nefas.
Talis erat, cùm poſt actos in vincla tyrannos
Timoleon niueis inueheretur equis.
Et cineri nondum quiſquam ſollemnia mittit?
Flaminiâ nondum feruet arena viâ?
Nec tuba commiſſos cecinit Mauortia ludos,
Victoresq́; domum palma reduxit equos?
Fungere Boldrini ſoboles pia, fungere iuſto
Munere: ſic illum te iuuet eſſe ſuam.
Viueret ô vtinam, cui nuper 11 *Creta ſepulcrum,*
Et titulum virtus partaq́; fama dedit!

11. Ioſephus Rondininus, Natalis noſtri frater, in Cretâ cum Turcis pugnâ congreſſus, glorioſè occubuit.

Ille

Ille animis impleret equos, plauſuq́; iuuaret,
Troianumq́; ſuo duceret agmen auo.
Duceret & fratri, cui nunc funebria mecum
Solueret, hic belli munera, carmen ego.
Hei mihi, carmen ego, non hic, Fernande, dolores
Solatura tuos ſoluere iuſta poteſt.
Inuidit Mars illa tibi: fortiſsima ſternit
Prima ferè: ſegnes eximit ipſe timor.
Quid queror? ecce tibi, quanta eſt, Romana iuuentus
Ferre laboranti velle videtur opem,
Et tibi ſollemnes, mortis ſolatia, pompas,
Et tibi Troiano ducere more choros.
Et tibi iam ſedem ripâ Tiberinus amœnâ
Diſpicit, accliui quà viret vmbra iugo.
Huc venies, Fernande: tuo moderabere nutu
Omnia: tu curſus ſigna ſecunda dabis.
Tu præſens animos & vim certantibus addes:
Dum placeant, illis tu ſatis vnus eris.
Munera dein capient à te ſua: forſan & illos
A Muſis cupies altera ferre meis.

IOAN-

IOANNIS BAPTISTÆ TVRRICELLI, PATAVINI, FERRARIENSIS ROTÆ AVDITORIS, IN MORTEM NATALIS RONDININI.

TE quoque Natalem rapiunt immitia fata,
Et rigidas arcent numina nulla manus.
Nec te Calliope, nec ſanctè cultus Apollo,
Nec pietas, nec te vindicat alma fides.
Nec generis ſplendor, nec prodeſt prima iuuentus,
Nec tibi quas largè Copia fudit opes.
Scilicet hæc vrunt Parcas, & ſæuiùs vrit
Iudicium de te Principis, atque fauor.

FINIS.

BIBLIOTECA NAZIONALE ... ROMA

Digitized by Google